

Manual

PRIRUČNIK

CLIL PRIRUČNIK

ZA NASTAVNIKE

Sadržaj

Uvod i svrha	18
1.1 Istorijat.....	18
1.2 Ciljevi.....	20
1.3 Struktura priručnika	21
Poglavlje 1: Razumijevanje CLIL-a	23
1.1 Definicija i pregled	23
1.2 Porijeklo i razvoj CLIL-a	26
1.3 Osnovni principi CLIL-a.....	29
1.4 Prednosti CLIL-a	32
1.5 Relevantnost u odnosu na crnogorsko obrazovanje.....	36
2.1 Početak rada sa CLIL-om	39
2.2 Integracija u kurikulum	45
2.3 Prilagođavanje nastavnih materijala	52
2.4 Strategije podrške za učenje jezika.....	56
Poglavlje 3: Planiranje časa	61
3.1 Postavljanje ciljeva.....	61
3.2 Kreiranje CLIL časova.....	64
3.3 Uključivanje ciljeva sadržaja i jezika	71
3.4 Korišćenje vizuelnih pomagala i tehnologije	77
Poglavlje 4: Upravljanje učionicom.....	83
4.1 Stvaranje okruženja pogodnog za CLIL	83
4.2 Podsticanje aktivnog učešća.....	89

4.3 Upravljanje različitim nivoima znanja	94
4.4 Podsticanje saradnje i međusobne podrške	101
Podsticanje razmišljanja i povratnih informacija.....	101
Chapter 5: Strategije ocjenjivanja	106
5.1 Formativna ocjenjivanja.....	106
5.2 Sumativna ocjenjivanja.....	111
5.3 Samoprocjena i refleksija	116
5.4 Vještina procjene znanja i sadržaja	120
Poglavlje 6: Profesionalni razvoj	124
6.1 Obuka i resursi	124
6.2 Zajedničko učenje među nastavnicima	127
6.3 Kontinuirano usavršavanje	130
Poglavlje 8: Zaključak.....	134
Poglavlje 9: Prilozi	138
9.1 Primjeri planova časova.....	138
9.2 Šabloni za ocjenjivanje	141
9.3 CLIL šablon ocjenjivanja.....	143
9.4 Šablon razvoja vokabulara	145
9.5 Šablon plana za diferencijaciju nastava i gradiva	146
9.6 Bilingual CLIL-Oriented Lesson Planning Template	148
Literatura.....	155

CLIL MANUAL

FOR TEACHERS

Ministarstvo
prosvjete, nauke
i inovacija

Contents

Introduction and Purpose	164
1.1 Background.....	164
1.2 Objectives	166
1.3 Structure of the Manual	167
Chapter 1: Understanding CLIL.....	169
1.1 Definition and Overview	169
1.2 Origins and Development of CLIL	173
1.3 Core Principles of CLIL.....	176
1.4 Benefits of CLIL	179
1.5 Relevance to Montenegrin Education.....	184
2.1 Getting Started with CLIL	187
2.2 Curriculum Integration	193
2.3 Adapting Teaching Materials	201
2.4 Language Support Strategies.....	205
Chapter 3: Lesson Planning	211
3.1 Setting Objectives.....	211
3.2 Designing CLIL Lessons.....	215
3.3 Incorporating Content and Language Goals	221
3.4 Using Visual Aids and Technology	227
Chapter 4: Classroom Management	233
4.1 Creating a CLIL-Friendly Environment.....	233
4.2 Encouraging Active Participation	239

4.3 Managing Mixed Proficiency Levels.....	244
4.4 Fostering Collaboration and Peer Support	250
Encouraging Reflection and Feedback	255
Chapter 5: Assessment Strategies.....	262
5.1 Formative Assessments	262
5.2 Summative Assessments	267
5.3 Self-Assessment and Reflection.....	270
5.4 Evaluating Language and Content Mastery	274
Chapter 6: Professional Development.....	280
6.1 Training and Resources	280
6.2 Collaborative Learning among Teachers.....	284
6.3 Continuous Improvement.....	288
Chapter 8: Conclusion	291
Chapter 9: Appendices.....	293
9.1 Sample Lesson Plans.....	293
9.2 Assessment Templates.....	295
9.3 Additional Resources.....	296
9.4 Vocabulary Development Template	297
9.5 Differentiation Plan Template	298
9.6 Example of a Lesson Procedure	303
Literature.....	304

MANUALI CLIL

PËR MËSIMDHËNËSIT

Përmbajtja

Hyrja dhe synimi	160
1.1 Historiku	160
1.2 Qëllimet	162
1.3 Struktura e Manualit	163
Kapitulli 1: Kuptimi i CLIL-it	165
1.1 Përkufizimi dhe paraqitja e shkurtër	165
1.2 Origjina dhe zhvillimi i CLIL-it	169
1.3 Parimet bazë të CLIL	172
1.4 Përparësitë e CLIL-it	175
1.5 Rëndësia në lidhje me arsimin malazez	180
Kapitulli 2:	165
2.1 Fillimi i punës me CLIL	183
2.2 Integrimi në kurrikula	189
2.3 Përshtatja e materialeve mësimore	197
2.4 Strategjitë mbështetëse për mësimin e gjuhës	201
Kapitulli 3: Planifikimi i orës së mësimi	207
3.1 Vënia e qëllimeve	207
3.2 Krijimi i orëve të mësimi CLIL	211
3.3 Përfshirja e qëllimeve të përmbajtjes dhe të gjuhës	217
3.4 Përdorimi i mjeteve ndihmëse vizuale dhe i teknologjisë	223
Kapitulli 4: Drejtimi i klasës	229
4.1 Krijimi i mjedisit të përshtatshëm për CLIL-in	229

4.2 Nxitja e pjesëmarrjes aktive.....	235
4.3 Menaxhimi i niveleve të ndryshme të njohurive.....	240
4.4 Nxitja e bashkëpunimit dhe e mbështetjes reciproke	246
4.5 Nxitja e të menduarit dhe e reagimeve	251
Kapitulli 5: Strategjitë e vlerësimit.....	258
5.1 Vlerësimet formuese.....	258
5.2 Vlerësimet përmbledhëse	263
5.3 Vetëvlerësimi dhe reflektimi.....	266
5.4 Aftësia e vlerësimit të njohurive dhe e përmbajtjes	270
Kapitulli 6: Zhvillimi profesional.....	276
6.1 Trajnimi dhe burimet.....	276
6.2 Mësimi i përbashkët mes mësimdhënësve	280
6.3 Përmirësimi i vazhdueshëm.....	284
Kapitulli 8: Përfundimi	287
Kapitulli 9: Shtojcat	289
9.1 Shembuj të planeve të orëve të mësimit	289
9.2 Modele të vlerësimit	291
9.3 Modeli i vlerësimit CLIL	292
9.4 Modeli i zhvillimit të fjalorit	293
9.5 Model i planit për diferencimin e mësimdhënies dhe të përmbajtjeve të Lëndës mësimore	294
9.6 CLIL-i dygjuhësh – Oriented Lesson Planning Template	299
Literatura.....	301

TERMIN	DEFINICIJA
CLIL	Integrirano učenje sadržaja i jezika, pristup u kojem učenici uče predmete na dodatnom jeziku.
BICS	Osnovne međuljudske komunikacijske vještine: svakodnevne jezičke vještine korišćene u društvenim interakcijama, obično se stiču prirodno.
CALP	Kognitivna akademska jezička kompetencija: jezičke vještine potrebne za akademska postignuća, koje uključuju složeno korišćenje jezika.
Scaffolding	Tehnike nastave koje postepeno pružaju podršku učenicima i uklanjaju se kada učenici postanu samostalni u učenju.
Formativna procjena	Kontinuirana procjena koja se koristi za praćenje napretka učenika i davanje povratnih informacija tokom nastave.
Sumativna procjena	Evalvacija koja se sprovodi na kraju lekcije ili jedinice radi mjerenja učenikovog znanja u odnosu na postavljene ciljeve.
Jezički ishodi	Specifične jezičke vještine koje učenici treba da postignu tokom lekcije, kao što su usvajanje vokabulara ili upotreba gramatike.
Ishodi sadržaja	Ciljevi vezani za znanje o predmetu koje učenici treba da steknu tokom CLIL lekcije.
Učenje zasnovano na zadacima (TBL)	Metod nastave gdje se učenje zasniva na obavljanju smislenih zadataka, često korišćen u CLIL učionicama.
Kognicija-spoznaća (4 C-a)	Jedan od 4 C-a CLIL-a; odnosi se na razvoj misaonih vještina potrebnih za učenje.
Sadržaj (4 C-a)	Jedan od 4 C-a CLIL-a; fokusira se na znanje ili gradivo koje učenici treba da nauče.
Komunikacija (4 Cs)	Jedan od 4 C-a CLIL-a; naglašava važnost upotrebe jezika za komunikaciju, kako za učenje sadržaja tako i za učenje jezika.
Kultura (4 Cs)	Jedan od 4 C-a CLIL-a; promoviše razumijevanje različitih kultura, podstičući globalno građanstvo i kulturnu svijest.
Jezički triptih	Model u CLIL-u koji se fokusira na jezik učenja, jezik za učenje i jezik kroz učenje.

TERMIN	DEFINICIJA
Diferencijacija	Prilagođavanje nastave da zadovolji individualne potrebe učenika, što može uključivati variranje zadataka, sadržaja ili ishoda učenja.
Hipoteza unosa	Predlaže da učenici jezika najbolje usvajaju jezik kada su izloženi unosu koji je nešto veći od njihovog trenutnog nivoa.
Hipoteza izlaza	Predlaže da je jezička produkcija (govor/pisanje) neophodna za usvajanje jezika, jer omogućava obradu jezika.
Komunikativna kompetencija	Sposobnost efektivnog komuniciranja na nekom jeziku u različitim kontekstima i za različite svrhe.
Jezik nastave	Jezik na kojem se predmetni sadržaj predaje; u CLIL-u ovo je često drugi ili strani jezik.
Kognitivno opterećenje	Ukupna količina mentalnog napora potrebnog za učenje, koja u CLIL-u uključuje zahtjeve i u vezi sa sadržajem i jezikom.
Razumljiv unos	Jezički unos koji učenici mogu razumjeti, čak i ako ne shvataju svaku riječ ili strukturu.
Prebacivanje kodova	Naizmjenično korišćenje dva ili više jezika tokom komunikacije ili nastave.
Metakognicija	Svijest o sopstvenim procesima učenja; u CLIL-u to uključuje razmišljanje o učenju i jezika i sadržaja.
Interaktivno učenje	Učenje koje podstiče aktivno učešće, diskusiju i saradnju među učenicima, ključna karakteristika CLIL-a.
Vizuelna pomagala	Alati poput slika, dijagrama ili grafikona koji podržavaju razumijevanje u CLIL učionici, posebno za učenike jezika.
Realija	Predmeti iz stvarnog života korišćeni u učionici da unaprijede učenje i učine ga smislenijim za učenike.
HOTS (kognitivne vještine višeg reda)	Kognitivni procesi koji uključuju analizu, evaluaciju i kreaciju. HOTS se fokusira na duboko razumijevanje i primjenu znanja, zahtijevajući da učenici pređu preko učenja napamet.
LOTS (kognitivne vještine nižeg reda)	Kognitivni procesi koji uključuju osnovno razumijevanje, memorisanje i reprodukciju. LOTS su osnovne vještine potrebne za savladavanje informacija prije primjene HOTS-a.

UVOD I SVRHA

1.1 Istorijat

Integrisano učenje sadržaja i jezika (CLIL) je obrazovni pristup koji je stekao **široko** priznanje širom Evrope i dalje. CLIL omogućava učenicima da uče sadržaj predmeta kroz dodatni jezik, čime se poboljšavaju i njihova jezička kompetencija i razumijevanje samog sadržaja. Ovaj metod obrazovanja sa dvostrukim fokusom dokazano poboljšava kognitivne sposobnosti, kulturnu svijest i opšti akademski uspjeh.

CLIL se pojavio kao moćan obrazovni pristup koji kombinuje nastavu predmeta sa nastavom jezika. U sve globalizovanijem svijetu, sposobnost komunikacije na više jezika uz istovremeno savladavanje specifičnih sadržaja postaje neprocjenjiva.

Crna Gora, sa svojim bogatim kulturnim naslijeđem i posvećenošću dvojezičnom obrazovanju, nalazi se na čelu prihvatanja inovativnih metoda nastave poput CLIL-a. Crnogorski obrazovni sistem prepoznaje važnost pripreme učenika za svijet u kojem su višejezičnost i interkulturalna kompetencija ključni. Dvojezični nastavnici razredne nastave u obrazovanju igraju ključnu ulogu u ovoj misiji, premošćujući jaz između učenja jezika i savladavanja sadržaja. Međutim, efikasna primjena CLIL-a zahtijeva duboko razumijevanje njegovih principa, strategija i praktičnih primjena u učionici.

U Crnoj Gori, integracija CLIL-a u obrazovni sistem predstavlja značajan korak naprijed u usklađivanju sa evropskim obrazovnim standardima. Kako zemlja sve više prepoznaje važnost višejezičnosti u globalizovanom svijetu, primjena CLIL-a u razrednoj nastavi pruža moćan alat za unaprjeđenje jezičkih vještina i znanja o sadržaju kod učenika. Ovaj priručnik je razvijen kako bi nastavnicima pružio potrebna znanja, alate i strategije za uspješnu primjenu CLIL-a u njihovim učionicama, obezbjeđujući da učenici imaju koristi od ovog inovativnog pristupa učenju. Na osnovu preko 17 godina istraživanja i iskustva u implementaciji CLIL-a, Centar za strane jezike i prevođenje DOUBLE L dijeli ovaj Priručnik kako bi obezbijedio sveobuhvatan resurs koji spaja teorijske osnove sa praktičnim alatima i strategijama.¹

¹ Svi pojmovi koji se u ovom priručniku koriste u muškom rodu obuhvataju iste pojmove u ženskom rodu.

1.2 Ciljevi

Glavni cilj ovog priručnika je da podrži nastavnike sa znanjem i vještinama potrebnim za efikasnu primjenu CLIL-a u njihovim učionicama. Konkretno, priručnik ima za cilj da:

- ▶ Obezbjedi temeljno razumijevanje CLIL-a: Istraži porijeklo, razvoj i osnovne principe CLIL-a kako bi se postavila čvrsta teorijska osnova.
- ▶ Ponudi praktične strategije primjene: Predstavi praktične strategije za integraciju CLIL-a u postojeće kurikule, prilagođavanje nastavnih materijala i pružanje jezičke podrške.
- ▶ Vodi planiranje efikasnih časova: Pomogne nastavnicima u kreiranju CLIL časova koji balansiraju ciljeve sadržaja i jezika, uključujući vizuelna pomagala i tehnologiju.
- ▶ Poboljša vještine upravljanja učionicom: Nudi tehnike za stvaranje inspirativnog CLIL okruženja, podsticanje učešća i upravljanje različitim nivoima znanja.
- ▶ Razvije sposobnost ocjenjivanja: Predstavi formativne i sumativne strategije ocjenjivanja prilagođene CLIL-u, uključujući alate za samoocjenjivanje i refleksiju.
- ▶ Promoviše profesionalni rast: Podstakne kontinuirani profesionalni razvoj kroz resurse za obuku i mogućnosti za saradnju među nastavnicima.

Ostvarivanjem ovih ciljeva, priručnik teži da unaprijedi kvalitet dvojezičnog obrazovanja u Crnoj Gori, podstičući akademski uspjeh učenika i njihovu jezičku kompetenciju.

1.3 Struktura priručnika

Ovaj priručnik je organizovan u nekoliko ključnih poglavlja, od kojih se svako fokusira na različite aspekte implementacije CLIL-a:

1

Poglavlje 1: Razumijevanje CLIL-a pruža sveobuhvatan pregled CLIL-a, uključujući njegovo porijeklo, osnovne principe i relevantnost za crnogorsko obrazovanje.

2

Poglavlje 2: Praktična primjena nudi strategije za integraciju CLIL-a u kurikulum, prilagođavanje nastavnih materijala i pružanje jezičke podrške.

3

Poglavlje 3: Planiranje časa fokusira se na dizajniranje časova koji efikasno integrišu ishode sadržaja i jezika.

4

Poglavlje 4: Upravljanje učionicom pruža smjernice za stvaranje CLIL- okruženja za učenje i upravljanje različitim nivoima znanja.

5

Poglavlje 5: Strategije ocjenjivanja obuhvataju kako formativne, tako i sumativne tehnike ocjenjivanja, kao i samoocjenjivanje i refleksiju.

6

Poglavlje 6: Profesionalni razvoj ističe važnost kontinuirane obuke i saradnje među nastavnicima za stalno unaprjeđenje CLIL praksi.

Svako poglavlje je zamišljeno tako da funkcioniše samostalno, omogućavajući nastavnicima da se fokusiraju na specifične oblasti interesa ili potrebe. Međutim, kada se poglavlja čitaju redosljedom, pružaju sveobuhvatan putokaz za uspješnu integraciju CLIL-a u dvojezična obrazovna okruženja. Svako poglavlje je osmišljeno da nadogradi prethodno, pružajući logičan napredak od razumijevanja teorijskih osnova CLIL-a do primjene praktičnih strategija u učionici. Priručnik se završava dodacima koji nude dodatne resurse, uključujući primjere planova časova i šablone za ocjenjivanje, kako bi se dodatno podržali nastavnici u implementaciji CLIL-a.

RAZUMIJEVANJE CLIL-A

1.1 Definicija i pregled

Integrisano učenje sadržaja i jezika (CLIL) je obrazovni pristup sa dvostrukim fokusom, gdje se predmeti podučavaju na još jednom jeziku, koji nije prvi jezik učenika. Ova pedagoška metoda istovremeno promoviše učenje sadržaja i jezičkih vještina, omogućavajući dublje i kontekstualno iskustvo učenja. CLIL se prepoznaje kao moćan alat za razvoj višejezičnosti i međukulturnog razumijevanja, koji postaju sve važniji u našem globalizovanom svijetu.

CLIL predstavlja spoj podučavanja predmeta i jezika, sa ciljem da unaprijedi jezičke vještine učenika na drugom jeziku, dok istovremeno proširuje njihovo razumijevanje specifične oblasti znanja.

U svojoj suštini, CLIL nije samo podučavanje predmeta na stranom jeziku; riječ je o stvaranju obrazovnog okruženja sa dvostrukim fokusom, gdje su jezik i sadržaj jednako važni. Ova metodologija podstiče učenike da se dublje angažuju u materijalu, promovišući kognitivni razvoj, kulturnu svijest i komunikacione vještine.

Ključne karakteristike CLIL-a uključuju:

- ▶ Učenje sa dvostrukim fokusom: Naglašava sadržaj predmeta i jezičke vještine.
- ▶ Aktivno učešće: Podstiče učenike da aktivno učestvuju, omogućavajući dublje razumijevanje.
- ▶ Kulturno obogaćenje: Izlaže učenike različitim kulturama, poboljšavajući međukulturalnu kompetenciju.
- ▶ Fleksibilnost: Prilagodljiv je različitim obrazovnim kontekstima i predmetima.

CLIL se može primijeniti na različite načine, od djelimičnih imerzivnih programa (uranjanja u jezik) do modula unutar kursa. Fleksibilnost CLIL-a omogućava nastavnicima da prilagode pristup potrebama svoje učionice, što ga čini univerzalnim alatom u dvojezičnom obrazovanju.

Za razliku od tradicionalnih metoda učenja jezika koje se često fokusiraju na izolovane jezičke strukture, CLIL integriše učenje jezika sa ovladavanjem sadržajem. Ovaj pristup omogućava učenicima da stiču jezičke vještine u smislenijem i relevantnijem kontekstu, direktno vezanom za gradivo koje proučavaju. Na primjer, čas istorije na engleskom jeziku može obuhvatati ne samo istorijske događaje, već i razvoj jezičkih vještina kroz rad sa tekstovima, diskusije i pisanje eseja na engleskom.

Efikasnost CLIL-a leži u njegovoj sposobnosti da učenje jezika učini prirodnijim i manje vještačkim. U CLIL učionici, jezik nije objekat proučavanja, već medij preko kojeg učenici pristupaju akademskom sadržaju. Ovaj pristup odražava način na koji se jezik koristi u stvarnom životu, gdje se komunikacija često odvija u kontekstu specifičnih zadataka ili tema, a ne u izolaciji. Integracijom učenja jezika u nastavu sadržaja, CLIL pomaže učenicima da razviju jezičke i kognitivne vještine neophodne za uspjeh kako u akademskom, tako i u ličnom životu.

Pored toga, CLIL je prilagodljiv različitim obrazovnim kontekstima i može se primijeniti na različitim nivoima obrazovanja i u različitim predmetima. Bilo da je riječ o osnovnom, srednjem ili visokom obrazovanju, CLIL pruža fleksibilan okvir koji se

može prilagoditi potrebama različitih učenika. Ova prilagodljivost doprinijela je širokoj primjeni CLIL-a u obrazovnim sistemima širom svijeta.

Okvir 4C-a

Razvijen od strane Do Koil, okvir 4C-a pruža sveobuhvatan model za efikasnu primjenu CLIL-a. Okvir obuhvata:

Integracijom ove četiri komponente, nastavnici mogu kreirati cjelovito iskustvo učenja koje ne samo da prenosi znanje, već razvija i kritičko mišljenje i kulturnu svijest.

CLIL u odnosu na tradicionalno učenje jezika

Za razliku od tradicionalnog učenja jezika, čija je vrijednost u tome što se fokusira isključivo na jezičku kompetenciju na strukturisan način, CLIL integriše učenje jezika

unutar konteksta sadržaja predmeta. Ova kontekstualizacija čini učenje jezika smislenijim i relevantnijim za učenike, jer oni odmah mogu primijeniti jezičke vještine da razumiju i počnu se baviti akademskim materijalom.

U tradicionalnim okruženjima, jezik se često uči izolovano, što može dovesti do nedostatka motivacije ili osjećaja da jezik nije relevantan. CLIL rješava ovaj problem tako što:

- Povećava motivaciju: Učenici odmah vide primjenu jezičkih vještina.
- Poboljšava zadržavanje: Kontekstualno učenje pomaže boljem pamćenju jezika i sadržaja.
- Razvija vještine višeg reda mišljenja: Angažovanje sa sadržajem na stranom jeziku zahtijeva analizu, sintezu i evaluaciju.

1.2 Porijeklo i razvoj CLIL-a

Istorijski kontekst

- Rano dvojezično obrazovanje: Primjeri učenja sadržaja na drugom jeziku mogu se pratiti unazad do antičkih vremena, kao što je korišćenje latinskog jezika na srednjovjekovnim univerzitetima.
- Programi uranjanja: Tokom 1960-ih i 1970-ih godina, Kanada je bila pionir u imerzivnim programima (uranjanja) u francuski jezik, što je značajno uticalo na kasnije modele dvojezičnog obrazovanja.

Ključni razvojni događaji uključuju:

- Evropska jezička politika: Podsticala je države članice da usvoje strategije za poboljšanje jezičkih kompetencija.
- Pilot projekti: Primjena CLIL programa širom Evrope kako bi se procijenila njihova izvodljivost i efikasnost.
- Istraživanje i saradnja: Povećano interesovanje akademske zajednice dovelo je do opsežnog istraživanja i dijeljenja najboljih praksi.

Globalno širenje CLIL-a

Nakon uspjeha u Evropi, CLIL je počeo da dobija na popularnosti širom svijeta. Zemlje u Aziji, Latinskoj Americi i Africi počele su da usvajaju CLIL metodologije kako bi unaprijedile jezičko obrazovanje i poboljšale globalnu konkurentnost.

Faktori koji doprinose globalnom širenju CLIL-a uključuju:

- ▶ Globalizacija: Potreba za višejezičnim pojedincima u globalnoj ekonomiji.
- ▶ Obrazovna reforma: Prelazak ka holističkim i pristupima učenju koji su usmjereni učenicima.
- ▶ Tehnološki napredak: Lakši pristup resursima i alatima za saradnju.

Koncept Integrisanog učenja sadržaja i jezika (CLIL) pojavio se početkom 1990-ih kao odgovor na rastuću potrebu za višejezičnim obrazovanjem u Evropi. Kako se Evropska unija širila i države članice postajale sve povezanije, pojavila se je hitna potreba za podsticanjem učenja jezika i kulturne razmjene među građanima različitih zemalja. Tradicionalne metode učenja jezika pokazale su se neadekvatnim u pripremi učenika za zahtjeve višejezične i multikulturne Evrope, što je podstaklo eksperte iz prosvjete i donosiocce politika da istraže nove pristupe obrazovanju jezika.

Dejvid Marš, vodeća figura u razvoju CLIL-a, odigrao je ključnu ulogu u konceptualizaciji i promociji ovog inovativnog pristupa. Saradnjom sa kolegama na Univerzitetu u Jiveskili u Finskoj, Marš je iskoristio istraživanja iz programa dvojezičnog obrazovanja u Kanadi, imerzivnog obrazovanja (intezivni program učenja jezika putem "uranjanja") u Sjedinjenim Američkim Državama, i nastave jezika zasnovane na sadržaju u drugim djelovima svijeta. Ovi različiti uticaji oblikovali su principe i praksu CLIL-a, koji je imao za cilj integraciju učenja jezika i sadržaja na efikasan i održiv način.

Jedna od ključnih motivacija za razvoj CLIL-a bila je spoznaja da je učenje jezika najefikasnije kada je ugrađeno u smislene, stvarne kontekste. Tradicionalna nastava jezika, koja je često bila fokusirana na gramatičke vježbe i memorisanje rječnika, bila je viđena kao odvojena od stvarne upotrebe jezika u svakodnevnom životu. Nasuprot tome, CLIL je imao za cilj da "uroni" učenike u ciljni jezik koristeći ga kao medijum za nastavu akademskih predmeta. Ovaj pristup ne samo da je učinio učenje jezika relevantnijim, već je pomogao učenicima da dublje razumiju gradivo.

Rani uspjeh CLIL-a u Evropi doveo je do njegovog brzog usvajanja u drugim djelovima svijeta. Zemlje sa jakom tradicijom dvojezičnog obrazovanja, poput Kanade i Finske, bile su među prvima koje su prihvatile CLIL kao način za poboljšanje ishoda učenja jezika. U ovim zemljama, CLIL se smatrao prirodnim nastavkom postojećih imerzivnih programa koji su već pokazali prednosti učenja akademskih sadržaja kroz drugi jezik.

U Evropi, CLIL je doživio zamah krajem 1990.-ih i početkom 2000.-ih godina, jer su donosioci politika prepoznali njegov potencijal za podršku ciljevima Evropske unije u promovisanju višejezičnosti i međukulturnog razumijevanja. Evropska komisija aktivno je podržavala implementaciju CLIL-a kroz razne inicijative, uključujući finansiranje programa obuke nastavnika i istraživačkih projekata. Ova podrška pomogla je da CLIL postane glavni pristup u obrazovanju jezika u Evropi, pri čemu su mnoge zemlje uključile CLIL u svoje nacionalne kurikule.

Kako se CLIL nastavio razvijati, postalo je jasno da pristup nije ograničen samo na učenje jezika. Nastavnici su počeli da prepoznaju šire obrazovne koristi CLIL-a, uključujući njegovu sposobnost da podstiče kognitivni razvoj, kritičko mišljenje i vještine rješavanja problema. Istraživačke studije sprovedene u različitim zemljama obezbijedile su dokaze da CLIL može dovesti do poboljšanih akademskih rezultata kako u jezičkim, tako i u sadržajnim oblastima. Ova rastuća baza istraživanja dodatno je učvrstila status CLIL-a kao vrijednog pedagoškog pristupa.

Danas se CLIL široko prepoznaje kao jedan od najefikasnijih metoda za promociju višejezičnosti i međukulturalne kompetencije u školama. Koristi se u različitim obrazovnim okruženjima, od osnovnih i srednjih škola do univerziteta i programa stručne obuke. Fleksibilnost CLIL-a omogućava mu prilagođavanje različitim obra-

zovnim kontekstima, čineći ga univerzalnim alatom za učenje jezika i sadržaja. Kako globalizacija nastavlja da oblikuje svijet, potražnja za CLIL-om će vjerovatno rasti, jer sve više zemalja teži da pripremi svoje učenike za uspjeh u multikulturnom i višejezičnom svijetu.

1.3 Osnovni principi CLIL-a

Integrisano učenje sadržaja i jezika (CLIL) zasniva se na skupu osnovnih principa koji vode njegovu primjenu i definišu jedinstveni pristup obrazovanju. Ovi principi su ključni za razumijevanje kako CLIL funkcioniše i zašto je bio uspješan u promovisanju učenja i jezika i sadržaja. Pridržavajući se ovih principa, nastavnici mogu kreirati efikasne i zanimljive CLIL lekcije koje odgovaraju potrebama učenika.

Izbalansiran fokus: Jednaka pažnja posvećena sadržaju predmeta i jezičkim vještinama.

Integracija sadržaja i jezika: Najosnovniji princip CLIL-a je integracija ciljeva vezanih za sadržaj i jezik. U CLIL učionici, učenici ne uče samo jezik, već koriste jezik kao alat za učenje akademskog sadržaja. Ovaj dvostruki fokus zahtijeva da nastavnici pažljivo osmisle lekcije koje obrađuju i specifično znanje predmeta i jezičke vještine. Na primjer, CLIL lekcija o zaštiti životne sredine može uključivati učenje o ekosistemima dok se razvija vokabular vezan za biologiju i geografiju. Ključ je osigurati da su i ciljevi vezani za sadržaj i za jezik podjednako važni i da su neprimjetno integrisani u plan lekcije.

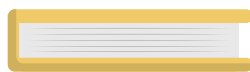
Jezik se uči u kontekstu predmeta, što ga čini relevantnim i smislenim.

Učenje u kontekstu: Učenje jezika je najučinkovitije kada je povezano sa smislenim i relevantnim sadržajem. U CLIL-u, jezik se uči u kontekstu predmeta, što pomaže učenicima da shvate kako se jezik koristi u stvarnim situacijama. Ovaj kontekstualizovani pristup čini učenje jezika zanimljivijim i značajnijim za učenike, jer mogu vidjeti praktičnu primjenu jezika u akademskom i ličnom životu. Na primjer, CLIL lekcija iz istorije može uključivati analizu primarnih izvora, čime se ne samo poboljšava razumijevanje istorijskih događaja već i razvijaju vještine čitanja i analize na ciljanom jeziku.

1
2

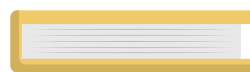
3 4 5

Kognitivno angažovanje: CLIL podstiče razvoj viših kognitivnih vještina time što izaziva učenike da se bave sadržajem i jezikom na dubljem kognitivnom nivou. Pošto učenici uče akademski sadržaj na drugom jeziku, moraju obrađivati informacije, analizirati koncepte i rješavati probleme na složeniji način. Ova kognitivna angažovanost podstiče učenike da kritički razmišljaju, povezuju ideje i primjenjuju svoje znanje na nove i kreativne načine.

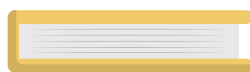
Na primjer, CLIL lekcija iz matematike može uključivati rješavanje problema sa riječima na ciljnom jeziku, što zahtijeva od učenika da razumiju matematičke koncepte kao i jezik koji se koristi za njihovo opisivanje.

Kulturna svijest: CLIL podstiče međukulturalno razumijevanje tako što izlaže učenike različitim perspektivama, vrijednostima i kulturnim praksama kroz strani jezik. Ova kulturna dimenzija je sastavni dio CLIL-a, jer pomaže učenicima da razviju vještine i stavove potrebne za snalaženje u multikulturalnom svijetu. U CLIL učionici, učenici istražuju kulturne kontekste jezika koji uče kroz književnost, istoriju, umjetnost ili aktuelne događaje.

CLIL podstiče međukulturalno razumijevanje tako što izlaže učenike različitim perspektivama

Multimodalno učenje: CLIL prepoznaje da je učenje multimodalan proces koji uključuje više čula, načina komunikacije i vrsta interakcija. U CLIL učionici, učenici su izloženi različitim iskustvima učenja, uključujući vizuelne, auditivne i kinestetičke aktivnosti. Ova multimodalna iskustva pomažu u jačanju učenja jezika i sadržaja tako što angažuju različite djelove mozga i prilagođavaju se različitim stilovima učenja. Na primjer, CLIL lekcija iz geografije može uključivati proučavanje mapa (vizuelno), slušanje podkasta o klimatskim promjenama (slušno) i kreiranje modela planinskog lanca (kinestetički). Uključujući više načina učenja, CLIL pomaže učenicima da zadrže informacije i razviju sveobuhvatnije razumijevanje predmeta.

Na primjer, CLIL lekcija iz geografije može uključivati proučavanje mapa (vizuelno), slušanje podkasta o klimatskim promjenama (slušno) i kreiranje modela planinskog lanca (kinestetički).

Podrška (scaffolding) i podrška: „Scaffolding“ je ključni princip CLIL-a jer osigurava podršku učenicima u njihovom obrazovnom putu. Nastavnici pružaju pomoć tako što složene zadatke razbijaju na manje korake, koriste vizuelna pomagala i jezičku podršku, i postepeno povećavaju nivo izazova kako učenici stiču sigurnost. Scaffolding pomaže učenicima da izgrade svoje znanje o jeziku i sadržaju tokom vremena, istovremeno podstičući osjećaj postignuća i nezavisnosti. Na primjer, CLIL lekcija iz hemije može početi jednostavnim eksperimentom koji uvodi ključne riječi, a zatim slijede složeniji zadaci koji zahtijevaju od učenika da primijene svoje znanje na nove načine.

Umjesto da budu pasivni primaoci znanja, učenici u CLIL učionici se podstiču da učestvuju u diskusijama, postavljaju pitanja, rješavaju probleme i učestvuju u praktičnim aktivnostima.

Aktivno učenje: CLIL podstiče aktivno učenje, motivišući učenike da preuzmu aktivnu ulogu u svom obrazovanju. Umjesto da budu pasivni primaoci znanja, učenici u CLIL učionici se podstiču da učestvuju u diskusijama, postavljaju pitanja, rješavaju probleme i učestvuju u praktičnim aktivnostima. Ovaj pristup aktivnom učenju podstiče kritičko mišljenje, kreativnost i saradnju, dok učenici rade zajedno na istraživanju novih ideja i rješavanju složenih problema. Na primjer, CLIL lekcija iz bilo kog predmeta koji izučava prirodu i društvo može uključivati grupni projekat gdje učenici kreiraju prezentaciju vezanu za datu temu, koja zahtijeva od njih da istražuju, debatuju i predstavljaju svoje ideje na ciljnom jeziku.

Na primjer, CLIL lekcija iz književnosti može uključivati vršnjačke procjene, gdje učenici daju povratne informacije o esejima jedni drugima, pomažući im da razviju svoje vještine pisanja i svoju sposobnost da kritikuju i unaprjeđuju svoj rad.

Procjenjivanje/ocjenjivanje/vredovanje u svrhu učenja: U CLIL-u, procjenjivanje nije samo alat za mjerenje postignuća učenika, već i sredstvo za podršku učenju. Nastavnici koriste formativne metode ocjenjivanja kako bi pružili povratne informacije, usmjeravali nastavu i pomogli učenicima da razmisle o svom napretku. Na primjer, CLIL lekcija iz muzičkog obrazovanja može uključivati vršnjačke procjene, gdje učenici daju povratne informacije o esejima jedni drugima, pomažući im da razviju svoje vještine istraživanja i svoju sposobnost da kritikuju i unaprjeđuju svoj rad.

6

7

8

1.4 Prednosti CLIL-a

Poboljšana jezička kompetencija

- Poboljšana fluentnost: Redovno korišćenje ciljanog jezika u različitim kontekstima povećava fluentnost.
- Proširen rječnik: Izloženost terminologiji specifičnoj za određene predmete obogaćuje jezičke vještine.
- Bolji izgovor i vještine slušanja: Autentična komunikacija poboljšava usmene kompetencije.

Dublje razumijevanje sadržaja

- Angažovanost u materijalu: Učenje na stranom jeziku može povećati kognitivni angažman.
- Multimodalno učenje: Korišćenje vizuelnih pomagala, tehnologije i interaktivnih aktivnosti prilagođava se različitim stilovima učenja.

Kognitivne koristi

- Poboljšano pamćenje: Dvojezično obrazovanje je povezano sa poboljšanom funkcijom pamćenja.
- Vještine rješavanja problema: Snalaženje u sadržaju na drugom jeziku jača sposobnosti rješavanja problema.
- Kreativnost: Izloženost različitim jezicima podstiče kreativno razmišljanje.

Kulturna kompetencija

- Globalna svijest: Razumijevanje sadržaja kroz drugačiju jezičku prizmu podstiče globalne perspektive.
- Kulturna osjetljivost: Izloženost različitim kulturama poboljšava empatiju i smanjuje etnocentrizam.

Motivacija i samopouzdanje

- Povećana motivacija: Relevantnost jezika u odnosu na sadržaj može povećati motivaciju učenika.
- Izgradnja samopouzdanja: Uspjeh u CLIL okruženjima povećava samopouzdanje i sigurnost u korišćenju jezika.

Profesionalni razvoj za nastavnike

- Unaprjeđenje vještina: Nastavnici razvijaju nove pedagoške strategije i jezičke vještine.
- Prilike za saradnju: CLIL podstiče saradnju među nastavnicima, čime se promoviše profesionalni rast.

Prednosti integrisanog učenja jezika i sadržaja (CLIL) su dobro dokumentovane i prelaze okvire jezičke kompetencije, obuhvatajući kognitivni razvoj, akademska postignuća, kulturnu svijest i društvenu koheziju. Dokazano je da CLIL pozitivno utiče na niz obrazovnih ishoda, što ga čini vrijednim pristupom za škole i nastavnike koji žele da pripreme učenike za izazove 21. vijeka.

Jezička kompetencija: Jedna od najvažnijih prednosti CLIL-a je njegovo jačanje jezičke kompetencije. Kroz dugotrajno izlaganje (imerziju) ciljanom jeziku, CLIL pomaže učenicima da razviju tečnost, preciznost i samopouzdanje u korišćenju jezika. Pošto se jezik uči kroz smisleni sadržaj, učenici lakše zadržavaju vokabular i gramatičke strukture jer vide kako se ti elementi koriste u stvarnim situacijama. Istraživanja pokazuju da učenici u CLIL programima često postižu bolje rezultate od vršnjaka iz tradicionalnih jezičkih časova u vještinama poput slušanja, govora, čitanja i pisanja.

2

Kognitivni razvoj: CLIL podstiče kognitivni razvoj tako što izaziva učenike da kritički razmišljaju, rješavaju probleme i povezuju pojmove na drugom jeziku. Ova kognitivna angažovanost povezana je s poboljšanjima u pamćenju, pažnji i izvršnim funkcijama, kao i sa višim nivoima kreativnosti i inovacija. Na primjer, istraživanja pokazuju da učenici u CLIL programima bolje obavljaju zadatke koji zahtijevaju kognitivnu fleksibilnost, kao što je prelazak sa jednog zadatka na drugi ili sagledavanje različitih perspektiva.

3

Akadska postignuća: Pored uticaja na jezičku kompetenciju i kognitivni razvoj, CLIL poboljšava akademska postignuća kako u jeziku, tako i u sadržajnim oblastima. Studije pokazuju da učenici u CLIL programima često nadmašuju svoje vršnjake na standardizovanim testovima i drugim mjerama akademskih postignuća. CLIL ne samo da poboljšava jezičke vještine, već i produbljuje razumijevanje sadržaja i razvija kritičko mišljenje.

4

Motivacija i angažovanost: Pokazalo se da CLIL povećava motivaciju i angažovanost učenika u učenju. To je zato što CLIL čini učenje relevantnijim i smislenijim, jer učenici mogu vidjeti kako su jezik i sadržaj koji uče povezani sa svijetom oko njih. Pored toga, aktivan pristup učenju u CLIL-u podstiče učenike da preuzmu odgovornost za svoje učenje, što razvija osjećaj autonomije i unutrašnje motivacije. Na primjer, istraživanja su pokazala da su učenici u CLIL programima skloniji učestvovanju u diskusijama, izvršavanju zadataka i daljem učenju ciljanog jezika.

Kulturna svijest i međukulturalna kompetencija: CLIL promoviše kulturnu svijest i međukulturalne vještine tako što izlaže učenike različitim perspektivama, vrijednostima i kulturnim praksama. Ova kulturna dimenzija CLIL-a pomaže učenicima da razviju vještine kao što su empatija, tolerancija i otvorenost. Proučavanje kulturnih konteksta jezika koji uče omogućava im dublje razumijevanje svijeta i njihove uloge u njemu. Na primjer, CLIL lekcija o svjetskoj istoriji može uključivati proučavanje uticaja kolonizacije iz više perspektiva, pomažući učenicima da razviju nijansiranije razumijevanje globalnih događaja.

Društvena kohezija i inkluzija: CLIL se koristi kao alat za promociju društvene kohezije i inkluzije u višejezičnim i multikulturnim društvima. Pružanjem visokokvalitetnog obrazovanja u jeziku i sadržaju svim učenicima, CLIL pomaže u smanjenju obrazovnih nejednakosti. Takođe, CLIL podstiče društvenu interakciju i timski rad, što jača osjećaj pripadnosti i zajedništva među učenicima. Na primjer, istraživanje je pokazalo da CLIL može pomoći da se premosti jaz između učenika različitih jezičkih i kulturnih sredina, promovišući veće razumijevanje i saradnju.

Priprema za globalnu radnu snagu: U današnjem globalizovanom svijetu, višejezičnost je sve više cijenjena u poslu. CLIL priprema učenike za zahtjeve globalne ekonomije razvijanjem njihovih jezičkih vještina, međukulturalnih kompetencija i sposobnosti za rad u raznovrsnim timovima. Mnoge multinacionalne kompanije sada daju prednost kandidatima koji govore više jezika i imaju iskustvo rada u multikulturalnim sredinama, čineći CLIL diplomce konkurentnijima na tržištu rada.

8

Doživotno učenje: CLIL podstiče ljubav prema učenju, čineći obrazovanje zanimljivijim, relevantnijim i zabavnijim. Kroz integraciju učenja jezika i sadržaja, CLIL pomaže učenicima da razviju način razmišljanja usmjeren ka rastu i strast prema istraživanju novih ideja i perspektiva. Ova ljubav prema učenju često se nastavlja i van učionice, jer učenici traže nove prilike da koriste jezičke vještine i produbljaju svoje razumijevanje svijeta. Na primjer, istraživanje je pokazalo da je veća vjerovatnoća da će studenti koji učestvuju u CLIL programima nastaviti da studiraju na cilnom jeziku, putuju u inostranstvo i učestvuju u aktivnostima cjeloživotnog učenja.

1.5 Relevantnost u odnosu na crnogorsko obrazovanje

Višejezični kontekst

- Jezička raznolikost: Stanovništvo Crne Gore uključuje govornike crnogorskog, srpskog, bosanskog, albanskog i hrvatskog jezika.
- Ciljevi integracije u EU: Kao zemlja kandidat za članstvo u EU, višejezičnost je strateški prioritet.

Obrazovne reforme

- Modernizacija kurikuluma: Naglasak na obrazovanju zasnovanom na kompetencijama i učenju koje je orijentisano ka učenicima.
- Jezička politika: Politike koje promovišu učenje stranih jezika, naročito engleskog, kao globalnog jezika.

**Usaglašenost sa nacionalnim ciljevima
Implementacija CLIL-a podržava
obrazovne ciljeve Crne Gore kroz:**

- ▶ **Poboljšanje kvaliteta obrazovanja:** Integracija međunarodnih najboljih praksi u lokalne kontekste.
- ▶ **Promovisanje društvene kohezije:** Podsticanje međusobnog razumijevanja među različitim jezičkim grupama.
- ▶ **Ekonomski razvoj:** Priprema radne snage sa znanjem stranih jezika povećava konkurentnost.

Integracija CLIL-a u crnogorski obrazovni sistem predstavlja značajnu priliku za unapređenje kako učenja jezika, tako i akademskih postignuća. Kako Crna Gora nastoji da uskladi svoj obrazovni sistem sa evropskim standardima i pripremi učenike za izazove globalizovanog svijeta, CLIL nudi snažan alat za postizanje ovih ciljeva.

Crna Gora je višejezična zemlja sa bogatim jezičkim i kulturnim nasljeđem. Uvođenje CLIL-a u crnogorske škole može pomoći u promovisanju višejezičnosti i međukulturalnog razumijevanja, a istovremeno omogućiti učenicima da razviju jezičke vještine koje su im potrebne da budu konkurentni u globalnoj ekonomiji. Kroz nastavu koja obuhvata sadržaj predmeta na stranom jeziku, CLIL može pomoći učenicima da razviju visoku jezičku kompetenciju u više jezika, što postaje sve važnije.

Štaviše, CLIL je usklađen sa širim ciljevima crnogorskog obrazovnog sistema, koji teži promovisanju doživotnog učenja, društvene kohezije i međukulturalnog razumijevanja. Integracijom učenja jezika i sadržaja, CLIL može pomoći u stvaranju inkluzivnijeg i pravednijeg obrazovnog sistema, gdje svi učenici imaju pristup kvalitetnom obrazovanju i priliku da ostvare svoj puni potencijal.

Pored toga, uvođenje CLIL-a u Crnoj Gori može pomoći u rješavanju nekih izazova sa kojima se suočava obrazovni sistem zemlje, kao što su potreba za poboljšanjem ishoda u učenju jezika, povećanjem angažovanosti učenika i unapređenjem akademskih rezultata. Pružajući učenicima zanimljivije i relevantnije obrazovno

iskustvo, CLIL može pomoći u motivisanju učenika, poboljšanju njihovih akademskih performansi i pripremi za uspjeh u karijeri.

Relevantnost CLIL-a u odnosu na crnogorsko obrazovanje dodatno je naglašena težnjama zemlje ka članstvu u Evropskoj uniji. Kako Crna Gora nastavlja svoj put ka članstvu u EU, sve više se prepoznaje važnost višejezičnosti i kulturne razmjene. CLIL je način da se ove vještine ojačaju kod sljedeće generacije građana, osiguravajući da budu dobro pripremljeni za doprinos i korišćenje prilika koje donosi članstvo u EU.

Nadalje, uvođenje CLIL-a u Crnu Goru može poslužiti kao model za druge zemlje u regionu koje žele da unaprijede svoje obrazovne sisteme i promovišu višejezičnost. Pokazivanjem prednosti CLIL-a, Crna Gora može sebe pozicionirati kao lidera u inovativnim obrazovnim praksama na Balkanu i šire.

Konačno, usvajanje CLIL-a u crnogorskim školama je u skladu sa globalnim trendovima u obrazovanju, gdje je naglasak na razvoj vještina za 21. vijek. Te vještine, koje uključuju kritičko razmišljanje, kreativnost, saradnju i komunikaciju, ključne su za uspjeh u svijetu koji se brzo mijenja. CLIL, fokusiran na integraciju jezika i sadržaja, pruža idealan okvir za razvoj ovih vještina, omogućavajući da crnogorski učenici budu dobro opremljeni za snalaženje kroz izazove i prilike budućnosti.

PRAKTIČNA PRIMJENA CLIL-A

2.1 Otpočinjanje sa CLIL-a

Integrisano učenje sadržaja i jezika (CLIL) predstavlja značajan pomak u odnosu na tradicionalne pristupe kako u nastavi jezika, tako i u prenošenju sadržaja. Ovaj pomak zahtijeva strateški pristup implementaciji, koji započinje jakim temeljima u pedagoškim principima i praktičnim metodologijama. Uspješna primjena CLIL-a zahtijeva duboko razumijevanje jezičkih sposobnosti učenika, sadržajnih zahtjeva kurikulumu i integraciju ciljeva učenja jezika i sadržaja.

Procjena jezičke kompetencije

-
- **Nastavnička kompetencija:** Procijenite svoj nivo znanja ciljanog jezika i vašu udobnost prilikom predavanja sadržaja na tom jeziku.
 - **Nivo jezika kod učenika:** Potrebno je da razumijete trenutne jezičke vještine vaših učenika kako biste prilagodili nastavu na odgovarajući način.
 - **Usaglašenost sa kurikulumom:** Pregledajte postojeći kurikulum kako biste identifikovali oblasti u kojima se CLIL može neprimjetno integrisati.

Prvi korak u efektivnoj primjeni CLIL-a je procjena jezičke kompetencije učenika. Ova procjena treba da bude sveobuhvatna, uzimajući u obzir sposobnosti učenika u govoru, slušanju, čitanju i pisanju na ciljanom jeziku. Nastavnici mogu koristiti različite alate za procjenu, uključujući standardizovane testove, dijagnostičke procjene i neformalne metode poput posmatranja u učionici i samoprocjene učenika. Razumijevanje startnog jezičkog nivoa svakog učenika omogućava nastavnicima da prilagode nastavu njihovim potrebama i da pripreme sistem adekvatne nadgradnje.

Pored procjene trenutne jezičke kompetencije, važno je uzeti u obzir potencijal učenika za napredak u okviru CLIL okvira. Učenici se mogu suočiti sa poteškoćama zbog dvostrukih zahtjeva – učenja novog sadržaja na drugom jeziku – ali uz adekvatnu podršku i postepeno povećanje zahtjeva (scaffolding), mogu napraviti značajan napredak. Nastavnici treba da usvoje pristup koji podstiče napredak, prepoznajući da jezička kompetencija može da se poboljša kroz ciljanu nastavu i vježbanje.

Definisanje ishoda

Postavljanje jasnih ciljeva je ključno za uspješnu implementaciju CLIL-a:

- ▶ **Ishodi sadržaja:** Definišite koje znanje iz predmetne oblasti učenici treba da steknu.
- ▶ **Jezički ishodi:** Precizirajte jezičke vještine (slušanje, govor, čitanje, pisanje) koje učenici treba da razviju.
- ▶ **Kulturni ishodi:** Identifikujte prilike za unaprjeđenje interkulturalnog razumijevanja.

Dvojni fokus CLIL-a – istovremeno poučavanje sadržaja i jezičkih vještina – zahtijeva jasno definisane ishode koji su usklađeni sa standardima sadržaja i ishodima učenja jezika. Ovi ishodi treba da budu specifični, mjerljivi, dostupni, relevantni i vremenski ograničeni (SMART), kako bi bili i jasni i dostižni.

Na primjer, na času istorije koji se predaje i na engleskom, ishod može biti da učenici mogu da budu sposobni da analiziraju uzroke i posljedice značajnog istorijskog događaja, dok jezički ishod može biti da učenici koriste specifičan vokabular vezan za temu i konstruišu složene rečenice koje izražavaju uzročno-posljedične odnose.

Usklađivanjem ovih ishoda, nastavnici mogu kreirati časove koji su koherentni i svrsishodni, osiguravajući da učenici rade ka akademskim i jezičkim ciljevima.

Takođe je važno dati prioritet ishodima na osnovu potreba učenika i zahtjeva kurikula. U nekim slučajevima, jezički ishodi mogu biti prioritet, posebno ako učenici imaju niži nivo znanja ciljanog jezika. U drugim slučajevima, ishodi sadržaja mogu biti važniji, naročito kada se učenici pripremaju za završne ispite. Balansiranje ovih prioriteta zahtijeva pažljivo planiranje i duboko razumijevanje procesa učenja.

Odabir sadržaja

Odabir odgovarajućeg sadržaja za CLIL je ključna komponenta uspješne implementacije. Nisu svi sadržaji podjednako pogodni za CLIL, i nastavnici moraju pažljivo birati teme koje podstiču učenje jezika. Sadržaj bogat konceptima i koji zahtijeva kritičko mišljenje često je prikladan za CLIL jer pruža mnogobrojne prilike za smisleno korišćenje jezika.

Na primjer, lekcija o ekosistemima na časovima prirode je odličan izbor za CLIL, jer uključuje razumijevanje složenih sistema, analizu interakcija unutar tih sistema i korišćenje specifične naučne terminologije. Ovaj sadržaj može biti dostupan učenicima kroz vizuelna pomagala, praktične aktivnosti i vođene diskusije, koje sve podržavaju učenje jezika.

Prilikom odabira sadržaja, nastavnici treba da uzmu u obzir i kulturni i jezički kontekst svojih učenika. Sadržaj koji je kulturno relevantan i poznat učenicima može služiti kao most ka novom jeziku i konceptima. S druge strane, sadržaj koji je nepoznat ili kulturno dalek može zahtijevati dodatno predznanje i postepeno uvođenje kako bi bio pristupačan. Nastavnici treba da budu svjesni ovih faktora prilikom planiranja CLIL časova, osiguravajući da sadržaj bude i izazovan i prepoznatljiv.

Jezička podrška i postepeno uvođenje (scaffolding)

Jezička podrška je osnovna komponenta CLIL-a, jer omogućava učenicima pristup sadržaju dok istovremeno razvijaju svoje jezičke vještine. Efektivna jezička podrška

uključuje niz strategija osmišljenih da postepeno uvode učenike u razumijevanje i korišćenje ciljanog jezika.

Prethodno učenje ključnog vokabulara jedna je od najvažnijih strategija u CLIL-u. Prije nego što uvedu novi sadržaj, nastavnici treba da identifikuju i eksplicitno poduče učenike vokabularu koji treba da da razumiju i koriste tokom časa. Ova nastava vokabulara treba da ide dalje od prostih definicija, uključujući primjere, kontekst i prilike kako bi učenici koristili riječi na smislen način.

Pored podučavanja vokabularu, nastavnici treba da obezbijede jezičke okvire i početke rečenica koji pomažu učenicima da strukturisu svoje misli i efikasno komuniciraju. Ovi alati su posebno korisni u usmenim i pisanim aktivnostima, gdje učenici mogu imati teškoće u izražavanju složenih ideja na ciljanom jeziku. Obezbeđivanjem jezičke skele tzv. scaffolding-a, nastavnici mogu pomoći učenicima da razviju tečnost i tačnost u korišćenju jezika.

Drugi važan aspekt jezičke podrške u CLIL-u jeste korišćenje vizuelnih pomagala i grafičkih organizatora. **Vizuelna podrška kao što su dijagrami, grafikoni, i slike mogu pomoći učenicima da razumiju apstrakne koncepte i naprave veze između ideja.** Grafički organizatori, poput Venovih dijagrama ili mapa uma, mogu pomoći učenicima da organizuju svoje misli i planiraju odgovore. **Ovi alati su od neprocjenjive vrijednosti u pomaganju učenicima da se snalaze u dvostrukim zahtjevima učenja jezika i sadržaja.**

Kreiranje interaktivnih časova

Angažovanje učenika je ključno za uspješno učenje u bilo kom kontekstu, a posebno u CLIL-u, gdje učenici moraju savladati izazove učenja novog sadržaja na drugom jeziku. Da bi podstakli i interakciju, nastavnici treba da kreiraju časove koji su interaktivni, usmjereni na učenike i relevantni za njihove živote i interese.

Razvijte tematske jedinice koje povezuju učenje sadržaja i jezika:

- ▶ **Interdisciplinarni pristup:** Povežite koncepte iz različitih oblasti kako biste obogatili iskustva učenja.
- ▶ **Učenje zasnovano na projektima:** Implementirajte projekte koji zahtevaju od učenika da primijene i znanje sadržaja i jezičke vještine.
- ▶ **Povezanost sa stvarnim svijetom:** Koristite autentične kontekste kako biste učenje učinili relevantnijim i zanimljivijim.

Jedan efikasan pristup povećanju angažovanosti u CLIL-u jeste korišćenje učenja kroz projekte (PBL). U PBL-u, učenici rade na projektu tokom dužeg vremenskog perioda, što im omogućava da detaljno istraže temu i primijene svoje jezičke vještine u smislenom kontekstu. Na primjer, projekat o obnovljivim izvorima energije na času hemije može uključivati istraživanje, eksperimente i prezentacije, sve na ciljanom jeziku. Ovaj pristup ne samo da produbljuje učenikovo razumijevanje sadržaja već pruža i bogate mogućnosti za upotrebu jezika.

Druga strategija za povećanje angažovanosti je uključivanje kooperativnih aktivnosti, gdje učenici rade zajedno u parovima ili malim grupama za obavljanje zadataka. Kooperativno učenje podstiče interakciju, komunikaciju i saradnju, što su ključni elementi za razvoj jezika. U CLIL učionici, kooperativno učenje može uključivati grupne diskusije, međusobno podučavanje ili zajedničke aktivnosti rješavanja problema.

Na kraju, nastavnici bi trebalo da se trude da svoje lekcije učine relevantnim za iskustva i težnje učenika. Kada učenici vide povezanost između onoga što uče i svog života, veća je vjerovatnoća da će biti motivisani i angažovani.

Stvaranje okruženja pogodnog za učenje

Okruženje u učionici igra ključnu ulogu u uspjehu CLIL-a. Okruženje pogodno za učenje je ono gdje se učenici osjećaju sigurno, poštovano i ohrabreno da preuzmu rizik u korišćenju jezika. Ovo okruženje karakteriše pozitivna kultura u učionici, jasna očekivanja i dobri odnosi između nastavnika i učenika.

Isplanirajte tok lekcija kako biste podržali postepeni razvoj jezika i sadržaja:

- ▶ **Scaffolding-podrška u učenju:** Uvodite novi jezik i koncepte u dijelovima koji su lako savladivi.
- ▶ **Nadovezivanje na prethodno znanje:** Povežite novi materijal sa onim što učenici već znaju.
- ▶ **Vodiči za tempo:** Utvrdite vremenske okvire koji omogućavaju dovoljno vremena za istraživanje i usvajanje gradiva.

Da bi kreirali okruženje pogodno za učenje, nastavnici treba da uspostave jasna pravila i rutine koje promovišu poštovanje i aktivno učešće. Ta pravila bi trebalo eksplicitno objasniti i dosljedno primjenjivati, osiguravajući da svi učenici razumiju očekivanja u pogledu ponašanja i korišćenja jezika. Na primjer, jedno od pravila u učionici može biti „Koristi ciljni jezik što je više moguće“, uz specifične smjernice o tome kada i kako učenici treba da koriste jezik tokom različitih aktivnosti.

Pored jasnih pravila, nastavnici treba da njeguju kulturu učionice koja cijeni trud, istrajnost i otpornost. Učenici treba da budu ohrabreni da preuzmu rizik u korišćenju jezika, čak i ako griješe. Nastavnici mogu modelirati ovo ponašanje priznavanjem sopstvenih grešaka i pokazujući kako iz njih učiti. Podrška, kao što su pohvale i ohrabrenje, takođe može pomoći učenicima da izgrade samopouzdanje i ostanu motivisani.

Dobri odnosi između nastavnika i učenika su još jedan ključni element sredine pogodne za učenje. Nastavnici treba da odvoje vrijeme da upoznaju svoje učenike,

razumiju njihove potrebe i interese, i izgrade povjerenje. Kada se učenici osjećaju da ih nastavnik cijeni i vjeruje u njihov potencijal, vjerovatnije je da će biti angažovani i motivisani za učenje. Na primjer, nastavnik može redovno održavati individualne sastanke sa učenicima kako bi razgovarali o njihovom napretku, postavljali ciljeve i davali personalizovane povratne informacije.

2.2 Integracija u kurikulum

Počnite usklađivanjem nastavnih sadržaja sa ciljevima učenja jezika:

- ▶ **Analiza kurikuluma:** Pregledajte nacionalne standarde kurikuluma za vašu oblast.
- ▶ **Jezički zahtjevi:** Identifikujte jezičke funkcije i strukture potrebne za razumijevanje sadržaja.
- ▶ **Usklađivanje ciljeva:** Kreirajte integrisane ciljeve koji obuhvataju i ovladavanje sadržajem i razvoj jezika.

Odabir odgovarajućeg sadržaja

Birajte sadržaj koji je pogodan za CLIL:

- ▶ **Relevantnost:** Izaberite teme koje su značajne i zanimljive za učenike.
- ▶ **Složenost:** Osigurajte da je sadržaj izazovan, ali pristupačan uz odgovarajuću jezičku podršku.
- ▶ **Kulturni sadržaj:** Uključite teme koje pružaju kulturne uvide i podstiču međukulturno razumijevanje.

Integrisanje CLIL-a u širi kurikulum ključno je ključno je kako bi ovaj pristup bio održiv, koherentan i usklađen sa ukupnim ishodima predmeta ili jedinice. Ova integracija podrazumijeva saradnju između nastavnika jezika i sadržaja, adaptaciju postojećih nastavnih materijala i usklađivanje metoda ocjenjivanja/vrednovanja sa dvostrukim ishodima CLIL-a.

Planiranje na nivou aktiva i zajedničko predavanje

Saradnja je temelj uspješne primjene CLIL-a. **Nastavnici jezika i sadržaja treba da zajedno planiraju lekcije, osmišljavati materijale i ocjenjivati učeničko znanje.**

Ova saradnja može poprimiti različite oblike, od neformalnih sastanaka za planiranje do formalnih dogovora o gdje i kada je to izvodljivo.

U modelu zajedničkog predavanja, i nastavnik jezika i nastavnik sadržaja dijele odgovornost za nastavu. Ovaj model omogućava saradnju u realnom vremenu u učionici, gdje nastavnik jezika može odmah pružiti podršku i pomoć učenicima dok se bave sadržajem. Zajedničko predavanje takođe omogućava diferenciranu nastavu, gdje nastavnici mogu prilagoditi svoju podršku kako bi zadovoljili potrebe različitih grupa učenika.

Na primjer, na CLIL času istorije, nastavnik sadržaja može držati predavanje o uzrocima Prvog svjetskog rata, dok nastavnik jezika pruža podršku tako što unaprijed upozna učenike sa ključnim riječima, olakšavajući diskusije i pružajući povratne informacije o pisanju učenika. Ovaj saradnički pristup obezbjeđuje da se postignu ciljevi kao sadržaja tako i jezika, te da učenici dobiju potrebnu podršku za uspjeh. Jasno je da je ovaj model u Crnoj Gori teško implementirati, ali omogućiti ovakvu saradnju s vremena na vrijeme u posebno izazovnim predmetima bi bilo korisno i za učenike i za nastavnike.

Međupredmetna integracija

Jedna od prednosti CLIL-a je njegova mogućnost za međupredmetnu integraciju. Povezujući učenje jezika sa sadržajem iz više predmeta, nastavnici mogu stvoriti cjelovitije i međusobno povezano iskustvo učenja.

Međupredmetni projekti su efikasan način za postizanje ove integracije. Na primjer, projekat o klimatskim promjenama mogao bi uključiti sadržaj iz prirode, geografije i društvenih nauka, pri čemu bi učenici koristili ciljni jezik za istraživanje, analizu i predstavljanje svojih zaključaka. Ovaj pristup ne samo da jača znanje iz sadržaja već pruža učenicima prilike da vježbaju jezičke vještine u različitim kontekstima.

Pored projekata, međupredmetna integracija se može postići tematskim jedinicama, gdje se zajednička tema istražuje kroz različite predmete. Na primjer, tematska jedinica o „Inovacijama“ mogla bi uključivati lekcije iz istorije tehnologije na časovima istorije, naučnu analizu pronalazaka na časovima hemije. Jezička nastava može biti integrisana kroz cijelu jedinicu, sa fokusom na vokabular i jezičke strukture potrebne za diskusiju o temi.

Adaptacija nastavnih materijala

Adaptacija nastavnih materijala je ključni dio integracije CLIL-a u kurikulum. Postojeći kurikulumski materijali možda će morati biti modifikovani kako bi zadovoljili dvostruke ciljeve učenja sadržaja i jezika. Ovaj proces adaptacije uključuje pojednostavljivanje jezika, uključivanje vizuelnih pomagala i pružanje dodatne podrške za razvoj jezika.

Pojednostavljivanje jezika bez umanjenja sadržaja

Prilagodite jezičku složenost, zadržavajući akademsku zahtjevnost:

- ▶ **Koristite jasan jezik:** Upotrebljavajte jednostavan vokabular i rečenične strukture.
- ▶ **Izbjegavajte žargon:** Zamijenite složene termine jednostavnijim sinonimima ili dajte objašnjenja.
- ▶ **Vizuelna podrška:** Koristite slike, dijagrame i grafikone za lakše razumijevanje.

Nastavnici treba da počnu pregledom postojećeg kurikuluma i identifikacijom oblasti gdje je potrebna jezička podrška. Ovo može uključivati pojednostavljivanje složenih tekstova, formiranje rječnika ključnih termina ili dodavanje vizuelnih pomagala kao što su dijagrami i tabele. Na primjer, na CLIL času biologije, poglavlje iz udžbenika o diobi ćelija može biti pojednostavljeno kako bi se fokusiralo na ključne koncepte i vokabular, uz dodatna vizuelna pomagala koja ilustruju proces.

Pored pojednostavljivanja jezika, nastavnici treba da razmotre kako da sadržaj učine pristupačnijim i zanimljivijim za učenike. To može uključivati upotrebu multimedijalnih resursa, poput videa, podkasta i interaktivnih simulacija, koji učenicima pružaju

različite načine da se uključe u sadržaj. Na primjer, na CLIL času fizike, učenici mogu gledati video nekog eksperimenta iz fizike, a zatim koristiti interaktivnu simulaciju kako bi ponovili eksperiment i analizirali rezultate.

Na kraju, nastavnici treba da osiguraju da su adaptirani materijali usklađeni sa ciljevima i sadržaja i jezika. Ova usklađenost može se postići upotrebom rubrika koje procjenjuju sposobnost učenika da koriste ciljni jezik za demonstriranje razumijevanja sadržaja. Na primjer, na CLIL času prirode, rubrika za istraživački projekat može procjenjivati sposobnost učenika da tačno koriste relevantnu terminologiju, kao i njihovo razumijevanje ekonomskih koncepata koji se proučavaju.

Koristite resurse iz stvarnog života kako biste povećali relevantnost:

- ▶ **Novine i časopisi:** Izaberite članke povezane sa temom.
- ▶ **Video zapisi i podkasti:** Uključite multimedijalne sadržaje kako biste angažovali auditivne i vizuelne učenike.
- ▶ **Onlajn resursi:** Koristite obrazovne sajtove i digitalne platforme za interaktivno učenje.

Usklađivanje ocjenjivanja/vrednovanja

Prakse ocjenjivanja/vrednovanja u CLIL-u treba da budu usklađene sa dvostrukim ishodima učenja sadržaja i jezika. Ovo podrazumijeva upotrebu formativnih i sumativnih ocjena/vrednovanja koje procjenjuju kako znanje učenika iz određenog sadržaja, tako i njihovu jezičku vještinu.

Formativna procjena je posebno važna u CLIL-u, jer pruža stalne povratne informacije učenicima i pomaže nastavnicima da prilagode nastavu potrebama učenika. Formativna ocjenjivanja mogu biti raznolika, uključujući kvizove, međusobna ocjenjivanja, samoprocjene i posmatranja. Na primjer, na CLIL času matematike, nastavnik može koristiti formativne procjene kako bi provjerio razumijevanje matematičkih

konceptata kod učenika, kao i njihovu sposobnost da objasne svoje rezonovanje na ciljanom jeziku.

Sumativna vrednovanja, kao što su testovi i završni projekti, takođe bi trebalo da budu osmišljena tako da procjenjuju i ciljeve sadržaja i jezika. Ovo može uključivati upotrebu rubrika koje ocjenjuju sposobnost učenika da koriste ciljani jezik kako bi pokazali svoje razumijevanje sadržaja. Na primjer, na CLIL času istorije, sumativna ocjena može uključivati esej u kojem učenici analiziraju istorijski događaj, koristeći specifičan vokabular i jezičke strukture za izražavanje svog stava.

Integracija tehnologije

Tehnologija može igrati ključnu ulogu u primjeni CLIL-a, omogućavajući učenicima pristup širokom spektru resursa i alata za učenje jezika i sadržaja. Nastavnici mogu koristiti digitalne platforme, kao što su forumi, blogovi i zajednički radni prostori, kako bi kreirali prilike za učenike da vježbaju jezičke vještine i angažuju se sa sadržajem van učionice.

Na primjer, na CLIL času geografije, učenici mogu koristiti onlajn forum za diskusiju o ekološkim problemima, dijeleći članke, video materijale i druge resurse na ciljanom jeziku. Ova onlajn interakcija ne samo da jača jezičke vještine, već pruža učenicima priliku da se bave sadržajem na smislen način.

Pored digitalnih platformi, multimedijalni resursi, kao što su video materijali, podcasti i interaktivne simulacije, mogu se koristiti za unaprijeđenje iskustva učenja. Na primjer, na CLIL času hemije, učenici mogu gledati dokumentarac o klimatskim promjenama, slušati podcast o obnovljivoj energiji i koristiti interaktivnu simulaciju za istraživanje uticaja različitih izvora energije. Ovi multimedijalni resursi pružaju učenicima različite načine za angažovanje sa sadržajem i razvoj jezičkih vještina.

Dizajniranje multimodalnih materijala

Kreirajte materijale koji odgovaraju različitim stilovima učenja:

- ▶ Vizuelna pomagala: Uključite infografike, mentalne mape i ilustracije.
- ▶ Audio resursi: Obezbijedite snimke predavanja ili objašnjenja.
- ▶ Kinestetičke aktivnosti: Uključite praktične zadatke i eksperimente.

Razvijanje alata za podršku jeziku

Obezbijedite resurse za podršku učenju jezika u okviru konteksta sadržaja:

- ▶ Rječnici: Pripremite liste ključnih pojmova sa definicijama.
- ▶ Počeci rečenica: Ponudite fraze koje pomažu učenicima da formulišu odgovore.
- ▶ Jezički okviri: Obezbijedite šablone za pisane zadatke.

Diferencijacija za raznolike učenike

Prilagodite materijale kako biste zadovoljili potrebe svih učenika:

- ▶ Više nivoa: Pripremite verzije materijala na različitim nivoima težine.
- ▶ Dodatne aktivnosti: Ponudite dodatne izazove za napredne učenike.
- ▶ Strategije podrške: Pružite dodatnu pomoć učenicima kojima je potrebna, poput dodatnih objašnjenja ili pojednostavljenih tekstova.

Evaluacija i odabir resursa

Izaberite materijale koji su u skladu sa CLIL principima:

- Relevantnost u odnosu na ciljeve: Osigurajte da materijali podržavaju i sadržaj i jezik.
- Kulturalna prikladnost: Birajte resurse koji su kulturno senzitivni i inkluzivni.
- Interesovanje učenika: Razmotrite teme koje će angažovati i motivirati vaše učenike.

Profesionalni razvoj

Neprekidan profesionalni razvoj je ključan za nastavnike koji primjenjuju CLIL. Nastavnici treba da imaju pristup obukama i resursima koji im pomažu da razviju svoje jezičke vještine, razumiju principe CLIL-a i nauče strategije za integraciju jezika i sadržaja u učionici.

Profesionalni razvoj može imati različite oblike, uključujući radionice, online kurseve, međusobna posmatranja/hospitaciju i sesije zajedničkog planiranja. Na primjer, nastavnici mogu učestvovati u profesionalnim zajednicama posvećenim CLIL-u, gdje mogu dijeliti ideje, sarađivati na planiranju lekcija i dobijati povratne informacije od kolega.

Pored formalnog profesionalnog razvoja, nastavnici bi trebalo da traže i prilike za samostalno učenje, kao što su čitanje istraživačkih članaka, pohađanje konferencija i učešće u online forumima. Ostajući informisani o najnovijim dostignućima u CLIL-u i nastavi jezika, nastavnici mogu unaprijediti svoju praksu i bolje zadovoljiti potrebe svojih učenika.

Profesionalni razvoj

Ulaganje u profesionalni razvoj je od ključnog značaja:

- ▶ **Programi obuke:** Učestvujte na radionicama, seminarima ili kursevima koji su fokusirani na CLIL metodologije.
- ▶ **Unaprjeđenje jezika:** Uključite se u aktivnosti za poboljšanje vaše jezičke kompetencije, kao što su kursevi jezika ili imerzivna jezička iskustva.
- ▶ **Mreže:** Pridružite se profesionalnim mrežama ili onlajn zajednicama posvećenim CLIL praktičarima.

Prikupljanje resursa

Prikupite neophodne materijale za podršku CLIL nastavi:

- ▶ **Nastavni materijali:** Sakupite udžbenike, članke, multimedijalne resurse i realne materijale relevantne za vaš predmet i jezik.
- ▶ **Tehnološki alati:** Koristite digitalne platforme, aplikacije za učenje jezika i interaktivne softvere za povećanje angažovanosti učenika.
- ▶ **Alati za procjenu:** Pripremite alate za ocjenjivanje kako razumijevanja sadržaja tako i razvoja jezika.

2.3 Prilagođavanje nastavnih materijala

Prilagođavanje nastavnih materijala je ključni aspekt primjene CLIL-a, jer osigurava da se ispune ciljevi učenja i sadržaja i jezika. Nastavnici moraju pažljivo birati, modificirati i kreirati materijale koji podržavaju dvostruke ishode CLIL-a, čineći sadržaj pristupačnim i istovremeno podstičući razvoj jezika. Ovaj odjeljak istražuje strategije za prilagođavanje nastavnih materijala kako bi se zadovoljile potrebe CLIL učionice.

Pojednostavljivanje jezika

Jedan od glavnih izazova u CLIL učionici je osigurati da je jezik koji se koristi u nastavnim materijalima odgovarajući za nivo znanja učenika. Nastavnici će možda morati pojednostaviti složene tekstove, razlažući teške koncepte na manje dijelove. Ovo se može postići prepisivanjem tekstova na jednostavnijem jeziku, korišćenjem kraćih rečenica i izbjegavanjem stručnih termina. Takođe, nastavnici mogu obezbijediti glosare ili liste riječi koje definišu ključne pojmove i fraze, pomažući učenicima da razumiju i zapamte novi vokabular.

Na primjer, na CLIL času biologije, nastavnici bi mogli pojednostaviti naučni članak o ćelijskoj građi tako što bi rezimirali ključne tačke i pružili definicije tehničkih pojmova. Ovaj pristup pomaže učenicima da pristupe sadržaju i istovremeno izgrade svoje jezičke vještine.

Vizuelna podrška

Vizuelna podrška, kao što su dijagrami, grafikoni i slike, pomažu učenicima da razumiju složene sadržaje i ojačaju učenje jezika. Nastavnici bi trebalo da uvrste vizuelna pomagala u svoje lekcije kako bi ilustrovali ključne pojmove, pružili kontekst i podržali blje razumijevanje učenika.

Na primjer, na CLIL času geografije, nastavnici mogu koristiti mape, satelitske slike i klimatske grafikone kako bi učenicima pomogli da razumiju faktore koji utiču na vremenske prilike. Vizuelna podrška ne samo da čini sadržaj pristupačnijim, već pruža

učenicima prilike da vježbaju jezičke vještine opisujući, interpretirajući i analizirajući te vizuale.

Uključivanje autentičnih materijala

Autentični materijali, poput članaka, video materijala i stvarnih predmeta, izlažu učenike ciljanom jeziku na onaj način na koji se koristi u stvarnim životnim kontekstima. Ovi materijali mogu biti veoma motivišući za učenike, jer im daju uvid u praktičnu primjenu jezika koji uče.

Nastavnici bi trebalo da biraju autentične materijale koji su relevantni za sadržaj koji se predaje i odgovarajući za nivo jezičke kompetencije učenika. Na primjer, na CLIL času likovne umjetnosti, nastavnici mogu koristiti novinske članke o aktuelnim dešavanjima iz ove oblasti, omogućavajući učenicima da se angažuju sa autentičnim jezikom dok uče o stvarnim i aktuelnim pitanjima.

Interaktivne aktivnosti

Podstaknite aktivno korišćenje jezika kroz interakciju:

- ▶ **Razmisli-Upari-Podijeli:** Neka učenici prvo razmisle individualno, zatim diskutuju s partnerom, a potom podijele svoja razmišljanja sa razredom.
- ▶ **Grupne diskusije:** Organizujte male grupe za razgovore o određenim temama.
- ▶ **Igranje uloga i simulacije:** Kreirajte scenarije u kojima učenici mogu vježbati jezik u kontekstu.

Postepeno (Scaffolding-skela) učenje

Tehnike postavljanja pitanja

Koristite pitanja kako biste podstakli razmišljanje i produkciju jezika:

- ▶ Pitanja otvorenog tipa: Podstaknite detaljnije odgovore i dublju elaboraciju.
- ▶ Sokratsko ispitivanje: Izazovite pretpostavke i promov-
išite kritičko razmišljanje.
- ▶ Vrijeme za razmišljanje

Scaffolding je ključna strategija u CLIL-u jer pomaže učenicima da postepeno izgrađuju svoje jezičko i predmetno znanje. Nastavnici mogu postepeno uvoditi nove informacije razbijanjem složenih zadataka na manje, razumljivije korake, pružanjem jasnih uputstava i nudeći podršku po potrebi.

Ovaj pristup može uključivati prethodno učenje vokabulara, započinjanje rečenica i korišćenje grafičkih organizatora kako bi se učenicima pomoglo da organizuju svoje misli. Na primjer, na CLIL času istorije, nastavnici bi mogli da postepeno uvode istraživački projekat pružajući učenicima vodič kroz korake istraživanja, organizovanja nalaza i predstavljanja zaključaka na ciljanom jeziku.

Diferencijacija nastave

U CLIL učionici, učenici mogu imati različite nivoe jezičke kompetencije i znanja o sadržaju. Nastavnici bi trebalo da diferenciraju nastavu kako bi zadovoljili različite potrebe svojih učenika, obezbjeđujući da svi učenici imaju pristup sadržaju i prilike da razviju svoje jezičke vještine.

Diferencijacija može uključivati pružanje različitih nivoa podrške, ponudu zadataka različite složenosti i omogućavanje učenicima da na različite načine pokažu svoje razumijevanje. Na primjer, na CLIL času umjetnosti, nastavnici mogu učenicima ponuditi različite opcije za završni projekat, kao što su kreiranje vizuelnog umetničkog djela,

pisanje izjave umjetnika ili davanje usmene prezentacije, omogućavajući učenicima da izaberu opciju koja najbolje odgovara njihovim vještinama i interesovanjima.

Korišćenje tehnologije za prilagođavanje materijala

Tehnologija nudi niz alata i resursa za prilagođavanje nastavnih materijala u CLIL učionici. Nastavnici mogu koristiti onlajn prevodilačke alate, aplikacije za učenje jezika i digitalne platforme za kreiranje i modifikovanje materijala koji podržavaju i učenje sadržaja i jezika.

Pored toga, multimedijalni resursi, kao što su video snimci, podkasti i interaktivne simulacije, mogu se koristiti za unaprjeđenje iskustva učenja i pružanje učenicima više načina za angažovanje sa sadržajem. Na primjer, na CLIL času fizike, nastavnici mogu koristiti onlajn simulaciju fizičkog eksperimenta, omogućavajući učenicima da interaktivno rade sa sadržajem i vježbaju jezičke vještine opisujući svoja zapažanja i objašnjavajući rezultate.

Vizuelni i grafički organizatori

Pomozite razumijevanje i izražavanje pomoću vizuelnih alata:

- ▶ **Mape uma:** Pomažu učenicima da organizuju ideje i uoče veze.
- ▶ **Tabele i grafikoni:** Sažimaju informacije u pristupačnom formatu.
- ▶ **Vremenske linije:** Prikazuju sekvence i istorijske događaje.

2.4 Strategije za podršku razvoju jezika

Stvorite sigurno okruženje za jezičke eksperimente:

- ▶ **Pozitivno ohrabrivanje:** Podstičite pokušaje korišćenja ciljanog jezika.
- ▶ **Tolerancija grešaka:** Fokusirajte se na komunikaciju, a ne na savršenstvo.
- ▶ **Podrška među vršnjacima:** Njeguajte timski duh i atmosferu u kojoj učenici pomažu jedni drugima.

Pružanje podrške u učenju jezika je ključni aspekt CLIL-a, jer osigurava da učenici mogu pristupiti sadržaju i istovremeno razvijati svoje jezičke vještine. Ovaj odjeljak istražuje različite strategije za podršku učenju jezika u CLIL učionici, od postepenog uvođenja značenja (scaffolding-a) i modelovanja, do podrške među vršnjacima i kreiranja bogatog jezičkog okruženja.

Scaffolding - postepeno uvođenje jezika

Scaffolding podrazumijeva pružanje podrške učenicima kako bi izvršili zadatke koje možda ne bi mogli samostalno da završe. U CLIL učionici, ovaj pristup može uključivati prethodno učenje ključnog vokabulara, pružanje početaka rečenica ili jezičkih okvira, i korišćenje grafičkih organizatora za strukturisanje misli učenika.

Ova strategija je posebno važna u CLIL okruženju, gdje učenici mogu imati poteškoća i sa sadržajem i sa jezikom. Podjelom zadataka na manje korake i pružanjem ciljanih instrukcija, nastavnici pomažu učenicima da izgrade jezičke vještine i postepeno postanu samostalniji u učenju.

Modelovanje akademskog jezika

Nastavnici igraju ključnu ulogu u modelovanju upotrebe akademskog jezika u CLIL učionici. Pokazujući kako koristiti jezik za izražavanje složenih ideja, objašnjavanje pojmova i vođenje diskusija, nastavnici učenicima pružaju primjere kako da koriste ciljani jezik u akademskom kontekstu.

Na primjer, u CLIL lekciji iz biologije, nastavnik može pokazati kako opisati proces fotosinteze koristeći precizan naučni vokabular i jasne rečenice. Kroz slušanje i posmatranje upotrebe jezika u kontekstu, učenici uče da oponašaju ove jezičke obrasce u sopstvenom govoru i pisanju.

-
- ▶ **Jezičke barijere:** Unaprijed učenike/ce podučite težem vokabularu, koristite vizuelne elemente i provjerite razumijevanje.
 - ▶ **Složenost sadržaja:** Rastavite složene koncepte na djelove kojima se može upravljati.
 - ▶ **Angažovanje:** Uključite različite aktivnosti za održavanje interesovanja.

Kreiranje bogatog jezičkog okruženja

Iskoristite prvi jezik učenika da biste olakšali učenje:

- ▶ **Prevod ključnih termina:** Navedite ekvivalente da biste osigurali razumijevanje.
- ▶ **Smjena jezika (code-switching):** Dozvolite ograničenu upotrebu prvog jezika da bi se razjasnili složeni koncepti.
- ▶ **Komparativna analiza:** Razgovarajte o sličnostima i razlikama između prvog jezika i ciljnog jezika.

Bogat jezički ambijent podrazumijeva da su učenici stalno izloženi i podstaknuti da koriste ciljani jezik. U CLIL učionici, ovo može uključivati prikazivanje ključnog voka-

bulara i fraza u učionici, omogućavanje pristupa knjigama i resursima na ciljanom jeziku, i podsticanje upotrebe jezika u svim aktivnostima.

Nastavnici takođe mogu kreirati bogato jezičko okruženje kroz jezičke igre, pjesme i interaktivne aktivnosti koje čine učenje jezika zabavnim. Na primjer, na CLIL času muzičkog obrazovanja, učenici mogu učiti i pjevati pjesme na ciljanom jeziku, jačajući vokabular i izgovor kroz igru.

Podrška i saradnja među vršnjacima

Podrška među vršnjacima je moćno sredstvo za učenje jezika u CLIL učionici. Radom u paru ili grupama, učenici mogu pomoći jedni drugima da razumiju sadržaj i vježbaju jezičke vještine. Nastavnici mogu podstaći ovu saradnju organizovanjem grupnog rada, aktivnostima u parovima i međusobnom procjenom.

Na primjer, na CLIL času nekog od izbornih nejezičkih predmeta, učenici mogu raditi u parovima na analizi teksta, diskutujući o svojim tumačenjima i pomažući jedni drugima da razumiju teže odlomke. Ova vršnjačka podrška ne samo da unapređuje jezičko učenje, već i jača osjećaj zajedništva i saradnje u učionici.

Korišćenje jezičkih okvira i započinjanje rečenica

Jezički okviri i počeci rečenica su alati koji učenicima pružaju strukturu potrebnu za efikasno korišćenje ciljanog jezika. Ovi alati su posebno korisni za učenike koji nisu sigurni u svoje jezičke vještine, jer im daju početnu tačku za govorenje ili pisanje.

Nastavnici mogu kreirati jezičke okvire i početke rečenica za specifične zadatke, kao što su opisivanje procesa, izražavanje mišljenja ili sažimanje teksta. Na primjer, na CLIL času istorije, nastavnik može pružiti početke rečenica poput „Glavni uzrok sukoba bio je...” ili „Po mom mišljenju, najvažniji faktor je...”. Ovi alati pomažu učenicima da se fokusiraju na sadržaj dok istovremeno vježbaju jezičke strukture.

Uključivanje multimodalnih jezičkih aktivnosti

Multimodalne aktivnosti uključuju korišćenje više načina komunikacije, kao što su govor, pisanje, slušanje i vizuelna reprezentacija, kako bi se podržalo učenje jezika.

U CLIL učionici, multimodalne aktivnosti mogu pomoći učenicima da se na različite načine angažuju sa sadržajem i ojačaju svoje jezičke vještine.

Na primjer, na CLIL času likovne kulture učenici mogu slušati podcast o umjetniku, diskutovati o svojim utiscima sa drugaricom/drugom, a zatim napisati refleksiju o umjetnikovom radu, kombinujući vizuelne i pisane izraze. Ove aktivnosti odgovaraju različitim stilovima učenja i pomažu učenicima da razviju sveobuhvatnije razumijevanje jezika i sadržaja.

Podsticanje jezičke produkcije

Jedan od ciljeva CLIL-a je podsticanje učenika da aktivno koriste ciljni jezik, kako usmeno, tako i pismeno. Nastavnici mogu kreirati prilike za jezičku produkciju kroz zadatke koji uključuju govor i pisanje.

Na primjer, na CLIL času hemije, od učenika se može tražiti da napišu izvještaj sa laboratorijskih vježbi, da održe prezentaciju o svojim nalazima ili učestvuju u debati o naučnom problemu. Ovi zadaci ne samo da jačaju znanje o sadržaju, već i pomažu učenicima da razviju jezičke vještine kroz artikulisanje svojih ideja na ciljanom jeziku.

Pružanje povratnih informacija o korišćenju jezika

Integrisanje jezičkih funkcija

Podučavanje jezičkih funkcija relevantnih u odnosu na sadržaj:

- ▶ **Opisivanje procesa:** Jezik za objašnjenje koraka i procedura.
- ▶ **Poređenje i suprotstavljanje:** Rječnik i strukture za analizu.
- ▶ **Izražavanje mišljenja:** Fraze za iznošenje i podršku gledišta.

Povratne informacije su ključni dio učenja jezika, jer pomažu učenicima da razumiju svoje snage i oblasti koje treba poboljšati. U CLIL učionici, nastavnici bi trebalo da pruže povratne informacije i o sadržaju i o upotrebi jezika, nudeći konkretne sugestije za poboljšanje jezičkih vještina.

Na primjer, na CLIL času istorije, nastavnik može pružiti povratne informacije o učenikovom eseju, ukazujući na greške u gramatici ili vokabularu i predlažući načine za poboljšanje argumentacije. Povratne informacije bi trebalo da budu konstruktivne i podržavajuće, kako bi učenici izgradili samopouzdanje i kompetenciju u korišćenju ciljanog jezika.

Integracija tehnologije za podršku učenju jezika

Monitoring i povratne informacije **Kontinuirano procjenjivati razvoj jezika:**

- ▶ **Zapažanja:** Obratite pažnju na upotrebu jezika učenika tokom aktivnosti.
- ▶ **Anegdotski zapisi:** Vodite neformalne bilješke o napretku.
- ▶ **Formalne ocjene:** Koristite kvizove ili testove za procjenu jezičnih vještina.

Tehnologija nudi niz alata i resursa za podršku učenju jezika u CLIL učionici. Nastavnici mogu koristiti aplikacije za učenje jezika, onlajn rječnike i digitalne platforme kako bi učenicima pružili dodatnu jezičku podršku.

Na primjer, na CLIL času matematike, učenici mogu koristiti aplikaciju za učenje jezika kako bi vježbali matematički vokabular, ili onlajn rječnik kako bi potražili termine sa kojima se susrijeću u tekstualnim zadacima. Tehnologija se takođe može koristiti za kreiranje interaktivnih jezičkih aktivnosti, kao što su onlajn kvizovi, kartice i igre, koje jačaju jezičke vještine na zabavan i angažujući način.

Podsticanje samoprocjene i refleksije

Samoprocjena i refleksija su važne strategije koje pomažu učenicima da preuzmu odgovornost za učenje jezika. Nastavnici mogu podstaći učenike da razmisle o upotrebi jezika, postavljaju ciljeve za poboljšanje i prate svoj napredak kroz vrijeme. Na primjer, na času muzičkog u CLIL-u, učenici mogu voditi dnevnik učenja jezika, gdje razmišljaju o svojoj upotrebi ciljanog jezika, identifikuju oblasti za poboljšanje i postavljaju ciljeve za budućnost. Samoprocjena pomaže učenicima da razviju meta-kognitivne vještine i postanu samostalniji u učenju.

PLANIRANJE ČASA

Efikasno planiranje časa je osnova uspješne primjene integrisanog učenja sadržaja i jezika (CLIL). U fazi planiranja nastavnici definišu svoje obrazovne ciljeve, osmišljavaju nastavne aktivnosti i određuju kako će procjenjivati napredak učenika. S obzirom na dvostruki fokus CLIL-a — na ovladavanje sadržajem i na sticanje jezika — planiranje časova u ovom kontekstu zahtijeva pažljivo balansiranje ova dva elementa. Ovo poglavlje istražuje ključne komponente planiranja CLIL časova, uključujući postavljanje ciljeva, osmišljavanje lekcija, integrisanje sadržajnih i jezičkih ishoda, kao i korišćenje vizuelnih pomagala i tehnologije za podršku učenju.

3.1 Postavljanje ciljeva

Ciljevi služe kao putokaz koji vodi procese nastave i učenja. Oni pomažu u:

- **Pojašnjavanju očekivanja:** Učenici razumiju šta se od njih očekuje u pogledu savladavanja sadržaja i upotrebe jezika.
- **Vođenju nastave:** Nastavnici mogu odabrati odgovarajuće materijale i aktivnosti koje su u skladu sa ishodima.
- **Omogućavanju procenjivanja/vrednovanja:** Jasni ciljevi pružaju osnovu za ocjenjivanje učinka učenika.

Postavljanje jasnih i ostvarivih ishoda/ciljeva je prvi i najvažniji korak u planiranju časa. U CLIL kontekstu, ishodi/ciljevi moraju obuhvatiti i znanje iz sadržaja i jezičke

vještine. Ovi dvostruki ishodi osiguravaju da učenici ne samo da uče gradivo već i razvijaju svoju vještinu u ciljanom jeziku. Izazov je u formulisanju ishoda koji su SMART: Specifični, Mjerljivi, Ostvarivi, Relevantni i Vremenski ograničeni, a pritom usklađeni sa širim obrazovnim ishodima nastavnog plana i programa.

U CLIL planiranju časova, ishodi su obično kategorizovani na sljedeći način:

- **Ishodi sadržaja:** Oni opisuju šta učenici treba da znaju i mogu da urade u vezi sa predmetom.
- **Jezički ishodi:** Oni određuju jezičke vještine i znanja koja su učenicima potrebna da bi pristupili sadržaju i pokazali svoje razumijevanje.
- **Ishodi vještina učenja:** Oni se fokusiraju na razvoj kognitivnih i metakognitivnih vještina, kao što su kritičko mišljenje, rješavanje problema i samoregulacija.
- **Kulturni ishodi:** Oni imaju za cilj da poboljšaju međukulturalnu svijest i kompetenciju učenika.

Ishodi vezani za sadržaj

Ishodi vezani za sadržaj u CLIL času usklađeni su sa standardima i ishodima učenja predmeta koji se predaje. Ovi ishodi se fokusiraju na znanje, vještine i pojmove koje učenici treba da usvoje do kraja časa. Na primjer, na času geografije, ishod vezan za sadržaj može biti da učenici razumiju procese koji oblikuju reljef, poput erozije i tektonske aktivnosti. Ovi ishodi treba da budu jasno i specifično formulisani, kako bi i nastavnici i učenici razumjeli očekivane ishode.

Kada postavljaju ishode vezane za sadržaj, nastavnici bi trebalo da razmotre kognitivne zahtjeve zadatka. Blumova taksonomija pruža koristan okvir za kategorizaciju ovih kognitivnih nivoa, od osnovnog prisjećanja informacija do složenijih vještina poput analize, evaluacije i stvaranja. U CLIL kontekstu, nastavnici moraju osigurati da ishodi vezani za sadržaj ne trpe zbog jezičkih zahtjeva lekcije. To može uključivati davanje scaffolding podrške za sadržaj kako bi učenici mogli da se bave složenim idejama, čak i ako se njihovo znanje jezika još razvija.

Primjer cilja sadržaja

“Do kraja lekcije, učenici će moći da objasne proces fotosinteze, identifikujući uloge sunčeve svetlosti, ugljen-dioksida i vode.”

Jezički ishodi

Jezički ishodi se, s druge strane, fokusiraju na jezičke vještine koje učenici moraju razviti kako bi uspješno savladali sadržaj. Ove vještine uključuju usvajanje vokabulara, gramatičkih struktura, jezičkih funkcija (poput poređenja, kontrastiranja ili opravdavanja) i jezičkih vještina (slušanje, govor, čitanje i pisanje). Na primjer, na istom času geografije, jezički ishod može biti da učenici koriste specifičan vokabular vezan za eroziju i tektonsku aktivnost i da formiraju složene rečenice kojima opisuju ove procese.

Jezički ishodi treba da budu usko povezani sa ishodima sadržaja, osiguravajući da jezik korišten u lekciji podržava razumijevanje i prezentovanje sadržaja od strane učenika. Važno je da nastavnici identifikuju jezičke zahtjeve sadržaja prije same lekcije i da planiraju kako će ih obraditi. To može uključivati ključnog prije same lekcije, modelovanje struktura rečenica i pružanje prilika učenicima da praktikuju jezik u smislenim kontekstima.

Balansiranje ishoda sadržaja i jezika

Ključ uspješnog planiranja CLIL lekcija je balansiranje ishoda sadržaja i jezika. Oba seta ishoda treba da imaju istu težinu, a lekcija treba da bude strukturirana tako da omogući učenicima da postignu oba. Ovaj balans može biti izazovan, naročito kada učenici imaju različite nivoe jezičke kompetencije. Nastavnici moraju biti svjesni jezičkih barijera sa kojima se učenici mogu suočiti i pružiti odgovarajuću podršku kako te barijere ne bi spriječile učenike da ostvare ishode vezane za sadržaj predmeta.

Učinkoviti ishodi su u skladu sa SMART kriterijumima:

- ▶ **Specifično:** Jasno definisano i nedvosmisleno.
- ▶ **Mjerljivo:** Ishodi se mogu posmatrati i procjenjivati.
- ▶ **Ostvarljivo:** Realno s obzirom na nivo znanja učenika i raspoložive resurse.
- ▶ **Relevantno:** Usklađeno sa standardima kurikuluma i potrebama učenika.
- ▶ **Vremensko ograničenje:** Postavite unutar određenog vremenskog okvira.

Jedan od pristupa balansiranju ovih ciljeva je diferenciranje nastave na osnovu nivoa jezičke kompetencije učenika. Na primjer, u lekciji o ekosistemima iz nauke, cilj sadržaja može biti da učenici razumiju odnose između različitih organizama u ekosistemu. Jezički ciljevi mogu se razlikovati u zavisnosti od nivoa kompetencije učenika, pri čemu se početnici fokusiraju na osnovni vokabular i jednostavne rečenične strukture, dok napredniji učenici rade na konstruisanju složenijih objašnjenja i opravdanja.

Pored diferenciranja, nastavnici mogu koristiti tehnike postepenog pružanja podrške kako bi pomogli učenicima da postignu oba cilja, i sadržajni i jezički. Ova podrška može uključivati pružanje početaka rečenica, grafikone ili spiskove riječi koji pomažu učenicima da izraze svoje ideje na ciljanom jeziku. Postepenim uklanjanjem ovih pomagala kako učenici stiču samopouzdanje, nastavnici mogu pomoći učenicima da istovremeno razviju i znanje o sadržaju i jezičke vještine.

3.2 Kreiranje CLIL časova

Kreiranje efikasnih CLIL časova podrazumijeva pažljivu ravnotežu između podučavanja sadržaja i jezika, kao i integraciju različitih nastavnih strategija koje odgovaraju raznolikim potrebama učenika. Proces planiranja počinje jasnim razumijevanjem ishoda/ciljeva časa i nastavlja se izborom odgovarajućih materijala, aktivnosti i metoda procjene koji su usklađeni sa tim ishodima.

Osigurati postojanje kohezije i koherentnosti

Dobro osmišljena lekcija treba da ima logičan tok i jasne veze između aktivnosti:

- ▶ Prelazi: Glatko povežite jednu aktivnost sa drugom.
- ▶ Jezik putokaza: Koristite fraze koje vode učenike kroz lekciju (npr. “Prvo ćemo...”, “Dalje, hajde da istražujemo...”).
- ▶ Recikliranje jezika i koncepata: Ponovo pregledajte ključni vokabular i ideje kako biste ojačali učenje.

Upravljanje vremenom

Odvojite dovoljno vremena za svaku fazu lekcije:

- ▶ Ravnoteža: Osigurajte mješavinu aktivnosti koje vode nastavnik i aktivnosti koje vode učenici.
- ▶ Tempo: Podesite brzinu nastave na osnovu odgovora učenika.
- ▶ Fleksibilnost: Budite spremni da izmijenite plan ako učenicima treba više vremena.

Predviđanje izazova

Identifikujte potencijalne poteškoće i planirajte rješenja.

Strukturisanje časa

Dobro strukturisan CLIL čas obično prati niz faza, pri čemu svaka faza ima specifičan fokus i svrhu. Ove faze uključuju uvod, fazu inputa/prezentacije, fazu vježbanja i fazu ishoda. Svaka faza je kreirana da se nadovezuje na prethodnu, postepeno vodeći učenike od prvog susreta sa novim sadržajem i jezikom ka demonstraciji njihovog razumijevanja i vještina.

- **Uvod:** Uvod postavlja osnovu za čas aktiviranjem prethodnog znanja učenika, predstavljanjem ishoda u vezi sa sadržajem i jezikom, te pružanjem konteksta za novu lekciju. Ova faza može uključivati kratak pregled prethodnih lekcija, diskusiju o aktuelnom događaju ili postavljanje pitanja koje izaziva radoznalost učenika. Uvod takođe pruža priliku nastavnicima da unaprijed objasne ključni riječi i pojmove koji će biti neophodni za lekciju.

Faza uvoda (aktivacija prethodnog znanja)

- **Svrha:** Angažovanje učenika i povezivanje novih sadržaja sa postojećim znanjem.
- **Strategije:** Koristite „brainstorming-moždanu oluju“, KWL grafikone (znam, želim da znam, naučio) ili pitanja za diskusiju

- **Faza inputa:** Tokom faze inputa, učenici se upoznaju sa novim sadržajem kroz različite oblike instrukcija, poput čitanja teksta, gledanja videa, slušanja predavanja ili učestvovanja u demonstraciji. Na CLIL času, ova faza je pažljivo osmišljena kako bi se osiguralo da učenici mogu pristupiti sadržaju uprkos jezičkim barijerama. To može uključivati upotrebu za vizuelnim pomagalicama, pojednostavljenim tekstovima ili objašnjenjima nastavnika koja modeliraju upotrebu akademskog jezika. Faza inputa treba takođe da pruži učenicima prilike da se angažuju sa sadržajem na ciljanom jeziku, na primjer kroz vođene aktivnosti čitanja ili slušanja.

Faza prezentacija (input)

- **Svrha:** Uvesti novi sadržaj i jezik.
- **Strategije:** Predstavite informacije kroz predavanja, lektire, video zapise ili demonstracije.

► Faza vježbanja: Faza vježbanja je dio u kojem učenici aktivno rade sa novim sadržajem i jezikom, primjenjujući ono što su naučili kroz raznovrsne aktivnosti. Ove aktivnosti treba da budu dizajnirane tako da osnažuju kako ciljeve u vezi sa sadržajem tako i ciljeve u vezi sa jezikom, pružajući učenicima prilike da vježbaju korišćenje ciljanog jezika u smislenim kontekstima. Aktivnosti vježbanja mogu uključivati rad u grupama, diskusije u parovima, praktične eksperimente ili zadatke rješavanja problema. Na CLIL času, faza vježbanja je takođe prilika za nastavnike da daju ciljanu povratnu informaciju i podršku, pomažući učenicima da poboljšaju svoje razumijevanje i upotrebu jezika.

Vježbanje (vođeno i nezavisno)

- **Svrha:** Pružiti mogućnosti učenicima da uvježbaju nove koncepte i jezik.
- **Strategije:** Sprovedite grupni rad, praktične aktivnosti i interaktivne vježbe.

► Faza ishoda: Faza dostizanja ishoda je kulminacija časa, gdje učenici demonstriraju svoje razumijevanje sadržaja i sposobnost da koriste ciljani jezik. To može uključivati pisani zadatak, usmenu prezentaciju, debatu ili kreativan projekat. Faza ishoda pruža učenicima priliku da sintetizuju ono što su naučili i da artikuliraju svoje ideje na ciljanom jeziku. Takođe, ova faza služi kao tačka proc-

jene, omogućavajući nastavnicima da ocijene napredak učenika u postizanju ishoda časa.

Faza produkcija (primjena)

- Svrha: Omogućite učenicima da primijene ono što su naučili u smislenim kontekstima.
- Strategije: dodjeljivanje projekata, prezentacija ili zadataka za rješavanje problema

Faza procjena (povratne informacije)

- Svrha: Evaluacija učenja učenika i pružanje povratnih informacija.
- Strategije: Koristite kvizove, zapažanja, vršnjačke procjene i samorefleksije.

Odabir materijala i resursa

Aktivnosti treba pažljivo birati da podrže i sadržajne i jezičke ishode:

- Aktivnosti usmjerene na sadržaj: Eksperimenti, simulacije, studije slučaja.
- Aktivnosti usmjerene na jezik: igre vokabulara, građenje rečenica, igre uloga.
- Integrisane aktivnosti: debate, istraživački projekti, zajedničko pisanje.

Odabir materijala i resursa je ključni aspekt kreiranja CLIL časova. Nastavnici moraju birati materijale koji ne samo da su usklađeni sa ciljevima sadržaja već i podržavaju

razvoj jezika. Ovi materijali mogu uključivati udžbenike, članke, video zapise, audio snimke i predmete iz stvarnog svijeta. U CLIL kontekstu, važno je osigurati da je jezik koji se koristi u materijalima pristupačan učenicima, sa odgovarajućim nivoima složenosti i podrške.

Jedan pristup odabiru materijala jeste korišćenje autentičnih resursa koji učenicima pružaju izloženost ciljanom jeziku u stvarnim kontekstima. Na primjer, na CLIL času biologije, nastavnici mogu koristiti novinske članke, podcaste ili video zapise o aktuelnim otkrićima. Ovi autentični materijali ne samo da osnažuju znanje iz oblasti sadržaja, već i pružaju učenicima priliku da vježbaju slušanje, čitanje i diskusiju o složenim temama na ciljanom jeziku.

Pored autentičnih materijala, nastavnici bi takođe trebalo da razmotre kako da prilagode postojeće resurse kako bi ispunili potrebe CLIL učionice. Ovo može uključivati pojednostavljivanje tekstova, dodavanje vizuelnih pomagala ili obezbjeđivanje rječnika sa ključnim pojmovima. Na primjer, na CLIL času hemije, poglavlje iz udžbenika o hemijskim reakcijama može biti prilagođeno pojednostavljenjem jezika, dodavanjem dijagrama za objašnjenje koncepata i pružanjem liste ključnog vokabulara.

Uključivanje diferencijacije

Diferencijacija je suštinski dio planiranja CLIL časova jer omogućava da svi učenici imaju pristup sadržaju i priliku da razviju jezičke vještine. U bilingualnoj učionici, učenici mogu imati različite nivoe jezičke kompetencije i znanja iz oblasti sadržaja, te je važno da nastavnici daju instrukcije koje odgovaraju različitim potrebama učenika.

Diferencijacija može imati različite oblike, uključujući pružanje različitih nivoa podrške, različite zadatke koji odgovaraju različitim nivoima vještine, i omogućavanje učenicima da na različite načine pokažu da razumiju sadržaj. Na primjer, na CLIL času istorije, nastavnici mogu dati različite materijale za čitanje u zavisnosti od jezičke kompetencije učenika, gdje napredniji učenici čitaju originalne izvore, a učenici sa manje razvijenim jezičkim vještinama čitaju pojednostavljene sažetke.

Pored diferenciranih materijala, nastavnici mogu koristiti fleksibilne strategije grupisanja kako bi podržali učenje učenika. Na primjer, na CLIL času matematike,

učenici mogu raditi u parovima ili manjim grupama na rješavanju problema, pri čemu napredniji učenici pomažu manje naprednima u razumijevanju jezika i sadržaja. Pružanjem prilika za podršku među vršnjacima i saradnju, nastavnici mogu stvoriti učionicu u kojoj svi učenici mogu uspjeti.

Procjenjivanje/vrednovanje i povratna informacija

Procjenjivanje/vrednovanje je ključna komponenta dizajniranja CLIL časova, jer pruža nastavnicima i učenicima informacije o napretku ka postizanju ishoda. U CLIL kontekstu, ono mora obuhvatiti i znanje iz oblasti sadržaja i jezičke vještine, kako bi se osiguralo da se učenici ocjenjuju na osnovu njihove sposobnosti da razumiju i koriste ciljani jezik kroz interpretaciju naučenog sadržaja.

Formativno (pr)ocjenjivanje igra ključnu ulogu u CLIL-u, jer omogućava nastavnicima da pružaju kontinuiranu povratnu informaciju i prilagođavaju nastavu po potrebi. Formativne procjene mogu uključivati kvizove, diskusije u razredu, procjenu među vršnjacima i samoprocjenu. Na primjer, na CLIL času geografije, nastavnik može koristiti formativnu procjenu da provjeri učenikovo razumijevanje aktivnosti čitanja mape, kao i njegovu sposobnost da koristi geografske termine na ciljanom jeziku.

Sumativno vrednovanje, kao što su testovi i završni projekti, takođe bi trebalo da bude osmišljeno tako da vrednuje i ishode sadržaja i ishode jezika. Ovo može uključivati korišćenje rubrika koje procjenjuju sposobnost učenika da koristi ciljani jezik kako bi pokazao svoje razumijevanje sadržaja. Na primjer, na CLIL času istorije, sumativna procjena može uključivati esej u kojem se od učenika zahtijeva da analizira događaj, koristeći specifičan vokabular i jezičke strukture da podrži svoju analizu.

Pored formalne (pr)ocjene, povratna informacija je suštinska komponenta dizajniranja CLIL časova. Nastavnici bi trebalo da daju povratne informacije koje su specifične, konstruktivne i usmjerene na sadržaj i jezik. Na primjer, na CLIL času hemije, nastavnik može dati povratnu informaciju na učenikov laboratorijski izvještaj, ističući oblasti u kojima je učenik uspješno koristio naučni vokabular i predlažući načine za poboljšanje rečenične strukture.

3.3 Inkorporiranje ishoda sadržaja i jezika

Dvostruki fokus na sadržaj i jezik je zaštitni znak CLIL-a.

Uključivanje ishoda/ciljeva sadržaja i jezika u CLIL lekciju zahtijeva pažljivo planiranje i realizaciju. Nastavnici moraju osigurati da učenici postižu oba tipa ishoda, a da se jedan ne podredi drugom. Ovaj balans je ključan za uspjeh bilingualne nastave, jer osigurava da učenici istovremeno razvijaju svoje znanje iz sadržaja i jezičke vještine.

Usklađivanje ishoda sadržaja i jezika

Prvi korak u inkorporiranju ishoda sadržaja i jezika je obezbijediti da su ovi usklađeni i da se međusobno nadopunjuju. Ishodi sadržaja treba da budu kreirani tako da prirodno vode do upotrebe specifičnih jezičkih vještina, dok jezički ishodi treba da podrže razumijevanje i izražavanje znanja o sadržaju.

Na primjer, na CLIL času iz prirode, cilj sadržaja može biti da učenici razumiju uticaj zagađenja na ekosisteme. Jezički cilj može biti da učenici koriste jezičke strukture uzroka i posljedice kako bi objasnili odnos između zagađenja i štete po životnu sredinu. Usklađivanjem ovih ciljeva, nastavnici mogu kreirati koherentne i fokusirane lekcije, obezbjeđujući da učenici rade podjednako na ishodima sadržaja i jezika.

Pored usklađivanja ishoda, nastavnici treba da razmotre kako da rasporede sadržaj i nastavu jezika. Na primjer, na CLIL času iz istorije, nastavnici mogu prvo uvesti ključne istorijske koncepte, a zatim nastaviti sa podučavanjem jezičkih struktura potrebnih za raspravu o tim konceptima. Ovakav redosljed omogućavaju da učenici imaju potrebno predznanje i jezičke vještine kako bi bavili sadržajem na dubljem nivou.

Razumijevanje jezičkih zahtjeva sadržaja je od suštinskog značaja:

- ▶ **Rječnik:** Identifikujte ključne termine i fraze koje učenici treba da razumiju.
- ▶ **Jezičke strukture:** Obratite pažnju na gramatičke oblike ili strukture rečenica koje se obično koriste u predmetnoj oblasti.
- ▶ **Karakteristike diskursa:** Prepoznajte žanrovske karakteristike, kao što su argumentacija u istoriji ili objašnjenje u hemiji.

Integrisanje jezika u nastavu sadržaja

Jedan od ključnih izazova CLIL-a je integrisanje jezičke nastave u nastavu sadržaja na način koji je neprimjetan i plodonosan. Nastavnici treba svjesno da uključe jezičke ciljeve u lekcije, osiguravajući da se jezička nastava ne tretira kao dodatak, već kao sastavni dio procesa učenja.

Jedan pristup integrisanju jezika u nastavu sadržaja je kroz korišćenje zadataka bogatih jezikom, koji zahtijevaju od učenika da koriste ciljni jeziku cilju prezentovanja sadržaja. Na primjer, na CLIL času iz geografije, učenici mogu raditi na grupnom projektu gdje istražuju i predstavljaju različite aspekte određenog geografskog područja. Ovaj zadatak zahtijeva od učenika da koriste niz jezičkih vještina, uključujući istraživanje, pisanje, govor i slušanje, dok istovremeno produbljuju svoje razumijevanje sadržaja.

Drugi pristup je ugraditi jezičku nastavu u aktivnosti sadržaja, poput vođenih vježbi čitanja ili pisanja. Na primjer, na CLIL času iz medijske pismenosti, nastavnik može voditi učenike kroz čitanje, ističući ključne riječi i osobine i diskutovati o tome kako te osobine doprinose značenju teksta. Ovaj pristup ne samo da jača jezičke vještine, već i poboljšava razumijevanje i analizu sadržaja.

Razumijevanje jezičkih zahtjeva sadržaja je od suštinskog značaja:

- ▶ **Rječnik:** Identifikujte ključne termine i fraze koje učenici treba da razumiju.
- ▶ **Jezičke strukture:** Obratite pažnju na gramatičke oblike ili strukture rečenica koje se obično koriste u predmetnoj oblasti.
- ▶ **Karakteristike diskursa:** Prepoznajte žanrovske karakteristike, kao što su argumentacija u istoriji ili objašnjenje u hemiji.

Korišćenje jezičkih okvira i podrške (scaffolds)

Scaffolding je ključna strategija za podršku jezičkom razvoju u CLIL učionici. Nastavnici mogu koristiti različite tehnike scaffolding-a kako bi pomogli učenicima da prevaziđu jezičke zahtjeve sadržaja, uključujući korišćenje jezičkih okvira, početaka rečenica, grafičkih organizatora i modelovanja.

Jezički okviri i počeci rečenica pružaju učenicima strukturu koja im je potrebna da efektivno koriste ciljni jezik. Na primjer, na CLIL času iz biologije, nastavnik može dati učenicima početke rečenica poput "Proces fotosinteze uključuje..." ili "Glavna razlika između X i Y je...". Ovi alati pomažu učenicima da se fokusiraju na sadržaj, dok istovremeno vježbaju jezičke strukture.

Grafički organizatori, poput Venovih dijagrama, konceptualnih mapa i dijagrama toka, takođe su dragocjeni alati za ugraditi jezičku nastavu u jezika i sadržaja. Ovi vizuelni alati pomažu učenicima da organizuju svoje misli, povežu ideje i planiraju odgovore. Na primjer, na CLIL času iz istorije, učenici mogu koristiti Venov dijagram da uporede i kontrastiraju različite istorijske događaje, koristeći ciljni jezik za opisivanje sličnosti i razlika.

Modelovanje je još jedna važna tehnika scaffolding-a u CLIL-u. Nastavnici treba da modeluju upotrebu akademskog jezika tokom lekcije, pokazujući kako da artikuliraju složene ideje, objasne koncepte i učestvuju u diskusijama. Na primjer, na CLIL času iz preduzetništva, nastavnik može modelovati kako analizirati grafikon, koristeći specifičnu ekonomsku terminologiju i strukture rečenica. Pružanjem jasnih i

doslednih modela, nastavnici mogu pomoći učenicima da razviju i znanje o sadržaju i jezičke vještine.

Obezbijedite jezičke okvire (scaffolding) kako biste pomogli učenicima da ispune jezične zahtjeve:

- ▶ Jezički okviri: Ponudite početke rečenica ili šablone rečenica.
- ▶ Banke riječi: Nabavite liste korisnog vokabulara.
- ▶ Modeliranje: Demonstrirajte upotrebu jezika kroz primjere.

Diferencijacija u jezičkoj nastavi

Učenje u saradnji

Koristite grupni rad da poboljšate jezičku praksu:

- ▶ Interakcija vršnjaka: Ohrabrite učenike da komuniciraju na ciljnom jeziku tokom zajedničkih zadataka.
- ▶ Dodjela uloga: Dodijelite uloge koje promovišu upotrebu jezika (npr. prezenter, snimatelj, ispitivač).

Mehanizmi povratnih informacija

Dajte konstruktivne povratne informacije i o sadržaju i o jeziku:

- ▶ Povratne informacije o sadržaju: Pozabavite se preciznošću i dubinom razumijevanja predmeta.
- ▶ Povratne informacije o jeziku: Fokusirajte se na ključne jezičke greške koje ometaju komunikaciju, dajući prednost tečnosti u odnosu na tačnost kada je to prikladno.

Reflektivne prakse**Ohrabrite učenike da razmisle o svom učenju:**

- Dnevnicu učenja: Neka učenici pišu o tome šta su naučili i kako su koristili jezik.
- Samoprocjena: Koristite kontrolne liste ili rubrike kako bi učenici ocijenili svoj napredak.

4.4 Korišćenje vizuelnih pomagala i tehnologije

Vizuelna pomagala i tehnologija igraju ključnu ulogu u poboljšanju razumijevanja i angažmana u CLIL učionicama. Ovaj odjeljak govori o tome kako efikasno ugraditi ove alate u planiranje časa.

Diferencijacija je ključna u CLIL učionici, jer učenici mogu imati različite nivoe jezičke kompetencije. Nastavnici moraju obezbijediti diferenciranu jezičku nastavu koja zadovoljava potrebe svih učenika, osiguravajući da svi imaju pristup sadržaju i prilike za razvoj jezičkih vještina.

Diferencijacija može uključivati različite nivoe podrške, poput dodatne podrške (scaffolding) za učenike sa nižim nivoom jezičke kompetencije. Na primjer, u CLIL lekciji iz matematike, učenici sa nižim nivoom jezika mogu dobiti više vođenih vježbi sa matematičkom terminologijom, dok napredniji učenici rade na konstruisanju složenijih objašnjenja i argumentacije.

Pored diferencirane podrške, nastavnici mogu ponuditi i različite zadatke koji odgovaraju različitim nivoima sposobnosti. Na primjer, u CLIL lekciji iz hemije, učenici mogu birati između različitih vrsta projekata, kao što su osmišljavanje vizuelne prezentacije, pisanje istraživačkog rada ili izvođenje eksperimenta. Pružanjem izbora, nastavnici mogu osigurati da svi učenici budu izazvani i angažovani, uz uvažavanje različitih stilova učenja i jezičkih sposobnosti.

Ugradite učenje jezika u sadržajne aktivnosti:

- ▶ **Diskusije o sadržaju:** Strukturirajte diskusije koje zahtijevaju upotrebu formulara na ciljnom jeziku.
- ▶ **Zadaci pisanja:** Dodijelite aktivnosti pisanja koje jačaju i znanje o sadržaju i jezične vještine.
- ▶ **Razumijevanje čitanja:** Koristite sadržajne tekstove za vježbanje strategija čitanja i usvajanja vokabulara.

Vrednovanje ishoda iz sadržaja i jezika

(Pr)ocjena/vrednovanje u bilingualnoj učionici mora obuhvatiti i ciljeve iz sadržaja i jezika, osiguravajući da se učenici ocjenjuju na osnovu njihove sposobnosti da razumiju i koriste ciljni jezik u interpretaciji sadržaja predmeta. Nastavnici bi trebalo da koriste različite metode ocjenjivanja kako bi procijenili napredak učenika ka ovim ciljevima, uključujući formativno (pr)ocjenjivanje i sumativno vrednovanje.

Formativne (pr)ocjene pružaju kontinuiranu povratnu informaciju učenicima i omogućavaju nastavnicima da prilagode nastavu po potrebi. Na primjer, u CLIL lekciji iz geografije, nastavnik može koristiti formativne metode (pr)ocjenjivanja kao što su kvizovi, diskusije u razredu i međusobne ocjene kako bi provjerio razumijevanje sadržaja i sposobnost učenika da koriste geografske termine na ciljnom jeziku.

Sumativne ocjene, poput testova i završnih projekata, treba da budu dizajnirane da ocijene i ishode iz sadržaja i jezika. To može uključivati korišćenje rubrika koje procjenjuju sposobnost učenika da koriste ciljni jezik kako bi pokazali svoje razumijevanje sadržaja. Na primjer, u CLIL lekciji iz medijske pismenosti, sumativna ocjena može uključivati esej u kojem učenici analiziraju tekst ili neki medijski sadržaj, koristeći specifičan rječnik i jezičke strukture za podršku svojoj analizi.

Pored formalnih ocjena, nastavnici bi trebalo da pruže povratne informacije koje su specifične, konstruktivne i usmjerene na sadržaj i jezik. Na primjer, u CLIL lekciji iz istorije, nastavnik može dati povratne informacije na esej učenika, ističući oblasti

u kojima je učenik efikasno koristio istorijsku terminologiju i sugerišući načine za poboljšanje strukture rečenica.

Osigurajte da se ni sadržaj ni jezik ne zanemare:

- ▶ **Dvostruko fokusirani zadaci:** Kreirajte zadatke koji zahtijevaju primjenu znanja o sadržaju kroz korišćenje jezika.
- ▶ **Usklađivanje (pr)ocjenjivanja/vrednovanja:** Kreirajte kriterijume ocjenjivanja koji procjenjuju kako razumijevanje sadržaja tako i znanje jezika.

3.4 Korišćenje vizuelnih pomagala i tehnologije

Vizuelna pomagala i tehnologija igraju ključnu ulogu u uspješnoj primjeni CLIL-a, jer podržavaju i učenje sadržaja i razvoj jezika. Uključivanjem ovih alata u planiranje lekcija, nastavnici mogu stvoriti zanimljivije i interaktivnije okruženje za učenje koje zadovoljava raznolike potrebe učenika.

Uloga vizuelnih pomagala u CLIL-u

Vizuelna pomagala, kao što su dijagrami, grafikoni, slike i video zapisi, neprocjenjivi su alati u CLIL učionici. Ona pomažu u ilustraciji složenih koncepata, pružaju kontekst za nove informacije i podržavaju razumijevanje i zadržavanje i sadržaja i jezika kod učenika. Vizuelna pomagala takođe zadovoljavaju različite stilove učenja, čineći sadržaj pristupačnijim svim učenicima.

Vrste vizuelnih pomagala

- ▶ **Slike i fotografije:** Ilustruju koncepte ili pojave.
- ▶ **Dijagrami i grafikoni:** Prikazuju odnos i proces.
- ▶ **Video snimci i animacije:** Demonstriraju dinamičan sadržaj.
- ▶ **Grafički organizatori:** Pomažu u organizovanju informacija (npr. Venovi dijagrami, dijagrami toka).

Na primjer, u CLIL lekciji iz prirode o kruženju vode u prirodi, nastavnici mogu koristiti dijagram kako bi ilustrovali proces isparavanja, kondenzacije i padavina. Ovo vizuelno pomagalo ne samo da pomaže učenicima da razumiju sadržaj, već pruža i referencu za ključni vokabular vezan za vodeni ciklus. Nastavnici mogu dodatno podržati razvoj jezika podsticanjem učenika da opišu dijagram na ciljnom jeziku, koristeći specifičan vokabular i strukture rečenica.

Vizuelna pomagala podržavaju učenje pomoću:

- ▶ **Unaprjeđenja razumijevanja:** Konkretizacija apstraktnih pojmova.
- ▶ **Podrške razumijevanju jezika:** pružanje kontekstnih tragova za jezik.
- ▶ **Povećanje angažovanja:** Privlačenje pažnje i interesovanja učenika.

Pored statičkih vizuelnih pomagala, dinamična vizuelna sredstva, kao što su video snimci i animacije, mogu poboljšati angažovanost učenika i njihovo razumijevanje. Na primjer, u CLIL lekciji iz geografije, video koji prikazuje formiranje vulkanske erupcije može pružiti živopisnu ilustraciju sadržaja, istovremeno izlažući učenike ciljnom jeziku u autentičnom kontekstu.

Integracija tehnologije u CLIL

Tehnologija nudi širok spektar alata i resursa koji mogu poboljšati efikasnost CLIL nastave. Digitalne platforme, kao što su interaktivne table, onlajn okruženja za učenje i obrazovne aplikacije, pružaju prilike učenicima da se na nove i inovativne načine angažuju sa sadržajem i jezikom.

Jedna od ključnih prednosti tehnologije u CLIL-u je njena sposobnost da omogući otovo individualizovan pristup učenju. Na primjer, aplikacije za učenje jezika mogu ponuditi prilagođene vježbe iz vokabulara, gramatike i izgovora, omogućavajući učenicima da rade sopstvenim tempom i na svom nivou. U CLIL lekciji iz matematike, učenici mogu koristiti aplikaciju koja nudi interaktivne zadatke i trenutnu povratnu informaciju, pomažući im da razviju i znanje iz sadržaja i jezičke vještine.

Pored aplikacija, onlajn platforme za učenje mogu olakšati saradnju i komunikaciju u CLIL učionici. Na primjer, u CLIL lekciji iz istorije, učenici mogu koristiti onlajn forum za diskusiju o istorijskim događajima, dijeljenje resursa i davanje povratnih informacija jedni drugima. Ova onlajn interakcija ne samo da jača jezičke vještine, već učenicima pruža prilike da se na smislen način.

Izaberite vizuelna pomagala koja su:

- ▶ **Relevantna:** Direktno povezana sa ciljevima časa.
- ▶ **Jasna:** Lako se tumače bez izazivanja zabune.
- ▶ **Kulturološki primjerena:** Osjetljiva na porijeklo i iskustva učenika.

Korišćenje multimedijalnih resursa

Multimedijalni resursi, poput video zapisa, podkasta i interaktivnih simulacija, mogu obogatiti iskustvo učenja u CLIL učionici. Ovi resursi izlažu učenike ciljnom jeziku

onako kako se koristi u stvarnim situacijama, dok istovremeno podržavaju učenje sadržaja.

Na primjer, u CLIL lekciji iz preduzetništva, učenici mogu gledati video o globalnoj trgovini, slušati podkast o ekonomskoj politici i koristiti interaktivnu simulaciju za istraživanje efekata različitih trgovinskih strategija. Ovi multimedijalni resursi pružaju više načina za bavljenje učenika sadržajem, dok istovremeno razvijaju njihove vještine slušanja, govora i kritičkog razmišljanja na ciljnom jeziku.

Pored podrške učenju sadržaja i jezika, multimedijalni resursi mogu povećati angažovanost i motivaciju učenika. Uključivanjem video zapisa, podkasta i interaktivnih vježbi u lekcije, nastavnici mogu stvoriti dinamično i stimulativno okruženje koje održava interesovanje i angažovanost učenika za učenje.

Tehnologija može poboljšati CLIL nastavu na različite načine:

- ▶ **Interaktivne table:** Omogućavaju dinamične prezentacije i interaktivne aktivnosti.
- ▶ **Obrazovni softver i aplikacije:** Omogućavaju vježbu u jezičkim i sadržajnim vještinama.
- ▶ **Resursi na mreži:** Nude pristup autentičnim materijalima i ažuriranim informacijama.

Uloga interaktivnih tabli

Interaktivne bijele table (IWB) su moćan alat u CLIL učionici, pružajući platformu za interaktivno i kolaborativno učenje. IWB omogućava nastavnicima da u realnom vremenu prikazuju i manipulišu sadržajem, čineći lekcije dinamičnijim i zanimljivijim.

Na primjer, na CLIL času iz matematike, nastavnik može koristiti IWB da demonstrira kako se rješava jednačina, omogućavajući učenicima da sami probaju da riješe zadatak na tabli. IWB se takođe može koristiti za prikaz multimedijalnih resursa, poput

video zapisa, slika i interaktivnih simulacija, pružajući učenicima bogato i raznoliko iskustvo učenja.

Pored unaprjeđivanja nastave sadržaja, IWB može podržati razvoj jezika pružanjem prilika učenicima da u realnom vremenu komuniciraju na ciljnom jeziku.

Uključivanje gejmfikacije

Gejmifikacija, ili upotreba elemenata igre u obrazovanju, može biti efikasna strategija za povećanje motivacije i angažovanosti u bilingvalnoj učionici. Uključivanjem elemenata poput bodova, znački, rang-listi i izazova u lekcije, nastavnici mogu stvoriti zabavno i takmičarsko okruženje koje podstiče učenike da aktivno učestvuju.

Na primjer, na CLIL času iz geografije, učenici mogu učestvovati u kvizu gdje osvajaju bodove za tačne odgovore na pitanja o geografskim karakteristikama i koriste ciljni jezik da objasne svoje odgovore. Ovaj gejmfikovani pristup ne samo da jača znanje o sadržaju već i pruža učenicima prilike da vježbaju jezičke vještine u opuštenom i zabavnom kontekstu.

Pored kvizova, nastavnici mogu koristiti digitalne igre i simulacije kako bi podržali učenje sadržaja i jezika. Na primjer, u CLIL lekciji iz preduzetništva, učenici mogu igrati simulaciju u kojoj upravljaju virtuelnom ekonomijom, donoseći odluke o trgovini, proizvodnji i raspodjeli resursa. Ovo interaktivno i imerzivno iskustvo pruža učenicima praktičan način da koriste i razumiju složene koncepte, dok istovremeno vježbaju jezičke vještine u smislenom kontekstu.

Korišćenje onlajn alata za saradnju

Onlajn alati za saradnju, poput Google Docs-a, Padleta i virtuelnih tabli, pružaju učenicima priliku da rade zajedno na projektima i zadacima u bilingvalnoj učionici. Ovi alati olakšavaju komunikaciju i saradnju, omogućavajući učenicima da dijele ideje, daju povratne informacije i zajednički kreiraju sadržaj na ciljnom jeziku.

Na primjer, u CLIL lekciji iz istorije, učenici mogu koristiti Google Docs kako bi zajedno napisali istraživački rad, pri čemu svaki učenik doprinosi jednom dijelu rada i pruža

povratne informacije o radu svojih vršnjaka. Ovaj saradnički pristup ne samo da jača znanje o sadržaju, već pruža učenicima priliku da vježbaju pisanje i uređivanje na ciljnom jeziku.

Pored podrške saradnji, onlajn alati mogu unaprijediti ocjenjivanje i davanje povratnih informacija u CLIL učionici. Na primjer, nastavnici mogu koristiti virtuelne table za sprovođenje formativnih ocjena, gdje učenici u realnom vremenu odgovaraju na pitanja i zadatke. Nastavnici zatim mogu dati trenutnu povratnu informaciju, pomažući učenicima da poboljšaju svoje razumijevanje i upotrebu jezika.

UPRAVLJANJE UČIONICOM

Efikasno upravljanje učionicom je ključno za uspješnu primjenu integrisanog učenja sadržaja i jezika (CLIL). U bilingvalnoj učionici, gdje učenici istovremeno stiču znanje iz sadržaja i razvijaju jezičke vještine, strategije upravljanja koje nastavnik koristi igraju ključnu ulogu u stvaranju okruženja pogodnog za učenje. Ovo poglavlje istražuje ključne aspekte upravljanja učionicom specifične za CLIL, uključujući stvaranje okruženja prilagođenog CLIL-u, podsticanje aktivnog učešća, upravljanje različitim nivoima znanja i podsticanje saradnje i podrške među učenicima.

4.1 Stvaranje okruženja prilagođenog CLIL-u

Okruženje prilagođeno CLIL-u je ono koje podržava kako učenje sadržaja, tako i usvajanje jezika. Ovo okruženje karakteriše kultura učionice koja podstiče preuzimanje rizika, cijeni različitost i promoviše upotrebu ciljnog jezika. Stvaranje takvog okruženja zahtijeva pažljivo planiranje i doslednu praksu, s fokusom na fizičku postavku učionice i socio-emocionalnu klimu. CLIL učionica je dinamičan prostor u kome se jezik i sadržaj ukrštaju. Nastavnici moraju pažljivo da se kreću ovim raskrsnicama kako bi maksimizirali ishode učenja. Okruženje u učionici treba da:

- ▶ Pruža podršku preuzimanju rizika: Ohrabrite učenike da koriste ciljni jezik bez straha od greške.
- ▶ Bude jezički bogato: Omogućite dovoljno izlaganja na ciljnom jeziku kroz različite medije.
- ▶ Promoviše svijest o kulturi: Reflektujte kulturne dimenzije kako jezika tako i sadržaja.

Fizička postavka

Fizička postavka učionice može značajno uticati na efikasnost CLIL nastave. Dobro organizovana i fleksibilna postavka učionice može olakšati različite aktivnosti i interakcije koje su centralne za CLIL. Nastavnici treba da organizuju učionicu tako da odgovara različitim modalitetima učenja, uključujući individualni rad, rad u parovima, grupne aktivnosti i diskusije cijelog odjeljenja.

Jedan pristup je kreiranje određenih prostora za specifične tipove aktivnosti. Na primjer, učionica može imati kutak za čitanje sa resursima na ciljnom jeziku, prostor za grupni rad s raspoređenim stolovima kako bi se podstakla diskusija i prostor za prezentacije opremljen vizuelnim pomagalicama i tehnologijom. Ovi različiti prostori omogućavaju učenicima da učestvuju u različitim vrstama aktivnosti u okruženju koje podržava njihove specifične potrebe.

Pored fizičkog rasporeda, učionica treba da bude bogata vizuelnim pomagalicama koja pomažu u učenju jezika. Poster s ključnim riječima, okvirima rečenica i grafičkim organizatorima mogu služiti kao stalni podsjetnici učenicima, pomažući im da efikasnije koriste ciljni jezik. Takođe, uključivanje multikulturalnih elemenata u dekoraciju učionice, kao što su mape, zastave i artefakti iz različitih kultura, mogu unaprijediti kulturnu svijest i uvažavanje učenika, što su važni aspekti CLIL-a.

Fizički raspored učionice može značajno uticati na učenje:

- ▶ **Fleksibilno sjedenje:** Rasporedite stolove da biste olakšali grupni rad i diskusije.
- ▶ **Oblasti resursa:** Odredite prostore za jezičke i sadržajne resurse, kao što su rječnici, vizuelna pomagala i referentni materijali.
- ▶ **Oblasti prikaza:** Koristite oglasne table da biste prikazali rad učenika, ključni rječnik i kulturne artefakte u vezi sa sadržajem.

Vizuelni stimulansi

Uključite vizuelne elemente da biste poboljšali razumijevanje:

- ▶ **Zidni poster:** Prikažite grafikone, dijagrame i infografike relevantne za predmet.
- ▶ **Zidovi riječi:** Kreirajte dinamičku kolekciju termina iz rječnika na koje učenici mogu da se osvrnu.
- ▶ **Kulturni prikazi:** Uključite slike i objekte koji predstavljaju različite kulture, podstičući globalnu perspektivu.

Socijalno-emocionalna klima

Socijalno-emocionalna klima u učionici jednako je važna za stvaranje okruženja prilagođenog CLIL-u. U CLIL okruženju, učenici često rade izvan svoje jezičke zone komfora, što može dovesti do anksioznosti i nevoljnosti da učestvuju. Kako bi prevazišli ove izazove, nastavnici moraju njegovati kulturu učionice koja cijeni trud, podstiče preuzimanje rizika i pruža emocionalnu podršku.

Učitelj postavlja ton:

- ▶ **Modeliranje upotrebe jezika:** Dosljedno koristite ciljni jezik na odgovarajućem nivou.
- ▶ **Entuzijizam za sadržaj:** Pokažite strast prema predmetu da biste inspirisali učenike.
- ▶ **Pristupačnost:** Budite dostupni za pitanja i podršku.

Jedna od ključnih strategija je uspostavljanje jasnih očekivanja za upotrebu jezika. Iako je važno podsticati korišćenje ciljnog jezika što je više moguće, nastavnici treba da prepoznaju da će učenici možda povremeno morati da koriste svoj prvi jezik, naročito kada se bave složenim konceptima. Uspostavljanje ravnoteže između dva jezika može pomoći učenicima da se osjećaju prijatnije i sigurnije u učenju.

Još jedan važan aspekt socijalno-emocionalne klime je izgradnja povjerenja i odnosa sa učenicima. Kada učenici osjete da nastavnik vjeruje u njihove sposobnosti i da je posvećen njihovom uspjehu, veća je vjerovatnoća da će preuzeti rizike i potpuno se angažovati u procesu učenja. Nastavnici mogu graditi ovo povjerenje pružanjem doslednih, pozitivnih povratnih informacija, slavljenjem malih uspjeha i pokazivanjem empatije kada učenici imaju poteškoća.

Stvaranje sigurnog prostora za pravljenje grešaka takođe je ključno u CLIL učionici. Greške treba posmatrati kao prirodni dio procesa učenja, a ne kao nešto čega se treba bojati ili izbjegavati. Nastavnici mogu modelirati ovaj stav tako što će podijeliti svoja iskustva u učenju jezika, naglašavajući važnost upornosti i otpornosti. Normalizovanjem grešaka, nastavnici mogu pomoći učenicima da razviju mentalitet rasta, gdje izazove vide kao prilike za napredak, a ne kao prepreke.

Kulturna osjetljivost

Kulturna osjetljivost je još jedan ključni element CLIL-prijateljskog okruženja. S obzirom na to da CLIL često podrazumijeva podučavanje na jeziku koji nije maternji jezik učenika, važno je priznati i poštovati različite kulturne pozadine koje učenici donose u učionicu. To uključuje svijest o kulturnim razlikama u stilovima komunikacije, preferencijama učenja i vrijednostima.

Nastavnici mogu promovisati kulturnu osjetljivost uključivanjem kulturno relevantnih materijala i primjera u svoje lekcije. Na primjer, na času istorije koja se predaje i na engleskom, nastavnici mogu uključiti perspektive različitih kultura o istom istorijskom događaju, omogućavajući učenicima da vide kako se istorija interpretira i razumijeva u različitim kontekstima. Ovo ne samo da obogaćuje sadržaj, već i produbljuje razumijevanje ciljnog jezika u njegovom kulturnom kontekstu.

Pored toga, nastavnici bi trebalo da budu svjesni svih kulturnih predrasuda koje mogu biti prisutne u nastavnim planovima i materijalima, te preduzeti korake da ih otklone. Ovo može uključivati kritičko ocjenjivanje udžbenika, odabir dodatnih materijala koji odražavaju različite perspektive i stvaranje prilika da učenici podijele svoja kulturna iskustva i stavove.

Fizički raspored učionice može značajno uticati na učenje:

- ▶ **Fleksibilno sjedenje:** Rasporedite stolove da biste olakšali grupni rad i diskusije.
- ▶ **Oblasti resursa:** Odredite prostore za jezičke i sadržajne resurse, kao što su rječnici, vizuelna pomagala i referentni materijali.
- ▶ **Oblasti prikaza:** Koristite oglasne table da biste prikazali rad učenika, ključni rječnik i kulturne artefakte u vezi sa sadržajem.

Vizuelni stimulansi

Uključite vizuelne elemente da biste poboljšali razumijevanje:

- ▶ **Zidni poster:** Prikažite grafikone, dijagrame i infografike relevantne za predmet.
- ▶ **Zidovi riječi:** Kreirajte dinamičku kolekciju termina iz rječnika na koje učenici mogu da se osvrnu.
- ▶ **Kulturni prikazi:** Uključite slike i objekte koji predstavljaju različite kulture, podstičući globalnu perspektivu.

4.2 Podsticanje aktivnog učešća

Aktivno učešće je ključni element efikasne CLIL nastave. U CLIL učionici, učenici nisu samo pasivni primaoci informacija; oni su aktivno uključeni u proces učenja, koristeći ciljni jezik za komunikaciju, saradnju i rješavanje problema. Podsticanje aktivnog učešća zahtijeva namjerne strategije koje podstiču angažovanost, motivaciju i samopouzdanje učenika.

Interaktivne nastavne strategije

Interaktivne nastavne strategije su ključne za promovisanje aktivnog učešća u CLIL učionici. Ove strategije uključuju učenike u proces učenja kroz aktivnosti koje ih podstiču da kritički razmišljaju, komuniciraju sa svojim vršnjacima i primjenjuju svoje znanje na smislene načine.

Jedna efikasna strategija je upotreba aktivnosti "misli-upari-dijeli". U ovoj aktivnosti, učenici prvo samostalno razmišljaju o postavljenom pitanju ili problemu, zatim se s partnerom razgovaraju o svojim mislima, a na kraju dijele svoje ideje s cijelom grupom. Ova strategija podstiče sve učenike da učestvuju, pruža mogućnosti za učenje od vršnjaka i omogućava učenicima da vježbaju korišćenje ciljnog jezika u podržavajućem okruženju.

Predstavite probleme iz stvarnog svijeta u vezi sa sadržajem:

- **Autentični scenariji:** Koristite slučajeve sa kojima se učenici mogu povezati ili ih smatrati intrigantnim.
- **Ispitivanje usmjereno na studenta:** Neka studenti vode istragu i predlažu rješenja.
- **Zajednički napori:** Podstaknite timski rad na rješavanju složenih problema.

Igranje uloga i simulacije su još jedan dobar način za angažovanje učenika. U simulaciji, učenici preuzimaju uloge različitih likova ili zainteresovanih strana u scenariju vezanom za sadržaj. Na primjer, u CLIL lekciji iz preduzetništva, učenici mogu simulirati pregovore između poslovnih lidera i vladinih zvaničnika. Ova aktivnost zahtijeva od učenika da koriste ciljni jezik kako bi artikulirali svoje stavove, pregovarali o rješenjima i odgovarali na izazove, dok u isto vrijeme produbljuju svoje razumijevanje sadržaja.

Debate su takođe efikasan način za podsticanje aktivnog učešća. U debati, učenici su podijeljeni u suprotstavljene strane po nekom pitanju i moraju koristiti dokaze i logiku da bi podržali svoje argumente. Debate zahtijevaju od učenika da se duboko uključe u sadržaj, kritički razmišljaju o različitim perspektivama i koriste ciljni jezik kako bi ubijedili druge. Na primjer, na CLIL času iz istorije, učenici mogu debatovati o uzrocima istorijskog sukoba, koristeći primarne izvore i istorijske dokaze kako bi podržali svoje argumente.

Igranje uloga i simulacije **Stvorite imerzivna iskustva:**

- **Zadaci likova:** Neka učenici preuzmu uloge relevantne za sadržaj.
- **Simulirana okruženja:** Ponovo kreirajte postavke ili situacije u kojima se primjenjuje znanje o sadržaju.
- **Debate i diskusije:** Organizujte strukturirane debate o aktuelnim temama.

Korišćenje tehnika postavljanja pitanja

Efektivne tehnike postavljanja pitanja ključne su za podsticanje aktivnog učešća u CLIL učionici. Pitanja otvorenog tipa koja zahtijevaju od učenika da objašnjavaju, analiziraju ili evaluiraju su posebno korisna, jer podstiču učenike da kritički razmišljaju i izražavaju svoje ideje na ciljnom jeziku.

Sokratova metoda**Koristite postavljanje pitanja da podstaknete kritičko razmišljanje:**

- ▶ **Otvorena pitanja:** Postavite pitanja koja zahtijevaju više od da/ne odgovora.
- ▶ **Probna pitanja:** Podstaknite učenike da elaboriraju svoje odgovore.
- ▶ **Vrijeme čekanja:** Omogućite učenicima dovoljno vremena za obradu i odgovor.

Nastavnici mogu koristiti različite strategije postavljanja pitanja kako bi uključili učenike u proces učenja. Na primjer, pitanja višeg reda bazirana na Blumsovoj taksonomiji, poput "Zašto misliš da...?" ili "Kako bi objasnio...?", ohrabruju učenike da pređu preko jednostavnog pamćenja činjenica i da se uključe u dublje nivoe razmišljanja. Ova pitanja mogu se koristiti u diskusijama sa cijelim odjeljenjem, aktivnostima u malim grupama ili u individualnim refleksijama.

Vrijeme za razmišljanje je još jedan važan aspekt tehnika postavljanja pitanja. Davanje učenicima vremena da razmisle prije nego što odgovore na pitanje omogućava im da formulišu promišljenije i kompletnije odgovore, posebno kada rade na drugom jeziku. Nastavnici bi trebalo da izbjegnu potrebu da popune tišinu i umjesto toga pruže dovoljno vremena za razmišljanje, kako bi učenici prikupili svoje misli i odgovorili.

Pored postavljanja pitanja, nastavnici treba da podstiču učenike da postavljaju svoja pitanja. Pitanja koja postavljaju učenici mogu voditi do bogatih diskusija i pružiti uvid u njihovo razmišljanje i razumijevanje. Nastavnici mogu modelirati kako postavljati dobra pitanja i kreirati učioničku kulturu gdje se radoznalost i istraživanje cijene

Uključivanje izbora učenika

Uključivanje izbora učenika u proces učenja je još jedan efikasan način za podsticanje aktivnog učešća. Kada učenici imaju priliku da utiču na to šta i kako uče, veća je vjerovatnoća da će biti motivisani i angažovani.

Nastavnici mogu ponuditi izbor u različitim aspektima lekcije, kao što su teme koje učenici istražuju, materijali koje koriste ili format u kojem će predstaviti svoje završne radove. Na primjer, na CLIL času iz hemije, učenici mogu izabrati da istražuju različite aspekte nekog naučnog fenomena, kao što su uzroci, posljedice ili potencijalna rješenja. Alternativno, na CLIL času iz medijske pismenosti, učenici mogu birati između različitih knjiga ili članaka za čitanje i analizu, u zavisnosti od njihovih interesovanja i nivoa jezičke kompetencije.

Povežite učenje sa životima učenika:

- **Personalizacija:** Prilagodite primjere i zadatke interesovanjima učenika.
- **Buduće primjene:** Razgovarajte o tome kako su vještine i znanja primjenjivi izvan učionice.
- **Postavljanje ciljeva:** Pomozite učenicima da postave lične ciljeve učenja.

Izbor se takođe može uključiti u procjenu, omogućavajući učenicima da pokažu svoje znanje na način koji odgovara njihovim snagama i preferencijama. Na primjer, učenici mogu birati između pisanja eseja, kreiranja video prezentacije ili razvijanja multimedijalnog projekta. Pružanjem opcija, nastavnici mogu odgovoriti na različite stilove učenja i osigurati da svi učenici imaju priliku da uspiju.

Izgradnja samopouzdanja kroz uspjeh

Izgradnja samopouzdanja učenika je ključna za podsticanje aktivnog učešća u bilin-gualnoj učionici. Samopouzdanje raste kada učenici dožive uspjeh, pa je važno da nastavnici stvore prilike za uspješno korišćenje ciljnog jezika.

Jedan od načina za izgradnju samopouzdanja je započeti sa aktivnostima koje su unutar zone komfora učenika i postepeno povećavati nivo izazova. Na primjer, nastavnik može početi sa jednostavnim zadacima, poput označavanja dijagrama ili odgovaranja na pitanja sa "da/ne", a zatim postepeno preći na složenije zadatke, poput objašnjavanja procesa ili učestvovanja u debatama.

Kulturno osviješćena nastava**Priznajte i iskoristite kulturnu raznolikost:**

- ▶ **Kulturne reference:** Uključite sadržaje iz različitih kultura.
- ▶ **Višejezični resursi:** Omogućite upotrebu domaćih jezika učenika kada je to prikladno.
- ▶ **Obuka osjetljivosti:** Rješavajte predrasude i promovišite kulturno razumijevanje.

Ohrabrivanje je takođe ključno za izgradnju samopouzdanja. Nastavnici bi trebalo da pruže specifične i smislene pohvale za trud i postignuća učenika, ističući njihov napredak i u sadržaju i u jeziku. Na primjer, umesto da samo kažu "Bravo", nastavnik bi mogao reći: "Primijetio sam koliko si dobro iskoristio vokabular koji smo danas učili da objasniš koncept. Nastavi tako!"

Na kraju, nastavnici bi trebalo da stvore kulturu učionice u kojoj se greške doživljavaju kao prilike za učenje, a ne kao neuspjeh. Normalizovanjem grešaka i naglašavanjem procesa učenja, nastavnici mogu pomoći učenicima da razviju otpornost i samopouzdanje u sposobnosti korišćenja ciljnog jezika.

Uloga nastavnika**Nastavnik postavlja ton:**

- ▶ **Upotreba jezika za modeliranje:** Dosljedno koristite ciljni jezik na odgovarajućem nivou.
- ▶ **Entuzijazam za sadržaj:** Pokažite strast prema predmetu kako biste inspirisali učenike.
- ▶ **Pristupačnost:** Budite dostupni za pitanja i podršku.

4.3 Upravljanje različitim nivoima jezičke kompetencije

Jedan od značajnih izazova u bilingualnoj učionici je upravljanje različitim nivoima jezičke kompetencije, u kojoj učenici imaju različite stepene znanja ciljnog jezika. Ova raznovrsnost može otežati nastavniku dostizanje cilja - da su svi učenici aktivni i da mogu da se posvete sadržaju. Ipak, uz pažljivo planiranje i primjenu strategije diferencijacije, nastavnici mogu stvoriti inkluzivno okruženje za učenje koje zadovoljava potrebe svih učenika.

Diferencirana nastava

Diferencirana nastava je, kako je i ranije pomenuto, , kako je i ranije pomenuto, ključna za upravljanje različitim nivoima jezičke kompetencije u CLIL učionici. Ovaj pristup podrazumijeva prilagođavanje nastave kako bi se zadovoljile različite potrebe učenika, osiguravajući da svaki učenik može da se uključi u sadržaj i razvija svoje jezičke vještine.

Strategije diferencijacije

Zadaci po nivoima

Dizajnirajte zadatke različitih nivoa težine:

- **Složenost:** Prilagodite kognitivne zahtjeve aktivnosti.
- **Varijacije ishoda:** Dozvolite različite oblike demonstriranja razumijevanja.
- **Proces modifikacije:** Omogućite alternativne puteve za završetak zadataka.

Jedan od načina da se diferencira nastava je pružanje različitih nivoa podrške. Na primjer, učenici sa nižim nivoom jezičke kompetencije mogu dobiti eksplicitniju obuku u vezi sa vokabularom i strukturom rečenica, dok napredniji učenici rade na proširivanju svog korišćenja jezika ka složenijim oblicima. Nastavnici mogu koristiti zadatke sa različitim nivoima težine, gdje učenici rade zadatke na svom nivou, kako bi osigurali da su svi učenici aktivni i podržani.

Fleksibilno grupisanje**Grupisanje učenika strateški:**

-
- ▶ Grupe sposobnosti: Homogene grupe za ciljanu nastavu.
 - ▶ Mješovite grupe: Heterogene grupe za olakšavanje vršnjačkog učenja.
 - ▶ Interesne grupe: Grupa zasnovana na interesovanjima učenika radi povećanja motivacije.

Fleksibilno grupisanje je još jedna efektivna strategija za upravljanje različitim nivoima jezičke kompetencije. Nastavnici mogu grupisati učenike prema nivou jezičke kompetencije za određene aktivnosti, omogućavajući ciljani pristup i podršku. Alternativno, mogu stvoriti grupe sa različitim nivoima kompetencije, gdje učenici sa višim nivoom pomažu svojim vršnjacima u završavanju zadataka. Na primjer, na CLIL časovima istorije, učenici mogu raditi u grupama različitih nivoa jezika na analizi primarnih izvora, gdje učenici sa višim nivoom pomažu u objašnjavanju jezika i koncepata svojim vršnjacima.

Tabele izbora**Ponudite opcije za zadatke:**

-
- ▶ Stilovi učenja: Nude se vizuelnim, slušnim i kinestetičkim učenicima.
 - ▶ Izbor proizvoda: Omogućite učenicima da biraju između različitih izlaznih formata (npr. esej, prezentacija, model).
 - ▶ Opcije tempa: Neka učenici rade njima pogodnom brzinom u zadatim rokovima.

Scaffolding strategije

Scaffolding je ključna strategija za podršku učenicima sa različitim nivoima jezičke kompetencije. Ova strategija podrazumijeva pružanje privremene podrške koja pomaže učenicima da obave zadatke koje ne bi mogli samostalno da završe. Kako se kompetencija učenika povećava, podrška se postepeno smanjuje, omogućavajući im da rade sve samostalnije.

Pružati lingvističku podršku:

- ▶ **Grafički organizatori:** Pomažu u strukturiranju misli i izlaznog jezika.
- ▶ **Jezičke ljestvice:** Izgradite od jednostavnih do složenih jezičkih struktura.
- ▶ **Parafraziranje i sažimanje:** Naučite strategije za obradu i izražavanje ideja.

Nastavnici mogu koristiti različite tehnike postepenog uvođenja znanja kako bi podržali učenike u CLIL učionici. Na primjer, mogu ponuditi jezičke okvire ili grafičke organizatore koji pomažu učenicima da strukturiraju svoje odgovore. Vizuelna pomagala, poput dijagrama, tabela i slika, također mogu poslužiti kao podrška, pomažući učenicima da razumiju i zapamte složen sadržaj.

Pomažu u razumijevanju predmeta:

- ▶ **Napredni organizatori:** Predstavite preglede prije nego što se udubite u detalje.
- ▶ **Dijeljenje informacija:** Podijelite sadržaj na segmente kojima se može upravljati.
- ▶ **Vođene napomene:** Navedite djelimične bilješke koje učenici ispunjavaju tokom nastave.

Još jedna efektivna strategija postepenog uvođenja znanja je vođena praksa, gdje nastavnik modelira zadatak ili aktivnost, a zatim vodi učenike korak po korak. Na primjer, na CLIL časovima matematike, nastavnik može modelirati kako riješiti zadatak,

objašnjavajući korake na ciljnom jeziku, a zatim voditi učenike kroz slične zadatke prije nego što im zatraži da ih samostalno riješe.

Individualizovana podrška

Interventne strategije

Pozabavite se specifičnim potrebama:

- ▶ Instrukcije jedan na jedan: Pružite personalizovanu pomoć.
- ▶ Ugovori o učenju: Postavite sporazume u kojima se navode ciljevi i odgovornosti.
- ▶ Dodatni materijali: Ponudite dodatne resurse za praksu.

Saradnja sa specijalistima

Rad sa pomoćnim osobljem:

- ▶ Specijalisti za jezike: Koordinacija sa ESL nastavnicima za razvoj jezika.
- ▶ Stručnjaci za specijalno obrazovanje: Prilagodite nastavu za učenike sa razlikama u učenju.
- ▶ Savjetnici: Rješavajte emocionalne ili motivacijske barijere.

Promovisanje autonomije

Podstaknite samostalno učenje:

- ▶ Alati za samoprocjenu: Naučite učenike da evaluiraju svoj rad.
- ▶ Sesije postavljanja ciljeva: Vodite učenike u postavljanju i razmatranju ličnih ciljeva.
- ▶ Pristupačnost resursa: Obezbijediti materijale za samostalno proučavanje.

Podrška vršnjaka i kolaborativno učenje

Podrška vršnjaka i kolaborativno učenje su snažni alati za upravljanje različitim nivoima jezičke kompetencije u CLIL učionici. Radeći zajedno, učenici mogu podržavati učenje jedni drugih, pri čemu učenici sa višim nivoom kompetencije pomažu svojim vršnjacima da razumiju sadržaj i koriste ciljni jezik.

Prednosti kolaborativnog učenja

- ▶ **Jezička praksa:** Pruža autentične kontekste za upotrebu jezika.
- ▶ **Razvoj društvenih vještina:** Poboljšava sposobnost komunikacije i timskog rada.
- ▶ **Različite perspektive:** Izlaže učenike različitim gledištima, obogaćujući razumijevanje.

Jedan od načina za olakšavanje podrške vršnjaka je kroz rad u parovima i grupama, gdje učenici sa različitim nivoima kompetencije rade zajedno na zadacima. Na primjer, na CLIL časovima hemije, učenici mogu raditi u parovima na izvođenju eksperimenta, gdje jedan učenik objašnjava postupak na ciljnom jeziku, dok drugi bilježi rezultate. Ovaj kolaborativni pristup omogućava učenicima da uče jedni od drugih i pruža prilike za autentičnu upotrebu jezika.

Nastavnici takođe mogu kreirati programe tutorstva vršnjaka, gdje učenici sa višim nivoom kompetencije pružaju individualnu podršku svojim vršnjacima. Tutorstvo vršnjaka može biti posebno korisno učenicima kojima je potrebna dodatna pomoć u jeziku ili sadržaju, jer omogućava personalizovanu nastavu uz podršku okruženja.

Fleksibilno grupisanje i rotacioni modeli

Fleksibilno grupisanje i rotacioni modeli su efikasne strategije za upravljanje različitim nivoima jezičke kompetencije u CLIL učionici. Ovi pristupi omogućavaju nastavnicima da grupišu učenike na različite načine u zavisnosti od zadatka ili cilja, osiguravajući da svi učenici dobiju podršku koja im treba.

Strategije grupnog rada
Strukturisane grupne aktivnosti
Planirajte svrsishodne interakcije:

- ▶ **Metoda slagalice:** Dodijelite različite dijelove teme grupama koje potom podučavaju druge.
- ▶ **Misli-Upari-Dijeli:** Olakšajte individualno razmišljanje, diskusiju u paru i dijeljenje sa većom grupom.
- ▶ **Kolaborativni projekti:** Angažujte grupe u kreiranju zajedničkog proizvoda.

Zadaci uloga
Dodijelite određene uloge članovima grupe:

- ▶ **Fasilitator:** Vodi diskusiju.
- ▶ **Snimač:** Vodi bilješke o idejama grupe.
- ▶ **Reporter:** Predstavlja nalaze grupe.
- ▶ **Mjerač vremena:** Nadzire vrijeme za održavanje grupe na zadatku.

U rotacionom modelu, učenici se rotiraju kroz različite stanice ili aktivnosti, pri čemu je svaka osmišljena da cilja određene vještine ili sadržaj. Na primjer, na CLIL časovima istraživanja humanitarnog prava, učenici mogu rotirati između stanice za čitanje, gdje rade na razumijevanju teksta, stanice za vokabular, gdje vježbaju nove riječi, i stanice za pisanje, gdje sastavljaju rečenice ili pasuse. Ovaj model omogućava nastavnicima da pruže ciljanu podršku na svakoj stanici, osiguravajući da su učenici na svim nivoima kompetencije aktivni.

Uskladiti sa grafikom iz engleske verzije - onaj profil čovjeka da bude ovdje.

- ▶ **Aktivno slušanje:** Ohrabrite učenike da se u potpunosti uključe u doprinose vršnjaka.
- ▶ **Konstruktivne povratne informacije:** Vodite učenike u pružanju i primanju povratnih informacija.
- ▶ **Rješavanje sukoba:** Obezbijedite strategije za upravljanje nesuglasticama.

Fleksibilno grupisanje omogućava nastavnicima da mijenjaju sastav grupa na osnovu potreba časa. Na primjer, učenici mogu raditi u homogeno grupisanim timovima tokom aktivnosti, gdje dobijaju instrukcije prilagođene njihovom nivou kompetencije, a zatim preći u heterogene grupe za diskusiju, gdje mogu vježbati korišćenje ciljnog jezika sa vršnjacima različitih nivoa kompetencije. Ova fleksibilnost omogućava nastavnicima da odgovore na različite potrebe svojih učenika, dok istovremeno podstiču saradnju i podršku među vršnjacima.

Ojačajte grupnu koheziju:

- ▶ **Ledolomci:** Koristite aktivnosti da pomognete učenicima da se upoznaju.
- ▶ **Vježbe povjerenja:** Izgradite povjerenje u saradničkim odnosima.
- ▶ **Sesije refleksije:** Omogućite diskusije o grupnoj dinamici i saradnji.

4.4 Podsticanje saradnje i vršnjačke podrške

Saradnja i vršnjačka podrška su ključni elementi uspješne CLIL učionice. Kroz zajednički rad, učenici mogu produbiti svoje razumijevanje sadržaja, razviti jezičke vještine i izgraditi osjećaj zajedništva. Podsticanje saradnje i vršnjačke podrške zahtijeva pažljivo planirane strategije koje omogućavaju učenicima da komuniciraju, dijele ideje i podržavaju jedni druge u učenju.

Grupni rad i kooperativno učenje

Grupni rad i kooperativno učenje su moćne strategije za podsticanje saradnje u CLIL učionici. Ovi pristupi uključuju rad učenika u malim grupama kako bi zajedno izvršili zadatke, rješavali probleme ili stvarali projekte. U CLIL kontekstu, grupni rad pruža prilike za autentično korišćenje jezika, jer učenici moraju međusobno komunicirati kako bi postigli svoje ciljeve.

Jedan efikasan pristup grupnom radu je korišćenje kooperativnih struktura učenja, kao što su slagalice, razmišljaj-upari-dijeli i grupna istraživanja. U aktivnosti slagalice, svaki učenik u grupi je odgovoran za učenje i podučavanje različitog dijela sadržaja. Na primjer, na CLIL času istorije, učenici se mogu podijeliti u grupe, pri čemu svaki učenik istražuje različite uzroke istorijskog događaja i zatim dijeli svoja saznanja sa grupom. Ova struktura osigurava da su svi učenici angažovani i da svaki član ima svoju ulogu u uspjehu grupe.

Drugi pristup je korišćenje grupnih istraživanja, gdje učenici zajedno istražuju kompleksno pitanje ili problem. Na primjer, na CLIL času hemije, učenici mogu raditi u grupama na istraživanju uticaja klimatskih promjena na različite ekosisteme. Ova aktivnost zahtijeva od učenika da sarađuju, dijele resurse i koriste ciljni jezik kako bi prenijeli svoja otkrića.

Vršnjačko podučavanje i mentorstvo

Vršnjačko podučavanje i mentorstvo su efikasni načini za podsticanje vršnjačke podrške u CLIL učionici. U vršnjačkom podučavanju, učenici preuzimaju ulogu

nastavnika, objašnjavajući koncepte i vodeći svoje vršnjake kroz zadatke. Ovaj pristup ne samo da jača znanje učenika koji podučava, već pruža i dragocjenu jezičku praksu.

Vršnjačko podučavanje i mentorstvo

Podučavanje za različite uzraste

Uparite starije učenike sa mlađima:

- ▶ **Podrška za sadržaj:** Stariji učenici pomažu oko predmeta.
- ▶ **Jezičko modeliranje:** Navedite primjere vještog korištenja jezika.
- ▶ **Razvoj liderstva:** Ponudite mogućnosti mentorstva.

Na primjer, na CLIL času matematike, učenik koji je savladao određeni koncept može biti zadužen da ga objasni drugom učeniku koji se bori sa istim. Ova sesija vršnjačkog podučavanja može uključivati korišćenje vizuelnih pomagala, manipulativnih materijala ili primjere iz svakodnevnog života, omogućavajući učeniku koji podučava da koristi ciljani jezik na smislen i autentičan način.

Vršnjačko mentorstvo je još jedna moćna strategija za podsticanje saradnje i podrške. U okviru programa vršnjačkog mentorstva, učenici sa višim nivoom kompetencije u jeziku uparuju se sa učenicima nižeg nivoa, pružajući individualnu podršku u vezi sa sadržajem i jezikom. Na primjer, na CLIL času književnosti, mentor može raditi sa mentijem na analizi teksta, diskutujući vokabular, teme i književne tehnike. Ovaj mentorski odnos koristi mentiju, dok mentoru pruža priliku da produbi svoje razumijevanje i jezičke vještine.

Procjena kolaborativnog rada

Grupna procjena

Procijenite kolektivne rezultate:

- ▶ **Grupne prezentacije:** Procijenite sposobnost grupe da efikasno komunicira sadržaj.
- ▶ **Zajednički projekti:** Procijenite konačni proizvod koji je stvorila grupa.
- ▶ **Evaluacija procesa:** Razmotrite kako je grupa radila zajedno.

Stvaranje kooperativne kulture u učionici

Stvaranje kooperativne kulture u učionici ključno je za podsticanje vršnjačke podrške u CLIL okruženju. Ova kultura karakteriše se međusobnim poštovanjem, zajedničkom odgovornošću i fokusom na kolektivni uspjeh. Nastavnici igraju ključnu ulogu u uspostavljanju i održavanju ove kulture, kako kroz svoje postupke, tako i kroz očekivanja koja postavljaju.

Jedan od načina za stvaranje kooperativne kulture je postavljanje jasnih očekivanja za grupni rad i interakcije među učenicima. Nastavnici treba da uspostave norme kako učenici rade zajedno, komuniciraju i rješavaju sukobe. Ove norme mogu uključivati aktivno slušanje, pozitivnu komunikaciju i fokus na pronalaženje rješenja umjesto na prebacivanje krivice.

Nastavnici takođe mogu modelirati kooperativno ponašanje radeći zajedno sa učenicima i pokazujući kako se angažovati u produktivnom grupnom radu. Na primjer, nastavnik može učestvovati u grupnoj diskusiji, pokazujući kako postavljati pitanja za pojašnjenje, pružiti konstruktivnu povratnu informaciju i nadograditi se na ideje drugih.

Proslavljanje grupnih uspjeha je još jedan važan aspekt stvaranja kooperativne kulture. Kada učenici zajedno rade kako bi postigli cilj, njihov kolektivni uspjeh treba prepoznati i proslaviti. Ovo može uključivati javno priznanje, poput proslave u razredu ili izlaganja grupnog rada, kao i individualne povratne informacije koje ističu doprinos svakog člana grupe.

Korišćenje tehnologije za podršku saradnji

Tehnologija nudi širok spektar alata i resursa koji mogu unaprijediti saradnju i vršnjačku podršku u CLIL učionici. Digitalne platforme, poput zajedničkih dokumenata, virtuelnih tabli i onlajn foruma za diskusiju, pružaju mogućnosti učenicima da rade zajedno u realnom vremenu, bez obzira na njihovu fizičku lokaciju.

Na primjer, na CLIL času geografije, učenici mogu koristiti zajednički dokument za kreiranje grupne prezentacije o različitim klimatskim zonama. Svaki učenik bi mogao

da doprinese informacijama, slikama i mapama, dok dokument služi kao zajednički radni prostor za grupu. Ovaj pristup ne samo da podržava saradnju, već pruža i prilike za vježbanje pisanja i uređivanja na ciljanom jeziku.

Virtuelne table, kao što su Padlet ili Jamboard, predstavljaju još jedan moćan alat za podršku saradnji. Ove platforme omogućavaju učenicima da dijele ideje, postavljaju pitanja i odgovaraju na komentare svojih vršnjaka na vizuelan i interaktivan način. Na primjer, na CLIL času istorije, učenici mogu koristiti virtuelnu tablu za aktivnost moždane oluje u vezi sa uzrocima nekog istorijskog događaja, gdje svaki učenik doprinosi svojim idejama i nadograđuje se na doprinose drugih.

Onlajn forumi za diskusiju takođe mogu olakšati saradnju i vršnjačku podršku, posebno u asinhronim okruženjima za učenje. Na primjer, na CLIL času preduzetništva, učenici mogu učestvovati u onlajn forumu gdje diskutuju o prednostima i manama različitih ekonomskih politika. Ova onlajn interakcija ne samo da jača jezičke vještine, već pruža i prilike za kritičko razmišljanje i debatu.

Podsticanje refleksije i povratnih informacija

Refleksija i povratne informacije su ključne komponente saradnje u CLIL učionici. Kroz razmišljanje o svojim iskustvima i primanje povratnih informacija od vršnjaka, učenici mogu razviti dublje razumijevanje kako sadržaja, tako i jezika.

Nastavnici mogu da podstaknu razmišljanje tako što će učenicima pružiti prilike da razmisle o svojim iskustvima u grupnom radu. Na primjer, nakon završetka grupnog projekta, učenici mogu napisati refleksiju o tome šta su naučili, sa kakvim su se izazovima suočili i kako su ih prevazišli. Ova refleksija može pomoći učenicima da identifikuju oblasti za poboljšanje i postave ciljeve za budući saradnički rad.

Povratne informacije su takođe od suštinskog značaja za podsticanje saradnje i vršnjačke podrške. Nastavnici bi trebali pružati povratne informacije koje su specifične, konstruktivne i usmjerene kako na sadržaj, tako i na jezik. Na primjer, na CLIL času hemije, nastavnik može pružiti povratnu informaciju na grupnu prezentaciju, ističući oblasti u kojima su učenici efikasno koristili naučnu terminologiju i sugerišući načine za poboljšanje komunikacije.

Vršnjačka povratna informacija je još jedan moćan alat za podršku saradnji. Davanjem povratne informacije svojim vršnjacima, učenici mogu razviti kritičke vještine razmišljanja i produbiti svoje razumijevanje sadržaja. Nastavnici mogu olakšati vršnjačku povratnu informaciju pružanjem smjernica i rubrika koje pomažu učenicima da se fokusiraju na specifične aspekte rada, kao što su jasnoća, tačnost i upotreba ciljnog jezika.

STRATEGIJA VREDNOVANJA /(PR)OCJENE

(Pr)ocjenjivanja/vrednovanja u integrisanom učenju sadržaja i jezika (CLIL) je slojevit proces koji uključuje procjenu znanja o sadržaju i jezičke kompetencije. Efikasne strategije ocjenjivanja su ključne za razumijevanje napretka učenika, pružanje povratnih informacija i usmjeravanje nastave. U kontekstu CLIL-a, gdje su ishodi savladavanja sadržaja i usvajanja jezika podjednako važni, neophodno je koristiti različite metode ocjenjivanja koje zadovoljavaju oba cilja. Ovo poglavlje istražuje ključne strategije ocjenjivanja, uključujući formativne (pr)ocjene i sumativna vrednovanja, samoprocjenu i refleksiju, kao i metode za evaluaciju kako jezika, tako i savladavanja sadržaja. Oslanjajući se na savremena istraživanja i najbolje prakse, ono pruža crnogorskim dvojezičnim nastavnicima sveobuhvatne smjernice za dizajniranje i implementaciju efektivnih okvira ocjenjivanja koji su u skladu sa ishodima u bilin-gualnim učionicama.

5.1 Formativna (pr)ocjenjivanja

Formativna (pr)ocjenjivanja su sastavni dio CLIL pristupa, pružajući kontinuirani uvid u razumijevanje učenika i omogućavajući nastavnicima da prilagode nastavu kako bi ispunili potrebe učenika. Ova ocjenjivanja se sprovode tokom procesa učenja i imaju za cilj da informišu kako nastavnike, tako i učenike o napretku ka postizanju ciljeva učenja. Za učenike uzrasta 6-12 godina, formativna ocjenjivanja moraju biti zanimljiva, prilagođena uzrastu i usklađena sa dvostrukim fokusom CLIL-a.

Uloga formativnih (pr)ocjenjivanja u CLIL-u

Ključni principi formativnog ocjenjivanja Usklađenost sa ciljevima učenja

Formativno ocjenjivanje treba biti direktno povezano sa ciljevima učenja postavljenim za lekciju ili jedinicu. Ovo usklađivanje osigurava da su procjene smislene i pružaju relevantne informacije o napretku učenika.

Učinkovito formativno ocjenjivanje se oslanja na pravovremene i specifične povratne informacije koje vode učenike u poboljšanju njihovog učinka. Povratna informacija bi trebalo da bude:

- ▶ **Konstruktivna:** Ističe prednosti i područja za poboljšanje.
- ▶ **Djelujuća:** Daje jasne smjernice o sljedećim koracima.
- ▶ **Podsticajna:** Motivise učenike

Formativna ocjenjivanja imaju nekoliko važnih funkcija u CLIL učionici. Ona pružaju trenutne povratne informacije učenicima, pomažući im da razumiju svoj trenutni nivo performansi i identifikuju oblasti za poboljšanje. Za nastavnike, formativna ocjenjivanja nude uvid u to koliko dobro učenici razumiju sadržaj i koriste ciljani jezik, omogućavajući pravovremeno prilagođavanje nastave. Kod mlađih učenika, formativna ocjenjivanja treba da budu interaktivna i osmišljena tako da održavaju interes i motivaciju učenika.

U CLIL učionici, formativno ocjenjivanje mora uzeti u obzir:

- ▶ **Razumijevanje sadržaja:** Razumijevanje koncepata i znanja specifičnih za predmet.
- ▶ **Razvoj jezika:** Napredak u jezičkim vještinama neophodnim za pristup i komunikaciju sadržaja.
- ▶ **Kognitivne vještine:** primjena vještina razmišljanja višeg reda.
- ▶ **Kulturna kompetencija:** Rast interkulturalne svijesti i osjetljivosti.

Primjeri formativnih procjena

Posmatranje u učionici: Posmatranje je moćan alat za formativno ocjenjivanje, naročito u CLIL okruženju, gdje je upotreba jezika jednako važna kao i razumijevanje sadržaja. Nastavnici mogu posmatrati kako se učenici ponašaju tokom grupnih aktivnosti, bilježeći njihovu upotrebu ciljnog jezika, sposobnost praćenja uputstava i angažovanje u vezi sa sadržajem. Na primjer, tokom naučnog eksperimenta, nastavnik može posmatrati kako učenici opisuju svoja zapažanja na ciljnom jeziku i sarađuju s vršnjacima da bi došli do zaključaka.

Izlazne kartice (Exit tickets): Izlazne kartice su brz i efikasan način za procjenu razumijevanja učenika na kraju časa. Ove kartice mogu biti jednostavni zadaci koji traže od učenika da napišu ili nacrtaju nešto što su naučili, postavljaju pitanje koje još uvijek imaju ili izraze kako se osjećaju u vezi sa svojim razumijevanjem teme. Na primjer, nakon časa geografije o reljefnim oblicima, učenici mogu popuniti izlaznu karticu na kojoj će imenovati i opisati jedan reljefni oblik na ciljnom jeziku.

Na kraju lekcije, učenici daju kratke pisane odgovore na pitanja koja ih podstiču da razmisle o svom učenju.

- Pitanja o sadržaju: Obrađuju ključne koncepte iz lekcije.
- Pitanja za refleksiju: Podstiču učenike da razmisle o svojim procesima učenja.

Razmisli-upari-podijeli (Think-Pair-Share): Ova interaktivna aktivnost podstiče učenike da razmisle o nekom pitanju ili problemu, razgovaraju o svojim idejama sa partnerom, a zatim ih podijele sa grupom. Aktivnost pruža priliku učenicima da u opuštenom okruženju vježbaju ciljni jezik, dok nastavnik procjenjuje njihovo razumijevanje. Na primjer, na času istorije, učenici mogu razmišljati o uzrocima nekog historijskog događaja, razgovarati o tome sa partnerom, a zatim podijeliti svoje ideje sa cijelim odjeljenjem.

Uključivanje studenata u proces ocjenjivanja unaprjeđuje njihove metakognitivne vještine i potiče samoregulaciju. Strategije uključuju:

- ▶ Samoprocjena: Razmišljanje o vlastitom radu u odnosu na postavljene kriterije.
- ▶ Procjena vršnjaka: Davanje i primanje povratnih informacija od kolega. Koristite svrhovita pitanja za procjenu razumijevanja i poticanje razmišljanja.
- ▶ Dijagnostička pitanja: Identifikuju zablude.
- ▶ Sokratska pitanja: Podstiču dublju analizu.
- ▶ Vrijeme čekanja: Omogućavaju dovoljno vremena za obradu prije očekivanja odgovora.

Mini-kvizovi: Kratki, neformalni kvizovi mogu se koristiti za brzo ocjenjivanje razumijevanja učenika kako sadržaja, tako i jezičkih ciljeva. Ovi kvizovi treba da budu prilagođeni uzrastu i zanimljivi, koristeći kombinaciju različitih tipova pitanja kao što su višestruki izbor, povezivanje ili kratki odgovori. Na primjer, nakon lekcije o ekosistemima, mini-kviz može tražiti od učenika da povežu životinje sa njihovim staništima ili popune praznine ključnim riječima iz vokabulara.

3

4

5

Dnevnik učenja: Za malo starije učenike, dnevnici učenja mogu biti efikasan način da se podstakne razmišljanje i prati napredak tokom vremena. Učenici mogu pisati ili crtati o onome što su naučili na svakom času, kako su koristili ciljani jezik i šta im je bilo izazovno. Na primjer, na času likovne kulture, učenici mogu razmišljati o tehnikama koje su koristili i opisati svoje umjetničko djelo na ciljnom jeziku.

Prilagođavanje nastave na osnovu formativnih procjena

Osigurajte da ocjenjivanja obuhvate obje dimenzije:

- ▶ **Integrirani zadaci:** Osmislite aktivnosti koje zahtijevaju primjenu sadržajnog znanja kroz upotrebu jezika.
- ▶ **Dvostruki kriterijumi:** Razvijte rubrike koje ocjenjuju tačnost sadržaja i jezičnu vještinu.

Jedna od ključnih prednosti formativnih procjena je što informišu o tome kako dalje prilagoditi nastavu. Ako formativna procjena otkrije da učenici imaju poteškoće sa određenim konceptom ili jezičkom strukturom, nastavnici mogu iskoristiti te informacije da pruže dodatnu podršku, ponovo objasne teške djelove sadržaja ili ponude alternativna objašnjenja. Na primjer, ako formativna ocjena pokaže da učenici teško razumiju koncept erozije na času geografije, nastavnik bi mogao da koristi dodatna vizuelna pomagala, praktične aktivnosti ili pojednostavljeni jezik kako bi ojačao razumijevanje tog koncepta.

Formativne ocjene takođe pružaju priliku za diferenciranu nastavu. Na osnovu rezultata ovih procjena, nastavnici mogu grupisati učenike prema nivou vještine, pružiti ciljanije intervencije ili ponuditi dodatne aktivnosti za učenike koji su savladali sadržaj. Na primjer, nakon formativne procjene razumijevanja pročitanoog teksta, učenici bi mogli biti podijeljeni u grupe za vođene sesije čitanja, na osnovu njihove sposobnosti da razumiju tekst na ciljnom jeziku.

a) Koristite rezultate formativnog ocjenjivanja za:

- ▶ Identifikaciju praznina: Odredite oblasti koje zahtijevaju dodatno jačanje.
- ▶ Diferenciranje nastave: Prilagodite aktivnosti kako biste odgovorili na različite potrebe.
- ▶ Prilagođavanje tempa: Uskladite brzinu nastave sa pripremljenošću učenika.

b) Njeguajte okruženje u kojem se ocjenjivanje vidi kao alat za napredak.

- ▶ Normalizujte izazove: Istaknite da su poteškoće dio procesa učenja.
- ▶ Proslavite napredak: Prepoznajte svaki napredak, ma koliko mali bio.

5.2 Sumativne ocjene

Sumativne ocjene u CLIL kontekstu su osmišljene da procijene sveukupno razumijevanje učenika, kako sadržaja, tako i jezika, na kraju nastavne jedinice, klasifikacionog perioda ili kursa. Ove ocjene su ključne za mjerenje napretka učenika prema ciljevima učenja i za donošenje informisanih odluka o budućem nastavnom planu. Za učenike uzrasta od 6 do 12 godina, sumativne ocjene treba da budu raznovrsne, prilagođene različitim stilovima učenja i uzimaju u obzir razvojnu fazu učenika.

U CLIL-u, sumativna vrednovanja moraju uzeti u obzir:

- ▶ Ovladavanje sadržajem: Razumijevanje nastavnih tema u skladu sa standardima kurikuluma.
- ▶ Jezičku kompetenciju: Sposobnost učinkovite upotrebe ciljanog jezika u akademskom kontekstu.
- ▶ Integraciju vještina: Pokazivanje kognitivnih, jezičnih i kulturnih kompetencija.

Značaj sumativnih ocjena u CLIL-u

Sumativne ocjene pružaju sveobuhvatan pregled postignuća učenika u pogledu sadržaja i jezika. One pomažu nastavnicima da utvrde da li su učenici postigli ciljeve učenja i da li su spremni da pređu na složeniji materijal. U CLIL učionici, sumativne ocjene moraju biti pažljivo dizajnirane kako bi se mjerilo i savladavanje nastavnog sadržaja i usvajanje jezičkih vještina, osiguravajući da nijedan aspekt ne bude zanemaren.

Kreiranje učinkovitih sumativnih ocjenjivanja

Principi dobrog ocjenjivanja

- ▶ **Validnost:** Ocjenjivanje mjeri ono što je namijenjeno da mjeri.
- ▶ **Pouzdanost:** Rezultati su dosljedni u različitim kontekstima i kod različitih ocjenjivača.
- ▶ **Pravednost:** Ocjenjivanja su nepristrasna i dostupna svim učenicima.

Primjeri sumativnih ocjena

Pismeni testovi: Tradicionalni pismeni testovi mogu biti prilagođeni CLIL kontekstu uključivanjem pitanja koja ocjenjuju i znanje iz sadržaja i upotrebu jezika. Ovi testovi treba da sadrže različite tipove pitanja, poput višestrukog izbora, kratkih odgovora i eseja, kako bi se obuhvatili različiti stilovi učenja. Na primjer, pismeni test iz prirodnih nauka može zahtijevati od učenika da označe djelove biljke, objasne fotosintezu na ciljnom jeziku i opišu proces u kratkom eseju.

Tradicionalni testovi i ispiti

- Pitanja sa višestrukim izborom: Procjenjuju specifično znanje, ali mogu biti ograničena u ocjenjivanju jezika.
- Pitanja sa kratkim odgovorima: Zahtijevaju od učenika da koriste jezik i pokažu razumijevanje.
- Esejska pitanja: Omogućavaju dublju analizu tema i upotrebu jezika.

Usmene prezentacije: Usmene prezentacije pružaju priliku učenicima da pokažu svoje razumijevanje sadržaja dok vježbaju govorenje na ciljnom jeziku. Ove prezentacije treba da budu strukturirane tako da učenici koriste ključni vokabular i jezičke strukture vezane za sadržaj. Na primjer, na času istorije, učenici mogu predstaviti značajnu istorijsku ličnost, koristeći vremensku liniju da opišu događaje iz njenog života i njen uticaj na istoriju.

Projekti: Projekti su odličan način za procjenu sposobnosti učenika da integrišu znanje iz sadržaja i jezičke vještine na kreativan i smislen način. Projekti mogu imati različite forme, poput istraživačkih izvještaja, postera, diorama ili multimedijalnih prezentacija. Na primjer, na času geografije, učenici mogu kreirati poster o nekoj zemlji, uključujući informacije o njenoj klimi, fizičkim karakteristikama i kulturi, sve prezentovano na ciljnom jeziku.

4

5

Portfoliji: Portfolijska procjena uključuje prikupljanje radova učenika tokom vremena, pružajući sveobuhvatan prikaz njihovog napretka u sadržaju i jeziku. Portfoliji mogu uključivati različite primjere radova, poput pisanih zadataka, umjetničkih radova, snimaka usmenih prezentacija i refleksija. Na primjer, u času likovne kulture, portfolio može sadržati crteže, slike, opise korišćenih tehnika i refleksije o kreativnom procesu na ciljnom jeziku.

Zadaci vezani za prezentovanje: Zadaci prezentovanja zahtijevaju od učenika da primijene svoje znanje i vještine u stvarnim situacijama. Ovi zadaci su posebno efikasni u CLIL-u jer omogućavaju učenicima da pokažu svoju sposobnost korišćenja ciljanog jezika u praktičnim situacijama. Na primjer, na času hemije, učenici mogu biti zaduženi da osmisle eksperiment, sprovedu ga i zatim predstave svoje nalaze u pisanom i usmenom obliku, koristeći ciljani jezik tokom cijelog procesa.

Kreiranje efikasnih sumativnih ocjena

Prilikom kreiranja sumativnih ocjena u bilingualnoj učionici, važno je osigurati da se jasno ocjenjuju i sadržaj i jezički ishodi. To može uključivati izradu rubrika koje sadrže specifične kriterijume za oba aspekta. Na primjer, rubrika za projekat iz istorije može uključivati kriterijume za tačnost sadržaja, upotrebu istorijskog vokabulara, jasnoću objašnjenja i organizaciju prezentacije na ciljnom jeziku. Crnogorski sistem sada prepoznaje ocjenjivanje na kraju dva klasifikaciona perioda, te su određene rubrike već definisane. Potrebno je razmisliti dodatno ih razraditi u budućnosti, ukoliko se za to ukaže prilika kroz sistem reforme.

a) Kreirajte detaljne rubrike koje jasno definišu očekivanja i nivoe postignuća.

- ▶ Analitičke rubrike: Razlažu ocjenjivanje na komponente (npr. tačnost sadržaja, upotreba jezika, kritičko razmišljanje).
- ▶ Holističke rubrike: Daju ukupnu ocjenu na osnovu opštih deskriptora performansi.

b) Odredite koliko pažnje posvetiti sadržaju u odnosu na jezik.

- ▶ Uravnotežen pristup: Jednako vrjednovanje kako bi se odrazio dvostruki fokus CLIL-a.
- ▶ Kontekstualno vrjednovanje: Prilagodite težinu u skladu sa primarnim ciljevima lekcije.

c) Obezbijedite da ocjenjivanje nije nepravedno otežano zbog jezičke složenosti.

- ▶ Jasna uputstva: Koristite jednostavan jezik i pružite primjere.
- ▶ Rječnici: Uključite definicije složenih termina.

d) Obezbijedite podršku za učenike kojima je potrebna.

- ▶ Produženo vrijeme: Dozvolite dodatno vrijeme za obradu jezika.
- ▶ Alternativni formati: Ponudite usmene procjene ili vizuelne prikaze.

Sumativne ocjene takođe treba dizajnirati tako da budu pravedne i dostupne svim učenicima. Ovo uključuje pružanje jasnih uputstava, davanje primjera ili modela očekivanih rezultata, kao i osiguranje da je jezik u procjeni prilagođen nivou znanja učenika. Na primjer, u pismenom testu, pitanja treba da budu formulisana na način koji je razumljiv učenicima, s ključnim riječima koje su unaprijed naučene ili uključene u rječnik.

Takođe je važno uzeti u obzir vrijeme sprovođenja sumativnih procjena. Ove procjene treba sprovoditi na kraju jedinice ili perioda, kako bi se učenicima dalo dovoljno

vremena da nauče i vježbaju i sadržaj i jezik. Nastavnici bi trebalo da organizuju sesije za ponavljanje ili vodiče za učenje kako bi pomogli učenicima da se pripreme za ove procjene, osiguravajući da imaju znanje i vještine potrebne za uspjeh.

Koristite rezultate za:

- **Evaluaciju efikasnosti programa:** Procjenu uticaja CLIL-a na ishode učenja.
- **Informisanje razvoja kurikuluma:** Identifikaciju oblasti za prilagođavanje kurikuluma.
- **Podršku napretku učenika:** Usmjeravanje odluka o napredovanju učenika ili potrebama za intervencijom.

5.3 Samoprocjena i refleksija

Samoprocjena i refleksija su dragocjeni alati u bilingvalnoj učionici, jer pomažu učenicima da razviju metakognitivne vještine, preuzmu odgovornost za svoje učenje i identifikuju oblasti za poboljšanje. Za mlađe učenike uzrasta 6-12 godina, aktivnosti samoprocjene moraju biti prilagođene uzrastu, angažujuće i dizajnirane tako da podstiču pozitivan stav prema učenju.

Uloga samoprocjene u CLIL-u

Samoprocjena omogućava učenicima da razmisle o svom učenju, procijene svoj napredak i postave ciljeve za budućnost. U CLIL kontekstu, samoprocjena pomaže učenicima da postanu svjesniji svog jezičkog razvoja, kao i razumijevanja sadržaja. Redovnim uključivanjem u samoprocjenu, učenici mogu razviti veći osjećaj autonomije i odgovornosti za svoje učenje.

Primjeri aktivnosti za samoprocjenu

Dnevnik učenja: Dnevnik učenja su jednostavni dnevnici u kojima učenici bilježe šta su naučili, kako su koristili ciljni jezik i sa kojim izazovima su se suočili. Ovi dnevnici mogu biti prilagođeni mlađim učenicima uključivanjem podsticajnih pitanja ili početaka rečenica. Na primjer, nakon lekcije o životinjama, učenici mogu završiti unos u dnevnik učenja sa: „Danas sam naučio o [životinji]. Koristio sam [jezik] da opišem njeno stanište. Teško mi je bilo [zadatak].“

Kontrolne liste: Kontrolne liste su jednostavan način da učenici sami procijene svoje učenje. Nastavnici mogu obezbijediti listu vještina ili koncepata koje učenici treba da savladaju, a učenici mogu označiti stavke za koje se osjećaju sigurno. Na primjer, na času matematike, kontrolna lista može sadržati stavke poput: „Mogu da saberem dvocifrene brojeve“ ili „Mogu da objasnim šta je razlomak na [ciljnom jeziku].“

Rubrike: Rubrike se takođe mogu koristiti za samoprocjenu, omogućavajući učenicima da procijene svoj rad prema zadatim kriterijumima. Nastavnici mogu kreirati pojednostavljene rubrike za mlađe učenike, koristeći vizuelne signale ili jednostavan jezik. Na primjer, rubrika za pismeni zadatak može sadržati kriterijume kao što su: „Koristio sam najmanje tri nove riječi“ ili „Pisao sam potpunim rečenicama.“

4

5

Pitanja za refleksiju: Pitanja za refleksiju podstiču učenike da dublje razmišljaju o svojim iskustvima u učenju. Ova pitanja se mogu uključiti u dnevnik učenja, diskutovati na času ili koristiti kao podsticaj za unose u dnevnicima. Na primjer, nakon naučnog eksperimenta, učenici mogu razmišljati o pitanjima poput: „Šta sam naučio o naučnom procesu?“ ili „Kako sam koristio ciljni jezik da opišem svoja zapažanja?“

Povratne informacije od vršnjaka: Povratne informacije od vršnjaka su oblik samoprocjene u kojem učenici daju i primaju povratne informacije od svojih kolega. Ova aktivnost podstiče učenike da kritički razmišljaju o svom i tuđem radu, i da razmisle o tome kako mogu da se poboljšaju. Na primjer, na času likovnog, učenici mogu predstaviti svoj rad partneru, koji daje povratne informacije o upotrebi boja i opis na ciljnom jeziku.

Podsticanje refleksije

Refleksija je ključni dio procesa samoprocjene, omogućavajući učenicima da razmisle o tome šta su naučili, kako su to naučili i šta treba dalje da rade. Nastavnici mogu podstaći refleksiju tako što će redovno pružati prilike učenicima da razmišljaju o svom učenju i tako što će sami modelirati refleksivne prakse.

Jedan od načina da se podstakne refleksija jeste da se na kraju svake lekcije odvoji vrijeme za učenike da napišu ili razgovaraju o tome šta su naučili. Ovo se može uraditi putem dnevnika učenja, refleksivnih pitanja ili grupnih diskusija. Na primjer, nakon časa istorije, učenici mogu razmišljati o tome kako su koristili ciljni jezik da objasne neki istorijski događaj i koje su im strategije pomogle da razumiju sadržaj.

Nastavnici takođe mogu podstaći refleksiju tako što će podijeliti svoja iskustva u učenju i strategije sa učenicima. Modeliranjem kako razmišljati o učenju, nastavnici pomažu učenicima da razviju vještine i navike koje su potrebne da postanu efikasniji učenici. Na primjer, nastavnik može podijeliti kako je koristio određenu strategiju da nauči nove riječi na stranom jeziku i kako mu je refleksija o tom iskustvu pomogla da se poboljša.

Postavljanje ciljeva

Postavljanje ciljeva je prirodan nastavak samoprocjene i refleksije, pomažući učenicima da se fokusiraju na ono što žele da postignu i kako planiraju to ostvariti. U CLIL učionici, postavljanje ciljeva može pomoći učenicima da unaprijede svoje znanje o sadržaju i jezičke vještine.

Nastavnici mogu voditi učenike u postavljanju SMART ciljeva—ciljeva koji su Specifični, Mjerljivi, Dostupni, Relevantni i Ograničeni Vremenom. Na primjer, učenik može postaviti cilj da "nauči i koristi pet novih riječi vezanih za vrijeme u sljedećoj nedjelji" ili "objasni životni ciklus biljke koristeći ciljni jezik do kraja jedinice."

Nastavnici takođe treba redovno da prate napredak učenika u vezi sa postavljenim ciljevima, pružajući podršku i ohrabrenje po potrebi. Za mlađe učenike, ovo može uključivati nedjeljne sesije za postavljanje ciljeva, gdje učenici pregledaju svoj napre-

dak i prilagođavaju svoje ciljeve po potrebi. Na primjer, učenik koji je postavio cilj da nauči novi vokabular može pregledati spisak riječi sa nastavnikom i diskutovati o strategijama za vježbanje tih riječi.

5.4 Evaluacija jezičkog i sadržajnog znanja

U CLIL učionici, važno je evaluirati i jezičku kompetenciju i ovladavanje sadržajem kako bi se osiguralo da učenici postižu dvostruke ciljeve programa. Ova dvostruka evaluacija zahtijeva pažljivo planiranje i korišćenje različitih metoda procjene koje se odnose na oba aspekta. Za učenike uzrasta 6-12 godina, procjene treba da budu prilagođene uzrastu, angažujuće i usklađene sa standardima kurikuluma.

Balansiranje evaluacije jezika i sadržaja

Istovremena evaluacija jezika i sadržaja može biti izazovna, ali je ključna za razumijevanje ukupnog napretka učenika u CLIL programu. Nastavnici moraju osigurati da su njihove procjene dizajnirane tako da efikasno mjere oba aspekta, bez davanja prioriteta jednom u odnosu na drugi.

Jedan pristup je kreiranje integrisanih procjena koje zahtijevaju od učenika da koriste jezičke vještine kako bi demonstrirali svoje razumijevanje sadržaja. Na primjer, na času nauke o kruženju vode, nastavnik može zamoliti učenike da napišu kratak paragraf koji opisuje proces na ciljnom jeziku, koristeći specifičan vokabular i koncepte. Ova vrsta procjene ocjenjuje i razumijevanje sadržaja i sposobnost učenika da adekvatno koriste jezik.

Drugi pristup je korišćenje zasebnih, ali povezanih procjena za jezik i sadržaj. Na primjer, nakon časa istorije, učenici mogu uraditi kviz fokusiran na ključne događaje i datume, a zatim učestvovati u jezičkoj aktivnosti u kojoj pišu rečenice koristeći nove riječi naučene tokom časa. Ovaj pristup omogućava nastavnicima da specifičnije ocjenjuju svaki aspekt, a da pritom oba budu obuhvaćena.

Primjeri integriranih ocjena

Testovi jezika zasnovani na sadržaju: Ovi testovi procjenjuju sposobnost učenika da koriste jezik u kontekstu nastavne teme. Na primjer, na času geografije, test jezika zasnovan na sadržaju može zahtijevati od učenika da opišu različite vrste vremenskih pojava, koristeći odgovarajući vokabular i gramatičke strukture na ciljnom jeziku.

Tematski projekti: Tematski projekti omogućavaju učenicima da istraže određenu temu u dubinu, integrišući upotrebu jezika tokom cijelog procesa. Na primjer, tematski projekat na času društvenih nauka može uključivati istraživanje kulture, geografije i istorije određene zemlje, a zatim predstavljanje rezultata u izvještaju ili prezentaciji na ciljnom jeziku.

Interaktivne aktivnosti: Interaktivne aktivnosti, kao što su debate, igranje uloga i simulacije, pružaju učenicima priliku da koriste jezik na način koji je usko povezan sa razumijevanjem sadržaja. Na primjer, na času hemije, učenici mogu učestvovati u igri uloga gdje preuzimaju uloge različitih elemenata u ciklusu vode, koristeći ciljni jezik kako bi objasnili svoje uloge i interakcije.

Korišćenje rubrika za dvostruku evaluaciju

Rubrike su efikasan alat za procjenu i jezika i sadržaja u CLIL učionici. Dobro osmišljena rubrika pruža jasne kriterijume za obje oblasti, pomažući učenicima da razumiju šta se od njih očekuje i omogućavajući nastavnicima da dosljedno ocjenjuju njihov učinak.

Na primjer, rubrika za pismeni zadatak na času istorije u CLIL okruženju može uključivati kriterijume za tačnost sadržaja (npr. pravilna upotreba istorijskih činjenica i koncepata), upotrebu jezika (npr. odgovarajući vokabular i gramatika), organizaciju (npr. jasna i logična struktura) i kreativnost (npr. originalne i promišljene ideje). Svaki kriterijum može biti ocijenjen na skali, pružajući detaljnu procjenu učeničkog učinka.

Nastavnici treba da podijele rubrike sa učenicima prije nego što započnu zadatak, pomažući im da razumiju očekivanja i način na koji će biti ocijenjeni. Ova transparentnost podstiče učenike da se fokusiraju i na sadržaj i na jezik dok rade, i pruža jasan okvir za samoprocjenu i postavljanje ciljeva.

Uključivanje vršnjačke i samo-procjene

Vršnjačka i samo-procjena takođe mogu igrati ulogu u evaluaciji znanja jezika i sadržaja u CLIL učionici. Kroz procjenjivanje svog i tuđeg rada, učenici razvijaju kritičko mišljenje i postaju svjesniji dvostrukih ciljeva programa.

Na primjer, na času jezičkih vještina, učenici mogu razmjenjivati eseje i koristiti rubriku da ocijene korišćenje sadržaja i jezika svojih vršnjaka. Zatim mogu razmišljati o povratnim informacijama koje su dobili i postaviti ciljeve za poboljšanje. Ovaj proces podstiče učenike da aktivno učestvuju u učenju i da kritički razmišljaju o tome kako koriste jezik da izraze svoje znanje o sadržaju.

Izazovi i razmatranja

Evaluacija znanja jezika i sadržaja u CLIL učionici suočava se sa nekoliko izazova, posebno kada se radi sa mlađim učenicima. Jedan od izazova je osigurati da su procjene razvojno primjerene i da ne preopterećuju učenike previše zahtjevima

odjednom. Nastavnici treba pažljivo da uzmu u obzir uzrast i nivo znanja učenika prilikom dizajniranja procjena, obezbjeđujući podršku i smjernice prema potrebi.

Još jedan izazov je održavanje ravnoteže između jezika i sadržaja u procjenama. Nastavnici moraju izbjeći iskušenje da se previše fokusiraju na jednu oblast na štetu druge. Redovna refleksija i prilagođavanje metoda procjene mogu pomoći da se osigura da se oba cilja efektivno postignu.

Konačno, nastavnici moraju biti svjesni različitih potreba i sposobnosti svojih učenika. Diferencirane procjene, fleksibilno grupisanje i stalna podrška ključni su za osiguravanje da svi učenici mogu pokazati svoje razumijevanje i vještine i u jeziku i u sadržaju.

PROFESIONALNI RAZVOJ

Profesionalni razvoj je ključna komponenta uspješne implementacije CLIL-a (integrirano učenje sadržaja i jezika). Kako CLIL zahtijeva od nastavnika da balansiraju između podučavanja jezika i sadržaja, kontinuirani profesionalni razvoj osigurava da su edukatori opremljeni znanjem, vještinama i resursima potrebnim za suočavanje sa ovim izazovima. Ovo poglavlje istražuje ključne aspekte profesionalnog razvoja za CLIL nastavnike, uključujući pristup obuci i resursima, podsticanje zajedničkog učenja među nastavnicima i važnost stalnog poboljšanja..

6.1 Obuka i resursi

Efektivan profesionalni razvoj počinje pristupom visokokvalitetnoj obuci i resursima. Za nastavnike u osnovnim i srednjim školama, posebno one koji rade sa učenicima uzrasta 6-12 godina, ključno je da programi obuke budu prilagođeni specifičnim potrebama mlađih učenika i predmetima koje podučavaju. Ovaj dio će istražiti tipove obuke i resursa koji su najkorisniji za CLIL edukatore.

CLIL zahtijeva od nastavnika da neprimjetno integrišu predmetni sadržaj i jezičku nastavu, što podrazumijeva jedinstveni skup vještina i znanja. Specijalizovana obuka omogućava nastavnicima da usvoje:

- ▶ **Pedagoške strategije:** Efektivne metode za kombinovanje ciljeva sadržaja i jezika.
- ▶ **Jezičku kompetenciju:** Poznavanje ciljanog jezika radi olakšavanja nastave.
- ▶ **Kulturnu svijest:** Razumijevanje interkulturalne dinamike za obogaćivanje iskustva učenja.
- ▶ **Tehnike ocjenjivanja:** Alate za procjenu razumijevanja sadržaja i razvoja jezika.

Inicijalna i kontinuirana obuka

Za nastavnike koji su novi u CLIL-u, inicijalni programi obuke su ključni za izgradnju snažne osnove znanja i vještina. Ovi programi bi trebalo da pokriju osnovne principe CLIL-a, uključujući strategije za integrisanje jezika i sadržaja, tehnike upravljanja učionicom i metode procjene. Obuka bi takođe trebalo da pruži praktične primjere i prilike za praktično iskustvo kako bi nastavnici mogli da primijene CLIL metodologiju u svojim učionicama.

Na primjer, inicijalni program obuke može uključivati radionice o kreiranju CLIL nastavnih planova, s fokusom na usklađivanje ciljeva sadržaja i jezika. Nastavnici mogu učestvovati u simuliranim aktivnostima gdje vježbaju korišćenje vizuelnih pomagala, tehnike podrške i formativnih procjena prilagođenih predmetima koje podučavaju, kao što su matematika, priroda ili društvene nauke.

Kontinuirana obuka je podjednako važna jer omogućava nastavnicima da usavrše svoje vještine, budu u toku sa najboljim praksama i riješe izazove sa kojima se susrijeću u učionici. Kontinuirana obuka može uključivati napredne radionice, online kurseve ili seminare koje vode iskusni CLIL praktičari. Na primjer, radionica o korišćenju tehnologije u CLIL učionici može upoznati nastavnike sa novim digitalnim

alatima i resursima, kao što su aplikacije za učenje jezika ili interaktivne bijele table, i pokazati kako se oni mogu integrisati u različite predmete.

Pristup resursima

Pristup visokokvalitetnim resursima je od suštinskog značaja za efikasnu CLIL nastavu. Nastavnicima su potrebni različiti materijali, uključujući udžbenike, nastavne planove, multimedijalne resurse i alate za procjenu, koji su posebno dizajnirani za CLIL. Ovi resursi treba da budu prilagođeni uzrastu i usklađeni sa standardima kurikula za osnovno i srednje obrazovanje.

Za mlađe učenike, vizuelni i interaktivni resursi su posebno vrijedni. Nastavnici mogu koristiti slikovnice, video snimke i igre koje uvode novi vokabular i koncepte na zanimljiv i pristupačan način. Na primjer, nastavnik može koristiti digitalnu aplikaciju za pričanje priča kako bi kreirao priču koja uključuje ključni vokabular iz nastavne jedinice o životinjama, omogućavajući učenicima da vide i čuju riječi u kontekstu.

Pored fizičkih i digitalnih resursa, nastavnici treba da imaju pristup profesionalnim mrežama i online zajednicama gdje mogu dijeliti ideje, postavljati pitanja i dobiti podršku. Online forumi, grupe na društvenim mrežama i profesionalne organizacije posvećene CLIL-u pružaju dragocjene mogućnosti nastavnicima da se povežu sa kolegama, razmjenjuju resurse i budu informisani o novim dostignućima u ovoj oblasti.

Razvijanje kreativnih nastavnih praksi

Obuka i resursi su efikasni samo onoliko koliko podržavaju nastavne prakse. Nastavnici moraju naučiti kako da prilagode i razvijaju kreativne nastavne prakse koje odgovaraju specifičnim potrebama njihovih učenika. Ovo podrazumijeva sposobnost prilagođavanja postojećih materijala, stvaranje novih resursa i integrisanje različitih nastavnih strategija u njihov rad.

Na primjer, nastavnik može naučiti kako da prilagodi standardni udžbenik tako što će pojednostaviti jezik, dodati vizuelne podrške i uključiti interaktivne aktivnosti koje pojačavaju ciljeve vezane za sadržaj i jezik. Ova sposobnost prilagođavanja je

ključna za uspješnu CLIL nastavu, jer omogućava nastavnicima da prilagode svoje časove različitim potrebama svojih učenika.

Takođe, treba podsticati nastavnike da eksperimentišu sa različitim nastavnim strategijama i razmišljaju o tome šta najbolje funkcioniše u njihovim učionicama. Ovo može uključivati isprobavanje novih tehnologija, uvođenje projektne nastave ili razvijanje međupredmetnih jedinica koje integrišu sadržaj iz različitih predmeta. Kontinuiranim usavršavanjem svojih praksi, nastavnici mogu osigurati da pružaju najefikasnije i najzanimljivije iskustvo učenja za svoje učenike.

6.2 Kolaborativno učenje među nastavnicima

Kolaborativno učenje među nastavnicima je moćan alat za profesionalni razvoj, posebno u kontekstu CLIL-a. Radeći zajedno, nastavnici mogu dijeliti ideje, rješavati probleme i razvijati nove strategije za integraciju jezika i sadržaja u učionicama. Ovaj dio istražuje prednosti kolaborativnog učenja i pruža praktične strategije za podsticanje saradnje među CLIL nastavnicima.

Prednosti saradnje

Saradnja među nastavnicima donosi brojne prednosti, uključujući razmjenu ideja, dijeljenje resursa i razvoj podržavajuće profesionalne zajednice. U CLIL kontekstu, saradnja je posebno vrijedna jer omogućava nastavnicima da uče iz iskustava jedni drugih, dobiju nove perspektive i razvijaju inovativne pristupe u nastavi.

Na primjer, grupa CLIL nastavnika može zajedno raditi na razvoju međupredmetne nastavne jedinice koja integriše učenje jezika sa sadržajima iz različitih predmeta, poput nauke, umjetnosti i društvenih nauka. Udruživanjem svog stručnog znanja, nastavnici mogu kreirati jedinicu koja je bogata sadržajem i efikasna u podsticanju jezičkog razvoja.

Saradnja takođe pruža prilike za posmatranje i davanje povratnih informacija među kolegama, što je ključno za kontinuirano unaprjeđenje. Nastavnici mogu prisustvo-

vati časovima jedni drugih, pružiti konstruktivne povratne informacije i razgovarati o strategijama za prevazilaženje izazova. Na primjer, nastavnik može posmatrati čas matematike kolege i predložiti načine za uvođenje više jezičke prakse u aktivnosti rješavanja problema.

Kreiranje profesionalnih zajednica za učenje (PLC)

Jedan od efikasnih načina za podsticanje saradnje među CLIL nastavnicima je stvaranje profesionalnih zajednica za učenje (PLC). PLC su grupe edukatora koji se redovno sastaju kako bi razgovarali o nastavnim praksama, dijelili resurse i sarađivali na projektima. U CLIL-u, PLC nastavnici se mogu fokusirati na diskusije na teme kao što su planiranje časova, procjena i upravljanje učionicom, sa naglaskom na integrisanje jezika i sadržaja.

Na primjer, CLIL PLC može se sastajati jednom mjesečno kako bi raspravljao o različitim pristupima formativnoj procjeni u učionici. Tokom sastanka, nastavnici mogu dijeliti primjere formativnih procjena koje su koristili, razgovarati o izazovima sa kojima su se suočili i smišljati rješenja. PLC može takođe pozvati gostujuće predavače ili stručnjake za CLIL da vode radionice ili pruže profesionalni razvoj.

PLC mogu biti platforma za zajedničko planiranje i su-nastavu. Nastavnici unutar PLC mogu zajedno raditi na kreiranju časova, razvoju procjena ili kreiranju novih resursa. Na primjer, dva nastavnika mogu sarađivati na jedinici iz nauke koja uključuje kako praktične eksperimente, tako i aktivnosti fokusirane na jezik, obezbjeđujući da jedinica zadovoljava potrebe njihovih učenika.

Korišćenje tehnologije za podršku saradnji

Tehnologija igra ključnu ulogu u podršci saradnji među nastavnicima, naročito kada rade na različitim lokacijama ili imaju ograničene mogućnosti za sastanke uživo. Alati za onlajn saradnju, poput dijeljenih dokumenata, virtuelnih tabli i platformi za video konferencije, omogućavaju nastavnicima da rade zajedno u realnom vremenu, bez obzira na fizičku udaljenost.

Na primjer, nastavnici mogu koristiti dijeljeni dokument kako bi zajednički razvili plan jedinice, pri čemu svaki nastavnik doprinosi idejama i resursima. Oni mogu koristiti virtuelnu tablu za strategije moždane oluje za diferencijaciju nastave u mješovitoj grupi učenika ili za planiranje međupredmetnog projekta koji integriše sadržaj iz različitih predmeta.

Platforme za video konferencije, kao što su Zoom ili Microsoft Teams, mogu se koristiti za virtuelne sastanke PLC-a, omogućavajući nastavnicima da razgovaraju o svojim iskustvima, dijele resurse i daju povratne informacije o radu jedni drugih. Ove platforme takođe omogućavaju nastavnicima da sarađuju sa kolegama iz drugih škola ili čak drugih zemalja, proširujući svoju profesionalnu mrežu i stičući nove uvide u CLIL nastavne prakse.

Koučing među kolegama i mentorstvo

Koučing među kolegama i mentorstvo su vrijedni oblici saradnje koji mogu značajno unaprijediti profesionalni razvoj CLIL nastavnika. U okviru kadrovskog koučinga, nastavnici posmatraju časove jedni drugih, pružaju povratne informacije i rade zajedno na unaprjeđenju nastavnih praksi. Mentorstvo podrazumijeva da iskusniji nastavnik pruža podršku i vodi manje iskusnog kolegu, pomažući mu da razvije svoje vještine i samopouzdanje.

Na primjer, kolega-kouč može posmatrati čas jezičke vještine svog kolege i dati povratne informacije o tome kako bolje integrisati jezičke ciljeve u aktivnosti koje se bave sadržajem. Kouč bi mogao predložiti strategije za poboljšanje angažovanja učenika, poput uključivanja interaktivnijih aktivnosti ili korišćenja vizuelnih pomagala za podršku učenju jezika.

U mentorskom odnosu, mentor može pomoći mentiju u planiranju časova, upravljanju učionicom ili strategijama procjene. Mentor može takođe pružiti emotivnu podršku, pomažući mentiju da savlada izazove u implementaciji CLIL-a u učionici. Na primjer, mentor može sarađivati sa novim nastavnikom na razvoju serije časova o vremenskim prilikama, pružajući savjete o tome kako uvesti novi vokabular, postepeno uvesti jezičko učenje (scaffolding) i procijeniti razumijevanje učenika o sadržaju.

6.3 Kontinuirano usavršavanje

Kontinuirano usavršavanje je ključno za održavanje visokih standarda u CLIL nastavi. Ono podrazumijeva redovno preispitivanje nastavnih praksi, traganje za novim prilikama za učenjem i prilagođavanjem kako bi se poboljšali rezultati učenika. Ovaj dio će istražiti strategije za podsticanje kulture kontinuiranog usavršavanja među CLIL nastavnicima.

Refleksivna praksa

Refleksivna praksa je ključna komponenta kontinuiranog usavršavanja. Ona podrazumijeva redovno ispitivanje sopstvenih nastavnih praksi, identifikaciju oblasti za poboljšanje i prilagođavanje radi boljeg učenja učenika. Za CLIL nastavnike, refleksivna praksa je posebno važna jer im omogućava da stalno usavršavaju svoj pristup integraciji jezika i sadržaja.

Na primjer, nastavnik može analizirati nedavni čas hemije i razmotriti koliko su učenici razumjeli sadržaj i koliko su uspješno koristili ciljni jezik. Nastavnik može identifikovati oblasti gdje su učenici imali poteškoća, kao što je određeni vokabular ili koncepti, i razmotriti kako da pruži dodatnu podršku u budućim časovima. Takođe, nastavnik može preispitati sopstvene nastavne strategije, razmatrajući kako da bolje postepeno uvodi jezičko učenje ili uključuje više interaktivnih aktivnosti.

Nastavnici mogu učestvovati u refleksivnoj praksi individualno ili kao dio PLC-a. Na primjer, PLC može odvojiti vrijeme tokom svakog sastanka kako bi članovi razmotrili svoje nedavne časove, podijelili svoje refleksije sa grupom i dobili povratne informacije od svojih kolega. Ova zajednička refleksija može dovesti do novih uvida i ideja za unaprjeđenje nastavnih praksi.

Kontinuirani profesionalni razvoj (CPD)

Kontinuirani profesionalni razvoj (CPD) je ključan za to da CLIL nastavnici budu u toku sa najnovijim istraživanjima, najboljim praksama i nastavnim strategijama. CPD

može imati različite oblike, uključujući pohađanje radionica i konferencija, učešće u onlajn kursevima i čitanje stručne literature.

Na primjer, nastavnik može prisustvovati konferenciji o usvajanju jezika, gdje uči o novim strategijama za podučavanje vokabulara i gramatike u CLIL kontekstu. Zatim može primijeniti te strategije u svojoj učionici, eksperimentišući sa različitim pristupima da vidi šta najbolje funkcioniše za njegove učenike. Alternativno, nastavnik može pohađati onlajn kurs o korišćenju tehnologije u CLIL učionici, gdje uči kako da integriše digitalne alate u svoje časove kako bi unaprijedio učenje jezika.

Nastavnike treba podsticati da prate CPD prilike koji su u skladu sa njihovim profesionalnim ciljevima i potrebama učenika. Škole i opštine mogu podržati ovo pružanjem vremena i resursa za nastavnike da učestvuju u CPD-u, poput finansiranja konferencija, pristupa onlajn kursevima ili pretplata na stručne časopise.

Proaktivno istraživanje

Proaktivno istraživanje je moćan alat za kontinuirano unaprjeđenje u CLIL učionici. Podrazumijeva da nastavnici sistematski istražuju svoje nastavne prakse, prikupljaju podatke o rezultatima učenika i donose informisane odluke o tome kako da poboljšaju svoju nastavu. Proaktivno istraživanje omogućava nastavnicima da pristupe profesionalnom razvoju na temelju dokaza, osiguravajući da su promjene u njihovim nastavnim praksama zasnovane na čvrstim podacima.

Na primjer, nastavnik može sprovesti istraživanje o efikasnosti nove strategije za podučavanje vokabulara na času društvenih nauka. Nastavnik može prikupiti podatke o zadržavanju vokabulara, angažovanju i upotrebi jezika kod učenika prije i nakon implementacije strategije, a zatim analizirati rezultate kako bi utvrdio njen uticaj. Na osnovu nalaza, nastavnik može odlučiti da široko primijeni strategiju, izvrši modifikacije ili isproba drugačiji pristup.

Istraživanje se može sprovoditi individualno ili kao dio PLC-a. Na primjer, PLC može sarađivati na istraživanju, gdje svaki član istražuje različit aspekt CLIL nastave. Grupa se zatim može sastati da podijeli svoja otkrića, razgovara o njihovim implikacijama i donese zajedničke odluke o tome kako poboljšati nastavne prakse.

Povratne informacije i evaluacija

Povratne informacije i evaluacija su ključni elementi kontinuiranog unaprjeđenja. Nastavnici redovno treba da dobijaju povratne informacije o svojim nastavnim praksama, kao i prilike da sami procijene svoj rad i izvrše prilagođavanja po potrebi. Ove povratne informacije mogu poteći iz različitih izvora, uključujući posmatranja kolega, ankete učenika i samoocjenjivanje.

Na primjer, nastavnik može zamoliti kolegu da posmatra čas i pruži povratne informacije o tome koliko su učenici bili angažovani i koliko su efikasno jezički ciljevi integrisani u aktivnosti vezane za sadržaj. Nastavnik može takođe zamoliti učenike da popune anketu o njihovim iskustvima u učenju, postavljajući pitanja poput "Šta vam je bilo najzanimljivije na ovom času?" ili "Koje jezičke vještine mislite da ste unaprijedili?"

Nastavnici bi trebalo da koriste ove povratne informacije kako bi informisali svoju refleksivnu praksu i razmotrili kako mogu izvršiti promjene za poboljšanje rezultata učenika. Na primjer, ako povratne informacije pokazuju da su učenici bili zbunjeni određenim konceptom, nastavnik može posvetiti više vremena njegovom ponavljanju u budućim časovima ili koristiti različite nastavne strategije kako bi pojasnio sadržaj.

Razvijanje mentaliteta rasta

Na kraju, podsticanje mentaliteta rasta je od suštinskog značaja za kontinuirano unaprjeđenje u CLIL nastavi. Mentalitet rasta predstavlja vjerovanje da se sposobnosti i inteligencija mogu razviti kroz trud, praksu i učenje iz grešaka. Nastavnici sa ovim pristupom su skloniji da traže nove prilike za učenje, prihvate izazove i istraju uprkos preprekama.

Škole i obrazovni sistemi mogu podržati razvoj mentaliteta rasta stvaranjem kulture koja cijeni stalno učenje, eksperimentisanje i refleksiju. To može uključivati pružanje prilika nastavnicima da isprobaju nove strategije, preuzmu rizike i uče iz svojih iskustava bez straha od neuspjeha. Na primjer, škola može podstaći nastavnike da testiraju

nove pristupe CLIL nastavi, obezbjeđujući im vrijeme i resurse za eksperimentisanje i refleksiju o rezultatima.

Nastavnici takođe mogu modelirati mentalitet rasta za svoje učenike, pokazujući im da je učenje proces koji traje čitav život i da su greške prilike za napredak. Na primjer, nastavnik može podijeliti svoja iskustva u učenju novog jezika, govoreći o izazovima sa kojima se suočio i kako ih je prevazišao. Ovo može pomoći učenicima da razviju pozitivan stav prema učenju i volju da preuzimaju rizike u sopstvenom jezičkom razvoju.

ZAKLJUČAK

Integrirana nastava sadržaja i jezika (CLIL) predstavlja transformativni pristup obrazovanju koji oprema učenike i znanjem o sadržaju i jezičkim vještinama u sve više povezanom svijetu. Za nastavnike u osnovnim i srednjim školama, naročito one koji rade sa učenicima uzrasta 6-12 godina, uspješna implementacija CLIL-a zahtijeva promišljenu kombinaciju pedagoške stručnosti, kreativnosti i posvećenosti. Kao što je prikazano u ovom priručniku, CLIL nije samo metod nastave već sveobuhvatna obrazovna filozofija koja podstiče kognitivni razvoj, kulturnu svijest i jezičku vještinu.

Rezime

Kroz ovaj priručnik, istražili smo osnovne principe CLIL-a, praktične strategije za implementaciju u učionici i ključnu ulogu kontinuiranog profesionalnog razvoja. Svako poglavlje dalo je uputstva o tome kako efikasno integrisati jezičku i nastavu o sadržaju predmeta, upravljati dinamikom učionice, procijeniti napredak učenika i kontinuirano unapređivati nastavne prakse. Evo sažetka ključnih uvida iz svakog poglavlja:

- Razumijevanje CLIL-a: Počeli smo definisanjem CLIL-a i razmatranjem njegovih kognitivnih i akademskih koristi za mlade učenike. CLIL ne samo da poboljšava jezičke vještine učenika, već i podstiče dublje razumijevanje sadržaja kroz aktivno angažovanje i kritičko razmišljanje.

- Planiranje nastave: Efikasno planiranje nastave predstavlja temelj za implementaciju CLIL-a. Nastavnici moraju pažljivo balansirati ciljeve sadržaja i jezika, osmisliti zanimljive aktivnosti i koristiti vizuelna pomagala i tehnologiju kako bi podržali učenje učenika. Praktični primjeri u priručniku pokazali su kako kreirati planove nastave koji odgovaraju raznolikim potrebama učenika osnovnih i srednjih škola.
- Upravljanje učionicom: Upravljanje CLIL učionicom zahtijeva podržavajuće okruženje koje ohrabruje preuzimanje rizika i aktivno učestvovanje. Razmatrane su strategije za upravljanje učionicama sa različitim nivoima jezičke vještine, podsticanje saradnje i stvaranje atmosfere prilagođene CLIL-u, sa fokusom na praktičnu primjenu u osnovnim i srednjim školama.
- Strategije ocjenjivanja: Ocjenjivanje u CLIL učionici mora obuhvatiti i ovladavanje sadržajem i jezičku kompetenciju. Priručnik je predstavio različite formativne, sumativne i samoprocjene metode koje su pogodne za mlade učenike, naglašavajući važnost integrisanih praksi ocjenjivanja koje odražavaju dvostruke ciljeve CLIL-a.
- Profesionalni razvoj: Uspjeh CLIL-a zavisi od kontinuiranog napredovanja nastavnika. Ovo poglavlje naglasilo je potrebu za stalnom obukom, kolaborativnim učenjem i refleksivnom praksom, pružajući nastavnicima alate da kontinuirano usavršavaju svoje vještine i prilagođavaju se promjenljivim zahtjevima CLIL nastave.

Važnost CLIL-a u modernom obrazovanju

U eri u kojoj globalna komunikacija i kulturna razmjena postaju sve važniji, CLIL pruža snažan okvir za pripremu učenika za uspjeh u višejezičnom i multikulturalnom svijetu. Integrisanjem učenja jezika sa nastavom sadržaja, CLIL ne samo da obogaćuje učenike praktičnim jezičkim vještinama, već i podstiče dublje razumijevanje svijeta oko njih. Za učenike u osnovnim i srednjim školama, posebno za one u

ranim fazama obrazovanja, CLIL postavlja temelje za cjeloživotno učenje, kognitivnu fleksibilnost i međukulturnu kompetenciju.

Implementacija CLIL-a u ranom obrazovanju ima dalekosežne posljedice po akademski i lični razvoj učenika. Kako se suočavaju sa sadržajem na drugom jeziku, učenici razvijaju kritičko mišljenje, sposobnost rješavanja problema i povećanu svijest o različitim perspektivama. Ove vještine su ključne za uspjeh u 21. vijeku, gdje se sposobnost komunikacije preko jezika i kultura sve više cijeni.

Nadalje, CLIL se usklađuje sa širim ciljevima savremenog obrazovanja, koje naglašava razvoj cjelokupne ličnosti djeteta. Integracijom jezika i sadržaja, CLIL promoviše ne samo akademska postignuća, već i socijalno-emocionalno učenje, kreativnost i globalno građanstvo. Za nastavnike, ovaj pristup pruža jedinstvenu priliku da učenje učine dinamičnijim, relevantnijim i značajnijim za svoje učenike.

Izazovi i prilike u implementaciji CLIL-a

Iako su prednosti CLIL-a jasne, njegova primjena nije bez izazova. Nastavnici moraju upravljati kompleksnostima balansiranja nastave sadržaja i jezika, zadovoljiti različite potrebe učenika i kontinuirano prilagođavati svoje prakse kako bi ispunili zahtjeve CLIL učionice. Međutim, ovi izazovi takođe pružaju prilike za profesionalni rast, inovacije i saradnju.

Jedan od ključnih izazova u implementaciji CLIL-a je osigurati da svi učenici, bez obzira na nivo znanja jezika, mogu pristupiti i angažovati se u radu sa sadržajem. To zahtijeva pažljivo planiranje, diferencijaciju i korišćenje različitih nastavnih strategija koje podržavaju raznovrsne učenike. Nastavnici takođe moraju biti spremni da ocjenjuju i sadržaj i jezičko znanje, koristeći integrisane metode ocjenjivanja koje pružaju cjelovitu sliku napretka učenika.

Uprkos ovim izazovima, CLIL nudi ogromne mogućnosti. Nastavnici koji prigrle CLIL imaju priliku da stvore dinamično, inkluzivno okruženje za učenje koje odražava stvarne zahtjeve sa kojima će se učenici suočiti. Podstičući kulturu učionice koja cijeni učenje jezika i međukulturno razumijevanje, nastavnici mogu inspirisati svoje učenike da postanu doživotni učenici i globalni građani.

Gledanje unaprijed: Budućnost CLIL-a u obrazovanju

Dok gledamo u budućnost, jasno je da će CLIL nastaviti da igra vitalnu ulogu u oblikovanju obrazovnog pejzaža. Sa sve većim značajem višejezičnosti i globalne svijesti, potražnja za CLIL programima će vjerovatno rasti. Škole i nastavnici moraju biti spremni da zadovolje ovu potražnju ulaganjem u profesionalni razvoj, osmišljavanje kurikuluma i razvoj resursa.

Za nastavnike u osnovnim i srednjim školama, put implementacije CLIL-a je stalno učenje i prilagođavanje. Kako se pojavljuju nova istraživanja i razvijaju najbolje prakse, nastavnici moraju ostati posvećeni usavršavanju svojih strategija i traženju novih prilika za rast. Ovaj priručnik je zamišljen kao osnovni resurs, pružajući potrebna znanja i alate za početak ovog puta.

U zaključku, CLIL predstavlja moćan pristup obrazovanju koji je akademski rigorozan i duboko značajan. Integracijom nastave jezika i sadržaja, CLIL priprema učenike za složenosti modernog svijeta, opremajući ih vještinama, znanjem i perspektivama potrebnim za uspjeh. Za nastavnike, implementacija CLIL-a je prilika da transformišu svoje učionice u živopisne, angažovane prostore gdje je učenje dinamično, a učenici osnaženi da dostignu svoj puni potencijal.

Kako nastavljate da istražujete i primjenjujete CLIL u svojoj nastavnoj praksi, imajte na umu da je putovanje jednako važno kao i odredište. Prigrbite izazove, proslavite uspjehe i ostanite posvećeni kontinuiranoj potrazi za izvrsnošću u obrazovanju. Vaša posvećenost CLIL-u imaće trajan uticaj na vaše učenike, oblikujući njihove budućnosti na načine koji prevazilaze učionicu.

APPENDICES

Prilozi pružaju osnovne alate i resurse koji podržavaju praktičnu primjenu Integrirano učenje sadržaja i jezika (CLIL) u učionicama osnovnih i srednjih škola. Ovi materijali su osmišljeni da pomognu nastavnicima u planiranju, ocjenjivanju i obogaćivanju njihove CLIL nastave. Primjeri planova lekcija, obrasci za ocjenjivanje i dodatni resursi koji su uključeni u ovo poglavlje posebno su prilagođeni nastavnicima koji rade sa učenicima uzrasta od 6 do 12 godina, osiguravajući da su primjereni uzrastu i relevantni za predmete koji se obično predaju na ovom nivou.

9.1. Kontrolna lista CLIL lekcije i plan upravljanja učionicom

Sljedeći primjeri planova časova ilustruju kako se CLIL može efikasno primijeniti u različitim predmetima. Svaki plan časa uključuje jasne ciljeve u vezi sa sadržajem i jezikom, detaljan opis aktivnosti i prijedloge za integraciju vizuelnih pomagala i tehnologije.

KATEGORIJA

STAVKAKONTROLNE LISTE

Planiranje	Definišite jasne ciljeve sadržaja i jezika.
	Izaberite odgovarajući sadržaj relevantan za predmet.
	Integriranje jezičkih vještina (slušanje, govor, čitanje, pisanje).
	Dizajnirajte autentične i smislene zadatke.
Materijali i resursi	Pripremite dvojezične resurse i materijale.
	Koristite multimedijalne sadržaje i tehnologiju za podršku učenju.
	Obezbijedite dostupnost specifičnih listi vokabulara za predmet.
Okruženje učionice	Kreirajte jezički bogato okruženje sa vizuelnim pomagalicama.
	Uspostavite rutine koje podržavaju CLIL metodologiju.
	Podstičite kolaborativno učenje i grupni rad.

KATEGORIJA	STAVKA KONTROLNE LISTE
Instruktivne strategije	Primijenite tehnike oslonca za podršku učenicima jezika.
	Koristite različite metode podučavanja (npr. direktna instrukcija/nastava, učenje kroz istraživanje).
	Uključite formativne ocjene za praćenje napretka.
Procjena i evaluacija	Uskladite procjene sa ciljevima sadržaja i jezika.
	Koristite raznovrsne metode procjene (npr. projekti, prezentacije, pisani testovi).
	Pružite pravovremene i konstruktivne povratne informacije.
Upravljanje učionicom	Upravlajte vremenom efikasno kako biste balansirali aktivnosti sadržaja i jezika.
	Suptilno rukujte različitim potrebama učenika.
	Održavajte pozitivnu i inkluzivnu atmosferu u učionici.
Profesionalni razvoj	Uključite se u kontinuiranu CLIL obuku i strukovna udruženja.
	Razmišljajte o i prilagođavajte pedagoške prakse na osnovu povratnih informacija i rezultata.

9.2. CLIL plan cjelokupne nastavne jedinice

Šablon za plan nastavne jedinice pomaže nastavnicima da osmisle seriju međusobno uvezanih lekcija oko centralne teme, obezbjeđujući koherenciju i napredak na putu ka ciljevima kako sadržaja tako i jezika.

SECTION	CRNOGORSKI
1. Unit Information	Naziv nastavne jedinice:
	Razred/Odeljenje:
	Oblast:
	Trajanje:
2. Unit Objectives	Ciljevi sadržaja: [Navesti specifične ciljeve sadržaja za jedinicu]
	Ciljevi jezika: [Navesti specifične ciljeve jezika za jedinicu]
3. Key Vocabulary	[Navesti ključne termine i definicije relevantne za jedinicu]
4. Resources	- Udžbenici, članci - Multimedija - Gostujući predavači - Izleti
5. Lesson Sequence	Lekcija 1: [Naslov i kratak opis] Lekcija 2: [Naslov i kratak opis]
6. Assessment Methods	[Opisati formativne i sumativne ocjene za nastavnu jedinicu]
7. Differentiation Strategies	[Opisati strategije za podršku različitim učenicima]
8. Reflection and Evaluation	[Bilješke nastavnika o efikasnosti nastavne jedinice i oblastima za poboljšanje]

9.3. CLIL šablon ocjenjivanja

Ovaj šablon pomaže nastavnicima da osmisle procjene koje istovremeno ocjenjuju znanje sadržaja i jezičku sposobnost.

SECTION	CRNOGORSKI
1. Assessment Title	[Tip ocjenjivanja]
2. Objectives	Ciljevi sadržaja: [Navesti ciljeve sadržaja koji se (pr)ocjenjuju]
	Ciljevi jezika: [Navesti ciljeve jezika koji se (pr)ocjenjuju]
3. Assessment Type/ Tip (pr)ocjenjivanja	[Formativna/Sumativna]
4. Description	[Detaljan opis zadatka za (pr)ocjenu]
5. Criteria and Rubrics	[Navesti kriterijume i rubriku za ocjenjivanje]
6. Resources Needed	[Navesti materijale i potrebne resurse]

7. Instructions for Students	[Jasne instrukcije za učenike]
8. Feedback Plan	[Kako će se povratne informacije iskomunicirati sa učenicima]
9. Reflection	[Evaluacija nastavnika o efikasnosti (pr)ocjene]

9.3.1. Šablon za samoocjenjivanje od strane učenika

Ovaj šablon ohrabruje učenike da razmisle o svom usvajanju znanja i razvoju jezika u sklopu bilingualnih CLIL lekcija.

SECTION	CRNOGORSKI
1. Lesson Information	Datum: Predmet: Tema:
2. Learning Goals	[Lista ciljeva sadržaja i jezika za datu lekciju]
3. Self-Assessment Questions	[npr., Šta sam dobro razumio/la? Koje sam jezičke vještine efikasno koristio/la? Šta mogu poboljšati?]
4. Reflection	[Prostor za učenike/ce da napišu svoje refleksije]
5. Action Plan	[Učenici/e opisuju korake za poboljšanje]

9.4. Šablon razvoja vokabulara

Efikasno usvajanje vokabulara je ključno u CLIL-u. Ovaj šablon pomaže u planiranju i praćenju usvajanja ključnog vokabulara.

SECTION	CRNOGORSKI
1. Lesson Information	Razred/Odeljenje: Predmet: Datum:
2. Key Vocabulary	[Lista ključnih termina]
3. Definitions and Examples	[Dati definicije i primjer rečenica]
4. Teaching Strategies	[Npr., kartice, semantičke mape, interaktivne aktivnosti]
5. Practice Activities	[Opisati aktivnosti za vježbanje vokabulara]
6. Assessment	[Kako će vokabular biti procijenjen]
7. Reinforcement	[Strategije za postepeno jačanje vokabulara]

9.5. Šablon plana za diferencijaciju nastave i gradiva

Kako bi se zadovoljile različite potrebe učenika, ovaj šablon pomaže u planiranju diferencijacije nastave kroz CLIL lekcije.

SECTION	CRNOGORSKI
1. Lesson Information	Razred/Odeljenje: Predmet: Datum:
2. Learner Profiles	[Identifikovati različite grupe učenika i njihove potrebe]
3. Differentiation Strategies	Sadržaj: [Kako prilagoditi nastavu različitom razumijevanju sadržaja]
	Tok: [Različite metode nastave]
	Proizvod/Ishod procesa: [Alternativni načini za demonstraciju gradiva]
4. Materials and Resources	[Navesti prilagođene materijale za različite grupe učenika]
5. Assessment Adjustments	[Prilagoditi metod (pr)ocjene različitim potrebama]

SECTION	CRNOGORSKI
6. Reflection	[Procijeniti efikasnost strategija diferencijacije]

9.6. Bilingual CLIL-Oriented Lesson Planning Template

Ovaj dvojezični CLIL-orijentisani plan lekcije pokazuje kako efikasno integrisati 4 C CLIL-a, zajedno sa icebreakerima i tehnikama podrške (scaffolding-a), kako bi se kreirala interaktivna i sveobuhvatna lekcija. Baveći se sadržajem, komunikacijom, kognicijom i kulturom, i podržavajući učenike kroz strukturirane aktivnosti i usmjeravanje, nastavnici mogu olakšati učenje kroz promociju lakog kako savladavanja sadržaja predmeta, ali i jačanje jezičke sposobnosti.

Slobodno prilagodite ovaj šablon svom specifičnom kontekstu i ciljevima. Implementacija ovako strukturiranih i sveobuhvatnih elemenata planiranja može značajno unaprijediti kvalitet i uticaj bilingualne nastave.

SECTION	MONTENEGRIN
1. Lesson Information/ Informacije o lekciji	Razred/Odeljenje: 5. razred Predmet: Priroda Datum: 25. oktobar 2024. Trajanje: 45 minuta
2. Objectives/ Obrazovni ishodi/ciljevi	Obrazovni ciljevi sadržaja: ► Razumjeti faze kruženja vode (isparavanje, kondenzacija, padavine, sakupljanje). Ciljevi jezika: ► Koristiti ključni vokabular vezan za kruženje vode na engleskom jeziku.
	Sadržaj: ► Faze kruženja vode u prirodi. Komunikacija: ► Govor i slušanje kroz grupne diskusije i prezentacije. Kognicija: ► Analiza i sekvenciranje faza kruženja vode u prirodi. Kultura: ► Istraživanje kako različite kulture razumeju i prikazuju vodni ciklus.

SECTION	MONTENEGRIN
3. Integracija 4 Cs	Sadržaj: ► Faze kruženja vode u prirodi. Komunikacija: ► Govor i slušanje kroz grupne diskusije i prezentacije. Kognicija: ► Analiza i sekvenciranje faza kruženja vode u prirodi. Kultura: ► Istraživanje kako različite kulture razumeju i prikazuju vodni ciklus.
4. Key Vocabulary/ Ključni vokabular	► Isparavanje ► Kondenzacija ► Padavine ► Sakupljanje ► Vodena para ► Formiranje oblaka
5. Materials and Resources/ Materijali i resursi	► Poglavlja udžbenika o kruženju vode ► Kratki video klip koji prikazuje kruženje vode u prirodi ► Dvojezični materijali sa dijagramima ► Interaktivna pametna tabla ► Kartice sa ključnim vokabularom

SECTION	MONTENEGRIN
6. Lesson Procedure/ Tok nastave	Tehnike oslonca: ▶ Modeliranje: Demonstrirati kako opisati svaku fazu kruženja vode u prirodi koristeći potpune rečenice. ▶ Usmjereno vježbanje: Rad sa učenicima na popunjavanju grafičkih organizatora. ▶ Postepeno prepuštanje: Dozvoliti učenicima da preuzmu više odgovornosti u grupnim diskusijama i kreiranju postera. Diferencijacija: ▶ Pružiti dodatnu podršku učenicima sa nižom jezičkom spremnošću kroz aktivnosti u parovima i pojednostavljene tekstove. ▶ Dati izazov naprednijim učenicima tražeći od njih da uključe dodatne detalje ili poređenja. Korištenje multimedije: ▶ Koristiti interaktivnu pametnu tablu za prikaz dijagrama i video klipova. ▶ Uključiti digitalne kartice za vježbanje vokabulara. ▶ Purpose: To apply knowledge in a practical context and enhance collaborative skills.

	f. Conclusion: ► Present posters to the class. ► Reflect on what was learned and discuss cultural representations of the water cycle. ► Purpose: To reinforce learning and assess understanding.
8. Assessment	Formativna: - Opažanja tokom grupnih diskusija i kreiranja postera. - Kvizovi o ključnom vokabularu i fazama kruženja vode u prirodi. Sumativna: - Prezentovanje grupnog projekta postera. - Pisani test o fazama kruženja vode u prirodi i vokabularu.
9. Reflection / Razmatranja	[Beleške nastavnika o tome šta je funkcionisalo, šta nije, i buduće adaptacije]

Primjer toka lekcije

STEP	OPIS NA CRNOGORSKOM
a. Icebreaker	Aktivnost: "Dvije istine i laž" - Svaki učenik iznosi dvije istinite činjenice i jednu lažnu činjenicu o sebi. Svrha: Izgraditi odnos i aktivirati prethodno znanje vezanog za lične informacije.
b. Introduction	Uvesti temu prikazivanjem kratkog video klipa vezanog za predmetni sadržaj. Svrha: Pružanje konteksta i angažovanje interesa učenika.
c. Development	Implementirati aktivnost usmjerenog čitanja u kojoj učenici čitaju tekst na ciljanom jeziku i diskutuju o ključnim konceptima u parovima. Svrha: Razvijanje razumevanja i komunikacijskih veština.
d. Scaffolding	Tehnike: Predložiti početke rečenica i grafičke organizatore kako bi podržali učenike u izražavanju njihovih ideja. Svrha: Pomoć učenicima u organizovanju misli i efikasnom korištenju ciljanog jezika
e. Practice	Angažovati učenike u grupnom projektu u kom kreiraju prezentaciju koristeći ključni vokabular i naučene koncepte. Svrha: Primjena znanja u praktičnom kontekstu i unaprijeđenje vještina saradnje.
f. Conclusion	Sažeti lekciju pregledom ključnih tačaka i omogućiti učenicima da reflektuju naučeno. Svrha: Produbljivanje učenja i procjena razumevanja.

ZAVRŠNE MISLI

Ovaj priručnik služi kao vodič za crnogorske bilingvalne nastavnike razredne nastave koji započinju svoj CLIL put. On pruža teorijska saznanja, praktične strategije i obilje resursa za podršku efikasnoj primjeni. Međutim, pravi uticaj CLIL-a leži u njegovoj primjeni u učionici, oblikovanoj posvećenošću, kreativnošću i strašću edukatora.

Kada budete integrisali CLIL u svoju nastavnu praksu, zapamtite da niste sami. Vi ste dio rastuće zajednice nastavnika posvećenih izvrsnosti u bilingvalnom obrazovanju. Zajedno možete prevazići prepreke, podijeliti uspjehe i doprinijeti transformativnoj moći obrazovanja u Crnoj Gori.

Neka ovaj priručnik bude polazna tačka za istraživanje, saradnju i kontinuirano unaprjeđivanje. Prihvatite mogućnosti koje CLIL nudi i budite ponosni na ključnu ulogu koju imate u oblikovanju budućnosti svojih učenika, a samim tim i budućnosti Crne Gore.

LITERATURA

1. Marsh, D. (2002). *CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential*. European Commission.
2. Meyer, O. (2010). *Towards Quality-CLIL: Successful Planning and Teaching Strategies*. *Pulse*, 33, 11-29.
3. Ball, P., & Lindsay, D. (2013). *Language Demands and Support for English-Medium Instruction in Tertiary Education*. In A. Doiz, D. Lasagabaster, & J. M. Sierra (Eds.), *English-Medium Instruction at Universities: Global Challenges* (pp. 44-64). Multilingual Matters.
4. Cenoz, J., Genesee, F., & Gorter, D. (2014). *Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward*. *Applied Linguistics*, 35(3), 243-262.
5. Dalton-Puffer, C., Nikula, T., & Smit, U. (Eds.). (2010). *Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms*. John Benjamins Publishing.
6. Hillyard, S. (2011). *First Steps in CLIL: Training the Teachers*. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 4(2), 1-12.
7. Eurydice. (2012). *Key Data on Teaching Languages at School in Europe 2012*. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.
8. Breeze, R., & Sancho Guinda, C. (Eds.). (2012). *Teaching Academic and Professional English Online*. Rodopi.

9. Coyle, D. (2007). *Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies*. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), 543-562.
10. Echevarria, J., Vogt, M., & Short, D. J. (2017). *Making Content Comprehensible for English Learners: The SIOP Model* (5th ed.). Pearson.
11. Gajo, L. (2007). *Linguistic Knowledge and Subject Knowledge: How Does Bilingualism Contribute to Subject Development?* *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), 563-581.
12. Ioannou-Georgiou, S., & Pavlou, P. (Eds.). (2011). *Guidelines for CLIL Implementation in Primary and Pre-primary Education*. Cyprus Pedagogical Institute.
13. Lorenzo, F., Casal, S., & Moore, P. (2010). *The Effects of Content and Language Integrated Learning in European Education: Key Findings from the Andalusian Bilingual Sections Evaluation Project*. *Applied Linguistics*, 31(3), 418-442.
14. Marsh, D., & Frigols Martín, M. J. (2012). *Content and Language Integrated Learning*. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Wiley-Blackwell.
15. Morton, T. (2013). *Critically Evaluating Materials for CLIL: Practitioner's Guide*. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 6(1), 62-74.
16. Pavesi, M., Bertocchi, D., Hofmannová, M., & Kazianka, M. (2001). *Teaching Through a Foreign Language: A Guide for Teachers and Schools to Using Foreign Languages in Content Teaching*. TIE-CLIL.
17. Smit, U., & Dafouz, E. (Eds.). (2012). *Integrating Content and Language in Higher Education: Gaining Insights into English-Medium Instruction at European Universities*. AILA Review, 25.

18. Tan, M. (2011). *Mathematics and Science Teachers' Beliefs and Practices Regarding the Teaching of Language in Content Learning*. *Language Teaching Research*, 15(3), 325-342.

19. Ting, Y. L. T. (2010). *CLIL Appeals to How the Brain Likes Its Information: Examples from CLIL-(Neuro)Science*. *International CLIL Research Journal*, 1(3), 3-18.

20. Vollmer, H. J. (2008). *Constructing Tasks for Content and Language Integrated Learning and Assessment*. In E. Alcón Soler & M. P. Safont Jordà (Eds.), *Intercultural Language Use and Language Learning* (pp. 227-244). Springer.

Veb stranice:

- ▶ CLIL Cascade Network (clil-cascade.net): Nudi resurse, planove lekcija i forume za nastavnike CLIL-a.
- ▶ TeachingEnglish (teachingenglish.org.uk): Pruža članke, planove lekcija i materijale posebno osmišljene za nastavnike engleskog jezika, s posebnim odeljcima posvećenim CLIL-u.

Onlajn alati:

- ▶ Kahoot! (kahoot.com): Platforma za učenje kroz igru koja omogućava kreiranje interaktivnih kvizova i aktivnosti.
- ▶ Padlet (padlet.com): Onlajn alat za kreiranje virtuelnih oglasnih tabli za saradničke projekte.
- ▶ Quizlet (quizlet.com): Alat za kreiranje kartica i interaktivnih igara za jačanje vokabulara i koncepta.

Vizualni i interaktivni resursi:

- ▶ BBC Bitesize (bbc.co.uk/bitesize): Obrazovni videozapisi, interaktivne igre i kvizovi o različitim temama, pogodni za osnovnoškolce.
- ▶ National Geographic Kids (kids.nationalgeographic.com): Videozapisi, članci i interaktivne funkcije za podršku CLIL lekcijama iz nauke i društvenih nauka.

LITERATURA

Članci u časopisima:

1. Dalton-Puffer, C., 2011. "Content-and-language integrated learning: From practice to principles?" *Annual Review of Applied Linguistics, 31, str. 182-204.
2. Llinares, A., Morton, T. i Whittaker, R., 2012. The Roles of Language in CLIL. Cambridge: *Cambridge University Press.
3. Coonan, C.M., 2007. "Insider views of the CLIL classroom through teacher self-observation-introspection," *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), str. 625-646.

Onlajn resursi:

1. British Council, 2023. *CLIL Teaching Methods.
2. European Commission, 2014. *Improving the Effectiveness of Language Learning: CLIL and Computer Assisted Language Learning.
3. Marsh, D., 2002. *CLIL/EMILE - The European Dimension: Actions, Trends, and Foresight Potential.
4. TeachingEnglish, 2023. *Teaching Other Subjects Through English.

Manual CLIL

TERM	DEFINITION
CLIL	Content and Language Integrated Learning, an approach where students learn subjects through an additional language.
BICS	Basic Interpersonal Communicative Skills: everyday language skills used for social interactions, typically acquired naturally.
CALP	Cognitive Academic Language Proficiency: language skills needed for academic achievement, involving complex language use.
Scaffolding	Instructional techniques that gradually provide support to students and are removed as students become independent learners.
Formative Assessment	Ongoing assessment used to monitor student progress and provide feedback during instruction.
Summative Assessment	Evaluation conducted at the end of a lesson or unit to measure student learning against set objectives.
Language Objectives	Specific language skills students should achieve during a lesson, such as vocabulary acquisition or grammar use.
Content Objectives	Goals related to the subject matter knowledge that students should acquire during a CLIL lesson.
Task-Based Learning (TBL)	A teaching method where learning is driven by students completing meaningful tasks, often used in CLIL classrooms.
Cognition (4 Cs)	One of the 4 Cs of CLIL; refers to the development of thinking skills necessary to engage in learning.
Content (4 Cs)	One of the 4 Cs of CLIL; focuses on the subject matter or knowledge students are expected to learn.
Communication (4 Cs)	One of the 4 Cs of CLIL; highlights the importance of using language to communicate, both to learn the content and to learn the language.
Culture (4 Cs)	One of the 4 Cs of CLIL; promotes understanding of diverse cultures, fostering global citizenship and cultural awareness.
Language Triptych	A model in CLIL focusing on language of learning, language for learning, and language through learning.

TERM	DEFINITION
Differentiation	Tailoring instruction to meet individual student needs, which can involve varying tasks, content, or learning outcomes.
Input Hypothesis	Suggests language learners acquire language best when exposed to input slightly above their current level.
Output Hypothesis	Suggests that language production (speaking/writing) is necessary for language acquisition by allowing processing of language.
Communicative Competence	The ability to effectively communicate in a language across different contexts and for various purposes.
Language of Instruction	The language in which the subject content is taught; in CLIL, this is often a second or foreign language.
Cognitive Load	The total amount of mental effort required in learning, which in CLIL includes both content and language demands.
Comprehensible Input	Language input that learners can understand, even if they do not grasp every word or structure.
Code-Switching	Alternating between two or more languages during communication or instruction.
Metacognition	Awareness of one's own learning processes; in CLIL, this involves reflecting on both language and content learning.
Interactive Learning	Learning that encourages active participation, discussion, and collaboration among students, a key feature in CLIL.
Visual Aids	Tools such as images, diagrams, or charts that support understanding in a CLIL classroom, especially for language learners.
Realia	Real-life objects used in the classroom to enhance learning and make it more meaningful for students.
HOTS (Higher-Order Thinking Skills)	Cognitive processes that involve analyzing, evaluating, and creating. HOTS focuses on deep understanding and application of knowledge, requiring students to go beyond rote learning.
LOTS (Lower-Order Thinking Skills)	Cognitive processes involve basic comprehension, memorization, and recall. LOTS are foundational skills needed to grasp information before applying HOTS.

INTRODUCTION AND PURPOSE

1.1 Background

Content and Language Integrated Learning (CLIL) is an educational approach that has gained widespread recognition across Europe and beyond. CLIL allows students to learn subject content through an additional language, which enhances both their language proficiency and their understanding of the subject matter. This dual-focused educational method has proven to be effective in improving cognitive abilities, cultural awareness, and overall academic performance.

CLIL has emerged as a powerful educational approach that combines subject matter teaching with language instruction. In an increasingly globalized world, the ability to communicate in multiple languages while mastering subject-specific content is invaluable.

Montenegro, with its rich cultural heritage and commitment to bilingual education, stands at the forefront of embracing innovative teaching methodologies like CLIL. The Montenegrin education system recognizes the importance of preparing students for a world where multilingualism and intercultural competence are essential. Bilingual K12 teachers play a pivotal role in this mission, bridging the gap between language learning and content mastery. However, implementing CLIL effectively

requires a deep understanding of its principles, strategies, and practical applications within the classroom setting.

In Montenegro, the integration of CLIL into the educational system represents a significant step forward in aligning with European educational standards. As the country increasingly recognizes the importance of multilingualism in a globalized world, the implementation of CLIL in K12 education offers a powerful tool for enhancing both language skills and content knowledge among students. This manual has been developed to provide teachers with the knowledge, tools, and strategies they need to successfully implement CLIL in their classrooms, ensuring that students benefit from this innovative approach to learning. Drawing on over 17 years of research and experience in CLIL implementation, DOUBLE L Center for Foreign Languages and Translation share this Manual to provide a comprehensive resource that blends theoretical foundations with practical tools and strategies.

1.2 Objectives

The primary objective of this manual is to equip teachers with the knowledge and skills necessary to implement CLIL effectively in their classrooms. Specifically, the manual aims to:

- ▶ Provide a Thorough Understanding of CLIL: Explore the origins, development, and core principles of CLIL to establish a solid theoretical foundation.
- ▶ Offer Practical Implementation Strategies: Present actionable strategies for integrating CLIL into existing curricula, adapting teaching materials, and providing language support.
- ▶ Guide Effective Lesson Planning: Assist teachers in designing CLIL lessons that balance content and language objectives, incorporating visual aids and technology.
- Enhance Classroom Management Skills: Offer techniques for creating a supportive CLIL environment, encouraging participation, and managing diverse proficiency levels.
- ▶ Develop Assessment Competence: Introduce formative and summative assessment strategies tailored to CLIL, including self-assessment and reflection tools.
- ▶ Promote Professional Growth: Encourage continuous professional development through training resources and collaborative learning opportunities among educators.

By achieving these objectives, the manual seeks to enhance the quality of bilingual education in Montenegro, fostering students' academic success and linguistic proficiency.

1.3 Structure of the Manual

This manual is organized into several key chapters, each focusing on different aspects of CLIL implementation:

1

Chapter 1: Understanding CLIL provides a comprehensive overview of CLIL, including its origins, core principles, and relevance to Montenegrin education.

2

Chapter 2: Practical Implementation offers strategies for integrating CLIL into the curriculum, adapting teaching materials, and providing language support.

3

Chapter 3: Lesson Planning focuses on designing lessons that effectively incorporate both content and language objectives.

4

Chapter 4: Classroom Management provides guidance on creating a CLIL-friendly learning environment and managing mixed proficiency levels.

5

Chapter 5: Assessment Strategies covers both formative and summative assessment techniques, as well as self-assessment and reflection.

6

Chapter 6: Professional Development highlights the importance of ongoing training and collaboration among teachers to continuously improve CLIL practices.

Each chapter is designed to stand alone, allowing teachers to focus on specific areas of interest or need. However, when read in sequence, the chapters provide a comprehensive roadmap for successfully integrating CLIL into bilingual education settings. Each chapter is designed to build on the previous one, providing a logical progression from understanding the theoretical foundations of CLIL to applying practical strategies in the classroom. The manual concludes with appendices that offer additional resources, including sample lesson plans and assessment templates, to further support teachers in their implementation of CLIL.

UNDERSTANDING CLIL

1.1 Definition and Overview

Content and Language Integrated Learning (CLIL) is a dual-focused educational approach where subjects are taught through an additional language, not the students' first language. This pedagogical method simultaneously promotes the learning of both subject content and language skills, fostering a more immersive and contextual learning experience. CLIL is recognized as a powerful tool for developing multilingualism and intercultural understanding, which are increasingly important in our globalized world.

CLIL represents a fusion of subject teaching and language teaching, aiming to enhance learners' proficiency in a second language while simultaneously advancing their understanding of specific subject matter.

At its core, CLIL is not merely about teaching a subject in a foreign language; it's about creating a dual-focused educational environment where both language and content are given equal importance. This methodology encourages students to engage with material in a more profound way, promoting cognitive development, cultural awareness, and communication skills.

Key characteristics of CLIL include:

- ▶ Dual-Focused Learning: Emphasizes both subject content and language skills.
- ▶ Active Engagement: Encourages students to participate actively, fostering deeper understanding.
- ▶ Cultural Enrichment: Exposes students to different cultures, enhancing intercultural competence.
- ▶ Flexibility: Adaptable to various educational contexts and subject areas.

CLIL can be implemented in different ways, ranging from partial immersion programs to modules within a course. The flexibility of CLIL allows educators to tailor the approach to their specific classroom needs, making it a versatile tool in bilingual education.

Unlike traditional language teaching methods that often focus on isolated language structures, CLIL integrates language learning with content mastery. This approach allows students to acquire language skills in a more meaningful and relevant context, directly tied to the subject matter they are studying. For instance, a history lesson taught in English might not only cover historical events but also help students develop their English language skills by engaging with texts, discussing ideas, and writing essays in English.

The effectiveness of CLIL lies in its ability to make language learning more natural and less artificial. In a CLIL classroom, language is not the object of study but the medium through which students engage with academic content. This approach reflects how language is used in real life, where communication often occurs in the context of specific tasks or topics rather than in isolation. By embedding language learning within content instruction, CLIL helps students develop the linguistic and cognitive skills needed to succeed in both their academic and personal lives.

Furthermore, CLIL is adaptable to various educational contexts and can be implemented across different grade levels and subject areas. Whether in primary, secondary, or higher education, CLIL provides a flexible framework that can be tailored to

meet the needs of diverse learners. This adaptability has contributed to the widespread adoption of CLIL in educational systems around the world.

The 4Cs Framework

Developed by Do Coyle, the 4Cs Framework provides a comprehensive model for implementing CLIL effectively. The framework encompasses:

By integrating these four components, teachers can create a holistic learning experience that not only imparts knowledge but also develops critical thinking and cultural awareness.

CLIL vs. Traditional Language Teaching

Unlike traditional language teaching, whose value is that it focuses solely on linguistic proficiency in a structured manner, CLIL embeds language learning within the context of subject content. This contextualization makes language learning more meaningful and relevant to students, as they can immediately apply language skills to comprehend and engage with academic material.

In traditional settings, language is often taught in isolation, which can lead to a lack of motivation or perceived relevance among students. CLIL addresses this issue by:

- ▶ Enhancing Motivation: Students see the immediate application of language skills.
- ▶ Improving Retention: Contextual learning aids in better memory retention of both language and content.
- ▶ Developing Higher-Order Thinking: Engaging with content in a foreign language requires analysis, synthesis, and evaluation.

1.2 Origins and Development of CLIL

Historical Context

- ▶ **Early Bilingual Education:** Instances of content taught in a second language can be traced back to ancient times, such as Latin being used in medieval universities.
- ▶ **Immersion Programs:** In the 1960s and 1970s, Canada pioneered French immersion programs, which significantly influenced subsequent bilingual education models.

Key developments included:

- ▶ **European Language Policy:** Encouraged member states to adopt strategies for improving language competencies.
- ▶ **Pilot Projects:** Implementation of CLIL programs across Europe to assess feasibility and effectiveness.
- ▶ **Research and Collaboration:** Increased academic interest led to extensive research and sharing of best practices.

Global Spread of CLIL

Following its success in Europe, CLIL began to gain traction worldwide. Countries in Asia, Latin America, and Africa started adopting CLIL methodologies to enhance language education and global competitiveness.

Factors contributing to the global spread include:

-
- ▶ **Globalization:** The need for multilingual individuals in the global economy.
 - ▶ **Educational Reform:** Shifts towards more holistic and student-centered learning approaches.
 - ▶ **Technological Advancements:** Easier access to resources and collaboration tools.

The concept of Content and Language Integrated Learning (CLIL) emerged in the early 1990s in response to the growing need for multilingual education in Europe. As the European Union expanded and member states became increasingly interconnected, there was a pressing need to promote language learning and cultural exchange among the citizens of different countries. Traditional language teaching methods were proving inadequate in preparing students for the demands of a multilingual and multicultural Europe, leading educators and policymakers to explore new approaches to language education.

David Marsh, a leading figure in the development of CLIL, played a pivotal role in conceptualizing and promoting this innovative approach. Working with colleagues at the University of Jyväskylä in Finland, Marsh drew on research from bilingual education programs in Canada, immersion education in the United States, and content-based language teaching in other parts of the world. These diverse influences helped shape the principles and practices of CLIL, which aimed to integrate language and content learning in a way that would be both effective and sustainable.

One of the key motivations behind the development of CLIL was the recognition that language learning is most effective when it is embedded in meaningful, real-world contexts. Traditional language instruction, which often focused on grammar drills and vocabulary memorization, was seen as disconnected from the actual use of language in everyday life. CLIL, by contrast, sought to immerse students in the target language by using it as the medium of instruction for academic subjects. This approach not only made language learning more relevant but also helped students develop a deeper understanding of the subject matter.

The early success of CLIL in Europe led to its rapid adoption in other parts of the world. Countries with a strong tradition of bilingual education, such as Canada and Finland, were among the first to embrace CLIL as a way to enhance language learning outcomes. In these countries, CLIL was seen as a natural extension of existing immersion programs, which had already demonstrated the benefits of teaching academic content through a second language.

In Europe, CLIL gained momentum in the late 1990s and early 2000s, as policymakers recognized its potential to support the European Union's goals of promoting multilingualism and intercultural understanding. The European Commission actively supported the implementation of CLIL through various initiatives, including funding for teacher training programs and research projects. This support helped to establish CLIL as a mainstream approach to language education in Europe, with many countries incorporating it into their national curricula.

As CLIL continued to evolve, it became clear that the approach was not limited to language learning. Educators began to recognize the broader educational benefits of CLIL, including its ability to promote cognitive development, critical thinking, and problem-solving skills. Research studies conducted in various countries provided evidence that CLIL could lead to improved academic outcomes in both language and content areas. This growing body of research further solidified the status of CLIL as a valuable pedagogical approach.

Today, CLIL is widely recognized as one of the most effective methods for promoting multilingualism and intercultural competence in schools. It is used in a variety of educational settings, from primary and secondary schools to universities and vocational training programs. The flexibility of CLIL allows it to be adapted to different educational contexts, making it a versatile tool for language and content learning. As globalization continues to shape the world, the demand for CLIL is likely to increase, as more and more countries seek to prepare their students for success in a multicultural and multilingual world.

1.3 Core Principles of CLIL

Content and Language Integrated Learning (CLIL) is built on a set of core principles that guide its implementation and define its unique approach to education. These principles are essential for understanding how CLIL works and why it has been so successful in promoting both language and content learning. By adhering to these principles, educators can create effective and engaging CLIL lessons that meet the needs of their students.

Integration of Content and Language: The most fundamental principle of CLIL is the integration of content and language objectives. In a CLIL classroom, students are not just learning a language; they are using the language as a tool to learn academic content. This dual focus requires teachers to carefully design lessons that address both subject-specific knowledge and language skills. For example, a CLIL lesson on environmental science might involve learning about ecosystems while also developing vocabulary related to biology and geography. The key is to ensure that both content and language goals are given equal importance and are seamlessly integrated into the lesson plan.

Balanced Focus: Equal emphasis on subject matter and language skills.

Contextualized Learning: Language learning is most effective when it is contextualized within meaningful and relevant content. In CLIL, language is taught in the context of the subject matter, which helps students understand how language is used in real-life situations. This contextualized approach makes language learning more engaging and meaningful for students, as they can see the practical application of the language in their academic and personal lives. For instance, a CLIL lesson on history might involve analyzing primary source documents, which not only enhances students' understanding of historical events but also develops their reading comprehension and analytical skills in the target language.

Language is taught within the context of the subject, making it relevant and meaningful.

For example, a CLIL lesson on mathematics might involve solving word problems in the target language, which requires students to understand the mathematical concepts as well as the language used to describe them.

Cognitive Engagement: CLIL promotes higher-order thinking skills by challenging students to engage with content and language at a deeper cognitive level. Because students are learning academic content in a second language, they must process information, analyze concepts, and solve problems in a more complex way. This cognitive engagement encourages students to think critically, make connections between ideas, and apply their knowledge in new and creative ways.

CLIL fosters intercultural understanding by exposing students to different perspectives,

Contextualized Learning: Language learning is most effective when it is contextualized within meaningful and relevant content. In CLIL, language is taught in the context of the subject matter, which helps students understand how language is used in real-life situations. This contextualized approach makes language learning more engaging and meaningful for students, as they can see the practical application of the language in their academic and personal lives. For instance, a CLIL lesson on history might involve analyzing primary source documents, which not only enhances students' understanding of historical events but also develops their reading comprehension and analytical skills in the target language.

For example, a CLIL lesson on geography might involve studying maps (visual), listening to a podcast about climate change (auditory), and creating a model of a mountain range (kinesthetic).

Contextualized Learning: Language learning is most effective when it is contextualized within meaningful and relevant content. In CLIL, language is taught in the context of the subject matter, which helps students understand how language is used in real-life situations. This contextualized approach makes language learning more engaging and meaningful for students, as they can see the practical application of the language in their academic and personal lives. For instance, a CLIL lesson on history might involve analyzing primary source documents, which not only enhances students' understanding of historical events but also develops their reading comprehension and analytical skills in the target language.

3

4

5

6 7 8

Scaffolding and Support: Scaffolding is a key principle of CLIL, as it ensures that students are supported in their learning journey. Teachers provide scaffolding by breaking down complex tasks into smaller, more manageable steps, providing visual aids and language support, and gradually increasing the level of challenge as students gain confidence. This scaffolding helps students build their language and content knowledge over time, while also fostering a sense of achievement and independence. For instance, a CLIL lesson on science might begin with a simple experiment that introduces key vocabulary, followed by more complex tasks that require students to apply their knowledge in new ways.

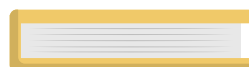
scaffolding helps students build their language and content knowledge over time, while also fostering a sense of achievement and independence.

Active Learning: CLIL promotes active learning by encouraging students to take an active role in their education. Rather than being passive recipients of knowledge, students in a CLIL classroom are encouraged to participate in discussions, ask questions, solve problems, and engage in hands-on activities. This active learning approach fosters critical thinking, creativity, and collaboration, as students work together to explore new ideas and solve complex problems. For example, a CLIL lesson on any science related subject might involve a group project where students create a presentation, requiring them to research, debate, and present their ideas in the target language.

Rather than being passive recipients of knowledge, students in a CLIL classroom are encouraged to participate in discussions, ask questions, solve problems, and engage in hands-on activities.

Assessment for Learning: In CLIL, assessment is not just a tool for measuring student achievement, but also a tool for supporting learning. Teachers use formative assessment techniques to provide feedback, guide instruction, and help students reflect on their progress. This ongoing assessment helps students develop metacognitive skills, as they learn to monitor their own learning and set goals for improvement. For instance, a CLIL lesson on music arts might involve peer assessments, where students provide feedback on each other's essays, helping them develop their writing skills and their ability to critique and improve their work.

For instance, a CLIL lesson on literature might involve peer assessments, where students provide feedback on each other's essays, helping them develop their writing skills and their ability to critique and improve their work.

1.4 Benefits of CLIL

The benefits of Content and Language Integrated Learning (CLIL) are well-documented and extend beyond language proficiency to encompass cognitive development, academic achievement, cultural awareness, and social cohesion. CLIL has been shown to have a positive impact on a wide range of educational outcomes, making it a valuable approach for schools and educators seeking to prepare students for the demands of the 21st century.

Enhanced Language Proficiency

- ▶ **Improved Fluency:** Regular use of the target language in various contexts increases fluency.
- ▶ **Expanded Vocabulary:** Exposure to subject-specific terminology enriches language skills.
- ▶ **Better Pronunciation and Listening Skills:** Authentic communication enhances oral competencies.

Deeper Content Understanding

- ▶ **Engagement with Material:** Learning in a foreign language can increase cognitive engagement.
- ▶ **Multimodal Learning:** Use of visual aids, technology, and interactive activities caters to different learning styles.

Cognitive Benefits

- ▶ **Enhanced Memory:** Bilingual education has been linked to improved memory function.
- ▶ **Problem-Solving Skills:** Navigating content in a second language strengthens problem-solving abilities.
- ▶ **Creativity:** Exposure to multiple languages fosters creative thinking.

Cultural Competence

- ▶ Global Awareness: Understanding content through a different linguistic lens promotes global perspectives.
- ▶ Cultural Sensitivity: Exposure to different cultures enhances empathy and reduces ethnocentrism.

Motivation and Confidence

- ▶ Increased Motivation: The relevance of language to content can boost student motivation.
- ▶ Confidence Building: Success in CLIL environments enhances self-esteem and confidence in language use.

Professional Development for Teachers

- ▶ Skill Enhancement: Teachers develop new pedagogical strategies and language skills.
- ▶ Collaborative Opportunities: CLIL encourages collaboration among educators, fostering professional growth.

Language Proficiency: One of the most significant benefits of CLIL is its ability to enhance language proficiency. By immersing students in the target language for extended periods of time, CLIL helps them develop fluency, accuracy, and confidence in using the language. Moreover, because the language is taught in the context of meaningful content, students are more likely to retain vocabulary and grammatical structures, as they can see how these elements are used in real-life situations. Studies have shown that students in CLIL programs often outperform their peers in traditional language classes on measures of language proficiency, including listening, speaking, reading, and writing.

Cognitive Development: CLIL promotes cognitive development by challenging students to think critically, solve problems, and make connections between concepts in a second language. This cognitive engagement has been linked to improvements in memory, attention, and executive functioning, as well as higher levels of creativity and innovation. For example, research has shown that students in CLIL programs often perform better on tasks that require cognitive flexibility, such as switching between different tasks or perspectives. Additionally, CLIL has been shown to enhance students' metacognitive skills, as they learn to monitor their own learning and apply strategies for improvement.

Academic Achievement: In addition to its impact on language proficiency and cognitive development, CLIL has been shown to improve academic achievement in both language and content areas. Studies have found that students in CLIL programs often outperform their peers on standardized tests and other measures of academic achievement. This is because CLIL not only improves language proficiency but also enhances content knowledge and critical thinking skills. By integrating language and content learning, CLIL helps students develop a deeper understanding of the subject matter, which translates into better academic outcomes.

Motivation and Engagement: CLIL has been shown to increase students' motivation and engagement in learning. This is because CLIL makes learning more relevant and meaningful, as students can see how the language and content they are learning are connected to the world around them. Moreover, the active learning approach of CLIL encourages students to take ownership of their learning, which fosters a sense of autonomy and intrinsic motivation. For example, research has shown that students in CLIL programs are more likely to participate in class discussions, complete assignments, and pursue further study in the target language.

5

Cultural Awareness and Intercultural Competence: CLIL promotes cultural awareness and intercultural competence by exposing students to different perspectives, values, and cultural practices. This cultural dimension of CLIL helps students develop the skills and attitudes needed to navigate a multicultural world, such as empathy, tolerance, and open-mindedness. By exploring the cultural contexts of the language they are learning, students gain a deeper understanding of the world and their place in it. For instance, a CLIL lesson on world history might involve studying the impact of colonization from multiple perspectives, helping students develop a more nuanced understanding of global events.

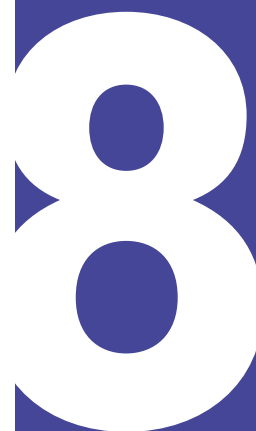
6

Social Cohesion and Inclusion: CLIL has been used as a tool for promoting social cohesion and inclusion in multilingual and multicultural societies. By providing all students with access to high-quality language and content education, CLIL helps to level the playing field and reduce educational inequalities. Moreover, the collaborative nature of CLIL promotes social interaction and teamwork, which fosters a sense of belonging and community among students. For example, research has shown that CLIL can help to bridge the gap between students from different linguistic and cultural backgrounds, promoting greater understanding and cooperation.

7

Preparation for the Global Workforce: In today's globalized world, multilingualism is increasingly seen as a valuable asset in the workforce. CLIL prepares students for the demands of a global economy by developing their language skills, intercultural competence, and ability to work in diverse teams. By providing students with the skills they need to communicate and collaborate across linguistic and cultural boundaries, CLIL helps to prepare them for success in a globalized world. For instance, many multinational companies now prioritize candidates who are proficient in multiple languages and have experience working in multicultural environments, making CLIL graduates highly competitive in the job market.

Lifelong Learning: CLIL fosters a love of learning by making education more engaging, relevant, and enjoyable. By integrating language and content learning, CLIL helps students develop a growth mindset and a passion for exploring new ideas and perspectives. This love of learning often extends beyond the classroom, as students continue to seek out opportunities to use their language skills and deepen their understanding of the world. For example, research has shown that students who participate in CLIL programs are more likely to pursue further study in the target language, travel abroad, and engage in lifelong learning activities.

1.5 Relevance to Montenegrin Education

Multilingual Context

- ▶ Linguistic Diversity: Montenegro's population includes speakers of Montenegrin, Serbian, Bosnian, Albanian, and Croatian.
- ▶ EU Integration Goals: As a candidate country for EU membership, multilingualism is a strategic priority.

Educational Reforms

- ▶ Curriculum Modernization: Emphasis on competence-based education and student-centered learning.
- ▶ Language Policy: Policies promoting foreign language learning, particularly English, as a global lingua franca.

Alignment with National Goals

Implementing CLIL supports Montenegro's educational objectives by:

- ▶ Enhancing Quality of Education: Integrating international best practices into local contexts.
- ▶ Promoting Social Cohesion: Fostering mutual understanding among diverse linguistic groups.
- ▶ Economic Development: Preparing a workforce proficient in foreign languages enhances competitiveness.

The integration of CLIL into the Montenegrin education system represents a significant opportunity to enhance both language learning and academic achievement. As Montenegro seeks to align its education system with European standards and prepare its students for the demands of a globalized world, CLIL offers a powerful tool for achieving these goals.

Montenegro is a multilingual country with a rich linguistic and cultural heritage. The introduction of CLIL in Montenegrin schools can help to promote multilingualism and intercultural understanding, while also providing students with the language skills they need to compete in a global economy. By teaching subject content through a foreign language, CLIL can help students develop proficiency in multiple languages, which is increasingly important.

Moreover, CLIL aligns with the broader goals of the Montenegrin education system, which seeks to promote lifelong learning, social cohesion, and intercultural understanding. By integrating language and content learning, CLIL can help to create a more inclusive and equitable education system, where all students have access to high-quality education and the opportunity to reach their full potential.

In addition, the introduction of CLIL in Montenegro can help to address some of the challenges facing the country's education system, such as the need to improve language learning outcomes, increase student engagement, and enhance academic achievement. By providing students with a more engaging and relevant learning experience, CLIL can help to motivate students, improve their academic performance, and prepare them for success in their careers.

The relevance of CLIL to Montenegrin education is further underscored by the country's aspirations to join the European Union. As Montenegro continues its journey towards EU membership, there is a growing recognition of the importance of multilingualism and cultural exchange. CLIL offers a way to strengthen these skills in the next generation of Montenegrins, ensuring that they are well-prepared to contribute to and benefit from the opportunities of EU membership.

Furthermore, the introduction of CLIL in Montenegro can serve as a model for other countries in the region that are seeking to enhance their education systems

and promote multilingualism. By demonstrating the benefits of CLIL, Montenegro can position itself as a leader in innovative education practices in the Balkans and beyond.

Finally, the adoption of CLIL in Montenegrin schools aligns with global trends in education, where there is a growing emphasis on the development of 21st-century skills. These skills, which include critical thinking, creativity, collaboration, and communication, are essential for success in today's rapidly changing world. CLIL, with its focus on language and content integration, provides an ideal framework for developing these skills, ensuring that Montenegrin students are well-equipped to navigate the challenges and opportunities of the future.

PRACTICAL IMPLEMENTATION OF CLIL

2.1 Getting Started with CLIL

Content and Language Integrated Learning (CLIL) represents a significant shift from traditional approaches to both language teaching and content instruction. This shift necessitates a strategic approach to implementation, beginning with a strong foundation in both pedagogical principles and practical methodologies. Successful implementation of CLIL requires a deep understanding of the students' linguistic abilities, the content demands of the curriculum, and the integration of language and content learning objectives.

Assessing Language Proficiency

-
- ▶ **Teacher Proficiency:** Evaluate your proficiency in the target language and your comfort level with teaching content through that language.
 - ▶ **Student Language Level:** Understand your students' current language abilities to tailor instruction appropriately.
 - ▶ **Curriculum Alignment:** Review the existing curriculum to identify areas where CLIL can be integrated seamlessly.

The first step in implementing CLIL effectively is to assess the language proficiency of students. This assessment should be comprehensive, taking into account students' abilities in speaking, listening, reading, and writing in the target language. Teachers can use a variety of assessment tools, including standardized tests, diagnostic assessments, and informal measures such as classroom observations and student self-assessments. Understanding the linguistic starting point of each student allows educators to tailor instruction that meets their needs and challenges them appropriately.

In addition to assessing current language proficiency, it is important to consider the students' potential for language growth within the CLIL framework. Students may initially struggle with the dual demands of learning new content in a second language, but with proper support and scaffolding, they can make significant progress. Teachers should adopt a growth mindset, recognizing that language proficiency is dynamic and can improve with targeted instruction and practice.

Defining Objectives

Establishing clear goals is crucial for successful CLIL implementation:

- ▶ **Content Objectives:** Define what subject matter knowledge students should acquire.
- ▶ **Language Objectives:** Specify the language skills (listening, speaking, reading, writing) students need to develop.
- ▶ **Cultural Objectives:** Identify opportunities to enhance intercultural understanding.

The dual focus of CLIL—simultaneously teaching subject content and language skills—requires clearly defined objectives that align with both content standards and language learning outcomes. These objectives should be Specific, Measurable, Achievable, Relevant, and Time-bound (SMART) to ensure that they are both rigorous and attainable.

For example, in a history lesson taught in English, a content objective might be for students to analyze the causes and consequences of a significant historical event, while a language objective might be for students to use specific vocabulary related to the topic and construct complex sentences to express cause and effect relationships. By aligning these objectives, teachers can create lessons that are coherent and purposeful, ensuring that students are working toward both academic and linguistic goals.

It is also essential to prioritize these objectives based on the needs of the students and the demands of the curriculum. In some cases, the language objectives may take precedence, particularly if students are at a lower proficiency level in the target language. In other cases, the content objectives may be more critical, especially when preparing students for high-stakes assessments. Balancing these priorities requires careful planning and a deep understanding of the learning process.

Content Selection

Selecting appropriate content for CLIL is a critical component of successful implementation. Not all content is equally suitable for CLIL, and teachers must carefully choose topics that lend themselves to language learning. Content that is rich in concepts and requires critical thinking is often well-suited for CLIL, as it provides ample opportunities for meaningful language use.

For instance, a unit on ecosystems in a science class is an excellent choice for CLIL because it involves understanding complex systems, analyzing interactions within those systems, and using specific scientific terminology. This content can be made accessible to students through the use of visual aids, hands-on activities, and guided discussions, all of which support language learning.

When selecting content, teachers should also consider the cultural and linguistic context of their students. Content that is culturally relevant and familiar to students can serve as a bridge to new language and concepts. Conversely, content that is unfamiliar or culturally distant may require additional background knowledge and

scaffolding to make it accessible. Teachers should be mindful of these factors when planning CLIL lessons, ensuring that the content is both challenging and relatable.

Language Support and Scaffolding

Language support is a cornerstone of CLIL, as it enables students to access content while simultaneously developing their language skills. Effective language support involves a range of strategies designed to scaffold students' understanding and use of the target language.

Pre-teaching key vocabulary is one of the most important strategies in CLIL. Before introducing new content, teachers should identify and explicitly teach the vocabulary that students will need to understand and engage with the lesson. This vocabulary instruction should go beyond simple definitions, incorporating examples, context, and opportunities for students to use the words in meaningful ways.

In addition to vocabulary instruction, teachers should provide language frames and sentence starters that help students structure their thoughts and communicate effectively. These tools are particularly useful in oral and written activities, where students may struggle to articulate complex ideas in the target language. By providing a linguistic scaffold, teachers can support students in developing both fluency and accuracy.

Another critical aspect of language support in CLIL is the use of visual aids and graphic organizers. **Visual supports such as diagrams, charts, and images can help students understand abstract concepts and make connections between ideas.** Graphic organizers, such as Venn diagrams or mind maps, can help students organize their thoughts and plan their responses. **These tools are invaluable in helping students navigate the dual demands of language and content learning.**

Designing Engaging Lessons

Engagement is key to successful learning in any context, and this is particularly true in CLIL, where students must navigate the challenges of learning new content in a second language. To foster interaction, teachers should design lessons that are interactive, student-centered, and relevant to the students' lives and interests.

One effective approach to increasing engagement in CLIL is through the use of project-based learning (PBL). In PBL, students work on a project over an extended period, allowing them to explore a topic in depth and apply their language skills in a meaningful context. For example, a project on renewable energy sources in a science class might involve research, experimentation, and presentations, all conducted in the target language. This approach not only deepens students' understanding of the content but also provides rich opportunities for language use.

Another strategy for increasing engagement is to incorporate cooperative learning activities, where students work together in pairs or small groups to complete tasks. Cooperative learning promotes interaction, communication, and collaboration, all of which are essential for language development. In a CLIL classroom, cooperative learning might involve group discussions, peer teaching, or collaborative problem-solving activities.

Finally, teachers should strive to make their lessons relevant to the students' experiences and aspirations. When students see the connection between what they are learning and their own lives, they are more likely to be motivated and engaged.

Creating a Supportive Learning Environment

The classroom environment plays a crucial role in the success of CLIL. A supportive learning environment is one where students feel safe, respected, and encouraged to take risks with their language use. This environment is characterized by a positive classroom culture, clear expectations, and strong teacher-student relationships.

Sequencing and Pacing

Plan the progression of lessons to support gradual language and content development:

- ▶ **Scaffolding:** Introduce new language and concepts in manageable chunks.
- ▶ **Building on Prior Knowledge:** Connect new material to what students already know.
- ▶ **Pacing Guides:** Establish timelines that allow sufficient time for exploration and consolidation.

To create a supportive learning environment, teachers should establish clear rules and routines that promote respectful behavior and active participation. These rules should be explicitly taught and consistently enforced, ensuring that all students understand the expectations for behavior and language use. For example, a classroom rule might be "Use the target language as much as possible," with specific guidelines for when and how students should use the language during different activities.

In addition to clear rules, teachers should foster a classroom culture that values effort, persistence, and resilience. Students should be encouraged to take risks with their language use, even if they make mistakes. Teachers can model this behavior by acknowledging their own mistakes and showing how to learn from them. Positive reinforcement, such as praise and encouragement, can also help students build confidence and stay motivated.

Strong teacher-student relationships are another critical component of a supportive learning environment. Teachers should take the time to get to know their students,

understand their needs and interests, and build trust. When students feel that their teacher cares about them and believes in their potential, they are more likely to be engaged and motivated to learn. For example, a teacher might hold regular one-on-one conferences with students to discuss their progress, set goals, and provide personalized feedback.

2.2 Curriculum Integration

Begin by aligning subject matter with language learning goals:

- ▶ **Curriculum Analysis:** Examine the national curriculum standards for your subject area.
- ▶ **Language Demands:** Identify the language functions and structures needed to access the content.
- ▶ **Objective Alignment:** Create integrated objectives that address both content mastery and language development.

Selecting Appropriate Content

Choose content that lends itself well to CLIL:

- ▶ **Relevance:** Select topics that are meaningful and engaging for students.
- ▶ **Complexity:** Ensure the content is challenging but accessible with appropriate language support.
- ▶ **Cultural Content:** Incorporate themes that offer cultural insights and promote intercultural understanding.

Integrating CLIL into the broader curriculum is essential for ensuring that it is sustainable, coherent, and aligned with the overall educational goals of the school or district. This integration involves collaboration between language and content teachers, the adaptation of existing curricular materials, and the alignment of assessment practices with the dual goals of CLIL.

Collaborative Planning and Co-Teaching

Collaboration is the cornerstone of successful CLIL implementation. **Language and content teachers must work together to plan lessons, develop materials, and assess student learning.** This collaboration can take many forms, from informal planning meetings to formal co-teaching where and when possible.

In a co-teaching model, both the language and content teacher share responsibility for instruction. This model allows for real-time collaboration in the classroom, where the language teacher can provide immediate support and scaffolding for students as they engage with the content. Co-teaching also allows for differentiated instruction, where teachers can tailor their support to meet the needs of different groups of students.

For example, in a CLIL history class, the content teacher might lead a lecture on the causes of World War I, while the language teacher provides support by pre-teaching key vocabulary, facilitating discussions, and offering feedback on students' written responses. This collaborative approach ensures that both content and language objectives are met, and that students receive the support they need. It is clear that implementing this model may be challenging in Montenegro, but providing this kind of cooperation might benefit both students and teachers.

Cross-Curricular Integration

One of the strengths of CLIL is its potential for cross-curricular integration. By connecting language learning with content from multiple subject areas, teachers can create a more holistic and interconnected learning experience for students.

Cross-curricular projects are an effective way to achieve this integration. For example, a project on climate change could involve content from science, geography, and social studies, with students using the target language to research, analyze, and present their findings. This approach not only reinforces content knowledge but also provides students with opportunities to practice language skills in a variety of contexts.

In addition to projects, cross-curricular integration can be achieved through thematic units, where a common theme is explored across different subject areas. For example, a thematic unit on “Innovation” might include lessons on the history of technology in history class, the science of inventions in science class, and the economic impact of innovation in economics class. Language instruction can be integrated throughout the unit, with a focus on the vocabulary and language structures needed to discuss the theme.

Adapting Teaching Materials

Adapting teaching materials is a critical component of curriculum integration in CLIL. Existing curricular materials may need to be modified to meet the dual goals of content and language learning. This adaptation process involves simplifying language, incorporating visual aids, and providing additional support for language development.

Simplifying Language without Diluting Content

Adjust the linguistic complexity while maintaining academic rigor:

Use Clear Language: Employ straightforward vocabulary and sentence structures.

► **Avoid Jargon:** Replace complex terminology with simpler synonyms or provide explanations.

► **Visual Support:** Use images, diagrams, and charts to aid comprehension.

Teachers should start by reviewing the existing curriculum and identifying areas where language support is needed. This might involve simplifying complex texts, providing glossaries of key terms, or adding visual supports such as diagrams and charts. For example, in a CLIL biology class, a textbook chapter on cell division might be simplified to focus on the key concepts and vocabulary, with additional visual aids to illustrate the process.

In addition to simplifying language, teachers should consider how to make the content more accessible and engaging for students. This might involve incorporating multimedia resources, such as videos, podcasts, and interactive simulations, that provide students with multiple ways to engage with the content. For example, in a CLIL physics class, students might watch a video of a physics experiment and then use an interactive simulation to replicate the experiment and analyze the results.

Finally, teachers should ensure that the adapted materials are aligned with both content and language objectives. This alignment can be achieved through the use of rubrics that assess students' ability to use the target language to demonstrate their understanding of the content. For example, in a CLIL science class, a rubric for a research project might assess students' ability to use relevant terminology accurately, as well as their understanding of the economic concepts being studied.

Use real-life resources to enhance relevance:

- **Newspapers and Magazines:** Select articles related to the subject matter.
- **Videos and Podcasts:** Integrate multimedia content to engage auditory and visual learners.
- **Online Resources:** Utilize educational websites and digital platforms for interactive learning.

Assessment Alignment

Assessment practices in CLIL must be aligned with the dual goals of content and language learning. This alignment involves the use of formative and summative assessments that evaluate both students' content knowledge and their language proficiency.

Formative assessments are particularly important in CLIL, as they provide ongoing feedback to students and help teachers adjust instruction to meet students' needs. Formative assessments can take many forms, including quizzes, peer assessments, self-assessments, and observations. For example, in a CLIL math class, a teacher might use formative assessments to check students' understanding of mathematical concepts, as well as their ability to explain their reasoning in the target language.

Summative assessments, such as tests and final projects, should also be designed to assess both content and language objectives. This might involve the use of rubrics that assess students' ability to use the target language to demonstrate their understanding of the content. For example, in a CLIL history class, a summative assessment might include an essay question that requires students to analyze a historical event, using specific vocabulary and language structures to articulate their argument.

Integrating Technology

Technology can play a crucial role in the implementation of CLIL, providing students with access to a wide range of resources and tools for language and content learning. Teachers can use digital platforms, such as online forums, blogs, and collaborative workspaces, to create opportunities for students to practice language skills and engage with content outside of the classroom.

For example, in a CLIL geography class, students might use an online forum to discuss environmental issues, sharing articles, videos, and other resources in the target language. This online interaction not only reinforces language skills but also provides students with opportunities to engage with content in a meaningful way.

In addition to digital platforms, multimedia resources, such as videos, podcasts, and interactive simulations, can be used to enhance the learning experience. For example, in a CLIL science class, students might watch a documentary on climate change, listen to a podcast on renewable energy, and use an interactive simulation to explore the impact of different energy sources. These multimedia resources provide students with multiple ways to engage with the content and develop their language skills.

Creating Multimodal Materials

Design materials that appeal to different learning styles:

- ▶ **Visual Aids:** Include infographics, mind maps, and illustrations.
- ▶ **Audio Resources:** Provide recordings of lectures or explanations.
- ▶ **Kinesthetic Activities:** Incorporate hands-on tasks and experiments.

Developing Language Support Tools

Provide resources to aid language learning within the content context:

- ▶ **Glossaries:** Compile lists of key terms with definitions.
- ▶ **Sentence Starters:** Offer phrases to help students construct responses.
- ▶ **Language Frames:** Provide templates for writing assignments.

Differentiation for Diverse Learners

Adapt materials to meet the needs of all students:

- ▶ **Multiple Levels:** Prepare versions of materials at varying levels of difficulty.
- ▶ **Extension Activities:** Offer additional challenges for advanced students.
- ▶ **Support Strategies:** Provide extra assistance for students who need it, such as additional explanations or simplified texts.

Evaluating and Selecting Resources

Choose materials that align with CLIL principles:

- ▶ **Relevance to Objectives:** Ensure materials support both content and language goals.
- ▶ **Cultural Appropriateness:** Select resources that are culturally sensitive and inclusive.
- ▶ **Student Interest:** Consider topics that will engage and motivate your students.

Professional Development

Ongoing professional development is essential for teachers implementing CLIL. Teachers should have access to training and resources that help them develop their language skills, understand the principles of CLIL, and learn strategies for integrating language and content in the classroom.

Professional development can take many forms, including workshops, online courses, peer observations, and collaborative planning sessions. For example, teachers might participate in a professional learning community focused on CLIL, where they can share ideas, collaborate on lesson planning, and receive feedback from colleagues.

In addition to formal professional development, teachers should also seek out opportunities for self-directed learning, such as reading research articles, attending conferences, and participating in online forums. By staying informed about the latest developments in CLIL and language teaching, teachers can continue to improve their practice and better meet the needs of their students.

Professional Development

Investing in professional growth is essential:

- ▶ **Training Programs:** Participate in workshops, seminars, or courses focused on CLIL methodologies.
- ▶ **Language Improvement:** Engage in activities to enhance your proficiency in the target language, such as language courses or immersion experiences.
- ▶ **Networking:** Join professional networks or online communities dedicated to CLIL practitioners.

Resource Gathering

Assemble the necessary materials to support CLIL instruction:

- ▶ **Teaching Materials:** Collect textbooks, articles, multimedia resources, and realia relevant to your subject and language.
- ▶ **Technological Tools:** Utilize digital platforms, language learning apps, and interactive software to enhance engagement.
- ▶ **Assessment Instruments:** Prepare tools for evaluating both content understanding and language development.

2.3 Adapting Teaching Materials

Adapting teaching materials is a critical aspect of CLIL implementation, as it ensures that both content and language objectives are met. Teachers must carefully select, modify, and create materials that support the dual goals of CLIL, making the content accessible while also promoting language development. This section explores strategies for adapting teaching materials to meet the needs of a CLIL classroom.

Simplifying Language

One of the primary challenges in a CLIL classroom is ensuring that the language used in teaching materials is appropriate for the students' proficiency level. Teachers may need to simplify complex texts, breaking down difficult concepts into more manageable pieces. This can be done by rewriting texts in simpler language, using shorter sentences, and avoiding jargon. Additionally, teachers can provide glossaries or word banks that define key terms and phrases, helping students understand and retain new vocabulary.

For example, in a CLIL biology lesson, teachers might simplify a scientific article on cell biology by summarizing the key points and providing definitions for technical terms. This approach helps students access the content while also building their language skills.

Providing Visual Support

Visual supports, such as diagrams, charts, and images, can help students understand complex content and reinforce language learning. Teachers should incorporate visual aids into their lessons to illustrate key concepts, provide context, and support students' comprehension.

For example, in a CLIL geography lesson, teachers might use maps, satellite images, and climate charts to help students understand the factors that influence weather patterns. Visual supports not only make the content more accessible but also provide

students with opportunities to practice language skills by describing, interpreting, and analyzing the visuals.

Incorporating Authentic Materials

Authentic materials, such as articles, videos, and real-world objects, provide students with exposure to the target language as it is used in real-life contexts. These materials can be highly motivating for students, as they see the practical application of the language they are learning.

Teachers should select authentic materials that are relevant to the content being taught and appropriate for the students' language proficiency level. For example, in a CLIL arts lesson, teachers might use news articles about current events, allowing students to engage with authentic language while learning about real-world and current issues.

Interactive Activities

Encourage active language use through interaction:

- ▶ **Think-Pair-Share:** Have students think individually, discuss with a partner, and then share with the class.
- ▶ **Group Discussions:** Organize small group conversations on specific topics.
- ▶ **Role-Plays and Simulations:** Create scenarios where students can practice language in context.

Scaffolding Learning

Questioning Techniques

Use questions to stimulate thinking and language production:

- ▶ **Open-Ended Questions:** Encourage elaboration and deeper responses.
- ▶ **Socratic Questioning:** Challenge assumptions and promote critical thinking.
- ▶ **Wait Time:** Allow students time to formulate responses.

Scaffolding is an essential strategy in CLIL, as it helps students build their language and content knowledge over time. Teachers can scaffold learning by breaking down complex tasks into smaller, more manageable steps, providing clear instructions, and offering support as needed.

Scaffolding can take many forms, including pre-teaching vocabulary, providing sentence starters, and using graphic organizers to help students organize their thoughts. For example, in a CLIL history lesson, teachers might scaffold a research project by providing students with a step-by-step guide to conducting research, organizing their findings, and presenting their conclusions in the target language.

Differentiating Instruction

In a CLIL classroom, students may have varying levels of language proficiency and content knowledge. Teachers should differentiate instruction to meet the diverse needs of their students, ensuring that all students have access to the content and opportunities to develop their language skills.

Differentiation can involve providing different levels of support, offering a range of tasks that cater to different ability levels, and allowing students to demonstrate their understanding in different ways. For example, in a CLIL art lesson, teachers might provide students with different options for a final project, such as creating a visual

artwork, writing an artist's statement, or giving an oral presentation, allowing students to choose the option that best suits their strengths and interests.

Using Technology for Material Adaptation

Technology offers a range of tools and resources for adapting teaching materials in a CLIL classroom. Teachers can use online translation tools, language learning apps, and digital platforms to create and modify materials that support both content and language learning.

Additionally, multimedia resources, such as videos, podcasts, and interactive simulations, can be used to enhance the learning experience and provide students with multiple ways to engage with the content. For example, in a CLIL physics lesson, teachers might use an online simulation of a physics experiment, allowing students to interact with the content and practice language skills by describing their observations and explaining the results.

Visual and Graphic Organizers

Aid comprehension and expression with visual tools:

- ▶ **Mind Maps:** Help students organize ideas and see connections.
- ▶ **Charts and Tables:** Summarize information in an accessible format.
- ▶ **Timelines:** Illustrate sequences and historical events.

2.4 Language Support Strategies

Create a safe space for language experimentation:

- ▶ **Positive Reinforcement:** Encourage attempts at using the target language.
- ▶ **Tolerance of Errors:** Focus on communication rather than perfection.
- ▶ **Peer Support:** Foster a collaborative atmosphere where students help each other.

Providing language support is a critical aspect of CLIL, as it ensures that students are able to access the content and develop their language skills simultaneously. This section explores a range of strategies for supporting language development in a CLIL classroom, from scaffolding and modeling to peer support and language-rich environments.

Scaffolding Language Learning

Scaffolding involves providing students with the support they need to accomplish tasks that they may not be able to complete independently. In a CLIL classroom, scaffolding can take many forms, including pre-teaching key vocabulary, providing sentence starters or language frames, and using graphic organizers to help students structure their thoughts.

Scaffolding is particularly important in a CLIL context, as students may struggle with both the content and the language. By breaking down tasks into smaller steps and providing targeted support, teachers can help students build their language skills and gradually become more independent learners.

Modeling Academic Language

Teachers play a crucial role in modeling the use of academic language in a CLIL classroom. By demonstrating how to use language to articulate complex ideas, explain concepts, and engage in discussions, teachers provide students with examples of how to use the target language in an academic context.

For example, in a CLIL biology lesson, a teacher might model how to describe the process of photosynthesis, using precise scientific vocabulary and clear sentence structures. By hearing and seeing how language is used in context, students can learn to replicate these language patterns in their own speech and writing.

-
- ▶ **Language Barriers:** Pre-teach difficult vocabulary, use visuals, and check comprehension.
 - ▶ **Content Complexity:** Break down complex concepts into manageable parts.
 - ▶ **Engagement:** Include varied activities to maintain interest.

Creating a Language-Rich Environment

Use of L1 (First Language) Strategically

Leverage the students' first language to facilitate learning:

-
- ▶ **Translation of Key Terms:** Provide equivalents to ensure understanding.
 - ▶ **Code-Switching:** Allow limited use of L1 to clarify complex concepts.
 - ▶ **Comparative Analysis:** Discuss similarities and differences between L1 and the target language.

A language-rich environment is one where students are constantly exposed to and encouraged to use the target language. In a CLIL classroom, this might involve displaying key vocabulary and phrases around the room, providing students with access to books and resources in the target language, and encouraging the use of the language in all classroom activities.

Teachers can also create a language-rich environment by incorporating language-learning games, songs, and interactive activities that make language learning fun and engaging. For example, in a CLIL music lesson, students might learn and sing songs in the target language, reinforcing vocabulary and pronunciation in a playful and enjoyable way.

Peer Support and Collaboration

Peer support is a powerful tool for language learning in a CLIL classroom. By working together, students can help each other understand content and practice language skills. Teachers can facilitate peer support by organizing group work, pair activities, and peer assessments.

For example, in a CLIL non-language elective subject lesson, students might work in pairs to analyze a text, discussing their interpretations and helping each other understand difficult passages. Peer support not only enhances language learning but also fosters a sense of community and collaboration in the classroom.

Using Language Frames and Sentence Starters

Language frames and sentence starters are tools that provide students with the structure they need to use the target language effectively. These tools can be particularly helpful for students who are less confident in their language skills, as they provide a starting point for speaking or writing.

Teachers can create language frames and sentence starters for specific tasks, such as describing a process, expressing an opinion, or summarizing a text. For example, in a CLIL history lesson, a teacher might provide students with sentence starters like "The main cause of the conflict was..." or "In my opinion, the most important factor

is...". These tools help students focus on the content while also practicing language structures.

Incorporating Multimodal Language Activities

Multimodal language activities involve using multiple modes of communication, such as speaking, writing, listening, and visual representation, to support language learning. In a CLIL classroom, multimodal activities can help students engage with content in different ways and reinforce their language skills.

For example, in a CLIL art lesson, students might listen to a podcast about an artist, discuss their impressions with a partner, and then write a reflection on the artist's work, incorporating both visual and written modes of expression. Multimodal activities cater to different learning styles and help students develop a more comprehensive understanding of the language and content.

Encouraging Language Production

Integrating Language Functions

Teach language functions relevant to the content:

- ▶ **Describing Processes:** Language for explaining steps and procedures.
- ▶ **Comparing and Contrasting:** Vocabulary and structures for analysis.
- ▶ **Expressing Opinions:** Phrases for stating and supporting viewpoints.

One of the goals of CLIL is to encourage students to actively use the target language in both oral and written forms. Teachers can create opportunities for language production by incorporating speaking and writing tasks into their lessons.

For example, in a CLIL science lesson, students might be asked to write a lab report, give a presentation on their findings, or engage in a debate about a scientific issue. These tasks not only reinforce content knowledge but also help students develop their language skills by practicing how to articulate their ideas in the target language.

Providing Feedback on Language Use

Monitoring and Feedback

Continuously assess language development:

- ▶ **Observations:** Note students' language use during activities.
- ▶ **Anecdotal Records:** Keep informal notes on progress.
- ▶ **Formal Assessments:** Use quizzes or tests to evaluate language skills.

Feedback is an essential component of language learning, as it helps students understand their strengths and areas for improvement. In a CLIL classroom, teachers should provide feedback on both content and language use, offering specific suggestions for how students can improve their language skills.

For example, in a CLIL history lesson, a teacher might provide feedback on a student's essay, pointing out errors in grammar or vocabulary and suggesting ways to clarify their argument. Feedback should be constructive and supportive, helping students build their confidence and competence in using the target language.

Integrating Technology for Language Support

Technology offers a range of tools and resources for supporting language learning in a CLIL classroom. Teachers can use language learning apps, online dictionaries, and digital platforms to provide students with additional language support.

For example, in a CLIL math lesson, students might use a language learning app to practice mathematical vocabulary, or an online dictionary to look up terms they encounter in a word problem. Technology can also be used to create interactive language activities, such as online quizzes, flashcards, and games, that reinforce language skills in a fun and engaging way.

Encouraging Self-Assessment and Reflection

Self-assessment and reflection are important strategies for helping students take ownership of their language learning. Teachers can encourage students to reflect on their language use, set goals for improvement, and monitor their progress over time. For example, in a CLIL language arts lesson, students might keep a language learning journal, where they reflect on their use of the target language, identify areas for improvement, and set goals for the future. Self-assessment helps students develop metacognitive skills and become more autonomous learners.

LESSON PLANNING

Effective lesson planning is the cornerstone of successful Content and Language Integrated Learning (CLIL) implementation. It is within the planning stage that teachers define their educational objectives, design instructional activities, and determine how to assess student learning. Given the dual focus of CLIL—on both content mastery and language acquisition—lesson planning in this context requires a careful balance of these two elements. This chapter will explore the key components of CLIL lesson planning, including setting objectives, designing lessons, integrating content and language goals, and utilizing visual aids and technology to support learning.

3.1 Setting Objectives

Objectives serve as a roadmap that guides both teaching and learning processes. They help in:

- ▶ **Clarifying Expectations:** Students understand what is expected of them in terms of content mastery and language use.
- ▶ **Guiding Instruction:** Teachers can select appropriate materials and activities that align with the objectives.
- ▶ **Facilitating Assessment:** Clear objectives provide a basis for evaluating student performance.

Setting clear and achievable objectives is the first and most critical step in lesson planning. In a CLIL context, objectives must address both content knowledge and language skills. These dual objectives ensure that students are not only learning the subject matter but also developing their proficiency in the target language. The challenge lies in crafting objectives that are SMART: Specific, Measurable, Achievable, Relevant, and Time-bound, while also ensuring that they align with the broader educational goals of the curriculum.

In CLIL lesson planning, objectives are typically categorized into:

- ▶ **Content Objectives:** These outline what students should know and be able to do regarding the subject matter.
- ▶ **Language Objectives:** These specify the language skills and knowledge students need to access the content and demonstrate their understanding.
- ▶ **Learning Skills Objectives:** These focus on the development of cognitive and metacognitive skills, such as critical thinking, problem-solving, and self-regulation.
- ▶ **Cultural Objectives:** These aim to enhance students' intercultural awareness and competence.

Content Objectives

Content objectives in a CLIL lesson are aligned with the standards and learning outcomes of the subject being taught. These objectives focus on the knowledge, skills, and concepts that students are expected to acquire by the end of the lesson. For example, in a geography lesson, a content objective might be for students to understand the processes that shape landforms, such as erosion and tectonic activity. These objectives should be articulated in a way that is clear and specific, ensuring that both the teacher and students understand the expected outcomes.

When setting content objectives, teachers should consider the cognitive demands of the task. Bloom's Taxonomy provides a useful framework for categorizing these cognitive levels, from basic knowledge recall to higher-order thinking skills such as

analysis, evaluation, and creation. In a CLIL context, teachers must ensure that the content objectives are not compromised by the language demands of the lesson. This might involve scaffolding the content to ensure that students can engage with complex ideas even if their language proficiency is still developing.

Example of a Content Objective

“By the end of the lesson, students will be able to explain the process of photosynthesis, identifying the roles of sunlight, carbon dioxide, and water.”

Language Objectives

Language objectives, on the other hand, focus on the linguistic skills that students need to develop in order to successfully engage with the content. These skills include vocabulary acquisition, grammatical structures, language functions (such as comparing, contrasting, or justifying), and language skills (listening, speaking, reading, and writing). For instance, in the same geography lesson, a language objective might be for students to use specific vocabulary related to erosion and tectonic activity and to construct complex sentences that describe these processes.

Language objectives should be closely aligned with the content objectives, ensuring that the language used in the lesson supports students' understanding and expression of the content. It is important for teachers to identify the language demands of the content before the lesson and to plan for how they will address these demands. This might involve pre-teaching key vocabulary, modeling sentence structures, and providing opportunities for students to practice using the language in meaningful contexts.

Example of a Language Objective

“Students will use the present simple tense and domain-specific vocabulary to describe the steps involved in photosynthesis both orally and in writing.”

Balancing Content and Language Objectives

The key to effective CLIL lesson planning is balancing content and language objectives. Both sets of objectives should be given equal weight, and the lesson should be structured in a way that allows students to achieve both. This balance can be challenging, particularly when students have varying levels of language proficiency. Teachers must be mindful of the language barriers that students may face and provide appropriate support to ensure that these barriers do not prevent students from achieving the content objectives.

Effective objectives adhere to the SMART criteria:

- ▶ **Specific:** Clearly defined and unambiguous.
- ▶ **Measurable:** Outcomes can be observed and assessed.
- ▶ **Achievable:** Realistic given the students' proficiency levels and available resources.
- ▶ **Relevant:** Aligned with curriculum standards and students' needs.
- ▶ **Time-Bound:** Set within a specific timeframe.

One approach to balancing these objectives is to differentiate instruction based on students' language proficiency levels. For example, in a science lesson on ecosystems, the content objective might be for students to understand the relationships between different organisms in an ecosystem. The language objectives might vary depending on the students' proficiency levels, with beginners focusing on basic vocabulary and simple sentence structures, while more advanced students work on constructing more complex explanations and justifications.

In addition to differentiation, teachers can use scaffolding techniques to support students in achieving both content and language objectives. Scaffolding might include providing sentence starters, graphic organizers, or word banks that help students articulate their ideas in the target language. By gradually removing these

supports as students gain confidence, teachers can help students develop both content knowledge and language skills simultaneously.

3.2 Designing CLIL Lessons

Designing effective CLIL lessons involves a careful balance of content and language instruction, as well as the integration of various teaching strategies that cater to the diverse needs of students. The design process begins with a clear understanding of the lesson objectives and continues with the selection of appropriate materials, activities, and assessment methods that align with these objectives.

Ensuring Cohesion and Coherence

A well-designed lesson should have logical flow and clear connections between activities:

- ▶ **Transitions:** Smoothly link one activity to the next.
- ▶ **Signposting Language:** Use phrases that guide students through the lesson (e.g., “First, we will...,” “Next, let’s explore...”).
- ▶ **Recycling Language and Concepts:** Revisit key vocabulary and ideas to reinforce learning.

Time Management

Allocate sufficient time for each lesson stage:

- ▶ **Balance:** Ensure a mix of teacher-led and student-centered activities.
- ▶ **Pacing:** Adjust the speed of instruction based on student responses.
- ▶ **Flexibility:** Be prepared to modify the plan if students need more time.

Anticipating Challenges

Identify potential difficulties and plan solutions

Structuring the Lesson

A well-structured CLIL lesson typically follows a sequence of stages, each with a specific focus and purpose. These stages include the introduction, the input phase, the practice phase, and the output phase. Each stage is designed to build on the previous one, gradually guiding students from initial exposure to new content and language to the demonstration of their understanding and skills.

► **Introduction:** The introduction sets the stage for the lesson by activating students' prior knowledge, introducing the content and language objectives, and providing a context for the new learning. This stage might involve a brief review of previous lessons, a discussion of a related current event, or a thought-provoking question that engages students' curiosity. The introduction also provides an opportunity for teachers to pre-teach key vocabulary and concepts that will be essential for the lesson.

Introduction (Activation of Prior Knowledge)

- **Purpose:** Engage students and connect new content to existing knowledge.
- **Strategies:** Use brainstorming, KWL charts (Know, Want to know, Learned), or discussion questions

► **Input Phase:** During the input phase, students are introduced to new content through various modes of instruction, such as reading a text, watching a video, listening to a lecture, or participating in a demonstration. In a CLIL lesson, the input phase is carefully designed to ensure that students can access the content despite any language barriers. This might involve the use of visual aids, simplified texts, or teacher-led explanations that model the use of academic language. The input phase should also provide opportunities for students to engage with the content in the target language, such as through guided reading or listening activities.

Presentation (Input)

- ▶ **Purpose:** Introduce new content and language.
- ▶ **Strategies:** Present information through lectures, readings, videos, or demonstrations.

▶ **Practice Phase:** The practice phase is where students actively engage with the new content and language, applying what they have learned in a variety of activities. These activities should be designed to reinforce both the content and language objectives, providing students with opportunities to practice using the target language in meaningful contexts. Practice activities might include group work, pair discussions, hands-on experiments, or problem-solving tasks. In a CLIL lesson, the practice phase is also an opportunity for teachers to provide targeted feedback and support, helping students refine their understanding and use of the language.

Practice (Guided and Independent)

- ▶ **Purpose:** Provide opportunities for students to practice new concepts and language.
- ▶ **Strategies:** Implement group work, hands-on activities, and interactive exercises.

▶ **Output Phase:** The output phase is the culmination of the lesson, where students demonstrate their understanding of the content and their ability to use the target language. This might involve a written assignment, an oral presentation, a debate, or a creative project. The output phase provides students with an opportunity to synthesize what they have learned and to articulate their ideas in the target language.

It also serves as an assessment point, allowing teachers to evaluate students' progress toward the lesson objectives.

Production (Application)

- ▶ **Purpose:** Allow students to apply what they have learned in meaningful contexts.
- ▶ **Strategies:** Assign projects, presentations, or problem-solving tasks.

Assessment (Feedback)

- ▶ **Purpose:** Evaluate student learning and provide feedback.
- ▶ **Strategies:** Use quizzes, observations, peer assessments, and self-reflections.

Selecting Materials and Resources

Activities should be carefully chosen to support both content and language objectives:

- ▶ **Content-Focused Activities:** Experiments, simulations, case studies.
- ▶ **Language-Focused Activities:** Vocabulary games, sentence building, role-plays.
- ▶ **Integrated Activities:** Debates, research projects, collaborative writing.

The selection of materials and resources is a critical aspect of CLIL lesson design. Teachers must choose materials that not only align with the content objectives but also support language development. These materials might include textbooks, articles, videos, audio recordings, and real-world objects. In a CLIL context, it is important to ensure that the language used in the materials is accessible to students, with appropriate levels of complexity and support.

One approach to selecting materials is to use authentic resources that provide students with exposure to the target language as it is used in real-life contexts. For example, in a CLIL biology lesson, teachers might use news articles, podcasts, or videos about new developments. These authentic materials not only reinforce content knowledge but also provide students with opportunities to practice listening, reading, and discussing complex topics in the target language.

In addition to authentic materials, teachers should also consider how to adapt existing resources to meet the needs of a CLIL classroom. This might involve simplifying texts, adding visual aids, or providing glossaries of key terms. For example, in a CLIL science lesson, a textbook chapter on chemical reactions might be adapted by simplifying the language, adding diagrams to illustrate the concepts, and providing a word bank of key vocabulary.

Incorporating Differentiation

Differentiation is an essential component of CLIL lesson design, as it ensures that all students have access to the content and opportunities to develop their language skills. In a CLIL classroom, students may have varying levels of language proficiency and content knowledge, and it is important for teachers to provide instruction that meets the diverse needs of their students.

Differentiation can take many forms, including providing different levels of support, offering a range of tasks that cater to different ability levels, and allowing students to demonstrate their understanding in different ways. For example, in a CLIL history lesson, teachers might provide different reading materials for students based on their language proficiency, with more advanced students reading primary source documents and less advanced students reading simplified summaries.

In addition to differentiated materials, teachers can also use flexible grouping strategies to support student learning. For example, in a CLIL mathematics lesson, students might work in pairs or small groups to solve problems, with more proficient students helping less proficient students understand the language and content. By providing opportunities for peer support and collaboration, teachers can create a classroom environment where all students can succeed.

Recognize the diverse needs of students by differentiating instruction:

- ▶ **Content:** Adjust the complexity or depth of the material.
- ▶ **Process:** Vary the methods and strategies used.
- ▶ **Product:** Allow students to demonstrate learning in different ways.
- ▶ **Environment:** Modify the physical or social learning space.

Assessment and Feedback

Assessment is a critical component of CLIL lesson design, as it provides both teachers and students with information about progress toward the lesson objectives. In a CLIL context, assessment must address both content knowledge and language skills, ensuring that students are evaluated on their ability to understand and use the target language to engage with the content.

Formative assessment plays a key role in CLIL, as it allows teachers to provide ongoing feedback and adjust instruction as needed. Formative assessments might include quizzes, class discussions, peer assessments, and self-assessments. For example, in a CLIL geography lesson, a teacher might use a formative assessment to check students' understanding of a map-reading activity, as well as their ability to use geographical terms in the target language.

Summative assessments, such as tests and final projects, should also be designed to assess both content and language objectives. This might involve the use of rubrics that evaluate students' ability to use the target language to demonstrate their understanding of the content. For example, in a CLIL literature lesson, a summative assessment might include an essay that requires students to analyze a text, using specific vocabulary and language structures to support their analysis.

In addition to formal assessments, feedback is an essential component of CLIL lesson design. Teachers should provide feedback that is specific, constructive, and

focused on both content and language. For example, in a CLIL science lesson, a teacher might provide feedback on a student's lab report, highlighting areas where the student effectively used scientific vocabulary and suggesting ways to improve sentence structure.

3.3 Incorporating Content and Language Goals

The dual focus on content and language is the hallmark of CLIL.

Incorporating both content and language goals into a CLIL lesson requires careful planning and execution. Teachers must ensure that students are achieving both types of objectives without sacrificing one for the other. This balance is critical for the success of CLIL, as it ensures that students are developing both their content knowledge and language skills simultaneously.

Aligning Content and Language Objectives

The first step in incorporating content and language goals is to ensure that these objectives are aligned and mutually reinforcing. Content objectives should be designed in a way that naturally leads to the use of specific language skills, and language objectives should be chosen to support the understanding and expression of content knowledge.

For example, in a CLIL lesson on environmental science, the content objective might be for students to understand the impact of pollution on ecosystems. The language objective might be for students to use cause-and-effect language structures to explain the relationship between pollution and environmental damage. By aligning these objectives, teachers can create lessons that are coherent and focused, ensuring that students are working toward both academic and linguistic goals.

In addition to aligning objectives, teachers should consider how to sequence the content and language instruction. For instance, in a CLIL history lesson, teachers

might introduce key historical concepts first, followed by instruction on the language structures needed to discuss these concepts. This sequencing ensures that students have the necessary background knowledge and language skills to engage with the content at a deeper level.

Understanding the language requirements of the content is essential:

- ▶ **Vocabulary:** Identify key terms and phrases students need to understand.
- ▶ **Language Structures:** Note grammatical forms or sentence structures commonly used in the subject area.
- ▶ **Discourse Features:** Recognize genre-specific features, such as argumentation in history or explanation in science.

Integrating Language into Content Instruction

One of the key challenges of CLIL is integrating language instruction into content teaching in a way that is seamless and effective. Teachers must be intentional about how they incorporate language goals into their lessons, ensuring that language instruction is not treated as an add-on but as an integral part of the learning process.

One approach to integrating language into content instruction is through the use of language-rich tasks that require students to use the target language to engage with the content. For example, in a CLIL geography lesson, students might work on a group project where they research and present on different aspects of a geographical region. This task requires students to use a range of language skills, including research, writing, speaking, and listening, while also deepening their understanding of the content.

Another approach is to embed language instruction within content activities, such as through the use of guided reading or writing exercises. For instance, in a CLIL literature lesson, a teacher might guide students through a close reading of a text, highlighting key language features and discussing how these features contribute to

the meaning of the text. This approach not only reinforces language skills but also enhances students' comprehension and analysis of the content.

Understanding the language requirements of the content is essential:

- ▶ **Vocabulary:** Identify key terms and phrases students need to understand.
- ▶ **Language Structures:** Note grammatical forms or sentence structures commonly used in the subject area.
- ▶ **Discourse Features:** Recognize genre-specific features, such as argumentation in history or explanation in science.

Using Language Scaffolds

Scaffolding is a critical strategy for supporting language development in a CLIL classroom. Teachers can use a variety of scaffolding techniques to help students navigate the language demands of the content, including the use of language frames, sentence starters, graphic organizers, and modeling.

Language frames and sentence starters provide students with the structure they need to use the target language effectively. For example, in a CLIL science lesson, a teacher might provide students with sentence starters like “The process of photosynthesis involves...” or “The main difference between X and Y is...”. These tools help students focus on the content while also practicing language structures.

Graphic organizers, such as Venn diagrams, concept maps, and flowcharts, are also valuable tools for scaffolding language and content learning. These visual aids help students organize their thoughts, make connections between ideas, and plan their responses. For example, in a CLIL history lesson, students might use a Venn diagram to compare and contrast different historical events, using the target language to describe similarities and differences.

Modeling is another important scaffolding technique in CLIL. Teachers should model the use of academic language throughout the lesson, demonstrating how to articulate complex ideas, explain concepts, and engage in discussions. For example, in a CLIL entrepreneurship lesson, a teacher might model how to analyze a graph, using specific economic terminology and sentence structures. By providing clear and consistent models, teachers can help students develop both content knowledge and language skills.

Provide scaffolding to help students meet language demands:

- ▶ **Language Frames:** Offer sentence starters or templates.
- ▶ **Word Banks:** Supply lists of useful vocabulary.
- ▶ **Modeling:** Demonstrate language use through examples.

Collaborative Learning

Use group work to enhance language practice:

- ▶ **Peer Interaction:** Encourage students to communicate in the target language during collaborative tasks.
- ▶ **Role Assignments:** Assign roles that promote language use (e.g., presenter, recorder, questioner).

Feedback Mechanisms

Provide constructive feedback on both content and language:

- ▶ **Content Feedback:** Address the accuracy and depth of subject understanding.
- ▶ **Language Feedback:** Focus on key language errors that impede communication, prioritizing fluency over accuracy when appropriate.

Reflective Practices

Encourage students to reflect on their learning:

- ▶ **Learning Journals:** Have students write about what they learned and how they used the language.
- ▶ **Self-Assessment:** Use checklists or rubrics for students to evaluate their progress.

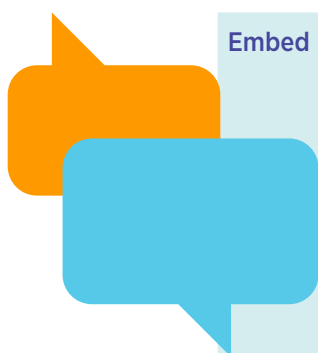
4.4 Using Visual Aids and Technology

Visual aids and technology play a crucial role in enhancing comprehension and engagement in CLIL classrooms. This section discusses how to effectively incorporate these tools into lesson planning.

Differentiation is essential in a CLIL classroom, as students may have varying levels of language proficiency. Teachers must provide differentiated language instruction that meets the needs of all students, ensuring that everyone has access to the content and opportunities to develop their language skills.

Differentiation can involve providing different levels of support, such as additional scaffolding for students with lower language proficiency. For example, in a CLIL mathematics lesson, students with lower proficiency might receive more guided practice with mathematical vocabulary, while more advanced students work on constructing complex explanations and justifications.

In addition to differentiated support, teachers can also offer a range of tasks that cater to different ability levels. For example, in a CLIL science lesson, students might choose between different types of projects, such as creating a visual presentation, writing a research paper, or conducting an experiment. By providing choices, teachers can ensure that all students are challenged and engaged, while also accommodating different learning styles and language abilities.

Embed language learning within content activities:

- ▶ **Content Discussions:** Structure discussions that require the use of target language forms.
- ▶ **Writing Tasks:** Assign writing activities that reinforce both content knowledge and language skills.
- ▶ **Reading Comprehension:** Use content texts to practice reading strategies and vocabulary acquisition.

Assessment of Content and Language Goals

Assessment in a CLIL classroom must address both content and language objectives, ensuring that students are evaluated on their ability to understand and use the target language to engage with the content. Teachers should use a variety of assessment methods to evaluate students' progress toward these goals, including formative and summative assessments.

Formative assessments provide ongoing feedback to students and allow teachers to adjust instruction as needed. For example, in a CLIL geography lesson, a teacher might use formative assessments such as quizzes, class discussions, and peer assessments to check students' understanding of the content and their ability to use geographical terms in the target language.

Summative assessments, such as tests and final projects, should be designed to assess both content and language objectives. This might involve the use of rubrics that evaluate students' ability to use the target language to demonstrate their understanding of the content. For example, in a CLIL media literacy lesson, a summative assessment might include an essay that requires students to analyze a text or other media content, using specific vocabulary and language structures to support their analysis.

In addition to formal assessments, teachers should provide feedback that is specific, constructive, and focused on both content and language. For example, in a CLIL history lesson, a teacher might provide feedback on a student's essay, highlighting

areas where the student effectively used historical terminology and suggesting ways to improve sentence structure.

Ensure neither content nor language is neglected:

- ▶ **Dual-Focused Tasks:** Design tasks that require application of content knowledge through language use.
- ▶ **Assessment Alignment:** Create assessment criteria that evaluate both content understanding and language proficiency.

3.4 Using Visual Aids and Technology

Visual aids and technology play a critical role in the successful implementation of CLIL, as they support both content learning and language development. By incorporating these tools into lesson planning, teachers can create a more engaging and interactive learning environment that meets the diverse needs of students.

The Role of Visual Aids in CLIL

Visual aids, such as diagrams, charts, images, and videos, are invaluable tools in a CLIL classroom. They help to illustrate complex concepts, provide context for new information, and support students' understanding and retention of both content and language. Visual aids also cater to different learning styles, making the content more accessible to all students.

Types of Visual Aids

- ▶ **Images and Photographs:** Illustrate concepts or phenomena.
- ▶ **Diagrams and Charts:** Show relationships and processes.
- ▶ **Videos and Animations:** Demonstrate dynamic content.
- ▶ **Graphic Organizers:** Help organize information (e.g., Venn diagrams, flowcharts).

For example, in a CLIL science lesson on the water cycle, teachers might use a diagram to illustrate the process of evaporation, condensation, and precipitation. This visual aid not only helps students understand the content but also provides a reference for the key vocabulary associated with the water cycle. Teachers can further support language development by encouraging students to describe the diagram in the target language, using specific vocabulary and sentence structures.

Visual aids support learning by:

- ▶ **Enhancing Understanding: Making abstract concepts concrete.**
- ▶ **Supporting Language Comprehension: Providing context clues for language.**
- ▶ **Increasing Engagement: Capturing students' attention and interest.**

In addition to static visual aids, dynamic visuals, such as videos and animations, can enhance students' engagement and understanding. For instance, in a CLIL geography lesson, a video showing the formation of a volcanic eruption can provide a vivid illustration of the content, while also exposing students to the target language in an authentic context.

Integrating Technology into CLIL

Technology offers a wide range of tools and resources that can enhance the effectiveness of CLIL instruction. Digital platforms, such as interactive whiteboards, online learning environments, and educational apps, provide opportunities for students to engage with content and language in new and innovative ways.

One of the key benefits of technology in CLIL is its ability to provide personalized learning experiences. For example, language learning apps can offer tailored practice in vocabulary, grammar, and pronunciation, allowing students to work at their own pace and level. In a CLIL mathematics lesson, students might use an app that provides interactive problems and instant feedback, helping them develop both content knowledge and language skills.

In addition to apps, online learning platforms can facilitate collaboration and communication in a CLIL classroom. For example, in a CLIL history lesson, students might use an online forum to discuss historical events, share resources, and provide feedback on each other's work. This online interaction not only reinforces language skills but also provides students with opportunities to engage with content in a meaningful way.

Choose visual aids that are:

- ▶ **Relevant:** Directly related to lesson objectives.
- ▶ **Clear:** Easily interpretable without causing confusion.
- ▶ **Culturally Appropriate:** Sensitive to students' backgrounds and experiences.

Using Multimedia Resources

Multimedia resources, such as videos, podcasts, and interactive simulations, can enrich the learning experience in a CLIL classroom. These resources provide students with exposure to the target language as it is used in real-life contexts, while also supporting content learning.

For example, in a CLIL economics lesson, students might watch a video on global trade, listen to a podcast on economic policy, and use an interactive simulation to explore the effects of different trade strategies. These multimedia resources provide multiple ways for students to engage with the content, while also developing their listening, speaking, and critical thinking skills in the target language.

In addition to supporting content and language learning, multimedia resources can also increase student engagement and motivation. By incorporating videos, podcasts, and interactive activities into their lessons, teachers can create a dynamic and stimulating learning environment that keeps students interested and invested in their learning.

Technology can enhance CLIL instruction in various ways:

- ▶ **Interactive Whiteboards:** Facilitate dynamic presentations and interactive activities.
- ▶ **Educational Software and Apps:** Provide practice in language and content skills.
- ▶ **Online Resources:** Offer access to authentic materials and up-to-date information.

The Role of Interactive Whiteboards

Interactive whiteboards (IWBs) are a powerful tool in a CLIL classroom, providing a platform for interactive and collaborative learning. IWBs allow teachers to display and manipulate content in real-time, making lessons more dynamic and engaging.

For example, in a CLIL mathematics lesson, a teacher might use an IWB to demonstrate how to solve an equation, allowing students to come up to the board and try it themselves. The IWB can also be used to display multimedia resources, such as videos, images, and interactive simulations, providing students with a rich and varied learning experience.

In addition to enhancing content instruction, IWBs can also support language development by providing opportunities for students to interact with the target language in real-time.

Incorporating Gamification

Gamification, or the use of game elements in education, can be an effective strategy for enhancing motivation and engagement in a CLIL classroom. By incorporating elements such as points, badges, leaderboards, and challenges into their lessons, teachers can create a fun and competitive learning environment that encourages students to actively participate.

For example, in a CLIL geography lesson, students might participate in a quiz game where they earn points for correctly answering questions about geographical features and using the target language to explain their answers. This gamified

approach not only reinforces content knowledge but also provides students with opportunities to practice language skills in a low-stakes, enjoyable context.

In addition to quizzes, teachers can use digital games and simulations to support content and language learning. For example, in a CLIL economics lesson, students might play a simulation game where they manage a virtual economy, making decisions about trade, production, and resource allocation. This interactive and immersive experience provides students with a hands-on way to engage with complex concepts, while also practicing language skills in a meaningful context.

Utilizing Online Collaborative Tools

Leverage technology to enhance the environment:

- ▶ **Digital Platforms:** Use learning management systems for resource sharing and communication.
- ▶ **Interactive Tools:** Employ smartboards or tablets to create interactive lessons.
- ▶ **Virtual Spaces:** Create online forums or blogs for extended language practice.

Online collaborative tools, such as Google Docs, Padlet, and virtual whiteboards, provide opportunities for students to work together on projects and assignments in a CLIL classroom. These tools facilitate communication and collaboration, allowing students to share ideas, provide feedback, and co-create content in the target language.

For example, in a CLIL history lesson, students might use Google Docs to collaboratively write a research paper, with each student contributing a section and providing feedback on each other's work. This collaborative approach not only reinforces content knowledge but also provides students with opportunities to practice writing and editing in the target language.

In addition to supporting collaboration, online tools can also enhance assessment and feedback in a CLIL classroom. For example, teachers can use virtual whiteboards to conduct formative assessments, with students responding to questions and tasks

in real-time. Teachers can then provide instant feedback, helping students refine their understanding and language use.

CLASSROOM MANAGEMENT

Effective classroom management is critical for the successful implementation of Content and Language Integrated Learning (CLIL). In a CLIL classroom, where students are simultaneously acquiring content knowledge and language skills, the management strategies employed by the teacher play a pivotal role in fostering an environment conducive to learning. This chapter will explore key aspects of classroom management specific to CLIL, including creating a CLIL-friendly environment, encouraging active participation, managing mixed proficiency levels, and fostering collaboration and peer support. This complexity necessitates sophisticated management strategies to create an environment conducive to both objectives. This chapter delves into advanced techniques for establishing a CLIL-friendly atmosphere, promoting active participation, managing mixed proficiency levels, and fostering collaboration among students. The insights provided are grounded in contemporary research and best practices, aiming to equip Montenegrin bilingual K12 teachers with the tools necessary for successful CLIL implementation.

4.1 Creating a CLIL-Friendly Environment

A CLIL-friendly environment is one that supports both content learning and language acquisition. This environment is characterized by a classroom culture that encourages risk-taking, values diversity, and promotes the use of the target language. Creating

such an environment requires intentional planning and consistent practice, with a focus on both the physical setup of the classroom and the social-emotional climate. The CLIL classroom is a dynamic space where language and content intersect. Teachers must navigate these intersections carefully to maximize learning outcomes. The environment should:

- ▶ **Support Risk-Taking:** Encourage students to use the target language without fear of making mistakes.
- ▶ **Be Rich in Language Input:** Provide ample exposure to the target language through various mediums.
- ▶ **Promote Cultural Awareness:** Reflect the cultural dimensions of both the language and content.

Physical Setup

The physical layout of the classroom can significantly impact the effectiveness of CLIL instruction. A well-organized and flexible classroom setup can facilitate the various activities and interactions that are central to CLIL. Teachers should arrange the classroom to accommodate different learning modalities, including individual work, pair work, group activities, and whole-class discussions.

One approach is to create designated areas for specific types of activities. For example, a classroom might have a reading corner with resources in the target language, a group work area with tables arranged to promote discussion, and a presentation space equipped with visual aids and technology. These distinct areas allow students to engage in different types of learning activities in a space that supports their specific needs.

In addition to the physical layout, the classroom should be rich in visual supports that aid language learning. Posters displaying key vocabulary, sentence frames, and graphic organizers can serve as constant references for students, helping them to use the target language more effectively. Moreover, incorporating multicultural elements into the classroom decor, such as maps, flags, and artifacts from different cultures, can enhance students' cultural awareness and appreciation, which are essential components of CLIL.

The physical arrangement of the classroom can significantly impact learning:

- ▶ **Flexible Seating:** Arrange desks to facilitate group work and discussions.
- ▶ **Resource Areas:** Designate spaces for language and content resources, such as dictionaries, visual aids, and reference materials.
- ▶ **Display Areas:** Use bulletin boards to showcase student work, key vocabulary, and cultural artifacts related to the content.

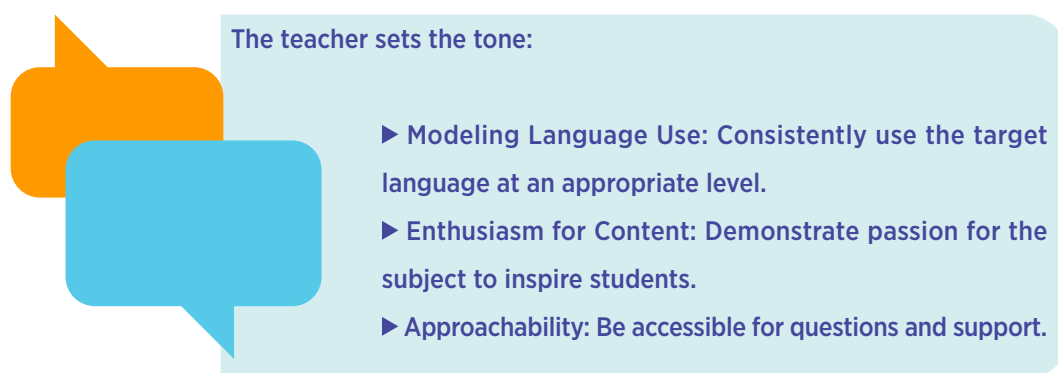
Visual Stimuli

Incorporate visual elements to enhance understanding:

- ▶ **Wall Posters:** Display charts, diagrams, and infographics relevant to the subject matter.
- ▶ **Word Walls:** Create a dynamic collection of vocabulary terms that students can reference.
- ▶ **Cultural Displays:** Include images and objects that represent different cultures

Social-Emotional Climate

The social-emotional climate of the classroom is equally important in creating a CLIL-friendly environment. In a CLIL setting, students are often working outside their linguistic comfort zone, which can lead to anxiety and reluctance to participate. To counteract these challenges, teachers must cultivate a classroom culture that values effort, encourages risk-taking, and provides emotional support.

The teacher sets the tone:

- ▶ **Modeling Language Use:** Consistently use the target language at an appropriate level.
- ▶ **Enthusiasm for Content:** Demonstrate passion for the subject to inspire students.
- ▶ **Approachability:** Be accessible for questions and support.

One key strategy is to establish clear expectations for language use. While it is important to encourage the use of the target language as much as possible, teachers should also recognize that students may need to use their first language at times, especially when grappling with complex concepts. Establishing a balance between the two languages can help students feel more comfortable and confident in their learning.

Another important aspect of the social-emotional climate is building trust and rapport with students. When students feel that their teacher believes in their abilities and is invested in their success, they are more likely to take risks and engage fully in the learning process. Teachers can build this trust by providing consistent, positive feedback, celebrating small successes, and showing empathy when students struggle.

Creating a safe space for making mistakes is also crucial in a CLIL classroom. Mistakes should be viewed as a natural part of the learning process rather than something to be feared or avoided. Teachers can model this attitude by sharing their own experiences with language learning, highlighting the importance of persistence and

resilience. By normalizing mistakes, teachers can help students develop a growth mindset, where they see challenges as opportunities for growth rather than as obstacles.

Cultural Sensitivity

Cultural sensitivity is another critical component of a CLIL-friendly environment. Given that CLIL often involves teaching through a language that is not the students' first language, it is important to acknowledge and respect the diverse cultural backgrounds that students bring to the classroom. This includes being mindful of cultural differences in communication styles, learning preferences, and values.

Teachers can promote cultural sensitivity by incorporating culturally relevant materials and examples into their lessons. For instance, in a history lesson taught in English, teachers might include perspectives from different cultures on the same historical event, allowing students to see how history is interpreted and understood in various contexts. This not only enriches the content but also fosters a deeper understanding of the target language in its cultural context.

Moreover, teachers should be aware of any cultural biases that may be present in the curriculum or instructional materials and take steps to address them. This might involve critically evaluating textbooks, selecting supplementary materials that reflect diverse perspectives, and creating opportunities for students to share their own cultural experiences and viewpoints.

Clear Expectations

Define and communicate expectations:

- ▶ **Language Use Policies:** Establish guidelines for when and how the target language should be used.
- ▶ **Behavioral Expectations:** Outline acceptable behaviors that support a productive learning environment.
- ▶ **Participation Norms:** Encourage all students to contribute, setting standards for engagement.

Consistent Routines

Implement routines to provide structure:

- ▶ **Lesson Openings and Closings:** Begin and end classes with consistent activities, such as warm-ups or reflections.
- ▶ **Transition Signals:** Use cues to signal shifts between activities or language modes.
- ▶ **Time Management:** Allocate specific times for tasks to maintain pacing.

Incorporating Technology

Leverage technology to enhance the environment:

- ▶ **Digital Platforms:** Use learning management systems for resource sharing and communication.
- ▶ **Interactive Tools:** Employ smartboards or tablets to create interactive lessons.
- ▶ **Virtual Spaces:** Create online forums or blogs for extended language practice.

4.2 Encouraging Active Participation

Active participation is a hallmark of effective CLIL instruction. In a CLIL classroom, students are not just passive recipients of information; they are actively engaged in the learning process, using the target language to communicate, collaborate, and problem-solve. Encouraging active participation requires intentional strategies that foster student engagement, motivation, and confidence.

Interactive Teaching Strategies

Interactive teaching strategies are essential for promoting active participation in a CLIL classroom. These strategies involve students in the learning process through activities that require them to think critically, communicate with their peers, and apply their knowledge in meaningful ways.

One effective strategy is the use of think-pair-share activities. In a think-pair-share, students first think independently about a question or problem, then pair up with a partner to discuss their thoughts, and finally share their ideas with the larger group. This strategy encourages all students to participate, provides opportunities for peer learning, and allows students to practice using the target language in a supportive setting.

Problem-Based Learning

Present real-world problems related to the content:

- ▶ **Authentic Scenarios:** Use cases that students can relate to or find intriguing.
- ▶ **Student-Centered Inquiry:** Let students lead the investigation and propose solutions.
- ▶ **Collaborative Efforts:** Encourage teamwork to solve complex problems.

Role-plays and simulations are another powerful way to engage students in active participation. In a role-play, students take on the roles of different characters or

stakeholders in a scenario related to the lesson content. For example, in a CLIL economics lesson, students might role-play a negotiation between business leaders and government officials. This activity requires students to use the target language to articulate their positions, negotiate solutions, and respond to challenges, all while deepening their understanding of the content.

Debates are also an effective way to encourage active participation. In a debate, students are assigned to opposing sides of an issue and must use evidence and reasoning to support their arguments. Debates require students to engage deeply with the content, think critically about different perspectives, and use the target language to persuade others. For example, in a CLIL history lesson, students might debate the causes of a historical conflict, using primary source documents and historical evidence to support their arguments.

Role-Playing and Simulations

Create immersive experiences:

- ▶ **Character Assignments:** Have students assume roles relevant to the content.
- ▶ **Simulated Environments:** Recreate settings or situations where content knowledge is applied.
- ▶ **Debates and Discussions:** Organize structured debates on topical issues.

Using Questioning Techniques

Effective questioning techniques are crucial for promoting active participation in a CLIL classroom. Open-ended questions that require students to explain, analyze, or evaluate are particularly useful, as they encourage students to think critically and express their ideas in the target language.

Socratic Method

Use questioning to stimulate critical thinking:

- ▶ **Open-Ended Questions:** Pose questions that require more than yes/no answers.
- ▶ **Probing Questions:** Encourage students to elaborate on their responses.
- ▶ **Wait Time:** Allow students sufficient time to process and respond.

Teachers can use a variety of questioning strategies to engage students in the learning process. For example, higher-order questions based on Bloom's Taxonomy, such as "Why do you think...?" or "How would you explain...?", encourage students to move beyond simple recall and engage in deeper levels of thinking. These questions can be used in whole-class discussions, small group activities, or individual reflections.

Wait time is another important aspect of questioning techniques. Giving students time to think before answering a question allows them to formulate more thoughtful and complete responses, particularly when they are working in a second language. Teachers should resist the urge to fill the silence and instead provide ample wait time for students to gather their thoughts and respond.

In addition to asking questions, teachers should also encourage students to ask their own questions. Student-generated questions can lead to rich discussions and provide insight into students' thinking and understanding. Teachers can model how to ask good questions and create a classroom culture where curiosity and inquiry are valued.

Incorporating Student Choice

Incorporating student choice into the learning process is another effective way to encourage active participation. When students have a say in what and how they learn, they are more likely to be motivated and engaged.

Teachers can offer choice in various aspects of the lesson, such as the topics students explore, the materials they use, or the format of their final presentations. For example, in a CLIL science lesson, students might choose to research different aspects of a scientific phenomenon, such as its causes, effects, or potential solutions. Alternatively, in a CLIL media literacy lesson, students might choose between different books or articles to read and analyze, based on their interests and language proficiency levels.

Connect learning to students' lives:

- ▶ **Personalization:** Tailor examples and tasks to students' interests.
- ▶ **Future Applications:** Discuss how skills and knowledge are applicable beyond the classroom.
- ▶ **Goal Setting:** Help students set personal learning objectives.

Choice can also be incorporated into assessment, allowing students to demonstrate their learning in ways that align with their strengths and preferences. For instance, students might choose between writing an essay, creating a video presentation, or developing a multimedia project. By providing options, teachers can cater to diverse learning styles and ensure that all students have the opportunity to succeed.

Building Confidence Through Success

Building students' confidence is essential for encouraging active participation in a CLIL classroom. Confidence grows when students experience success, so it is important for teachers to create opportunities for students to succeed in using the target language.

One way to build confidence is to start with activities that are within students' comfort zones and gradually increase the level of challenge. For example, a teacher might begin with simple tasks, such as labeling diagrams or answering yes/no questions, and gradually progress to more complex tasks, such as explaining processes or engaging in debates.

Culturally Responsive Teaching

Acknowledge and leverage cultural diversity:

- ▶ **Cultural References:** Include content from various cultures.
- ▶ **Multilingual Resources:** Allow use of students' home languages when appropriate.
- ▶ **Sensitivity Training:** Address biases and promote cultural understanding.

Positive reinforcement is also crucial for building confidence. Teachers should provide specific and meaningful praise for students' efforts and achievements, highlighting their progress in both content and language. For example, instead of simply saying

"Good job," a teacher might say, "I noticed how well you used the vocabulary we learned today to explain the concept. Keep up the great work!"

Finally, teachers should create a classroom culture where mistakes are seen as learning opportunities rather than failures. By normalizing mistakes and emphasizing the process of learning, teachers can help students develop resilience and confidence in their ability to use the target language.

Teacher's Role

The teacher sets the tone:

- ▶ **Modeling Language Use:** Consistently use the target language at an appropriate level.
- ▶ **Enthusiasm for Content:** Demonstrate passion for the subject to inspire students.
- ▶ **Approachability:** Be accessible for questions and support.

4.3 Managing Mixed Proficiency Levels

One of the significant challenges in a CLIL classroom is managing mixed proficiency levels, where students have varying degrees of proficiency in the target language. This diversity can make it difficult to ensure that all students are engaged and able to access the content. However, with careful planning and the use of differentiated strategies, teachers can create an inclusive learning environment that meets the needs of all students.

Differentiated Instruction

Differentiated instruction is essential in managing mixed proficiency levels in a CLIL classroom. This approach involves tailoring instruction to meet the diverse needs of students, ensuring that each student can engage with the content and develop their language skills.

Differentiation Strategies

Tiered Assignments

Design tasks at varying levels of difficulty:

- ▶ **Complexity:** Adjust the cognitive demands of activities.
- ▶ **Outcome Variation:** Allow different forms of demonstrating understanding.
- ▶ **Process Modification:** Provide alternative pathways to complete tasks.

One way to differentiate instruction is by providing different levels of support. For example, students with lower language proficiency might receive more explicit instruction in vocabulary and sentence structures, while more advanced students work on extending their language use to more complex forms. Teachers can use tiered assignments, where students complete tasks at different levels of difficulty, to ensure that all students are challenged and supported.

Flexible Grouping

Group students strategically:

- ▶ **Ability Groups:** Homogeneous groups for targeted instruction.
- ▶ **Mixed Groups:** Heterogeneous groups to facilitate peer learning.
- ▶ **Interest Groups:** Group based on student interests to enhance motivation.

Flexible grouping is another effective strategy for managing mixed proficiency levels. Teachers can group students by proficiency level for certain activities, allowing for targeted instruction and support. Alternatively, teachers can create mixed-ability groups, where students with higher proficiency support their peers in completing tasks. For example, in a CLIL history lesson, students might work in mixed-ability groups to analyze primary source documents, with more proficient students helping to explain the language and concepts to their peers.

Choice Boards

Offer options for assignments:

- ▶ **Learning Styles:** Cater to visual, auditory, and kinesthetic learners.
- ▶ **Product Choices:** Allow students to select from various output formats (e.g., essay, presentation, model).
- ▶ **Pacing Options:** Let students work at a comfortable speed within set deadlines.

Scaffolding Strategies

Scaffolding is a critical strategy for supporting students with varying levels of language proficiency. Scaffolding involves providing temporary support that helps students accomplish tasks they might not be able to complete independently. As students' proficiency increases, the scaffolding is gradually removed, allowing them to work more independently.

Provide linguistic support:

- ▶ **Graphic Organizers:** Help structure thoughts and language output.
- ▶ **Language Ladders:** Build from simple to complex language structures.
- ▶ **Paraphrasing and Summarizing:** Teach strategies to process and express ideas.

Teachers can use a variety of scaffolding techniques to support students in a CLIL classroom. For example, they might provide sentence frames or graphic organizers that help students structure their responses. Visual aids, such as diagrams, charts, and images, can also serve as scaffolds, helping students to understand and retain complex content.

Content Scaffolds**Aid comprehension of subject matter:**

- ▶ **Advance Organizers:** Present overviews before diving into details.
- ▶ **Chunking Information:** Break content into manageable segments.
- ▶ **Guided Notes:** Provide partial notes that students complete during instruction.

Another effective scaffolding strategy is the use of guided practice, where the teacher models a task or activity and then guides students through it step by step. For example, in a CLIL mathematics lesson, the teacher might model how to solve a problem, explaining the steps in the target language, and then guide students through similar problems before asking them to complete tasks independently.

**Individualized Support
Intervention Strategies****Address specific needs:**

- ▶ One-on-One Instruction: Provide personalized assistance.
- ▶ Learning Contracts: Set agreements outlining goals and responsibilities.
- ▶ Supplemental Materials: Offer additional resources for practice.

Collaboration with Specialists**Work with support staff:**

- ▶ Language Specialists: Coordinate with ESL teachers for language development.
- ▶ Special Education Professionals: Adapt instruction for students with learning differences.
- ▶ Counselors: Address emotional or motivational barriers.

Promoting Autonomy**Encourage self-directed learning:**

- ▶ Self-Assessment Tools: Teach students to evaluate their work.
- ▶ Goal Setting Sessions: Guide students in setting and reviewing personal targets.
- ▶ Resource Accessibility: Provide materials for independent study.

Peer Support and Collaborative Learning

Peer support and collaborative learning are powerful tools for managing mixed proficiency levels in a CLIL classroom. By working together, students can support each other's learning, with more proficient students helping their peers to understand content and use the target language.

Benefits of Collaborative Learning

- ▶ **Language Practice:** Provides authentic contexts for language use.
- ▶ **Social Skills Development:** Enhances communication and teamwork abilities.
- ▶ **Diverse Perspectives:** Exposes students to different viewpoints, enriching understanding.

One way to facilitate peer support is through pair and group work, where students with different levels of proficiency work together on tasks. For example, in a CLIL science lesson, students might work in pairs to conduct an experiment, with one student explaining the procedure in the target language and the other recording the results. This collaborative approach allows students to learn from each other and provides opportunities for authentic language use.

Teachers can also create peer tutoring programs, where more proficient students provide one-on-one support to their peers. Peer tutoring can be particularly effective for students who need extra help with language or content, as it allows for personalized instruction in a supportive setting.

Flexible Grouping and Rotation Models

Flexible grouping and rotation models are effective strategies for managing mixed proficiency levels in a CLIL classroom. These approaches allow teachers to group students in different ways depending on the task or objective, ensuring that all students receive the support they need.

Group Work Strategies**Structured Group Activities****Plan purposeful interactions:**

- ▶ **Jigsaw Method:** Assign different parts of a topic to groups who then teach others.
- ▶ **Think-Pair-Share:** Facilitate individual thinking, paired discussion, and sharing with the larger group.
- ▶ **Collaborative Projects:** Engage groups in creating a shared product.

Role Assignments**Assign specific roles to group members:**

- ▶ **Facilitator:** Leads the discussion.
- ▶ **Recorder:** Takes notes on the group's ideas.
- ▶ **Reporter:** Presents the group's findings.
- ▶ **Timekeeper:** Monitors the time to keep the group on task.

In a rotation model, students rotate through different stations or activities, each designed to target specific skills or content. For example, in a CLIL literature lesson, students might rotate between a reading station, where they work on comprehension, a vocabulary station, where they practice new words, and a writing station, where they compose sentences or paragraphs. This model allows teachers to provide targeted instruction and support at each station, ensuring that students at all proficiency levels are engaged and challenged.

Developing Interpersonal Skills**Communication Skills****Teach effective interaction:**

- ▶ **Active Listening:** Encourage students to fully engage with peers' contributions.
- ▶ **Constructive Feedback:** Guide students in offering and receiving feedback.
- ▶ **Conflict Resolution:** Provide strategies for managing disagreements.

Flexible grouping allows teachers to change the composition of groups based on the needs of the lesson. For example, students might work in homogeneous groups for a grammar activity, where they receive instruction tailored to their proficiency level, and then switch to heterogeneous groups for a discussion, where they can practice using the target language with peers of different proficiency levels. This flexibility allows teachers to address the diverse needs of their students while fostering collaboration and peer support.

Strengthen group cohesion:

- ▶ **Icebreakers:** Use activities to help students get to know each other.
- ▶ **Trust Exercises:** Build confidence in collaborative relationships.
- ▶ **Reflection Sessions:** Facilitate discussions on group dynamics and collaboration.

4.4 Fostering Collaboration and Peer Support

Collaboration and peer support are essential components of a successful CLIL classroom. By working together, students can enhance their understanding of content, develop their language skills, and build a sense of community. Fostering collaboration and peer support requires intentional strategies that create opportunities for students to interact, share ideas, and support each other's learning.

Group Work and Cooperative Learning

Group work and cooperative learning are powerful strategies for fostering collaboration in a CLIL classroom. These approaches involve students working together in small groups to complete tasks, solve problems, or create projects. In a CLIL context, group work provides opportunities for authentic language use, as students must communicate with each other to achieve their goals.

One effective approach to group work is the use of cooperative learning structures, such as jigsaw, think-pair-share, and group investigations. In a jigsaw activity, each student in a group is responsible for learning and teaching a different piece of the content. For example, in a CLIL history lesson, students might be divided into groups, with each student researching a different cause of a historical event and then sharing their findings with the group. This structure ensures that all students are engaged and that everyone has a role to play in the group's success.

Another approach is the use of group investigations, where students work together to explore a complex question or problem. For example, in a CLIL science lesson, students might work in groups to investigate the impact of climate change on different ecosystems. This activity requires students to collaborate, share resources, and use the target language to communicate their findings.

Peer Teaching and Mentoring

Peer teaching and mentoring are effective ways to foster peer support in a CLIL classroom. In peer teaching, students take on the role of the teacher, explaining concepts and guiding their peers through tasks. This approach not only reinforces the content for the student who is teaching but also provides valuable language practice.

Peer Tutoring and Mentoring

Cross-Age Tutoring

Pair older students with younger ones:

- ▶ **Content Support:** Older students assist with subject matter.
- ▶ **Language Modeling:** Provide examples of proficient language use.
- ▶ **Leadership Development:** Offer mentoring opportunities.

For example, in a CLIL mathematics lesson, a student who has mastered a particular concept might be asked to explain it to a classmate who is struggling. This peer teaching session could involve the use of visual aids, manipulatives, or real-life

examples, allowing the teaching student to use the target language in a meaningful and authentic way.

Peer mentoring is another powerful strategy for fostering collaboration and support. In a peer mentoring program, more proficient students are paired with less proficient students, providing one-on-one support in both content and language. For example, in a CLIL literature lesson, a peer mentor might work with a mentee to analyze a text, discussing vocabulary, themes, and literary devices. This mentoring relationship not only benefits the mentee but also provides the mentor with opportunities to deepen their understanding and language skills.

Assessing Collaborative Work

Group Assessment

Evaluate collective outcomes:

- ▶ **Group Presentations:** Assess the group's ability to communicate content effectively.
- ▶ **Joint Projects:** Evaluate the final product created by the group.
- ▶ **Process Evaluation:** Consider how the group worked together.

Creating a Collaborative Classroom Culture

Creating a collaborative classroom culture is essential for fostering peer support in a CLIL classroom. This culture is characterized by mutual respect, shared responsibility, and a focus on collective success. Teachers play a key role in establishing and maintaining this culture, through both their actions and their expectations.

One way to create a collaborative culture is to set clear expectations for group work and peer interactions. Teachers should establish norms for how students work together, communicate, and resolve conflicts. These norms might include active listening, positive language, and a focus on finding solutions rather than assigning blame.

Teachers can also model collaborative behavior by working alongside students and demonstrating how to engage in productive group work. For example, a teacher might participate in a group discussion, modeling how to ask clarifying questions, provide constructive feedback, and build on others' ideas.

Celebrating group successes is another important aspect of creating a collaborative culture. When students work together to achieve a goal, their collective success should be recognized and celebrated. This might involve public recognition, such as a class celebration or a display of the group's work, as well as individual feedback that highlights the contributions of each group member.

Using Technology to Support Collaboration

Technology offers a wide range of tools and resources that can enhance collaboration and peer support in a CLIL classroom. Digital platforms, such as collaborative documents, virtual whiteboards, and online discussion forums, provide opportunities for students to work together in real-time, regardless of their physical location.

For example, in a CLIL geography lesson, students might use a collaborative document to create a group presentation on different climate zones. Each student could contribute information, images, and maps, with the document serving as a shared workspace for the group. This approach not only supports collaboration but also provides opportunities for students to practice writing and editing in the target language.

Virtual whiteboards, such as Padlet or Jamboard, are another powerful tool for supporting collaboration. These platforms allow students to share ideas, post questions, and respond to their peers in a visual and interactive way. For example, in a CLIL history lesson, students might use a virtual whiteboard to brainstorm the causes of a historical event, with each student contributing their ideas and building on the contributions of others.

Online discussion forums can also facilitate collaboration and peer support, particularly in asynchronous learning environments. For example, in a CLIL economics lesson, students might participate in an online forum where they discuss the pros

and cons of different economic policies. This online interaction not only reinforces language skills but also provides opportunities for critical thinking and debate.

Encouraging Reflection and Feedback

Reflection and feedback are essential components of collaboration in a CLIL classroom. By reflecting on their experiences and receiving feedback from their peers, students can develop a deeper understanding of both the content and the language.

Teachers can encourage reflection by providing opportunities for students to think about their group work experiences. For example, after completing a group project, students might write a reflection on what they learned, what challenges they faced, and how they overcame those challenges. This reflection can help students identify areas for improvement and set goals for future collaborative work.

Feedback is also crucial for fostering collaboration and peer support. Teachers should provide feedback that is specific, constructive, and focused on both content and language. For example, in a CLIL science lesson, a teacher might provide feedback on a group's presentation, highlighting areas where the students effectively used scientific terminology and suggesting ways to improve their communication.

Peer feedback is another powerful tool for supporting collaboration. By providing feedback to their peers, students can develop their critical thinking skills and deepen their understanding of the content. Teachers can facilitate peer feedback by providing guidelines and rubrics that help students focus on specific aspects of the work, such as clarity, accuracy, and use of the target language.

ASSESSMENT STRATEGIES

Assessment in Content and Language Integrated Learning (CLIL) is a multifaceted process that involves evaluating both content knowledge and language proficiency. Effective assessment strategies are essential for understanding students' progress, providing feedback, and guiding instruction. In the context of CLIL, where the dual goals of content mastery and language acquisition are paramount, it is crucial to use a variety of assessment methods that cater to these dual objectives. This chapter explores key assessment strategies, including formative assessments, summative assessments, self-assessment and reflection, and methods for evaluating both language and content mastery. Drawing on contemporary research and best practices, it provides Montenegrin bilingual K12 teachers with comprehensive guidance to design and implement effective assessment frameworks that align with the objectives of bilingual classrooms.

5.1 Formative Assessments

Formative assessments are integral to the CLIL approach, providing ongoing insights into students' understanding and allowing teachers to adjust instruction to meet their needs. These assessments are conducted during the learning process and are designed to inform both teachers and students about progress toward learning goals. For K12 students aged 6-12, formative assessments must be engaging, age-appropriate, and aligned with the dual focus of CLIL.

The Role of Formative Assessments in CLIL

Key Principles of Formative Assessment Alignment with Learning Objectives

Formative assessments should be directly linked to the learning objectives set for the lesson or unit. This alignment ensures that assessments are meaningful and provide relevant information about student progress.

Effective formative assessment relies on timely and specific feedback that guides students in improving their performance. Feedback should be:

- ▶ **Constructive:** Highlight strengths and areas for improvement.
- ▶ **Actionable:** Provide clear guidance on next steps.
- ▶ **Encouraging:** Motivate students to take ownership of their learning.

Formative assessments serve several important functions in a CLIL classroom. They provide immediate feedback to students, helping them understand their current level of performance and identify areas for improvement. For teachers, formative assessments offer insights into how well students are grasping the content and using the target language, allowing for timely instructional adjustments. In the context of young learners, formative assessments should be interactive and designed to maintain students' interest and motivation.

In the CLIL classroom, formative assessment must account for:

- ▶ **Content Understanding:** Grasp of subject-specific concepts and knowledge.
- ▶ **Language Development:** Progress in language skills necessary to access and communicate content.
- ▶ **Cognitive Skills:** Application of higher-order thinking skills.
- ▶ **Cultural Competence:** Growth in intercultural awareness and sensitivity.

Examples of Formative Assessments

Classroom Observations: Observations are a powerful formative assessment tool, particularly in a CLIL environment where language use is as important as content understanding. Teachers can observe how students interact during group activities, noting their use of the target language, their ability to follow instructions, and their engagement with the content. For example, during a science experiment, a teacher might observe how students describe their observations in the target language and collaborate with peers to draw conclusions.

Exit Tickets: Exit tickets are a quick and effective way to assess students' understanding at the end of a lesson. These can be simple prompts that ask students to write or draw something they learned, a question they still have, or how they feel about their understanding of the topic. For example, after a geography lesson on landforms, students might complete an exit ticket where they name and describe one type of landform in the target language.

At the end of a lesson, students provide brief written responses to prompts that reflect on their learning.

- **Content Questions:** Address key concepts covered.
- **Reflection Prompts:** Encourage students to consider their learning processes.

3

Think-Pair-Share: This interactive activity encourages students to think about a question or problem, discuss their ideas with a partner, and then share with the larger group. It provides an opportunity for students to practice the target language in a low-pressure setting while allowing the teacher to assess their understanding. For example, in a history lesson, students might think about the causes of a historical event, discuss it with a partner, and then share their ideas with the class.

Student Involvement

Engaging students in the assessment process enhances their metacognitive skills and promotes self-regulation. Strategies include:

- ▶ **Self-Assessment:** Reflecting on one's own work against set criteria.
- ▶ **Peer Assessment:** Providing and receiving feedback from classmates.

Use purposeful questioning to gauge comprehension and promote thinking.

- ▶ **Diagnostic Questions:** Identify misconceptions.
- ▶ **Socratic Questioning:** Stimulate deeper analysis.
- ▶ **Wait Time:** Allow sufficient

4

Mini-Quizzes: Short, informal quizzes can be used to quickly gauge students' understanding of both content and language objectives. These quizzes should be designed to be age-appropriate and engaging, using a mix of question types such as multiple-choice, matching, or short answer. For example, after a lesson on ecosystems, a mini-quiz might ask students to match animals to their habitats or fill in the blanks with key vocabulary.

Learning Journals: For slightly older students within the 6-12 age range, learning journals can be an effective way to encourage reflection and track progress over time. Students can write or draw about what they learned in each lesson, how they used the target language, and what they found challenging. For example, in an art lesson, students might reflect on the techniques they used and describe their artwork in the target language.

Adjusting Instruction Based on Formative Assessments

Ensure assessments capture both dimensions:

- ▶ **Integrated Tasks:** Design activities that require application of content knowledge through language use.
- ▶ **Dual Criteria:** Develop rubrics that assess content accuracy and language proficiency.

One of the key benefits of formative assessments is their ability to inform instructional adjustments. If a formative assessment reveals that students are struggling with a particular concept or language structure, teachers can use this information to provide additional support, reteach difficult content, or offer alternative explanations. For example, if a formative assessment shows that students are having difficulty understanding the concept of erosion in a geography lesson, the teacher might use additional visual aids, hands-on activities, or simplified language to reinforce the concept.

Formative assessments also provide opportunities for differentiated instruction. Based on the results of these assessments, teachers can group students by proficiency level, provide targeted interventions, or offer extension activities for students who have mastered the content. For example, after a formative assessment on reading comprehension, students might be grouped for guided reading sessions based on their ability to understand the text in the target language.

a) Use formative assessment outcomes to:

- ▶ Identify Gaps: Determine areas needing reinforcement.
- ▶ Differentiate Instruction: Tailor activities to address diverse needs.
- ▶ Inform Pacing: Adjust the speed of instruction based on student readiness.

b) Cultivate an environment where assessment is seen as a tool for growth.

- ▶ Normalize Challenges: Emphasize that difficulties are part of learning.
- ▶ Celebrate Progress: Recognize improvements, no matter how small.

5.2 Summative Assessments

Summative assessments in a CLIL context are designed to evaluate students' cumulative understanding of both content and language at the end of a unit, term, or course. These assessments are crucial for measuring students' progress toward the learning objectives and for making informed decisions about future instruction. For young learners aged 6-12, summative assessments should be varied, inclusive of different learning styles, and mindful of the developmental stage of the students.

In CLIL, summative assessments must consider:

- ▶ **Mastery of Content:** Understanding of subject matter aligned with curriculum standards.
- ▶ **Language Proficiency:** Ability to use the target language effectively in academic contexts.
- ▶ **Integration of Skills:** Demonstration of cognitive, linguistic, and cultural competencies.

The Importance of Summative Assessments in CLIL

Summative assessments serve to provide a comprehensive overview of students' achievements in both content and language. They help teachers determine whether students have met the learning objectives and are ready to move on to more advanced material. In a CLIL classroom, summative assessments must be carefully designed to measure both the mastery of subject content and the acquisition of language skills, ensuring that neither aspect is overlooked.

Designing Effective Summative Assessments

Principles of Good Assessment

- ▶ **Validity:** The assessment measures what it is intended to measure.
- ▶ **Reliability:** Results are consistent across different contexts and evaluators.
- ▶ **Fairness:** Assessments are unbiased and accessible to all students.

Examples of Summative Assessments

Written Tests: Traditional written tests can be adapted for the CLIL context by including questions that assess both content knowledge and language use. These tests should include a variety of question types, such as multiple-choice, short answer, and essay questions, to accommodate different learning styles. For example, a written test in a science class might ask students to label parts of a plant, explain photosynthesis in the target language, and describe the process in a short essay.

Traditional Tests and Exams

- ▶ **Multiple-Choice Questions:** Assess specific knowledge but may be limited in language assessment.
- ▶ **Short Answer Questions:** Require students to produce language and demonstrate understanding.
- ▶ **Essay Questions:** Allow for in-depth exploration of topics and language use.

Oral Presentations: Oral presentations provide an opportunity for students to demonstrate their understanding of content while practicing speaking in the target language. These presentations should be structured to allow students to use key vocabulary and language structures related to the content. For example, in a history lesson, students might present on a significant historical figure, using a timeline to describe the events of their life and their impact on history.

3

Projects: Project-based assessments are an excellent way to evaluate students' ability to integrate content knowledge and language skills in a meaningful and creative way. Projects can take many forms, such as research reports, posters, dioramas, or multimedia presentations. For example, in a geography lesson, students might create a poster about a country, including information about its climate, physical features, and culture, all presented in the target language.

4

Portfolios: A portfolio assessment involves the collection of students' work over time, providing a comprehensive picture of their progress in both content and language. Portfolios might include a variety of work samples, such as written assignments, artwork, recordings of oral presentations, and reflections. For example, in an art class, a portfolio might include drawings, paintings, descriptions of techniques used, and reflections on the creative process in the target language.

5

Performance Tasks: Performance tasks require students to apply their knowledge and skills in real-world scenarios. These tasks are particularly effective in CLIL, as they allow students to demonstrate their ability to use the target language in practical situations. For example, in a science lesson, students might be asked to design an experiment, conduct it, and then present their findings in both written and oral form, using the target language throughout the process.

Designing Effective Summative Assessments

When designing summative assessments for a CLIL classroom, it is important to ensure that both content and language objectives are clearly assessed. This may involve creating rubrics that outline specific criteria for both areas. For example, a rubric for a history project might include criteria for content accuracy, the use of historical vocabulary, the clarity of explanations, and the organization of the presentation in the target language.

Montenegrin system recognizes assessments during the two classification periods in one school year, so certain rubrics have been predefined. It is advisable to restructure them in the future, should the opportunity arise within the reform process.

a) Create detailed rubrics that outline expectations and performance levels.

- ▶ **Analytic Rubrics:** Break down assessment into components (e.g., content accuracy, language use, critical thinking).
- ▶ **Holistic Rubrics:** Provide an overall score based on general performance descriptors.

b) Decide how much emphasis to place on content versus language.

- ▶ **Balanced Approach:** Equal weighting to reflect the dual focus of CLIL.
- ▶ **Contextual Weighting:** Adjust weights based on the lesson's primary objectives.

c) Ensure assessments are not unfairly biased by language difficulty.

- ▶ **Clear Instructions:** Use straightforward language and provide examples.
- ▶ **Glossaries:** Include definitions of complex terms.

d) Provide support for students who need it.

- ▶ **Extended Time:** Allow additional time for language processing.
- ▶ **Alternative Formats:** Offer oral assessments or visual representations.

Summative assessments should also be designed to be fair and accessible to all students. This includes providing clear instructions, offering examples or models of expected outcomes, and ensuring that the language used in the assessment is appropriate for the students' proficiency level. For example, in a written test, the questions should be phrased in a way that is understandable to students, with key vocabulary pre-taught or included in a glossary.

It is also important to consider the timing of summative assessments. These assessments should be administered at the end of a unit or term, allowing students sufficient time to learn and practice both the content and language. Teachers should provide review sessions or study guides to help students prepare for these assessments, ensuring that they have the knowledge and skills needed to succeed.

Use results to:

- ▶ **Evaluate Program Effectiveness:** Assess the impact of CLIL on learning outcomes.
- ▶ **Inform Curriculum Development:** Identify areas for curricular adjustments.
- ▶ **Support Student Progression:** Guide decisions on student advancement or intervention needs.

5.3 Self-Assessment and Reflection

Self-assessment and reflection are valuable tools in the CLIL classroom, helping students develop metacognitive skills, take ownership of their learning, and identify areas for improvement. For young learners aged 6-12, self-assessment activities must be age-appropriate, engaging, and designed to foster a positive attitude toward learning.

The Role of Self-Assessment in CLIL

Self-assessment allows students to reflect on their own learning, evaluate their progress, and set goals for the future. In a CLIL context, self-assessment helps students become more aware

of their language development, as well as their understanding of content. By regularly engaging in self-assessment, students can develop a greater sense of autonomy and responsibility for their learning.

Examples of Self-Assessment Activities

Learning Logs: Learning logs are simple journals where students record what they have learned, how they used the target language, and what challenges they faced. These logs can be adapted for younger students by including prompts or sentence starters. For example, after a lesson on animals, students might complete a learning log entry where they write, “Today I learned about [animal]. I used [language] to describe its habitat. I found [task] difficult.”

2

Checklists: Checklists are a straightforward way for students to assess their own learning. Teachers can provide a list of skills or concepts that students should have mastered, and students can check off the items they feel confident about. For example, in a math lesson, a checklist might include items like “I can add two-digit numbers” or “I can explain what a fraction is in [target language].”

3

Rubrics: Rubrics can also be used for self-assessment, allowing students to evaluate their own work against a set of criteria. Teachers can create simplified rubrics for younger students, using visual cues or simple language. For example, a rubric for a writing assignment might include criteria such as “I used at least three new words” or “I wrote in complete sentences.”

4

Reflection Questions: Reflection questions encourage students to think more deeply about their learning experiences. These questions can be included in learning logs, discussed in class, or used as prompts for journal entries. For example, after a science experiment, students might reflect on questions like, “What did I learn about the scientific process?” or “How did I use the target language to describe my observations?”

Peer Feedback: Peer feedback is a form of self-assessment where students give and receive feedback from their classmates. This activity encourages students to think critically about their own and others' work, and to reflect on how they can improve. For example, in an art lesson, students might present their artwork to a partner, who provides feedback on the use of color and the description in the target language.

Encouraging Reflection

Reflection is an essential part of the self-assessment process, allowing students to consider what they have learned, how they have learned it, and what they need to do next. Teachers can encourage reflection by providing regular opportunities for students to think about their learning and by modeling reflective practices themselves.

One way to encourage reflection is to set aside time at the end of each lesson for students to write or discuss what they have learned. This can be done through learning logs, reflection questions, or group discussions. For example, after a history lesson, students might reflect on how they used the target language to explain a historical event and what strategies helped them understand the content.

Teachers can also encourage reflection by sharing their own learning experiences and strategies with students. By modeling how to reflect on learning, teachers can help students develop the skills and habits needed to become more effective learners. For example, a teacher might share how they used a particular strategy to learn new vocabulary in a foreign language and how reflecting on that experience helped them improve.

Setting Goals

Goal setting is a natural extension of self-assessment and reflection, helping students to focus on what they want to achieve and how they plan to get there. In a CLIL classroom, goal setting can be used to help students improve both their content knowledge and language skills.

Teachers can guide students in setting SMART goals—goals that are Specific, Measurable, Achievable, Relevant, and Time-bound. For example, a student might set a goal to “learn and use five new words related to weather in the next week” or “explain the life cycle of a plant using the target language by the end of the unit.”

Teachers should also check in regularly with students about their goals, providing support and encouragement as needed. For younger students, this might involve weekly goal-setting sessions where students review their progress and adjust their goals as necessary. For example, a student who set a goal to learn new vocabulary might review a word list with the teacher and discuss strategies for practicing the words.

5.4 Evaluating Language and Content Mastery

In a CLIL classroom, it is essential to evaluate both language proficiency and content mastery to ensure that students are meeting the dual objectives of the program. This dual evaluation requires careful planning and the use of a variety of assessment methods that cater to both areas. For K12 students aged 6-12, assessments should be designed to be age-appropriate, engaging, and aligned with the curriculum standards.

Balancing Language and Content Evaluation

Evaluating language and content simultaneously can be challenging, but it is crucial for understanding students' overall progress in a CLIL program. Teachers must ensure

that their assessments are designed to measure both aspects effectively, without allowing one to overshadow the other.

One approach is to create integrated assessments that require students to use language skills to demonstrate their understanding of content. For example, in a science lesson on the water cycle, a teacher might ask students to write a short paragraph describing the process in the target language, using specific vocabulary and concepts. This type of assessment evaluates both the students' grasp of the content and their ability to use the language appropriately.

Another approach is to use separate but related assessments for language and content. For example, after a history lesson, students might complete a content-focused quiz on key events and dates, followed by a language-focused activity where they write sentences using new vocabulary words learned in the lesson. This approach allows teachers to assess each area more specifically while ensuring that both are addressed.

Examples of Integrated Assessments

Content-Based Language Tests: These tests assess students' ability to use language within the context of the subject matter. For example, in a geography lesson, a content-based language test might ask students to describe different types of weather phenomena, using appropriate vocabulary and sentence structures in the target language.

Thematic Projects: Thematic projects allow students to explore a topic in-depth while integrating language use throughout. For example, a thematic project in a social studies class might involve researching a country's culture, geography, and history, and then presenting the findings in a report or presentation, all in the target language.

3

Interactive Activities: Interactive activities, such as debates, role-plays, and simulations, provide opportunities for students to use language in a way that is closely tied to content understanding. For example, in a science class, students might participate in a role-play where they take on the roles of different elements

Using Rubrics for Dual Evaluation

Rubrics are an effective tool for evaluating both language and content in a CLIL classroom. A well-designed rubric provides clear criteria for both areas, helping students understand what is expected of them and allowing teachers to assess performance consistently.

For example, a rubric for a writing assignment in a CLIL history lesson might include criteria for content accuracy (e.g., correct use of historical facts and concepts), language use (e.g., appropriate vocabulary and grammar), organization (e.g., clear and logical structure), and creativity (e.g., original and thoughtful ideas). Each criterion can be rated on a scale, providing a detailed assessment of the student's performance.

Teachers should share rubrics with students before they begin an assignment, helping them understand the expectations and how they will be assessed. This transparency encourages students to focus on both content and language as they work, and it provides a clear framework for self-assessment and goal setting.

Incorporating Peer and Self-Assessment

Peer and self-assessment can also play a role in evaluating language and content mastery in a CLIL classroom. By assessing their own and others' work, students develop critical thinking skills and become more aware of the dual objectives of the program.

For example, in a language arts lesson, students might exchange essays and use a rubric to evaluate their peers' use of content and language. They might then reflect on the feedback they received and set goals for improvement. This process encourages students to take an active role in their learning and to think critically about how they use language to express content knowledge.

Challenges and Considerations

Evaluating language and content mastery in a CLIL classroom presents several challenges, particularly when working with young learners. One challenge is ensuring that assessments are developmentally appropriate and do not overwhelm students with too many demands at once. Teachers should carefully consider the age and proficiency level of their students when designing assessments, providing scaffolding and support as needed.

Another challenge is maintaining a balance between language and content in assessments. Teachers must avoid the temptation to focus too heavily on one area at the expense of the other. Regular reflection and adjustment of assessment practices can help ensure that both objectives are being met effectively.

Finally, teachers must be mindful of the diverse needs and abilities of their students. Differentiated assessments, flexible grouping, and ongoing support are essential for ensuring that all students can demonstrate their understanding and skills in both language and content.

PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Professional development is a critical component of successful Content and Language Integrated Learning (CLIL) implementation. As CLIL requires teachers to balance the dual demands of language and content instruction, ongoing professional development ensures that educators are equipped with the knowledge, skills, and resources necessary to meet these challenges. This chapter explores key aspects of professional development for CLIL teachers, including access to training and resources, fostering collaborative learning among teachers, and the importance of continuous improvement.

6.1 Training and Resources

Effective professional development begins with access to high-quality training and resources. For K12 teachers, particularly those working with students aged 6-12, it is essential that training programs are tailored to the specific needs of young learners and the subjects they are teaching. This section will explore the types of training and resources that are most beneficial for CLIL educators.

CLIL requires teachers to integrate subject content and language instruction seamlessly, necessitating a unique set of skills and knowledge.

Specialized training equips teachers with:

- ▶ **Pedagogical Strategies:** Effective methods for combining content and language objectives.
- ▶ **Linguistic Competence:** Proficiency in the target language to facilitate instruction.
- ▶ **Cultural Awareness:** Understanding of intercultural dynamics to enrich learning experiences.
- ▶ **Assessment Techniques:** Tools for evaluating both content understanding and language development.

Initial and Ongoing Training

For teachers new to CLIL, initial training programs are crucial in building a strong foundation of knowledge and skills. These programs should cover the fundamental principles of CLIL, including strategies for integrating language and content, classroom management techniques, and assessment methods. Training should also provide practical examples and hands-on experience to help teachers apply CLIL methodologies in their classrooms.

For example, an initial training program might include workshops on creating CLIL lesson plans, with a focus on aligning content and language objectives. Teachers might also participate in simulated classroom activities where they practice using visual aids, scaffolding techniques, and formative assessments tailored to the subjects they teach, such as math, science, or social studies.

Ongoing training is equally important, as it allows teachers to refine their skills, stay updated on best practices, and address challenges they encounter in the classroom. Ongoing training might take the form of advanced workshops, online courses, or seminars led by experienced CLIL practitioners. For example, a workshop on using technology in the CLIL classroom might introduce teachers to new digital tools and resources, such as language learning apps or interactive whiteboards, and demonstrate how these can be integrated into different subject areas.

Access to Resources

Access to high-quality resources is essential for effective CLIL instruction. Teachers need a variety of materials, including textbooks, lesson plans, multimedia resources, and assessment tools, that are specifically designed for CLIL. These resources should be age-appropriate and aligned with the curriculum standards for K12 education.

For younger learners, visual and interactive resources are particularly valuable. Teachers might use picture books, videos, and games that introduce new vocabulary and concepts in an engaging and accessible way. For example, a teacher might use a digital storytelling app to create a story that incorporates key vocabulary from a science unit on animals, allowing students to see and hear the words in context.

In addition to physical and digital resources, teachers need access to professional networks and online communities where they can share ideas, ask questions, and find support. Online forums, social media groups, and professional organizations dedicated to CLIL provide valuable opportunities for teachers to connect with peers, exchange resources, and stay informed about new developments in the field.

Developing Resourceful Teaching Practices

Training and resources are only as effective as the teaching practices they support. Teachers must learn to adapt and develop resourceful teaching practices that meet the specific needs of their students. This includes being able to modify existing materials, create new resources, and integrate a variety of instructional strategies into their teaching.

For example, a teacher might learn how to adapt a standard textbook by simplifying the language, adding visual supports, and incorporating interactive activities that reinforce both content and language objectives. This adaptability is key to successful CLIL instruction, as it allows teachers to tailor their lessons to the diverse needs of their students.

Teachers should also be encouraged to experiment with different teaching strategies and reflect on what works best in their classrooms. This might involve trying out new technologies, incorporating project-based learning, or developing cross-curricular units that integrate content from different subject areas. By continuously refining their practices, teachers can ensure that they are providing the most effective and engaging learning experiences for their students.

6.2 Collaborative Learning among Teachers

Collaborative learning among teachers is a powerful tool for professional development, particularly in the context of CLIL. By working together, teachers can share ideas, solve problems, and develop new strategies for integrating language and content in their classrooms. This section will explore the benefits of collaborative learning and provide practical strategies for fostering collaboration among CLIL teachers.

The Benefits of Collaboration

Collaboration among teachers has numerous benefits, including the exchange of ideas, the sharing of resources, and the development of a supportive professional community. In a CLIL context, collaboration is particularly valuable because it allows teachers to learn from each other's experiences, gain new perspectives, and develop innovative approaches to teaching.

For example, a group of CLIL teachers might collaborate on developing a cross-curricular unit that integrates language learning with content from different subjects, such as science, art, and social studies. By pooling their expertise, the teachers can create a unit that is both rich in content and effective in promoting language development.

Collaboration also provides opportunities for peer observation and feedback, which are essential for continuous improvement. Teachers can observe each other's lessons, provide constructive feedback, and discuss strategies for overcoming challenges. For example, a teacher might observe a colleague's math lesson and suggest ways to incorporate more language practice into the problem-solving activities.

Creating Professional Learning Communities (PLCs)

One effective way to foster collaboration among CLIL teachers is through the creation of Professional Learning Communities (PLCs). PLCs are groups of educators who meet regularly to discuss teaching practices, share resources, and collaborate on projects. In a CLIL PLC, teachers can focus on topics such as lesson planning, assessment, and classroom management, with an emphasis on integrating language and content.

For example, a CLIL PLC might meet once a month to discuss different approaches to formative assessment in the classroom. During the meeting, teachers might share examples of formative assessments they have used, discuss the challenges they have encountered, and brainstorm solutions. The PLC might also invite guest speakers or experts in CLIL to lead workshops or provide professional development.

PLCs can also be a platform for collaborative planning and co-teaching. Teachers within the PLC can work together to design lessons, develop assessments, or create new resources. For example, two teachers might collaborate on a science unit that includes both hands-on experiments and language-focused activities, ensuring that the unit meets the needs of their students.

Using Technology to Support Collaboration

Technology plays a key role in supporting collaboration among teachers, particularly when they are working in different locations or have limited opportunities for face-to-face meetings. Online collaboration tools, such as shared documents, virtual whiteboards, and video conferencing platforms, allow teachers to work together in real-time, regardless of their physical location.

For example, teachers might use a shared document to collaboratively develop a unit plan, with each teacher contributing ideas and resources. They might use a virtual whiteboard to brainstorm strategies for differentiating instruction in a mixed-ability classroom or to plan a cross-curricular project that integrates content from different subjects.

Video conferencing platforms, such as Zoom or Microsoft Teams, can be used for virtual PLC meetings, allowing teachers to discuss their experiences, share resources, and provide feedback on each other's work. These platforms also enable teachers to collaborate with colleagues from other schools or even other countries, expanding their professional network and gaining new insights into CLIL teaching practices.

Peer Coaching and Mentoring

Peer coaching and mentoring are valuable forms of collaboration that can significantly enhance professional development for CLIL teachers. In a peer coaching relationship, teachers observe each other's lessons, provide feedback, and work together to improve their teaching practices. Mentoring involves a more experienced teacher providing guidance and support to a less experienced colleague, helping them to develop their skills and confidence.

For example, a peer coach might observe a colleague's language arts lesson and provide feedback on how to better integrate language objectives into the content activities. The coach might suggest strategies for improving student engagement, such as incorporating more interactive activities or using visual aids to support language learning.

In a mentoring relationship, the mentor might help the mentee with lesson planning, classroom management, or assessment strategies. The mentor might also provide emotional support, helping the mentee navigate the challenges of implementing CLIL in the classroom. For example, a mentor might work with a new teacher to develop a series of lessons on weather, providing guidance on how to introduce new vocabulary, scaffold language learning, and assess students' understanding of the content.

6.3 Continuous Improvement

Continuous improvement is essential for maintaining high standards in CLIL instruction. It involves regularly reflecting on teaching practices, seeking out new learning opportunities, and making adjustments to improve student outcomes. This section will explore strategies for fostering a culture of continuous improvement among CLIL teachers.

Reflective Practice

Reflective practice is a key component of continuous improvement. It involves regularly examining one's teaching practices, identifying areas for improvement, and making adjustments to enhance student learning. For CLIL teachers, reflective practice is particularly important, as it allows them to continuously refine their approach to integrating language and content.

For example, a teacher might reflect on a recent science lesson and consider how well the students understood the content and how effectively they used the target language. The teacher might identify areas where students struggled, such as with specific vocabulary or concepts, and consider how to provide additional support in

future lessons. The teacher might also reflect on their own instructional strategies, considering how to better scaffold language learning or incorporate more interactive activities.

Teachers can engage in reflective practice individually or as part of a PLC. For example, a PLC might dedicate time during each meeting for members to reflect on

their recent lessons, share their reflections with the group, and receive feedback from their peers. This collaborative reflection can lead to new insights and ideas for improving teaching practices.

Continuing Professional Development (CPD)

Continuing Professional Development (CPD) is essential for keeping CLIL teachers up-to-date with the latest research, best practices, and teaching strategies. CPD can take many forms, including attending workshops and conferences, participating in online courses, and reading professional literature.

For example, a teacher might attend a conference on language acquisition, where they learn about new strategies for teaching vocabulary and grammar in a CLIL context. They might then apply these strategies in their classroom, experimenting with different approaches to see what works best for their students. Alternatively, a teacher might take an online course on using technology in the CLIL classroom, where they learn how to integrate digital tools into their lessons to enhance language learning.

Teachers should be encouraged to pursue CPD opportunities that align with their professional goals and the needs of their students. Schools and districts can support this by providing time and resources for teachers to engage in CPD, such as funding for conferences, access to online courses, or subscriptions to professional journals.

Action Research

Action research is a powerful tool for continuous improvement in the CLIL classroom. It involves teachers systematically investigating their own teaching practices,

collecting data on student outcomes, and making informed decisions about how to improve their instruction. Action research allows teachers to take an evidence-based approach to professional development, ensuring that changes to their teaching practices are based on solid data.

For example, a teacher might conduct action research on the effectiveness of a new vocabulary teaching strategy in a social studies class. The teacher might collect data on student vocabulary retention, engagement, and language use before and after implementing the strategy, and then analyze the results to determine its impact. Based on the findings, the teacher might decide to adopt the strategy more widely, make modifications, or try a different approach.

Action research can be conducted individually or as part of a PLC. For example, a PLC might collaborate on an action research project, with each member investigating a different aspect of CLIL instruction. The group might then come together to share their findings, discuss their implications, and make collective decisions about how to improve their teaching practices.

Feedback and Evaluation

Feedback and evaluation are essential components of continuous improvement. Teachers need regular feedback on their teaching practices, as well as opportunities to evaluate their own performance and make adjustments as needed. This feedback can come from a variety of sources, including peer observations, student surveys, and self-assessment.

For example, a teacher might ask a colleague to observe a lesson and provide feedback on how well the students were engaged and how effectively the language objectives were integrated into the content activities. The teacher might also ask students to complete a survey about their learning experiences, asking questions such as “What did you find most interesting in this lesson?” or “What language skills do you feel you improved?”

Teachers should use this feedback to inform their reflective practice, considering how they can make changes to improve student outcomes. For example, if feed-

back indicates that students were confused by a particular concept, the teacher might spend more time reviewing it in future lessons, or use different instructional strategies to clarify the content.

Developing a Growth Mindset

Finally, fostering a growth mindset is essential for continuous improvement in CLIL instruction. A growth mindset is the belief that abilities and intelligence can be developed through effort, practice, and learning from mistakes. Teachers with a growth mindset are more likely to seek out new learning opportunities, embrace challenges, and persist in the face of setbacks.

Schools and districts can support the development of a growth mindset by creating a culture that values ongoing learning, experimentation, and reflection. This might involve providing opportunities for teachers to try new strategies, take risks, and learn from their experiences, without fear of failure. For example, a school might encourage teachers to pilot new approaches to CLIL instruction, providing time and resources for them to experiment and reflect on their findings.

Teachers can also model a growth mindset for their students, showing them that learning is a lifelong process and that mistakes are opportunities for growth. For example, a teacher might share their own experiences with learning a new language, discussing the challenges they faced and how they overcame them. This can help students develop a positive attitude toward learning and a willingness to take risks in their own language development.

CONCLUSION

Content and Language Integrated Learning (CLIL) represents a transformative approach to education, one that equips students with both content knowledge and language skills in an increasingly interconnected world. For K12 teachers, particularly those working with students aged 6-12, the successful implementation of CLIL requires a thoughtful blend of pedagogical expertise, creativity, and dedication. As this manual has demonstrated, CLIL is not merely an instructional method but a comprehensive educational philosophy that fosters cognitive development, cultural awareness, and linguistic proficiency.

Recap of Key Insights

Throughout this manual, we have explored the fundamental principles of CLIL, the practical strategies for classroom implementation, and the critical role of ongoing professional development. Each chapter has provided detailed guidance on how to effectively integrate language and content instruction, manage classroom dynamics, assess student progress, and continuously improve teaching practices. Here, we summarize the key insights from each chapter:

- **Understanding CLIL:** We began by defining CLIL and discussing its cognitive and academic benefits for young learners. CLIL not only enhances students' language skills but also promotes deeper understanding of content through active engagement and critical thinking.

- ▶ **Lesson Planning:** Effective lesson planning is the cornerstone of CLIL implementation. Teachers must carefully balance content and language objectives, design engaging activities, and utilize visual aids and technology to support student learning. Practical examples provided in the manual illustrated how to create lesson plans that cater to the diverse needs of K12 students.
- ▶ **Classroom Management:** Managing a CLIL classroom requires a supportive environment that encourages risk-taking and active participation. Strategies for managing mixed proficiency levels, fostering collaboration, and creating a CLIL-friendly atmosphere were discussed, with a focus on practical application in K12 settings.
- ▶ **Assessment Strategies:** Assessment in a CLIL classroom must address both content mastery and language proficiency. The manual outlined various formative, summative, and self-assessment methods that are suitable for young learners, emphasizing the importance of integrated assessment practices that reflect the dual goals of CLIL.
- ▶ **Professional Development:** The success of CLIL depends on the continuous growth of teachers. This chapter emphasized the need for ongoing training, collaborative learning, and reflective practice, providing teachers with the tools to continuously refine their skills and adapt to the evolving demands of CLIL instruction.

The Importance of CLIL in Modern Education

In an era where global communication and cultural exchange are increasingly important, CLIL offers a powerful framework for preparing students to thrive in a multilingual and multicultural world. By integrating language learning with content instruction, CLIL not only equips students with practical language skills but also fosters a deeper understanding of the world around them. For K12 students, particularly those in the foundational years of education, CLIL lays the groundwork for lifelong learning, cognitive flexibility, and cross-cultural competence.

The implementation of CLIL in early education has far-reaching implications for students' academic and personal development. As they engage with content in a second language, students develop critical thinking skills, problem-solving abilities, and a heightened awareness of different perspectives. These skills are essential for success in the 21st century, where the ability to communicate across languages and cultures is increasingly valued.

Furthermore, CLIL aligns with the broader goals of modern education, which emphasize the development of the whole child. By integrating language and content, CLIL promotes not only academic achievement but also social-emotional learning, creativity, and global citizenship. For teachers, this approach offers a unique opportunity to make learning more dynamic, relevant, and meaningful for their students.

Challenges and Opportunities in CLIL Implementation

While the benefits of CLIL are clear, its implementation is not without challenges. Teachers must navigate the complexities of balancing content and language instruction, managing diverse student needs, and continuously adapting their practices to meet the demands of a CLIL classroom. However, these challenges also present opportunities for professional growth, innovation, and collaboration.

One of the key challenges in CLIL implementation is ensuring that all students, regardless of their language proficiency, can access and engage with the content. This requires careful planning, differentiation, and the use of a variety of instructional strategies to support diverse learners. Teachers must also be prepared to assess both content and language mastery, using integrated assessment methods that provide a holistic view of student progress.

Despite these challenges, CLIL presents immense opportunities. Teachers who embrace CLIL have the chance to create a learning environment that is dynamic, inclusive, and reflective of the real-world demands students will face. By fostering a classroom culture that values language learning and cross-cultural understanding, teachers can inspire their students to become lifelong learners and global citizens.

Looking Forward: The Future of CLIL in Education

As we look to the future, it is clear that CLIL will continue to play a vital role in shaping the educational landscape. With the increasing importance of multilingualism and global awareness, the demand for CLIL programs is likely to grow. Schools and educators must be prepared to meet this demand by investing in professional development, curriculum design, and resource development.

For K12 teachers, the journey of implementing CLIL is one of continuous learning and adaptation. As new research emerges and best practices evolve, teachers must remain committed to refining their strategies and seeking out new opportunities for growth. This manual is intended to serve as a foundational resource, providing the knowledge and tools needed to embark on this journey.

In conclusion, CLIL represents a powerful approach to education that is both academically rigorous and deeply meaningful. By integrating language and content instruction, CLIL prepares students for the complexities of the modern world, equipping them with the skills, knowledge, and perspectives they need to succeed. For teachers, the implementation of CLIL is an opportunity to transform their classrooms into vibrant, engaging spaces where learning is dynamic and students are empowered to reach their full potential.

As you continue to explore and implement CLIL in your teaching practice, remember that the journey is as important as the destination. Embrace the challenges, celebrate the successes, and remain committed to the continuous pursuit of excellence in education. Your dedication to CLIL will have a lasting impact on your students, shaping their futures in ways that extend far beyond the classroom.

APPENDICES

The Appendices provide essential tools and resources that support the practical implementation of Content and Language Integrated Learning (CLIL) in K12 classrooms. These materials are designed to assist teachers in planning, assessing, and enriching their CLIL instruction. The sample lesson plans, assessment templates, and additional resources included in this chapter are specifically tailored for teachers working with students aged 6-12, ensuring that they are age-appropriate and relevant to the subjects commonly taught at this level.

9.1. CLIL Lesson and Class Management Checklist

The following sample lesson plans illustrate how CLIL can be effectively implemented across different subjects. Each lesson plan includes clear content and language objectives, a detailed description of activities, and suggestions for integrating visual aids and technology.

CATEGORY	CHECKLIST ITEM
Planning	Define clear content and language objectives.
	Select appropriate content relevant to the subject matter.
	Integrate language skills (listening, speaking, reading, writing).
	Design authentic and meaningful tasks.
Materials and Resources	Prepare bilingual resources and materials.
	Utilize multimedia and technology to support learning.
	Ensure availability of subject-specific vocabulary lists.
Classroom Environment	Create a language-rich environment with visual aids.
	Establish routines that support CLIL methodology.
	Encourage collaborative learning and group work.

CATEGORY	CHECKLIST ITEM
Instructional Strategies	Employ scaffolding techniques to support language learners.
	Use a variety of teaching methods (e.g., direct instruction, inquiry-based learning).
	Incorporate formative assessments to monitor progress.
Procjena i evaluacija	Align assessments with both content and language objectives.
	Use diverse assessment methods (e.g., projects, presentations, written tests).
	Provide timely and constructive feedback.
Upravljanje učionicom	Manage time effectively to balance content and language activities.
	Handle diverse learner needs and backgrounds.
	Maintain a positive and inclusive classroom atmosphere.
Profesionalni razvoj	Engage in ongoing CLIL training and professional learning communities.
	Reflect on and adapt teaching practices based on feedback and outcomes.

9.2. CLIL Unit Plan Template

A Unit Plan Template helps teachers design a series of interconnected lessons around a central theme or topic, ensuring coherence and progression in both content and language objectives.

SECTION	ENGLISH
1. Unit Information	Unit Title:
	Grade/Class:
	Subject Area:
	Duration:
2. Unit Objectives	Content Objectives: [List specific content goals for the unit]
	Language Objectives: [List specific language goals for the unit]
3. Key Vocabulary	[List key terms and definitions relevant to the unit]
4. Resources	- Textbooks, articles - Multimedia - Guest speakers - Field trips
5. Lesson Sequence	Lesson 1: [Title and brief description] Lesson 2: [Title and brief description]
6. Assessment Methods	[Describe formative and summative assessments for the unit]
7. Differentiation Strategies	[Outline strategies to support diverse learners]
8. Reflection and Evaluation	[Teacher's notes on unit effectiveness and areas for improvement]

9.3. CLIL Assessment Template

This template assists teachers in designing assessments that simultaneously evaluate content knowledge and language proficiency.

SECTION	ENGLISH
1. Assessment Title	[Title of the Assessment]
2. Objectives	Content Objectives: [List content goals being assessed]
	Language Objectives: [List language goals being assessed]
3. Assessment Type/ Tip (pr)ocjenjivanja	[Formative/Summative]
4. Description	[Detailed description of the assessment task]
5. Criteria and Rubrics	[List criteria and provide a rubric for scoring]
6. Resources Needed	[List materials and resources required]

SECTION	ENGLISH
7. Instructions for Students	[Clear instructions for students]
8. Feedback Plan	[How feedback will be provided to students]
9. Reflection	[Teacher's evaluation of the assessment's effectiveness]

9.3.1. Šablon za samoocenjivanje od strane učenika

This template encourages students to reflect on their own learning and language development within CLIL lessons.

SECTION	ENGLISH
1. Lesson Information	Grade/Class: Subject: Date:
2. Learning Goals	[List of content and language goals for the lesson]
3. Self-Assessment Questions	[e.g., What did I understand well? What language skills did I use effectively? What can I improve?]
4. Reflection	[Space for students to write their reflections]
5. Action Plan	[Students outline steps to improve]

9.4. Vocabulary Development Template

Effective vocabulary acquisition is crucial in CLIL. This template helps in planning and tracking key vocabulary learning.

SECTION	ENGLISH
1. Lesson Information	Grade/Class: Subject: Date:
2. Key Vocabulary	[List of key terms]
3. Definitions and Examples	[Provide definitions and example sentences]
4. Teaching Strategies	[E.g., flashcards, semantic maps, interactive activities]
5. Practice Activities	[Describe activities for vocabulary practice]
6. Assessment	[How vocabulary will be assessed]
7. Reinforcement	[Strategies for reinforcing vocabulary over time]

9.5. Differentiation Plan Template

To cater to diverse learner needs, this template aids in planning differentiated instruction within CLIL lessons.

SECTION	ENGLISH
1. Lesson Information	Grade/Class: Subject: Date:
2. Learner Profiles	[Identify different learner groups and their needs]
3. Differentiation Strategies	Content: [Adaptations for varying content understanding]
	Process: [Varied instructional methods]
	Product: [Alternative ways to demonstrate learning]
4. Materials and Resources	[List adapted materials for different learner groups]
5. Assessment Adjustments	[Modify assessments to suit diverse needs]

SECTION	CRNOGORSKI
6. Reflection	[Evaluate the effectiveness of differentiation strategies]

9.6. Bilingual CLIL–Oriented Lesson Planning Template

This Bilingual CLIL–Oriented Lesson Plan (template and completed form) demonstrates how to effectively integrate the 4 Cs of CLIL and Icebreakers and Scaffolding techniques to create an engaging and comprehensive lesson. By addressing content, communication, cognition, and culture and by supporting students through structured activities and guidance, teachers can facilitate meaningful learning experiences that promote both subject mastery and language proficiency.

Feel free to adapt this example to fit your specific teaching context and objectives better. Implementing such structured and comprehensive planning elements can significantly enhance the quality and impact of your CLIL lessons.

SECTION	ENGLISH
1. Lesson Information/ Informacije o lekciji	Grade/Class: 5th Grade Subject: Science Date: October 25, 2024 Duration: 45 minutes
2. Objectives/ Obrazovni ishodi/ciljevi	Content Objectives: ► Understand the stages of the water cycle (evaporation, condensation, precipitation, collection). Language Objectives: ► Use key vocabulary related to the water cycle in English.
3. The 4 Cs Integration/ Integracija 4C	Content: ► Stages of the water cycle. Communication: ► Speaking and listening through group discussions and presentations. Cognition: ► Analyzing and sequencing the stages of the water cycle. Culture: ► Exploring how different cultures understand and depict the water cycle.

SECTION	ENGLISH
3. Integracija 4 Cs	Content: ▶ Stages of the water cycle. Communication: ▶ Speaking and listening through group discussions and presentations. Cognition: ▶ Analyzing and sequencing the stages of the water cycle. Culture: ▶ Exploring how different cultures understand and depict the water cycle.
4. Key Vocabulary/ Ključni vokabular	▶ Evaporation ▶ Condensation ▶ Precipitation ▶ Collection ▶ Water vapor ▶ Cloud formation
5. Materials and Resources/ Materijali i resursi	▶ Textbook chapters on the water cycle ▶ Short video clip demonstrating the water cycle ▶ Bilingual handouts with diagrams ▶ Interactive whiteboard ▶ Flashcards with key vocabulary

SECTION	ENGLISH
6. Lesson Procedure/ Tok nastave	a. Icebreaker: ▶ Activity: "Water Cycle Bingo" – Students fill bingo cards with water cycle terms and find classmates who can define them. ▶ Purpose: To familiarize students with key vocabulary and promote interaction. b. Introduction: ▶ Show a short video clip about the water cycle. ▶ Purpose: To provide a visual and engaging overview of the topic. c. Development: ▶ Guided reading of textbook chapters in English. ▶ Group discussions about each stage of the water cycle. ▶ Purpose: To develop comprehension and communication skills. d. Scaffolding: ▶ Provide sentence starters and graphic organizers for students to describe each stage. ▶ Purpose: To support students in organizing their thoughts and using the target language effectively. e. Practice: ▶ Group project: Create a poster illustrating the water cycle using key vocabulary.

SECTION	ENGLISH
	f. Conclusion: ▶ Present posters to the class. ▶ Reflect on what was learned and discuss cultural representations of the water cycle. ▶ Purpose: To reinforce learning and assess understanding.
8. Assessment	Formative: ▶ Observations during group discussions and poster creation. ▶ Quizzes on key vocabulary and stages of the water cycle. Summative: ▶ Group project poster presentation. ▶ Written test on the water cycle stages and vocabulary.
9. Reflection / Razmatranja	[Teacher's notes on what worked, what didn't, and future adjustments]

Example of a Lesson Procedure

STEP	ENGLISH DESCRIPTION
a. Icebreaker	Activity: "Two Truths and a Lie" - Each student states two true facts and one false fact about themselves. Purpose: To build rapport and activate prior knowledge related to personal information.
b. Introduction	Introduce the topic by showing a short video clip related to the subject matter. Purpose: To provide context and engage students' interest.
c. Development	Conduct a guided reading activity where students read a text in the target language and discuss key concepts in pairs. Purpose: To develop comprehension and communication skills.
d. Scaffolding	Techniques: Provide sentence starters and graphic organizers to support students in expressing their ideas. Purpose: To assist students in organizing their thoughts and using the target language effectively.
e. Practice	Engage students in a group project where they create a presentation using the key vocabulary and concepts learned. Purpose: To apply knowledge in a practical context and enhance collaborative skills.
f. Conclusion	Summarize the lesson by reviewing the key points and allowing students to reflect on what they learned. Purpose: To reinforce learning and assess understanding.

FINAL THOUGHTS

This Manual serves as a guide for Montenegrin bilingual K12 teachers embarking on the CLIL journey. It offers theoretical insights, practical strategies, and a wealth of resources to support effective implementation. However, the true impact of CLIL lies in its application within the classroom, shaped by the dedication, creativity, and passion of educators.

As you integrate CLIL into your teaching practice, remember that you are not alone. You are part of a growing community of educators committed to excellence in bilingual education. Together, you can overcome obstacles, share successes, and contribute to the transformative power of education in Montenegro.

Let this manual be the starting point for exploration, collaboration, and continuous improvement. Embrace the possibilities that CLIL offers, and take pride in the vital role you play in shaping the future of your students and, by extension, the future of Montenegro.

LITERATURE

1. Marsh, D. (2002). *CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential*. European Commission.
2. Meyer, O. (2010). *Towards Quality-CLIL: Successful Planning and Teaching Strategies*. *Pulse*, 33, 11-29.
3. Ball, P., & Lindsay, D. (2013). *Language Demands and Support for English-Medium Instruction in Tertiary Education*. In A. Doiz, D. Lasagabaster, & J. M. Sierra (Eds.), *English-Medium Instruction at Universities: Global Challenges* (pp. 44-64). Multilingual Matters.
4. Cenoz, J., Genesee, F., & Gorter, D. (2014). *Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward*. *Applied Linguistics*, 35(3), 243-262.
5. Dalton-Puffer, C., Nikula, T., & Smit, U. (Eds.). (2010). *Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms*. John Benjamins Publishing.
6. Hillyard, S. (2011). *First Steps in CLIL: Training the Teachers*. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 4(2), 1-12.
7. Eurydice. (2012). *Key Data on Teaching Languages at School in Europe 2012*. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.
8. Breeze, R., & Sancho Guinda, C. (Eds.). (2012). *Teaching Academic and Professional English Online*. Rodopi.

9. Coyle, D. (2007). *Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies*. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), 543-562.
10. Echevarria, J., Vogt, M., & Short, D. J. (2017). *Making Content Comprehensible for English Learners: The SIOP Model* (5th ed.). Pearson.
11. Gajo, L. (2007). *Linguistic Knowledge and Subject Knowledge: How Does Bilingualism Contribute to Subject Development?* *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), 563-581.
12. Ioannou-Georgiou, S., & Pavlou, P. (Eds.). (2011). *Guidelines for CLIL Implementation in Primary and Pre-primary Education*. Cyprus Pedagogical Institute.
13. Lorenzo, F., Casal, S., & Moore, P. (2010). *The Effects of Content and Language Integrated Learning in European Education: Key Findings from the Andalusian Bilingual Sections Evaluation Project*. *Applied Linguistics*, 31(3), 418-442.
14. Marsh, D., & Frigols Martín, M. J. (2012). *Content and Language Integrated Learning*. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Wiley-Blackwell.
15. Morton, T. (2013). *Critically Evaluating Materials for CLIL: Practitioner's Guide*. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 6(1), 62-74.
16. Pavesi, M., Bertocchi, D., Hofmannová, M., & Kazianka, M. (2001). *Teaching Through a Foreign Language: A Guide for Teachers and Schools to Using Foreign Languages in Content Teaching*. TIE-CLIL.
17. Smit, U., & Dafouz, E. (Eds.). (2012). *Integrating Content and Language in Higher Education: Gaining Insights into English-Medium Instruction at European Universities*. AILA Review, 25.
18. Tan, M. (2011). *Mathematics and Science Teachers' Beliefs and Practices Regarding the Teaching of Language in Content Learning*.

Language Teaching Research, 15(3), 325-342.

19. Ting, Y. L. T. (2010). *CLIL Appeals to How the Brain Likes Its Information: Examples from CLIL-(Neuro)Science*. *International CLIL Research Journal*, 1(3), 3-18.

20. Vollmer, H. J. (2008). *Constructing Tasks for Content and Language Integrated Learning and Assessment*. In E. Alcón Soler & M. P. Safont Jordà (Eds.), *Intercultural Language Use and Language Learning* (pp. 227-244). Springer.

Websites:

- ▶ CLIL Cascade Network (clil-cascade.net): Offers resources, lesson plans, and forums for CLIL teachers.
- ▶ TeachingEnglish (teachingenglish.org.uk): Provides articles, lesson plans, and materials specifically designed for English language teachers, with sections dedicated to CLIL.

Online Tools:

- ▶ Kahoot! (kahoot.com): A game-based learning platform for creating interactive quizzes and activities.
- ▶ Padlet (padlet.com): An online tool for creating virtual bulletin boards for collaborative projects.
- ▶ Quizlet (quizlet.com): A tool for creating flashcards and interactive games to reinforce vocabulary and concepts.

Visual and Interactive Resources:

- ▶ BBC Bitesize (bbc.co.uk/bitesize): Educational videos, interactive games, and quizzes on various subjects, suitable for primary students.
- ▶ National Geographic Kids (kids.nationalgeographic.com): Videos, articles, and interactive features for supporting CLIL lessons in science and social studies.

LITERATURE

Journal Articles

1. Dalton-Puffer, C., 2011. "Content-and-language integrated learning: From practice to principles?" **Annual Review of Applied Linguistics**, 31, pp. 182-204.
2. Llinares, A., Morton, T. and Whittaker, R., 2012. **The Roles of Language in CLIL.** Cambridge: Cambridge University Press.
3. Coonan, C.M., 2007. "Insider views of the CLIL classroom through teacher self-observation-introspection," **International Journal of Bilingual Education and Bilingualism**, 10(5), pp. 625-646.

Online Resources

1. British Council, 2023. **CLIL Teaching Methods*
2. European Commission, 2014. **Improving the Effectiveness of Language Learning: CLIL and Computer Assisted Language Learning.*
3. Marsh, D., 2002. **CLIL/EMILE - The European Dimension: Actions, Trends, and Foresight Potential.*
4. TeachingEnglish, 2023. **Teaching Other Subjects Through English*

Manual CLIL

TERMI	PËRKUFIZIMI
CLIL	Mësim i integruar i përmbajtjes dhe i gjuhës, qasje në të cilin nxënësit mësojnë lëndët në gjuhën shtesë.
BICS	Aftësitë bazë të komunikimit ndërnjerëzore aftësitë e përditshme gjuhësore të përdorura në ndërveprimet shoqërore, zakonisht përftohen natyrshëm.
CALP	Kompetenca gjuhësore mësimore të ndërlidhura: aftësitë gjuhësore të nevojshme për arritje mësimore, të cilat përfshijnë përdorimin kompleks të gjuhës.
Scaffolding	Teknikat e mësimdhënies, që u ofrojnë gradualisht mbështetjen nxënësve dhe që mënjanojnë kur nxënësit bëhen të pavarur në mësim.
Vlerësimi formues	Vlerësimi i vazhdueshëm që përdoret për ndjekjen e përparimit të nxënësve dhe për dhënien e reagimeve gjatë mëimit.
Vlerësimi përmbljedhës	Vlerësimi që bëhet në fund të leksionit ose të njësisë mësimore, me synim matjen e njohurive të nxënësit në raport me qëllimet e vëna.
Rezultatet gjuhësore	Aftësi specifike gjuhësore, të cilat nxënësit duhet të arrijnë gjatë mëimit, si përvetësimi i fjalorit ose përdorimi i gramatikës.
Rezultatet e përmbajtjes	Objektivat lidhur me njohuritë e Lëndës së mëimit, që nxënësit duhet të arrijnë gjatë një mësimi CLIL.
Mësimi i bazuar në detyra (TBL)	Metoda e mësimdhënies ku të mësuarit bazohen në kryerjen e detyrave të mirëmen- duara, e përdorur shpesh në klasat CLIL.
Kognicioni-njohja (4 C-të)	Një nga 4 C-të e CLIL-it; ka të bëjë me zhvillimin e aftësive mendore të nevojshme për të mësuar.
Përmbajtja (4 C-të)	Një nga 4 C-të e CLIL-it; promovon të kuptuarit e kulturave të ndryshme, duke inkurajuar qytetarinë globale dhe vetëdijen kulturore.
Komunikimi (4 C-të)	Një nga 4 C-të e CLIL-it; thekson rëndësinë e përdorimit të gjuhës për komunikimin, si për mësimin e përmbajtjes, ashtu edhe për mësimin e gjuhës.
Kultura (4 C-të)	Një nga 4 C-të e CLIL-it; promovon të kuptuarit e kulturave të ndryshme, duke inkurajuar qytetarinë globale dhe vetëdijen kulturore. Një nga 4 C-të e CLIL-it; promovon të kuptuarit e kulturave të ndryshme, duke inkurajuar qytetarinë globale dhe vetëdijen kulturore.
Triptiku gjuhësor	Modeli në CLIL që fokusohet në gjuhën e të mësuarit, në gjuhën për të mësuar dhe në gjuhën përmes të mësuarit.

TERM	PËRKUFIZIMI
Diferencimi	Përshtatja e mësimdhënies për të kënaqur nevojat individuale të nxënësve, gjë që mund të përfshijë ndërrimin e detyrave, e përmbajtjeve ose të përfundimeve të të mësuarit.
Hipoteza e mbamendjes	Sugjeron që nxënësit e gjuhës e përvetësojnë më mirë gjuhën, kur i ekspozohen mbamendjes që është pak më e lartë se niveli i tyre i momentit.
Hipoteza e daljes	Sugjeron që produkti gjuhësor (të folurit/të shkruarit) është i nevojshëm për përvetësimin e gjuhës, pasi mundëson përpunimin e gjuhës.
Kompetenca komunikuese	Aftësia e komunikimit efektiv në një gjuhë në kontekste të ndryshme dhe për synime të ndryshme.
Gjuha e mësimdhënies	Gjuha në të cilën jepet përmbajtja lëndore; në CLIL kjo është shpesh gjuha e dytë ose e huaj.
Ngarkesa kognitive	Sasia totale e përpjekjes mendore të nevojshme për të mësuar, e cila në CLIL përfshin kërkesat edhe lidhur me përmbajtjen dhe me gjuhën.
Mbamendja e kuptueshme	Mbamendja gjuhësore që nxënësit mund ta kuptojnë, bile edhe nëse nuk e kuptojnë çdo fjalë ose çdo strukturë.
Ndërrimi i kodeve	Përdorimi alternativ i dy ose më shumë gjuhëve gjatë komunikimit ose gjatë mësimdhënies.
Metandërlidhja	Vetëdijësimi për proceset vetjake të të mësuarit; në CLIL kjo përfshin të menduarit për mësimin e gjuhës dhe të përmbajtjes.
Të mësuarit interaktiv	Mësimi që nxit pjesëmarrjen aktive, diskutimin dhe bashkëpunimin midis nxënësve, tipari kyç i CLIL-it.
Mjetet ndihmëse vizuale	Mjetet si figura, diagrami ose grafiku që mbështesin të kuptuarit në klasën CLIL, veçanërisht për nxënësit e gjuhës.
Realitete	Objektet nga jeta reale të përdorura në klasë për të përmirësuar mësimin dhe për ta bërë më të kuptimtë për studentët.
HOTS (aftësi kognitive të nivelit të lartë)	Proceset e ndërlidhura që përfshijnë analizën, vlerësimin dhe krijimin. HOTS fokuset në kuptimin dhe në zbatimin e thellë të njohurive, duke kërkuar që nxënësit të kalojnë përtej mësimit përmendësh.
LOTS (aftësitë kognitive të nivelit të ulët)	Proceset e ndërlidhura që përfshijnë kuptimin bazë, memorizimin dhe riprodhimin. LOTS janë aftësitë bazë të nevojshme për zotërimin e informacionin para zbatimit të HOTS.

HYRJA DHE SYNIMI

1.1 Historiku

Mësimi i Integruar i Përmbajtjes dhe i Gjuhës (CLIL) është qasja e arsimimit, që ka fituar njohjen e gjerë kudo në Evropë dhe më tej. CLIL u mundëson nxënësve, që ta mësojnë përmbajtjen e Lëndës mësimore përmes gjuhës shtesë, me ç'gjë përmirësohen kompetenca e tyre gjuhësore dhe kuptimi i vetë përmbajtjes. Kjo metodë e arsimimit me fokus të dyfishtë dëshmon përmirësimin aftësisë kognitive, vetëdijësimin kulturor dhe suksesin e përgjithshëm mësimor.

CLIL është shfaqur si qasje e fuqishme e arsimimit që kombinon mësimin e Lëndës mësimore me mësimin e gjuhës. Në botën gjithnjë e më të globalizuar, aftësia e komunikimit në shumë gjuhë, me zotërimin e njëkohëshëm të përmbajtjeve specifike bëhet i paçmueshëm.

Mali i Zi, me trashëgiminë e vet të pasur kulturore dhe me përkushtimin e arsimimit dygjuhësh, gjendet në ballë të pranimi të metodave rinovuese të mësimdhënies sikurse CLIL-i. Sistemi arsimor malazez njih rëndësinë e përgatitjes së nxënësve për botën në të cilën shumëgjuhësia dhe kompetenca interkulturore janë kyçe. Mësimdhënësit dygjuhësh në klasat e ciklit të ulët të arsimimit luajnë rol kyç në këtë mision, duke kapërcyer hendekun midis mësimi të gjuhës dhe zotërimit të

përmbajtjes. Megjithatë, zbatimi efektiv i CLIL-it kërkon kuptimin e thellë të parimeve, të strategjive dhe të zbatimeve të tij praktike në klasë.

Në Malin e Zi, integrimi i CLIL-it në sistemin arsimor përfaqëson hapin e rëndësishëm përpara në harmonizimin me standardet arsimore evropiane. Me njohjen nga vendi gjithnjë e më shumë të rëndësisë së shumëgjuhësisë në botën e globalizuar, zbatimi i CLIL-it në mësimin në klasat e ciklit të ulët ofron mjetin e fuqishëm për përmirësimin e aftësive gjuhësore dhe të njohurive mbi përmbajtjen tek nxënësit. Ky Manual është zhvilluar për t'u ofruar mësimdhënësve njohuritë, mjetet dhe strategjitë e nevojshme për zbatimin me sukses CLIL-in në klasat e tyre, duke siguruar që nxënësit të kenë përfitim nga kjo qasje rinovuse e mësimi. Mbi bazën e mbi 17 viteve hulumtimi dhe përvoja në zbatimin e CLIL-it, Qendra DOUBLE L për Gjuhët e Huaja dhe Përkthime e shpërndan këtë Manual për të siguruar burimin gjithëpërfshirës që njehon bazat teorike me mjetet dhe strategjitë praktike.¹

¹Të gjithë nocionet që përdoren në këtë Manual në gjininë mashkullore përfshijnë të njëjtat nocione në gjininë femërore.

1.2 Qëllimet

Qëllimi kryesor i këtij Manuali është t'i mbështesë mësimdhënësit me njohuritë dhe me aftësitë e nevojshme për zbatimin efikas të CLIL-it në klasat e tyre. Konkretisht, Manuali ka si qëllim që:

- ▶ Të sigurojë kuptimim me themel të CLIL-it; të hulumtojë origjinën, zhvillimin dhe parimet bazë të CLIL-it për vendosjen e bazës së fortë teorike.
- ▶ Të ofrojë strategjitë praktike të zbatimit; të parashtrojë strategjitë praktike për integrimin e CLIL-it në kurrikulat ekzistuese, përshtatjen e materialeve mësimore dhe ofrimin e mbështetjes gjuhësore.
- ▶ Të drejtojë planifikimin e orëve efikase të mësimi; t'u ndihmojë mësimdhënësve në krijimin e orëve të CLIL-it, që barasvlerësojnë qëllimet e përmbajtjeve dhe të gjuhës, duke përfshirë mjetet ndihmëse vizuale dhe teknologjinë.
- ▶ Të përmirësojë aftësitë e drejtimit të klasës; të ofrojë teknikat për krijimin e mjedisit të CLIL-it frymëzues, për nxitjen e pjesëmarrjes dhe të drejtimit në nivelet e ndryshme të njohurive.
- ▶ Të zhvillojë aftësinë e vlerësimit; të paraqesë strategjitë formuese dhe përmbledhëse të vlerësimit të përshtatura me CLIL-in, duke përfshirë mjetet për vetëvlerësimin dhe reflektimin.
- ▶ Të promovojë rritjen profesionale; të nxisë zhvillimin e vazhdueshëm profesional përmes burimeve për trajnimin dhe mundësisë për bashkëpunim midis mësimdhënësve.

Me realizimin e këtyre qëllime, Manuali synon të përmirësojë cilësinë e arsimit dygjuhësh në Malin e Zi, duke nxitur suksesin mësimor të nxënësve dhe kompetencën e tyre gjuhësore.

1.3 Struktura e Manualit

Ky Manual është i ndërtuar në disa kapituj kryesorë, ku secili përqëndrohet në aspektet e ndryshme të zbatimit të CLIL-it:

1

Kapitulli 1: Kuptimi i CLIL-it ofron pasqyrimin gjithëpërfshirës të CLIL-it, duke përfshirë origjinën e tij, parimet bazë dhe rëndësinë për arsimin e Malit të Zi.

2

Kapitulli 2: Zbatimi praktik ofron strategjinë për integrimin e CLIL-it në kurrikula, përshtatjen e materialeve mësimore dhe ofrimin e mbështetjes gjuhësore.

3

Kapitulli 3: Planifikimi i orës së mësimi përqëndrohet në dizajnimin e orëve, që integrojnë me efikasitet rezultatet e përmbajtjes dhe të gjuhës.

4

Kapitulli 4: Drejtimi i klasës ofron pikësyzimet për krijimin e mjedisit të CLIL-it për mësimin dhe drejtimin në nivelet e ndryshme të njohurive.

5

Kapitulli 5: Strategjitë e vlerësimit përfshijnë si teknikat e vlerësimit formues dhe përmbledhës, si edhe vetëvlerësimin dhe reflektimin.

6

Kapitulli 6: Zhvillimi profesional thekson rëndësinë e trajnimit të vazhdueshëm dhe bashkëpunimin midis mësimdhënësve për përmirësimin e vazhdueshëm të praktikave të CLIL-it.

Çdo kapitull është menduar ashtu, që të funksionojë i pavarur, duke u mundësuar mësimdhënësve që të përqëndrohen në fushat specifike të interesit ose të nevojave. Megjithatë, kur kapitujt lexohen sipas renditjes, ato ofrojnë udhërrëfimin gjithëpërfshirës për integrimin me sukses të CLIL-it në mjediset arsimore dygjuhëshe. Çdo kapitull është menduar për t'iu shtuar të mëparshmit, duke ofruar përparimin logjik që nga kuptimi i bazave teorike të CLIL-it deri në zbatimin e strategjive praktike në klasë. Manuali përfundon me shtojcat, që ofrojnë burimet shtesë, duke përfshirë shembuj të planeve të orëve të mësimi dhe modelet për vlerësimin, për t'u mbështetur më tej mësimdhënësit në zbatimin e CLIL-it.

KUPTIMI I CLIL-it

1.1 Përkufizimi dhe paraqitja e shkurtër

Mësimi i Integruar i Përmbajtjes dhe i Gjuhës (CLIL) është qasja mësimore me fokus të dyfishtë, ku lëndët mësohen edhe në gjuhën shtesë, e cila nuk është gjuha e parë e nxënësit. Kjo metodë pedagogjike promovon njëkohësisht mësimin e përmbajtjes dhe aftësive gjuhësore, duke mundësuar përvojën më të thellë dhe më kontekstuale të mëimit. CLIL-i njihet si mjeti i fuqishëm për zhvillimin e shumëgjuhësisë e të mirëkuptimit ndërkulturor, të cilat bëhen gjithnjë e më të rëndësishme në botën tonë të globalizuar.

CLIL-i përfaqëson njësimin e mëimit të Lëndës mësimore dhe të gjuhës, me qëllim që t'i përmirësojë aftësitë gjuhësore të nxënësve në gjuhën e dytë, ndërsa zgjerojnë njëkohësisht kuptimin e tyre për fushën specifike të njohurive.

Në thelbin e vet, CLIL-i nuk është vetëm mësimi i Lëndës mësimore në gjuhën e huaj; fjala është për krijimin e mjedisit arsimor me fokusin e dyfishtë, ku gjuha dhe përmbajtja janë njëloj të rëndësishme. Kjo metodologji i nxit nxënësit që të angazhohen më thellë tek materiali, të promovojnë zhvillimin e ndërlidhur të vetëdijësisë kulturore dhe aftësitë e komunikimit.

Karakteristikat kryesore të CLIL-it përfshijnë:

- ▶ Mësimin me fokus të dyfishtë; thekson përmbajtjen e Lëndës mësimore dhe aftësitë gjuhësore.
- ▶ Pjesëmarrjen aktive; i nxit nxënësit që të marrin pjesë aktivisht duke mundësuar kuptim më të thellë.
- ▶ Pasurimin kulturor; i ekspozon nxënësit ndaj kulturave të ndryshme, duke përmirësuar kompetencën ndërkulturore.
- ▶ Fleksibilitetin; është i përshtatshëm ndaj kontekstve dhe Lëndëve të ndryshme të mësimi.

CLIL-i mund të zbatohet në mënyra të ndryshme, nga programet imersive të pjesshme (zhytja në gjuhë), deri tek modulet brenda kursit. Fleksibiliteti i CLIL-it u lejon mësimdhënësve, ta përshtatin qasjen me nevojat e klasës së tyre, duke e bërë atë mjetin universal në arsimin dygjuhësh.

Në dallim me metodat tradicionale të mësimi të gjuhës, të cilat përqëndrohen shpesh në strukturat e izoluara gjuhësore, CLIL-i e integron mësimin e gjuhës me përvetësimin e përmbajtjes. Kjo qasje u mundëson nxënësve të përvetësojnë aftësitë gjuhësore në kontekstin më të menduar dhe më relevant, të lidhur drejt-përdrejt me materialin që studiojnë. Për shembull, ora e mësimi të Historisë në gjuhën angleze mund të përfshijë jo vetëm ndodhitë historike, por edhe zhvillimin e aftësive gjuhësore përmes punës me tekstet, përmes diskutimeve dhe shkrimit të eseve në anglisht.

Efektiviteti i CLIL-it qëndron në aftësinë e tij për ta bërë mësimin e gjuhës më të natyrshëm dhe më pak artificial. Në klasën CLIL, gjuha nuk është një objekt studimi, por media përmes së cilës nxënësit kontaktojnë përmbajtjen mësimore. Ky kontakt pasqyron mënyrën në të cilën përdoret gjuha në jetën reale, ku komunikimi zhvillohet shpesh në kontekstin e detyrave ose të temave specifike dhe jo në izolim. Me integrimin e mësimi të gjuhës në mësimdhënien e përmbajtjes, CLIL u ndihmon nxënësve të zhvillojnë aftësitë gjuhësore dhe të ndërlidhura të nevojshme për suksesin, si në aspektin mësimor, ashtu edhe në jetën individuale.

Krahas kësaj, CLIL-i është i përshtatshëm për kontekstet e ndryshme të arsimit dhe mund të zbatohet në nivelet e ndryshme të arsimit dhe në Lëndët e ndryshme të mësimi. Qoftë fjala për arsimimin fillor, të mesëm ose të lartë, CLIL ofron kornizën fleksibile, që mund t'i përshtatet nevojave të nxënësve të ndryshëm.

Kjo përshtatshmëri ka kontribuar në përdorimin e gjerë të CLIL-it në sistemet arsimore kudo në botë.

Korniza 4C

Zhvilluar nga Do Koil, korniza 4C ofron modelin gjithëpërfshirës për zbatimin efikas të CLIL-it. Korniza përfshin:

1

Përmbajtjen (ang. Content);
Lëndën mësimore, temat dhe fushat.

2

Komunikimin (ang. Communication); mësimin dhe përdorimin e gjuhës.

3

Kognicionin (ang. Cognition);
mendimin që lidh formimin e koncepteve dhe kuptimin.

4

Kulturën (ang. Culture); shprehjen ndaj perspektivave të ndryshme dhe ndarja e mirëkuptimit.

Me integrimin e këtyre katër komponentëve, mësime mësimdhënësit mund të krijojnë përvojën e plotë të mësimin, që jo vetëm transmeton njohuri, por që zhvillon edhe mendimin kritik dhe vetëdijën kulturore.

CLIL-i në raport me mësimin tradicional të gjuhës

Në ndryshim me mësimin tradicional të gjuhës, vlera e të cilit qëndron në atë, se përqëndrohet vetëm në kompetencën gjuhësore në mënyrë të strukturuar, CLIL-i e integron mësimin e gjuhës brenda kontekstit të përmbajtjes së Lëndës mësimore. Ky kontekstualizim e bën mësimin e gjuhës më të menduar dhe me relevant për nxënësit, sepse ata mund të zbatojnë menjëherë aftësitë gjuhësore për të kuptuar dhe të fillojnë të merren me materiale mësimor.

Në mjediset tradicionale, gjuha mësohet shpesh e izoluar, gjë që mund të sjellë mungesën e motivimit ose ndjesinë se gjuha nuk është relevante. CLIL-i e zgjidh këtë problem:

- ▶ Duke rritur motivimin; nxënësit vërejnë menjëherë zbatimin e aftësive gjuhësore.
- ▶ Duke përmirësuar përqëndrimin; mësimi në kontekst ndihmon kujtesën më të mirë të gjuhës dhe të përmbajtjes.
- ▶ Duke zhvilluar aftësitë e rendit më të lartë të mendimit; angazhimi me përmbajtje në gjuhë të huaj kërkon analizën, sintezën dhe vlerësimin.

1.2 Origjina dhe zhvillimi i CLIL-it

Konteksti historik

- ▶ Arsimimi i hershëm dygjuhësh; shembujt e mësimit të përmbajtjes në gjuhën tjetër mund të ndiqen prapa deri në kohët antike, siç është përdorimi i latinishtes në universitetet e Mesjetës.
- ▶ Programet imersive: Gjatë viteve 1960 dhe 1970, Kanadaja ishte pionierja në programet imersive (zhytëse) në gjuhën frënge, gjë që ndikoi mjaft në modelet e mëvonshme të arsimimit dygjuhësh.

Ndodhitë kryesore të zhvillimit përfshijnë:

- ▶ Politika gjuhësore evropiane; ka inkurajuar shtetet anëtare, që të miratojnë strategjitë për përmirësimin e kompetencave gjuhësore.
- ▶ Projektet pilot; zbatimi i programeve CLIL në të gjithë Evropën për t'u vlerësuar realizueshmëria dhe efikasiteti e tyre.
- ▶ Hulumtimi dhe bashkëpunimi; rritja e interesit të komunitetit mësimor solli hulumtimet e gjera dhe vlerëimin e praktikave më të mira.

Përhapja globale e CLIL-it

Pas suksesit në Evropë, CLIL-i filloi të fitojë popullaritet në mbarë botën. Vendet në Azi, në Amerikën Latine dhe në Afrikë filluan t'i miratojnë metodologjitë e CLIL-it për ta çuar përpara arsimimin gjuhësor dhe për të përmirësuar konkurrencën globale.

Faktorët që ndihmojnë në përhapjen globale të CLIL-it përfshijnë:

- ▶ Globalizimi; nevoja për individë shumëgjuhësh në ekonominë globale.
- ▶ Reforma arsimore; lëvizja drejt qasjeve holistike në mësim, të cilat u drejtohen nxënësve.
- ▶ Përparimi teknologjik; qasja më e lehtë ndaj burimeve dhe mjeteve të bashkëpunimit.

Koncepti i Mësimi të Integruar i Përmbajtje dhe i Gjuhës (CLIL) u shfaq në fillim të viteve 1990 si përgjigje ndaj nevojës në rritje për arsimimin shumëgjuhësh në Evropë. Me zgjerimin e Bashkimit Evropian edhe vendet anëtare bëhen gjithnjë e më të lidhura, shfaqet nevoja emergjente për nxitjen e mësimi të gjuhëve dhe të shkëmbimeve kulturor midis qytetarëve të vendeve të ndryshme. Metodatat tradicionale të mësimi të gjuhës u treguan të papërshtatshme në përgatitjen e nxënësve për kërkesat e Evropës shumëgjuhëshe dhe multikulturore, gjë që i nxit ekspertët e arsimit dhe politikëbërësit për të hulumtuar qasjet e reja për arsimimin gjuhësor.

David Marsh, figura udhëheqëse në zhvillimin e CLIL-it, luajti rolin kyç në konceptualizimin dhe në promovimin e kësaj qasje rinovuese. Në bashkëpunim me kolegët e Universitetit të Jyväskylä në Finlandë, Marshi shfrytëzoi hulumtimet e programi të arsimit dygjuhësh në Kanada, të arsimit imersiv (programi intensiv i mësimi të gjuhës me "zhytje") në Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe të mësimi të gjuhës të bazuar mbi përmbajtjet në pjesë të tjera të botës. Këto ndikime të ndryshme u dhanë formë parimeve dhe praktikës së CLIL-it, i cili kishte si qëllim integrimin e mësimi të gjuhës dhe të përmbajtjeve në mënyrë efikase dhe të qëndrueshme.

Një nga motivimet kryesore për zhvillimin e CLIL-it ishte njohja, se mësimi i gjuhës është më efikas, kur ndërtohet mbi kontekstet e mirëmenduara dhe reale. Mësimi tradicional i gjuhës, i cili përqëndrohej shpesh në ushtrimet gramatikore dhe në memorizimin e fjalëve, shihej si i ndarë nga përdorimi real i gjuhës në jetën e përditshme. Në ndryshim me këtë, CLIL-i kishte si qëllim "t'i zhyste" nxënësit në gjuhën synuese, duke e përdorur atë si median për mësimin e Lëndës mësimore.

Kjo qasje jo vetëm që e bëri mësimin e gjuhës më relevant, por i ndihmoi nxënësit që ta kuptojnë më thellë Lëndën mësimore.

Suksesi i hershëm i CLIL-it në Evropë solli miratimin e tij të shpejtë në pjesët e tjera të botës. Vendet me traditë të fuqishme në arsimimin dygjuhësh, si Kanadaja dhe Finlanda, ishin ndër të parat që përqafuan CLIL-in si mënyrën për përmirësimin e rezultateve të mëimit të gjuhës. Në këto vende, CLIL-i u konsiderua si vazhdim i natyrshëm i programeve imersive ekzistuese, që kishin treguar tashmë përparësi në mësimin e përmbajtjeve mësimore përmes gjuhës tjetër.

Në Evropë, CLIL-i përjetoi hov në fund të viteve 1990 dhe në fillim të viteve 2000, sepse politikëbërësit njohën potencialin e tij për mbështetjen e qëllimeve të Bashkimit Evropian në promovimin e shumëgjuhësisë dhe të mirëkuptimit ndërkulturor. Komisioni Evropian e mbështeti aktivisht zbatimin e CLIL-it përmes nismave të ndryshme, duke përfshirë financimin e programeve të trajnimit të mësimdhënësve dhe të projekteve kërkimore. Kjo mbështetje ndihmoi, që CLIL-i të bëhet qasja kryesore në arsimimin gjuhësor në Evropë, në ç'rast shumë vende e përfshin CLIL-in në kurrikulat e tyre kombëtare.

Ndërsa CLIL-i vazhdoi të zhvillohej, u bë e qartë, se qasja nuk kufizohej vetëm në mësimin e gjuhës. Mësimdhënësit filluan të njohin përfitimet më të gjera arsimore të CLIL-it, duke përfshirë aftësinë e tij për të nxitur zhvillimin e ndërlidhur, mendimin kritik dhe aftësitë për zgjidhjen e problemeve. Studimet hulumtuese të kryera në vende të ndryshme siguruan dëshmi se CLIL-i mund të sjellë përmirësimin e rezultateve mësimore si në fushën gjuhësore ashtu dhe në atë të përmbajtjeve. Kjo bazë hulumtuese në rritje konsolidoi edhe më shumë statusin e CLIL-it si qasje e vlefshme pedagogjike.

Sot, CLIL-i njihet gjerësisht si një nga metodat efikase për promovimin e shumëgjuhësisë dhe të kompetencës ndërkulturore në shkolla. Përdoret në mjediset e ndryshme të arsimit, nga shkollat fillore dhe të mesme deri te universitetet dhe në programet e trajnimit profesional. Fleksibiliteti i CLIL-it i mundëson atij përshtatjen me kontekste të ndryshme të arsimit, duke e bërë mjetin universal për mësimin e gjuhëve dhe të përmbajtjeve. Megjithatë globalizimi vazhdon ta modelojë botën, kërkesa për CLIL-in

sigurisht që do të rritet, sepse gjithnjë e më shumë vende po synojnë t'i përgatisin nxënësit e vet për suksesin në botën multikulturore dhe shumëgjuhëshe.

1.3 Parimet bazë të CLIL-it

Mësimi i Integruar i Përmbajtjes dhe i Gjuhës (CLIL) bazohet në tërësinë e parimeve bazë, që sjellin zbatimin e tij dhe që përcaktojnë qasjen unike ndaj arsimimit. Këto parime janë kyçe për të kuptuar mënyrën si funksionon CLIL-i dhe pse ka qenë i suksesshëm në promovimin e mësimit të gjuhëve dhe të përmbajtjeve. Duke i përmbajtur këtyre parimeve, mësimdhënësit mund të krijojnë mësimet efikase dhe tërheqëse CLIL, të cilat u përgjigjen nevojave të nxënësve.

Fokusi i baraspeshuar; kujdesi i njëjtë kushtuar përmbajtjes së Lëndës mësimore dhe aftësive gjuhësore.

Integrimi i përmbajtjes dhe gjuhës; parimi më themelor i CLIL-it është integrimi i objektivave lidhur me përmbajtjen dhe me gjuhën. Në klasën CLIL, nxënësit nuk mësojnë vetëm gjuhën, por e përdorin gjuhën si mjetin për mësimin përmbajtjes mësimore. Ky fokus i dyfishtë kërkon, që mësimdhënësit ta mendojnë me kujdes temën mësimore që trajtojnë, njohuritë specifike të Lëndës mësimore dhe aftësitë gjuhësore. Për shembull, tema e mësimit e CLIL mbi mbrojtjen e mjedisit mund të përfshijë mësimin për ekosistemet duke e zhvilluar fjalorin lidhur me Biologjinë dhe me Gjeografinë. Çelësi është të sigurohet, që qëllimet lidhur me përmbajtjen dhe me gjuhën të jenë njëjloj të rëndësishme dhe të integruara pa u vënë re në planin e temës së mësimit.

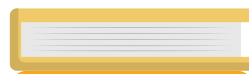
Gjuha mësohet në kontekstin e Lëndës mësimore, gjë që e bën atë relevant dhe kuptimplote.

Mësimi në kontekst; mësimi i gjuhës është më efikas, kur është i lidhur me përmbajtjen kuptimplote dhe relevante. Në CLIL, gjuha mësohet në kontekstin e Lëndës mësimore, që u ndihmon nxënësve të kuptojnë, si përdoret gjuha në situatat reale. Kjo qasje kontekstuale e bën mësimin e gjuhës më interesant dhe më të rëndësishëm për nxënësit, sepse mund ta shohin zbatimin praktik të gjuhës në jetën mësimore dhe personale. Për shembull, tema e mësimit në CLIL nga Historia mund të përfshijë analizën e burimeve parësore, me ç'gjë përmirësohet jo vetëm kuptimi i ngjarjeve historike, por edhe zhvillohen aftësia e leximit dhe të analizës në gjuhën e synuar.

1
2

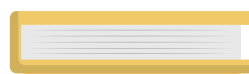
3 4 5

Angazhimi kognitiv CLIL nxit zhvillimin e aftësive më të larta të ndërlidhura, duke i sfiduar nxënësit që ta trajtojnë përmbajtjen dhe gjuhën në nivelin më të thellë të ndërlidhjes. Meqë nxënësit e mësojnë përmbajtjen e temës në gjuhën tjetër, ata duhet ta përpunojnë informacionin, t'i analizojnë konceptet dhe t'i zgjidhin problemat në mënyrë më të ndërlidhur. Ky angazhim kognitiv i nxit nxënësit, që të mendojnë në mënyrë kritike, të lidhin idetë dhe të zbatojnë njohuritë e veta në mënyra të reja dhe krijuese.

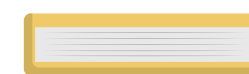
Për shembull, tema e mësimit në CLIL nga Matematika mund të përfshijë zgjidhjen e problemeve me fjalë në gjuhën e synuar, gjë që kërkon nga nxënësit, që t'i kuptojnë konceptet matematikore si dhe gjuhën që përdoret për përshkrimin e tyre.

Vetëdija kulturore; CLIL nxit mirëkuptimin ndërkulturor duke i ekspozuar nxënësit me perspektivat, me vlerat dhe me praktikat e ndryshme kulturore përmes gjuhës së huaj. Ky dimension kulturor është pjesë përbërëse e CLIL, sepse u ndihmon nxënësve, që të zhvillojnë aftësitë dhe qëndrimet e nevojshme për t'u orientuar në botën multikulturore. Në klasën e CLIL, nxënësit hulumtojnë kontekstet kulturore të gjuhës, që mësojnë përmes letërsisë, historisë, artit ose ndodhive aktuale.

CLIL nxit mirëkuptimin ndërkulturor duke i ekspozuar nxënësit ndaj perspektivave të ndryshme.

Mësimi multimodal; CLIL njeh se mësimi është procesi multimodal që përfshin disa shqisa, mënyra komunikimi dhe lloje ndërveprimi. Në klasën CLIL, nxënësit i ekspozohen përvojave të ndryshme të mësimit, duke përfshirë veprimtaritë vizuale, auditive dhe kinetike. Këto përvoja multimodale ndihmojnë në forcimin e mësimit të gjuhës dhe të përmbajtjes, duke vënë në veprim pjesë të ndryshme të trurit dhe duke iu përshtatur stileve të ndryshme të mësimit. Për shembull, në temën e mësimit në CLIL nga Gjeografia mund të përfshihet studimi i hartave (vizualisht), dëgjimi i podcasteve për ndryshimet klimatike (auditivisht) dhe krijimin e modelit të vargmalit (kinetikisht). Duke përfshirë disa mënyra mësimi, CLIL-i u ndihmon nxënësve t'i ruajnë informatat dhe të zhvillojnë kuptimin me gjithpërfshirës të Lëndës mësimore.

Për shembull, tema e mësimit në CLIL nga Gjeografia mund të përfshijë studimin e hartave (vizualisht), dëgjimin e podcasteve rreth ndryshimeve klimatike (auditivisht) dhe krijimin e vargmalit (kinetikisht).

Në vend që të jenë marrës pasiv të njohurive, nxënësit në klasën CLIL nxiten, që të marrin pjesë në diskutime, të bëjnë pyetje, të zgjidhin problemet dhe të marrin pjesë në veprimtaritë e praktike.

Scaffolding dhe mbështetja; “Scaffolding” është parimi kyç i CLIL-it, sepse u siguron mbështetjen nxënësve në rrugëtimin e tyre të arsimimit. Mësimdhënësit ofrojnë ndihmën duke zbërthyer detyrat ndërlikuara në hapa më të vegjël, përdorin mjete ndihmëse vizuale dhe mbështetjen gjuhësore dhe rritin gradualisht nivelin e sfidave, si nxënësit të fitojnë besimin. Scaffolding u ndihmon nxënësve t’i ndërtojnë njohuritë e veta për gjuhën dhe përmbajtjen me kalimin e kohës, duke nxitur njëkohësisht ndjenjën e arritjes dhe të pavarësisë. Për shembull, tema e mësimit në CLIL nga Kimia mund të fillojë me eksperimentin e thjeshtë, që fut në përdorim fjalët kyçe, ndërsa më pas pasojnë detyrat më të ndërlikuara, që kërkojnë nga nxënësit t’i zbatojnë njohuritë e veta në mënyra të reja.

Mësimi aktiv; CLIL-i nxit mësimin aktiv, duke i motivuar nxënësit, që të marrin rolin aktiv në arsimimin e vet. Në vend që të jenë marrës pasiv të njohurive, nxënësit në klasën CLIL nxiten të marrin pjesë në diskutime, të bëjnë pyetje, të zgjidhin probleme dhe të marrin pjesë në veprimtaritë praktike. Kjo qasje ndaj mësimit aktiv nxit mendimin kritik, krijimtarinë dhe bashkëpunimin, kur nxënësit punojnë së bashku në hulumtimin e ideve të reja dhe në zgjidhjen e problemeve të ndërlikuara. Për shembull, tema e mësimit në CLIL nga cilado Lëndë mësimore që studion natyrën dhe shoqërinë mund të përfshijë projektin në grup, ku nxënësit krijojnë prezantimin lidhur me temën e dhënë, e cila kërkon nga ata që të hulumtojnë, të debatojnë dhe t’i paraqesin idetë e veta në gjuhën e synuar.

Vlerësimi me qëllim të mësuarit; në CLIL, vlerësimi nuk është vetëm mjeti për matjen e arritjeve të nxënësve, por edhe mjeti për mbështetjen e vetë mësimit. Mësimdhënësit përdorin metodat e vlerësimit formues për të ofruar reagimin, për ta orientuar mësimdhënien dhe për t’u ndihmuar nxënësve për të menduar mbi progresin e vet. Për shembull, tema e mësimit të CLIL mbi Edukatën muzikore mund të përfshijë vlerësimet e moshatarëve, ku nxënësit japin reagimet e njeri-tjetrit për esetë, duke u ndihmuar atyre që të zhvillojnë aftësitë e veta hulumtuese dhe aftësinë e vet për të kritikuar dhe për ta përmirësuar punën e vetjak.

6
7
8

Për shembull, tema e mësimit të CLIL nga Letërsia mund të përfshijë vlerësimet e moshatarëve, ku nxënësit i japin njëri-tjetrit reagimet për esetë, duke u ndihmuar atyre që të zhvillojnë aftësitë e veta të shkrimit dhe aftësinë e vet për të kritikuar dhe për ta përmirësuar punën e vetjake.

1.4 Përparësitë e CLIL-it

Kompetenca e përmirësuar gjuhësore

- Rrjedhshmëria e përmirësuar; përdorimi i rregullt i gjuhës së synuar në kontekstet e ndryshme e rrit rrjedhshmërinë.
- Fjalori i zgjeruar; ekspozimi ndaj terminologjisë specifike për Lëndët e caktuara mësimore i pasuron aftësitë gjuhësore.
- Aftësi më të mira ligjërimi dhe dëgjimi; komunikimi autentik i përmirëson kompetencat gojore.

Kuptim më i thellë i përmbajtjes

- Angazhim me materialin; mësimi në gjuhë të huaj mund të rrisë angazhimin e ndërlidhur.
- Mësimi multimodal; përdorimi i mjeteve ndihmëse vizuale, i teknologjisë dhe i veprimtarive ndërvepruese u përshtatet stileve të ndryshme të mëimit. Përfitimet kognitive
- Kujtesa e përmirësuar; arsimimi dygjuhësh është i lidhur me funksionin e përmirësuar të kujtesës.
- Aftësitë për zgjidhjen e problemeve; orientimi në përmbajtjet në gjuhën tjetër forcon aftësitë për zgjidhjen e problemeve.
- Kreativiteti; ekspozimi ndaj gjuhëve të ndryshme nxit mendimin kreativ.

Kompetenca kulturore

- Vetëdija globale; kuptimi i përmbajtjes përmes prizmit gjuhësor tjetërsoj i nxit perspektivat globale.
- Ndjeshmëria kulturore; ekspozimi ndaj kulturave të ndryshme përmirëson empatinë dhe redukton etnocentrizmin.

Motivimi dhe vetëbesimi

- Motivimi i rritur; rëndësia e gjuhës në raport me përmbajtjen mund të rrisë motivimin e nxënësve.
- Ndërtimi i vetëbesimit; sukcesi në mjediset CLIL e rrit vetëbesimin dhe sigurinë në përdorimin e gjuhës.

Zhvillimi profesional për mësimdhënësit

- Përmirësimi i aftësive; mësimdhënësit zhvillojnë strategjitë e reja pedagogjike dhe aftësit gjuhësore.
- Mundësitë për bashkëpunim; CLIL-i nxit bashkëpunimin mes mësimdhënësve, me ç'gjë promovohet rritja profesionale.

Përparësitë e mëimit të integruar të gjuhës dhe i përmbajtjes (CLIL) janë të dokumentuara mirë dhe i kapërcejnë kornizat e kompetencës gjuhësore, duke përfshirë zhvillimin ndërlidhur, arritjet mësimore, vetëdijën kulturor dhe kohezionin social. Është dëshmuar, se CLIL-i ndikon pozitivisht mbi një varg rezultatesh të arsimimit, gjë që e bën atë qasje të vlefshme për shkollat dhe për mësimdhënësit që dëshirojnë të përgatisin nxënësit për sfidat e shekullit të 21-të.

Kompetenca gjuhësore; një nga përparësitë më të rëndësishme të CLIL-it është forcimi i kompetencave gjuhësore. Nëpërmjet ekspozimit afatgjatë (zhytjes) në gjuhën e synuar, CLIL-i u ndihmon nxënësve, që të zhvillojnë rrjedhshmërinë, saktësinë dhe vetëbesimin e vet në përdorimin e gjuhës. Meqë gjuha mësohet përmes përmbajtjes së menduar, nxënësit e ngulitin më lehtë fjalorin dhe strukturat gramatikore, sepse e shohin, se si përdoren këto elemente në situata reale. Hulumtimet tregojnë, se nxënësit në programet CLIL arrijnë shpesh rezultate më të mira se moshatarët e tyre në orët tradicionale të gjuhës në aftësitë si dëgjimi, ligjërimi, leximi dhe shkrimi.

Zhvillimi kognitiv: CLIL-i nxit zhvillimin kognitiv duke i sfiduar nxënësit që të mendojnë në mënyrë kritike, të zgjidhin problemet dhe të lidhin konceptet në gjuhën tjetër. Ky angazhim i ndërlidhur është i lidhur me përmirësimet e kujtesës, vëmendjes dhe të funksioneve ekzekutive, si edhe me nivelet më të larta të krijimtarisë dhe të risisë. Për shembull, hulumtimet tregojnë, se nxënësit në programet CLIL i kryejnë më mirë detyrat, që kërkojnë fleksibilitetin kognitiv, siç është kalimi nga një detyrë në tjetrën apo vëzhgimin e perspektivave të ndryshme.

Arritjet mësimore; krahas ndikimit në kompetencën gjuhësore dhe zhvillimin kognitiv, CLIL-i përmirëson arritjet mësimore si në gjuhë, ashtu edhe në fushat e përmbajtjes. Studimet tregojnë, se nxënësit në programet CLIL i kapërcejnë shpesh moshatarët e vet në testet e standardizuara dhe në matjet e tjera të arritjeve mësimore. CLIL-i, jo vetëm që i përmirëson aftësitë gjuhësore, por edhe e thellon kuptimin e përmbajtjeve dhe e zhvillon mendimin kritik.

Motivimi dhe angazhimi; është treguar, se CLIL-i rrit motivimin dhe angazhimin e nxënësve në mësim. Kjo ndodh për shkak se, CLIL-i e bën mësimin më relevant dhe më të menduar, sepse nxënësit mund të shohin, se si gjuha dhe përmbajtja që mësojnë janë të lidhur me botën përreth tyre. Krahas kësaj, aksesit aktiv i mësimin në CLIL i nxit nxënësit, që të marrin përgjegjësinë për mësimin e tyre, gjë që zhvillon ndjesinë e autonomisë dhe motivimin e brendshëm. Për shembull, hulumtimet kanë treguar, se nxënësit në programet CLIL janë më të prirur për pjesëmarrje në diskutime, në kryerjen e detyrave dhe në mësimin e mëtejshëm të gjuhës së synuar.

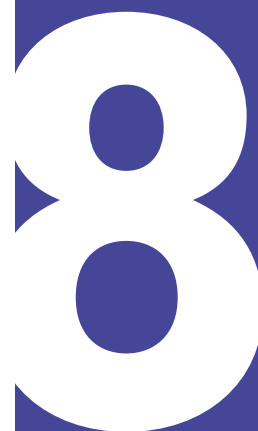
567

Vetëdija kulturore dhe kompetenca ndërkulturore; CLIL-i promovon vetëdijën kulturore dhe aftësitë ndërkulturore, duke i ekspozuar nxënësit ndaj perspektivave, vlerave dhe praktikave të ndryshme kulturore. Ky dimension kulturor i CLIL-it u ndihmon nxënësve, që t'i zhvillojnë aftësitë, siç janë empatia, toleranca dhe çiltërsia. Studimi i konteksteve kulturore të gjuhës që mësojnë, u mundëson atyre kuptimin më të thellë të botës dhe të rolit të tyre në të. Për shembull, një temë mësimi në CLIL për Historinë botërore mund të përfshijë studimin e ndikimit të kolonizimit nga disa këndvështrime, duke u ndihmuar nxënësve, që të zhvillojnë kuptimin më të nuancuar të ndodhjeve globale.

Kohezioni shoqëror dhe përfshirja; CLIL-i përdoret si mjet për promovimin e kohezionit dhe të përfshirjes shoqërore në shoqëritë shumëgjuhëshe dhe multikulturore. Duke ofruar arsimimin e cilësisë së lartë të gjuhës dhe të përmbajtjes për të gjithë nxënësit, CLIL-i ndihmon në pakësimin e pabarazive arsimore. Gjithashtu, CLIL-i nxit ndërveprimin shoqëror dhe punën në grup, gjë që forcon ndjesinë e përkatësisë dhe të unitetit midis nxënësve. Për shembull, hulumtimi ka treguar, se CLIL-i mund të ndihmojë në kapërcimin e hendekut midis nxënësve të mjediseve të ndryshme gjuhësore dhe kulturore, duke promovuar mirëkuptimin dhe bashkëpunimin më të madh.

Përgatitja për fuqinë punëtore globale; në botën e sotme të globalizuar, shumëgjuhësia vlerësohet gjithnjë e më shumë në punë. CLIL-i i përgatit nxënësit për kërkesat e ekonomisë globale duke zhvilluar aftësitë e tyre gjuhësore, kompetencat ndërkulturore dhe të aftësitë për punën në grupe të ndryshme. Shumë kompani shumëkombëshe i japin tani përparësi kandidatëve, që flasin disa gjuhë dhe që kanë përvojë pune në mjediset multikulturore, duke i bërë të diplomuarit e CLIL-it më konkurrentë në tregun e punës.

Mësimi gjatë gjithë jetës: CLIL-i nxit dashurinë për mësimin, duke e bërë arsimimin më interesant, më relevant dhe më argëtues. Përmes integritit të mësimin të gjuhës dhe të përmbajtjeve, CLIL-i u ndihmon nxënësve, që të zhvillojnë mënyrën e të menduarit të orientuar drejt rritjes dhe pasionit ndaj hulumtimit të ideve dhe të perspektiva të reja. Kjo dashuri ndaj mësimin vazhdon shpesh edhe jashtë klasës, sepse nxënësit kërkojnë mundësi të reja për të përdorur aftësitë gjuhësore dhe për të thelluar kuptimin e vet për botën. Për shembull, hulumtimi kanë treguar, se janë më të mëdha gjasat që nxënësit, që marrin pjesë në programet CLIL, do të vazhdojnë të studiojnë në gjuhën e synuar, të udhëtojnë jashtë vendit dhe të marrin pjesë në veprimtarit e mësimin gjatë gjithë jetës.

1.5 Rëndësia në lidhje me arsimimin malazez

Konteksti shumëgjuhësh

- Diversiteti gjuhësor; popullsia e Malit të Zi përfshin folësit e gjuhës malazeze, serbe, boshnjake, shqipe dhe kroate.
- Qëllimet e integritit në BE; si vend kandidat për anëtarësim në BE, shumëgjuhësia është një prioritet strategjik.

Reformat arsimore

- Modernizimi i kurrikulave; theksi është në arsimimin e bazuar në kompetencat dhe në mësimin e orientuar drejt nxënësve.
- Politika gjuhësore; politikat që promovojnë mësimin e gjuhëve të huaja, veçmas të anglishtës, si gjuhë globale.

Harmonizimi me qëllimet kombëtare Zbatimi i CLIL-it mbështet qëllimet arsimore të Malit të Zi përmes:

- Përmirësimin të cilësisë së arsimimit; integrimi i praktikave më të mira ndërkombëtare në kontekstet lokale.
- Promovimit të kohezionit shoqëror; nxitja mirëkuptimit të ndërsjellë midis grupeve të ndryshme gjuhësore.
- Zhvillimit ekonomik; përgatitja e fuqisë së punëtore me njohjen e gjuhëve të huaja e rrit konkurrencën.

Integrimi i CLIL-it në sistemin arsimor malazez paraqet rastin me rëndës për përmirësimin, si të mësimin të gjuhës, ashtu edhe të arritjeve mësimore. Meqë Mali i Zi përpiqet ta harmonizojë sistemin e vet të arsimit me standardet evropiane dhe t'i përgatisë nxënësit për sfidat e botës së globalizuar, CLIL-i ofron mjetin e fuqishëm për arritjen e këtyre qëllimeve.

Mali i Zi është vend shumëgjuhësh me trashëgimi të pasur gjuhësore dhe kulturore. Futja e CLIL-it në shkollat malazeze mund të ndihmojë në promovimin e shumëgjuhësisë dhe të mirëkuptimit ndërkulturor, ndërsa, njëkohësisht, t'u mundësojë nxënësve, që të zhvillojnë aftësitë gjuhësore, që u nevojiten për të qenë konkurrent në ekonominë globale. Përmes mësimin që përfshin përmbajtjen e Lëndës mësimore në gjuhë të huaj, CLIL-i mund t'u ndihmojë nxënësve, që të zhvillojnë kompetencën e lartë gjuhësore në disa gjuhë, gjë që bëhet gjithnjë e më e rëndësishme.

Për më tepër, CLIL-i është në përputhje me qëllimet më të gjera të sistemit arsimor malazez, i cili synon promovimin e mësimin gjatë gjithë jetës, kohezionin shoqëror dhe mirëkuptimin ndërkulturor. Duke integruar mësimin e gjuhës dhe të përmbajtjes, CLIL-i mund të ndihmojë në krijimin e sistemit më përfshirës dhe më të drejtë të arsimit, ku të gjithë nxënësit kanë akses arsimimin cilësor dhe mundësinë për të realizuar potencialin e vet të plotë.

Krahas kësaj, futja e CLIL-it në Malin e Zi mund të ndihmojë në zgjidhjen e disa sfidave me të cilat përballen sistemi arsimor i vendit, siç është nevoja për përmirësimin e rezultateve në mësimin e gjuhës duke rritur angazhimin e nxënësve dhe duke përmirësuar rezultatet mësimore. Duke u ofruar nxënësve përvojën më interesante dhe më relevante, CLIL-i mund të ndihmojë në motivimin e nxënësve, në përmirësimin e performancave të tyre mësimore dhe në përgatitjen për sukses në karrierë.

Rëndësia e CLIL-it në raport me arsimin malazez përforcohet edhe më shumë me aspiratat e vendit drejt anëtarësimit në Bashkimin Evropian. Meqë Mali i Zi e vazhdon rrugën e vet drejt anëtarësimi në BE, gjithnjë e më shumë po njihet rëndësia e shumëgjuhësisë dhe shkëmbimit kulturor. CLIL-i është mënyra, që të forcohen këto

aftësi të brezi i ardhshëm i qytetarëve, duke siguruar që të jetë i përgatitur mirë për kontributin dhe për përdorimin e mundësive që sjell anëtarësimi në BE.

Më tej, aplikimi i CLIL-it në Mal të Zi mund të shërbejë si model për vendet e tjera në rajon, të cilat dëshirojnë t'i përmirësojnë sistemet e veta arsimore dhe të promovojnë shumëgjuhësinë. Duke treguar përparësitë e CLIL-it, Mali i Zi mund të pozicionohet si lider në praktikat rinovuese arsimore në Ballkan dhe më gjerë.

Së fundi, përfshirja e CLIL-it në shkollat malazeze është në përputhje me prirjet globale në arsimim, ku theksi vihet në zhvillimin e aftësive për shekullin e 21-të. Këto aftësi, të cilat përfshijnë mendimin kritik, kreativitetin, bashkëpunimin dhe komunikimin, janë kyçe për suksesin në botën që ndryshon me shpejtësi. CLIL-i, i përqëndruar në integrimin e gjuhës dhe të përmbajtjeve, ofron kornizën ideale për zhvillimin e këtyre aftësive, duke mundësuar që nxënësit malazezë të jenë të pajisur mirë për t'u përballur me sfidat dhe me rrethanat e së ardhmes.

ZBATIMI PRAKTIK I CLIL-it

2.1 Fillimi me CLIL

Mësimi i Integruar i Përmbytjes dhe i Gjuhës (CLIL) përfaqëson distancimin e rëndësishëm në raport me qasjet tradicionale si në mësimdhënien e gjuhës, ashtu edhe në transmetimin e përmbytjeve. Ky distancim kërkon qasjen strategjike ndaj zbatimit, që fillon me themelet e forta në parimet pedagogjike dhe në metodologjitë praktike. Zbatimi i suksesshëm i CLIL-it kërkon kuptimin e thellë të aftësive gjuhësore të nxënësve, të kërkesave të përmbytjes në kurrikula dhe integrim të qëllimeve të mësimin të gjuhës dhe përmbytjeve.

Vlerësimi i kompetencës gjuhësore

-
- Kompetenca e mësimdhënësit; vlerësoni nivelin tuaj të njohurive të gjuhës së synuar dhe komoditetin tuaj gjatë mësimdhënies së përmbytjes në atë gjuhë.
 - Niveli i gjuhës tek nxënësit; duhet t'i kuptoni aftësitë aktuale gjuhësore të nxënësve tuaj, për ta përshtatur mësimin në mënyrën e duhur.
 - Pajtueshmëria me kurrikulën; rishikoni kurrikulën ekzistuese për të identifikuar sferat në të cilat CLIL-i mund të integrohet pa probleme.

Hapi i parë në zbatimin efikas të CLIL-it është vlerësimi i kompetencës gjuhësore të nxënësve. Ky vlerësim duhet të jetë gjithëpërfshirës, duke marrë parasysh aftësitë e nxënësit në ligjërimin, në dëgjimin, në leximin dhe në shkrimin në gjuhën e synuar. Mësimdhënësit mund të përdorin mjetet ndryshme për vlerësimin, duke përfshirë testet e standardizuara, vlerësimet diagnostikuese dhe metodat joformale si vëzhgimi në klasë dhe vetëvlerësimet e nxënësve. Kuptimi i nivelit fillestar gjuhësor i çdo nxënësi u mundëson mësimdhënësve, që t'ia përshtasin mësimdhënien nevojave të tyre dhe të përgatisin sistemin e duhur të rishtimit.

Krahas vlerësimit të kompetencës momentale gjuhësore, ka rëndësi të merret parasysh potenciali i nxënësve për përparimin në kuadër të CLIL-it. Nxënësit mund të ndeshën me vështirësi për shkak të kërkesave të dyfishta; mësimi i përmbajtjes së re në gjuhën tjetër, por me mbështetjen e duhur dhe me rritje graduale të kërkesave (scaffolding), mund të bëjnë përparimin e konsiderueshëm. Mësimdhënësit duhet të adaptojnë qasjen që nxit përparimin, duke njohur se kompetenca gjuhësore mund të përmirësohet përmes mësimdhënies dhe ushtrimit të synuar.

Përkufizimi i rezultateve

Vendosja e qëllimeve të qarta është kryesore për zbatimin me sukses të CLIL-it:

- ▶ **Rezultatet e përmbajtjeve; përcaktoni cilat njohuri nga fusha e Lëndës mësimore duhet t'i fitojnë nxënësit.**
- ▶ **Rezultatet gjuhësore; saktësoni aftësitë gjuhësore (dëgjimin, ligjërimin, leximin, shkrimin), që nxënësit duhet të zhvillojnë.**
- ▶ **Rezultatet kulturore; identifikoni rrethanat për përmirësimin e mirëkuptimit ndërkulturor.**

Fokusi i dyfishtë i CLIL-it; të mësuarit i njëkohshëm i përmbajtjeve dhe i aftësive gjuhësore, kërkon rezultate të përcaktuara qartë, që janë në përputhje me standardet e përmbajtjes dhe me rezultatet e mësimin të gjuhës. Këto rezultate duhet të jenë specifike, të matshme, të arritshme, relevante dhe të kufizuar në kohë (SMART), që të jenë të qarta dhe të arritshme.

Për shembull, në orën e mësimit të Historisë që zhvillohet në anglisht, rezultati mund të jetë, nxënësit për përmbajtjen janë të aftë t'i analizojnë shkaqet dhe pasojat e ndodhisë së rëndësishme historike, ndërsa rezultati gjuhësor mund të jetë, që nxënësit të përdorin fjalorin specifik lidhur me temën dhe të ndërtojnë fjali të ndërlikuara, të cilat shprehin marrëdhëniet shkak-pasojë.

Me përputhjen e këtyre rezultateve, mësimeve mund të krijojnë orët e mësimit që janë koherente dhe të qëllimshme, duke siguruar që nxënësit punojnë drejt qëllimeve mësimore dhe gjuhësore.

Gjithashtu, ka rëndësi t'i jepet përparësi rezultateve mbi bazën e nevojave të nxënësve dhe të kërkesave të kurrikulës. Në disa raste, rezultatet gjuhësore mund të jenë prioritare, veçmas nëse nxënësit kanë nivel më të ulët të njohurive të gjuhës së synuar. Në raste të tjera, rezultatet e përmbajtjes mund të jenë më të rëndësishme, veçmas kur nxënësit përgatiten për provimet përfundimtare. Baraspeshimi i këtyre prioriteteve kërkon planifikimin e kujdesshëm dhe kuptimin e thellë të procesit të mësimit.

Zgjedhja e përmbajtjes

Zgjedhja e përmbajtjes së duhur për CLIL-in është komponenti kyç i zbatimit të suksesshëm. Jo të gjitha përmbajtjet janë njësoj të përshtatshme për CLIL-in dhe mësimeve duhet të zgjedhin me kujdes temat që nxitin mësimin e gjuhës. Përmbajtja e pasur me koncepte dhe që kërkon mendim kritik është shpesh e përshtatshme për CLIL-in, sepse ofron mundësi të shumta për përdorimin e menduar të gjuhës.

Për shembull, tema e mësimit mbi ekosistemet në orët e mësimit të Dituri natyrës është zgjedhje e shkëlqyer për CLIL-in, sepse përfshin kuptimin e sistemeve komplekse, analizën e ndërveprimeve brenda këtyre sistemeve dhe përdorimin e terminologjisë specifike shkencore. Kjo përmbajtje mund të jetë e kapshme për nxënësit përmes mjeteve vizuale, veprimtarive praktike dhe zhvillimit të diskutimit, ku të gjitha mbështesin mësimin e gjuhës.

Gjatë përzgjedhjes së përmbajtjes, mësime dhënësit duhet të marrin parasysh edhe kontekstin kulturor e gjuhësor të nxënësve të vet. Përmbajtja që është relevante nga ana kulturore dhe e njohur për nxënësit mund të shërbejë si urë lidhëse drejt gjuhës dhe koncepteve të reja. Nga ana tjetër, përmbajtja që është e panjohur, ose e largët nga ana kulturore, mund të kërkojë njohuri paraprake shitesë dhe përfshirjen graduale, që të jetë e aksesueshme. Mësime dhënësit duhet të jenë të vetëdijshëm për këta faktorë gjatë planifikimit të orëve të mësimit CLIL, duke siguruar që përmbajtja të jetë sfiduese dhe e njohur.

Mbështetja gjuhësore dhe përfshirja graduale (scaffolding)

Mbështetja gjuhësore është komponenti bazë i CLIL-it, pasi u mundëson nxënësve qasjen në përmbajtje, duke zhvilluar njëkohësisht aftësitë e veta gjuhësore. Mbështetja efikase gjuhësore përfshin një varg strategjish të menduara për t'i përfshirë gradualisht nxënësit në kuptimin dhe përdorimin e gjuhës së synuar.

Mësimi paraprak i fjalorit kryesor është një nga strategjitë më të rëndësishme në CLIL. Para se të prezantojnë përmbajtjen e re, mësime dhënësit duhet të identifikojnë dhe t'u mësojë saktësisht nxënësve fjalorin që duhet ta kuptojnë dhe ta përdorin gjatë orës së mësimit. Ky mësim i fjalorit duhet të shkojë përtej përkufizimeve të thjeshta, duke përfshirë shembuj, kontekste dhe mundësi, që nxënësit t'i përdorin fjalët në mënyrë të menduar.

Krahas mësimit të fjalorit, mësime dhënësit duhet të sigurojnë kornizat gjuhësore dhe fillimet e fjalive që u ndihmojnë nxënësve t'i strukturojnë mendimet e veta dhe të komunikojnë me efikasitet. Këto mjete janë veçmas të dobishme në veprimtaritë me gojë dhe me shkrim, ku nxënësit mund të kenë vështirësi në shprehjen e ideve komplekse në gjuhën e synuar. Duke siguruar skelat gjuhësore të ashtq. *scaffolding*, mësime dhënësit mund t'i ndihmojnë nxënësit, që të zhvillojnë rrjedhshmërinë dhe saktësinë në përdorimin e gjuhës.

Aspekt tjetër i rëndësishëm i mbështetjes gjuhësore në CLIL është përdorimi i mjeteve ndihmëse vizuale dhe organizuesve grafikë. **Mbështetja vizuale, siç janë**

diagramet, grafikët dhe figurat mund t'u ndihmojnë nxënësve, që të kuptojnë konceptet abstrakte dhe të bëjnë lidhjen midis ideve. Organizuesit grafikë, si diagramet e Venit ose hartat e mendjes, mund t'u ndihmojnë nxënësve që t'i organizojnë mendimet e veta dhe t'i planifikojnë përgjigjet. **Këto mjete janë me vlerë të paçmueshme në ndihmesën nxënësve për t'u orientuara në kërkesat e dyfishta të mësimit të gjuhës dhe të përmbajtjes.**

Krijimi i orëve ndërvepruese të mësimit

Angazhimi i nxënësve është kyç për mësimin me sukses në çdo kontekst, ndërsa veçmas në CLIL, ku nxënësit duhet t'i mposhtin sfidat e mësimit të përmbajtjeve të reja në gjuhën tjetër. Për të nxitur edhe ndërveprimin, mësime ndërmjetmësit duhet të krijojnë orët e mësimit interaktive, që u drejtohen nxënësve dhe që janë relevante për jetën dhe për interesat e tyre.

Zhvilloni njësitë tematike që lidhin mësimin e përmbajtjes dhe të gjuhës:

- ▶ **Qasja ndërdisiplinore; lidhni konceptet nga fushat e ndryshme për të pasuruar përvojat e mësimit.**
- ▶ **Mësimi i bazuar në projekte; zbatoni projektet që kërkojnë nga nxënësit që të zbatojnë edhe njohuritë e përmbajtjes, edhe aftësitë gjuhësore.**
- ▶ **Lidhja me botën reale; përdorni kontekstet autentike për ta bërë mësimin më relevant dhe më interesant.**

Një qasje efikase për rritjen e angazhimit në CLIL është përdorimi i mësimit përmes projekteve (PBL). Në PBL, nxënësit punojnë në projekt për një periudhë të gjatë kohore, gjë që u mundëson ta hulumtojnë hollësisht temën dhe të zbatojnë aftësitë e tyre gjuhësore në kontekstin e menduar. Për shembull, projekti mbi burimet e rinovueshme të energjisë në orën e mësimit të Kimisë mund të përfshijë hulumtimin, eksperimentet dhe prezantimet, të gjitha në gjuhën e synuar. Kjo qasje jo vetëm që

thellon kuptimin e përmbajtjes nga nxënësi, por edhe ofron mundësi të pasura për përdorimin e gjuhës.

Strategjia tjetër për rritjen e angazhimit është përfshirja e veprimtarive kooperuese, ku nxënësit punojnë së bashku në çifte ose grupe të vogla për kryerjen e detyrave. Mësimi kooperues nxit ndërveprimin, komunikimin dhe bashkëpunimin, të cilat janë elemente kyçe për zhvillimin e gjuhës. Në klasën e CLIL, mësimi kooperues mund të përfshijë diskutimet në grup, mësimin e ndërsjellë ose veprimtaritë e përbashkëta për zgjidhjen e problemeve.

Në fund, mësimdhënësit duhet të përpiqen, që temat e veta të mësimin t'i bëjnë të vlefshme për përvojat dhe aspiratat e nxënësve. Kur nxënësit shohin lidhjen midis asaj që mësojnë dhe jetës së vet, gjasat janë më të mëdha, se do të jenë të motivuar dhe të angazhuar.

Krijimi i mjedisit të favorshëm për mësim

Mjedisi në klasë luan një rol kyç në suksesin e CLIL-it. Mjedisi i përshtatshëm për mësim është ai, ku nxënësit ndihen të sigurt, të respektuar dhe të inkurajuar për të rrezikuar në përdorimin e gjuhës. Këtë mjedis e karakterizon kultura pozitive në klasë, pritshmëritë e qarta dhe marrëdhëniet e mira midis mësimdhënësve dhe nxënësve.

Planifikoni rrjedhën e orës së mësimin për të mbështetur zhvillimin gradual të gjuhës dhe të përmbajtjes:

- ▶ **Scaffolding** – mbështetja në mësim; përdorni gjuhën dhe konceptet e reja në pjesët që përvetësohen lehtë.
- ▶ **Mbështetja në njohuritë e mëparshme; lidheni materialin e ri me atë që nxënësit e dinë tashmë.**
- ▶ **Udhëzuesit e ritmit; përcaktoni kornizat kohore, që mundësojnë kohën e mjaftueshme për hulumtimin dhe përvetësimin e Lëndës.**

Për të krijuar mjedisin e favorshëm për mësimin, mësimdhënësit duhet të vendosin rregulla dhe rutina të qarta, që promovojnë respektin dhe pjesëmarrjen aktive. Këto rregulla duhen shpjeguar në mënyrë eksplicite dhe zbatuar vazhdimisht, duke siguruar që të gjithë nxënësit t'i kuptojnë pritshmëritë në lidhje me sjelljen dhe me përdorimin e gjuhës. Për shembull, një nga rregullat në klasë mund të jetë "përdor gjuhën e synuar, sa më shumë që të jetë e mundur", me udhëzimet specifike kur dhe si duhet ta përdorin nxënësit gjuhën gjatë veprimtarive të ndryshme.

Krahas rregullave të qarta, mësimdhënësit duhet të kultivojnë kulturën e klasës që vlerëson përpjekjen, këmbënguljen dhe qëndrueshmërinë. Nxënësit duhet të inkurajohen të rrezikojnë në përdorimin e gjuhës edhe nëse bëjnë gabime. Mësimdhënësit mund ta modelojnë këtë sjellje duke pranuar gabimet e veta dhe duke treguar se si mësohet prej tyre. Mbështetja, si lavdërimi dhe inkurajimi, gjithashtu mund t'u ndihmojë nxënësve, që të krijojnë besimim dhe të qëndrojnë të motivuar.

Marrëdhëniet e mira midis mësimdhënësve dhe nxënësve janë një tjetër element kyç i mjedisit të përshtatshëm për mësim. Mësimdhënësit duhet ta ndajnë kohën për t'i njohur nxënësit e vet, për të kuptuar nevojat dhe interesat e tyre dhe për të ndërtuar besimin. Kur nxënësit e ndjejnë se mësimdhënësi i vlerëson dhe beson në potencialin e tyre, ka më shumë gjasa që të jenë të angazhuar dhe të motivuar për të mësuar. Për shembull, mësimdhënësi mund të mbajë rregullisht takimet individuale me nxënësit për të biseduar për përparimin e tyre, për të vendosur qëllime dhe për të dhënë reagime të personalizuar.

2.2 Integrimi në kurrikula

Filloni me harmonizimin e përmbajtjeve mësimore me qëllimet e mësimi të gjuhës:

- Analiza e kurrikulave; shihini standardet kombëtare të kurrikulave për fushën tuaj.
- Kërkesat gjuhësore; identifikoni funksionet dhe strukturat gjuhësore të nevojshme për kuptimin e përmbajtjes.
- Harmonizimi i qëllimeve: krijoni qëllime të integruara që përfshijnë edhe zotërimin përmbajtjes, edhe zhvillimin e gjuhës.

Zgjedhja e përmbajtjes së duhur

Zgjidhni përmbajtjen e përshtatshme për CLIL-in:

- Rëndësia; zgjidhni temat që janë të rëndësishme dhe interesante për nxënësit.
- Kompleksiteti; sigurohuni se përmbajtja është sfiduese, por e arritshme me mbështetjen e duhur gjuhësore.
- Përmbajtja kulturore; përfshini temat që ofrojnë njohuri kulturore dhe që nxitin mirëkuptimin ndërkulturor.

Integrimi e CLIL-it në kurrikulën e gjerë kryesore është, si kjo qasje të jetë e qëndrueshme, koherente dhe e harmonizuar me rezultatet e përgjithshme të Lëndës ose të njësisë mësimore. Ky integrim nënkupton bashkëpunimin midis mësimdhënësit të gjuhës dhe të përmbajtjes, përshtatjen e materialeve ekzistuese mësimore dhe përputhueshmërinë e metodave të vlerësimit me rezultate të dyfishtë të CLIL-it.

Planifikimi në nivel aktiv dhe mësimdhënia e përbashkët

Bashkëpunimi është themeli i zbatimit të suksesshëm të CLIL-it. **Mësimdhënësit e gjuhës dhe të përmbajtjeve sipas profilit duhet të planifikojnë së bashku temat e mësimet, t'i përgatisin materialet dhe të vlerësojnë njohuritë e nxënësve.**

Ky bashkëpunim mund të marrë forma të ndryshme, nga takimet joformale për planifikimin deri tek për marrëveshjet formale se ku dhe kur është kjo e realizueshëm.

Në modelin e mësimdhënies së përbashkët, edhe mësimdhënësi i gjuhës, edhe mësimdhënësi i përmbajtjes ndajnë përgjegjësi për mësimdhënien. Ky model mundëson bashkëpunimin në kohën reale në klasë, ku mësimdhënësi i gjuhës mund t'u ofrojë menjëherë mbështetjen dhe ndihmën nxënësve, kur merren me përmbajtjen. Mësimdhënia e përbashkët mundëson gjithashtu mësimin e diferencuar, ku mësimdhënësit mund ta përshtasin mbështetjen e vet për të përmbushur nevojat e grupeve të ndryshme të nxënësve.

Për shembull, në orën e mësimet të CLIL të Historisë, mësimdhënësi i përmbajtjes mund të trajtojë temën mbi shkaqet e Luftës së Parë Botërore, ndërsa mësimdhënësi i gjuhës ofron mbështetje duke i njohur nxënësit paraprakisht me fjalët kyçe, duke i lehtësuar diskutimet dhe duke ofruar reagimet mbi shkrimin e nxënësve. Kjo qasje bashkëpunuese siguron arritjen e qëllimeve si të përmbajtjes ashtu edhe të gjuhës, si edhe që nxënësit të marrin mbështetjen e nevojshme për suksesin. Është e qartë, se ky model vështirë se mund të zbatohet në Mal të Zi, por të mundësosh një bashkëpunim të tillë herë pas here në lëndët veçanërisht sfiduese do të ishte e dobishme edhe për nxënësit dhe për mësimdhënësit.

Integrimi ndërlëndor

Një nga përparësitë e CLIL-it është mundësia e tij për integrimin ndërlëndor. Duke lidhur mësimin e gjuhës me përmbajtjet nga disa Lëndë mësimore, mësimdhënësit mund të krijojnë përvojën e lidhur të plotë dhe të ndërsjellë mësimore.

Projektet ndërlëndore janë një mënyrë efikase për arritjen e këtij integrimi. Për shembull, projekti për ndryshimet klimatike mund të përfshijë përmbajtjet nga Dituri natyra, nga Gjeografia dhe nga Shkencat shoqërore, në ç'rast nxënësit do të përdornin gjuhën e synuar për hulumtimin, për analizën dhe për paraqitjen konkluzioneve të veta. Kjo qasje jo vetëm që i përforcon njohuritë nga përmbajtjet, por u ofron nxënësve mundësinë për të ushtruar aftësitë gjuhësore në kontekste të ndryshme.

Krahas projekteve, integrimi ndërlëndor mund të arrihet me njësitë tematike, ku tema e përbashkët hulumtohet përmes Lëndëve mësimore të ndryshme. Për shembull, njësia tematike mbi «inovacionet» mund të përfshihet në temën e mësimin nga historia e teknologjisë në orët e Historisë, në analizën shkencore të shpikjeve në orët e Kimisë. Mësimi i gjuhës mund të integrohte në të gjithë njësinë, me fokus tek fjalori dhe strukturat e nevojshme gjuhësore për diskutimin mbi temën.

Përshtatja e materialeve mësimore

Përshtatja e materialeve mësimore është pjesa kyçe e integritit të CLIL-it në kurrikul. Materialet ekzistuese kurrikulare ndoshta do të duhet të modifikohen për të kënaqur qëllimet e dyfishta të mësimin të përmbajtjes dhe të gjuhës. Ky proces i përshtatjes përfshin thjeshtimin e gjuhës, përfshirjen e mjeteve vizuale dhe ofrimin e mbështetjes shtesë për zhvillimin e gjuhës.

Thjeshtimi i gjuhës pa pakësimin e përmbajtjeve

Përshtatni kompleksitetin e gjuhës duke ruajtur kërkesat mësimore:

- ▶ Përdorni gjuhën e qartë; përdorni fjalorin dhe strukturat thjeshta të fjalive.
- ▶ Shmangni zhargonin; zëvendësojini termat e ndërlikuara me sinonime të thjeshta ose jepni sqarime.
- ▶ Mbështetje vizuale; përdorni fotografi, diagrame dhe grafikë për kuptimin më të lehtë.

Mësimdhënësit duhet të fillojnë me shqyrtimin e kurrikulave ekzistuese dhe me identifikimin e fushës ku nevojitet mbështetja gjuhësore. Kjo mund të përfshijë thjeshtimin e teksteve të ndërlikuara, formimin e fjalorit të termave kyçe ose shtimin e mjeteve vizuale, siç janë diagramet dhe tabelat. Për shembull, në CLIL orën e Biologjisë, kapitulli nga Teksti mësimor mbi ndarjen e qelizave mund të thjeshtohet, për t'u fokusuar në konceptet kyçe dhe në fjalorin, krahas mjeteve shitesë vizuale që ilustrojnë procesin.

Krahas thjeshtimit të gjuhës, mësimdhënësit duhet të shqyrtojnë, si ta bëjnë përmbajtjen më të kapshme dhe më interesante për nxënësit. Kjo mund të përfshijë përdorimin e mjeteve multimediale, të tilla si videot, podkastet dhe simulimet interaktive, që u ofrojnë nxënësve mënyra të ndryshme për t'u përfshirë në përmbajtje. Për shembull, në CLIL orën e Fizikës, nxënësit mund të shohin videoregjistrimin e ndonjë eksperimenti nga Fizika, ndërsa pastaj të përdorin simulimin interaktiv për ta përsëritur eksperimentin dhe për të analizuar rezultatet.

Në fund, mësimdhënësit duhet të sigurojnë, që materialet e përshtatura të jenë në përputhje me qëllimet e përmbajtjes dhe të gjuhës. Kjo përputhshmëri mund të arrihet me përdorimin e rubrikave, që vlerësojnë aftësitë e nxënësve për ta përdorur gjuhën e synuar në demonstrimin e kuptimit të përmbajtjes. Për shembull, në CLIL orën e Dituri natyrës, rubrika për projektin hulumtues mund të vlerësojë aftësinë e nxënësve për të përdorur saktë terminologjinë përkatëse, si edhe kuptimin prej tyre të koncepteve ekonomike që studiohen.

Përdorni burimet nga jeta reale për rezultate më relevante:

- ▶ **Gazeta dhe revista; zgjidhni artikujt lidhur me temën.**
- ▶ **Videoregjistrime dhe podkaste; përfshini përmbajtje multimediale për të angazhuar nxënësit auditiv dhe vizual.**
- ▶ **Burimet onlajn; përdorni vebfaqet arsimore dhe platformat dixhitale për mësimim ndërveprues.**

Harmonizimi i vlerësimit

Praktikat e vlerësimit në CLIL duhet të jenë në përputhje me rezultatet e dyfishta të mësimit të përmbajtjes dhe të gjuhës. Kjo nënkupton përdorimin e vlerësimit formues dhe të përmbledhur, që vlerëson si njohuritë e nxënësve nga përmbajtja e caktuar, ashtu edhe aftësitë e tyre gjuhësore.

Vlerësimi formues është veçmas i rëndësishëm në CLIL, sepse u ofron nxënësve reagime të vazhdueshme dhe u ndihmon mësimdhënësve që ta përshtasin mësimdhënien me nevojat e nxënësve. Vlerësimet formuese mund të jenë të shumëllojshme, duke përfshirë vlerësimet e ndërsjella përmes kvizeve, vetëvlerësimet dhe vëzhgimet. Për shembull, në CLIL e orës së Matematikës, mësimdhënësi mund të përdorë vlerësimet formuese për të verifikuar kuptimin e koncepteve matematikore tek nxënësit, si edhe aftësinë e tyre për të shpjeguar arsyetimin e tyre në gjuhën e synuar.

Vlerësimet përmbledhëse siç janë testet dhe projektet konkluduese, duhet të jenë gjithashtu të menduara në mënyrë të tillë, që të vlerësojnë edhe qëllimet e përmbajtjeve, edhe të gjuhës. Kjo mund të përfshijë përdorimin e rubrikave, të cilat vlerësojnë aftësinë e nxënësve për ta përdorur gjuhën e synuar për të treguar kuptimin e vet për përmbajtjen. Për shembull, në CLIL orën e Historisë, vlerësimi përmbledhës mund të përfshijë esenë, në të cilën nxënësit analizojnë ngjarjen historike duke përdorur fjalorin specifik dhe strukturat gjuhësore për shprehjen e qëndrimit të vet.

Integrimi i teknologjisë

Teknologjia mund të luajë rolin kyç në aplikimin e CLIL-it, duke u mundësuar nxënësve aksesin në një spektër të gjerë burimesh dhe mjetesh për mësimin e gjuhës dhe të përmbajtjes. Mësimdhënësit mund të përdorin platformat dixhitale, siç janë forumet, blogjet dhe hapësirat e përbashkëta të punës, për të krijuar mundësitë për nxënësit që t'i ushtrojnë aftësitë gjuhësore dhe të angazhohen me përmbajtjen jashtë klasës.

Për shembull, në CLIL orën e Gjeografisë, nxënësit mund të përdorin forumin onlajn për diskutimin mbi çështjet mjedisore, duke ndarë artikuj, videoregjistrime dhe burime të tjera në gjuhën e synuar. Ky ndërveprim onlajn jo vetëm që forcon aftësitë gjuhësore, por u ofron nxënësve mundësinë, që të merren me përmbajtjen në mënyrë të menduar.

Krahas platformave dixhitale, burimet multimediale, siç janë videoregjistrimet, podcastet dhe simulimet interaktive, mund të përdoren për përmirësimin e përvojës së mësimit. Për shembull, në CLIL orën e Kimisë, nxënësit mund të shohin dokumentarin e shkurtër mbi ndryshimet klimatike, të dëgjojnë podcastin mbi energjinë e rinovueshme dhe të përdorin simulim interaktiv për hulumtimin e ndikimit të burimeve të ndryshme të energjisë. Këto burime multimediale u ofrojnë nxënësve mënyra të shumëllojshme për angazhimin me përmbajtjen dhe për zhvillimin aftësive gjuhësore.

Projektimi i materialeve multimodale

Krijoni materiale që u përgjigjen stileve të ndryshme të mësimit:

- ▶ Mjetet ndihmëse vizuale; përfshini infografikët, hartat mendore dhe ilustrimet.
- ▶ Burimet audio; siguroni regjistrime të temave mësimore ose shpjegimet.
- ▶ Veprimtaritë kinestetike; përfshini detyrat praktike dhe eksperimentet.

Zhvillimi i mjeteve për mbështetjen e gjuhës

Siguroni burimet për mbështetjen e mësimit të gjuhës në kuadër të kontekstit të përmbajtjes:

- ▶ Fjalorët; përgatitni listën e termave kyçe me përkufizimet.
- ▶ Fillimet e fjalive; ofroni frazat që u ndihmojnë nxënësve për të formuluar përgjigjet.
- ▶ Kornizat gjuhësore; siguroni shabllone për detyrat me shkrim.

Diferencimi për nxënës të ndryshëm**Përshtatini materialet për t'i përmbushur nevojat e të gjithë nxënësve:**

- Disa nivele; përgatitni versionet e materialit në nivele të ndryshme vështirësie.
- Veprimtaritë shtesë; ofroni sfidat shtesë për nxënësit e avancuar.
- Strategjitë mbështetëse; ofroni ndihmën shtesë për nxënësit që u nevojitet, siç janë shpjegimet shtesë ose tekstet më të thjeshta.

Vlerësimi dhe përzgjedhja e burimeve**Zgjidhni materialet që janë në përputhje me parimet CLIL:**

- Vlefshmëria në raport me qëllimet; bëni që materialet të mbështesin edhe përmbajtjen, edhe gjuhën.
- Përshtatshmëria kulturore; zgjidhni burimet, që janë të ndjeshme dhe inkluzive nga pikëpamja kulturore.
- Interesimi i nxënësve; shqyrtoni temat, që do t'i angazhojnë dhe do t'i motivojnë nxënësit tuaj.

Zhvillimi profesional

Zhvillimi i pandërprerë profesional është thelbësor për mësime dhënësit që zbatojnë CLIL-in. Mësime dhënësit duhet të kenë akses në trajnime dhe në burimet që u ndihmojnë të zhvillojnë aftësitë e tyre gjuhësore, të kuptojnë parimet e CLIL-it dhe të mësojnë strategjitë për integrimin e gjuhës dhe përmbajtjes në klasë.

Aftësimi profesional mund të ketë forma të ndryshme, duke përfshirë trajnimet, kurset onlajn, vëzhgimet/hospitimet e ndërsjella dhe sesionet e planifikimit të përbashkëta. Për shembull, mësime dhënësit mund të marrin pjesë në komunitet profesionale

kushtuar CLIL-it, ku mund të ndajnë ide, të bashkëpunojnë në planifikimin e temave mësimore dhe të marrin reagime nga kolegët.

Krahas zhvillimit formal profesional, mësimdhënësit do të duhej të kërkojnë edhe mundësitë për mësimin e pavarur, siç janë leximi i artikujve kërkimor, pjesëmarrja në konferenca dhe pjesëmarrja në forumet onlajn. Duke mbetur i informuar për arritjet më të fundit në CLIL dhe në mësimdhënien e gjuhës, mësimdhënësit mund të përmirësojnë praktikën e vet dhe t'i plotësojnë më mirë nevojat e nxënësve të vet.

Zhvillimi profesional

Investimi në zhvillimin profesional është i rëndësishë thelbësore:

- Programet e trajnimit; merrni pjesë në seminare, në trajnime ose në kurset që përqëndrohen në metodologjitë CLIL.
- Përmirësimi i gjuhës; angazhohuni në veprimtaritë për përmirësimin kompetencave tuaja gjuhësore, siç janë kurset e gjuhës ose përvojat gjuhësore imerzive.
- Rrjetet; bashkohuni rrjeteve profesionale ose komuniteteve onlajn kush-tuar CLIL praktikantëve.

Mbledhja e burimeve

Mblidhni materialet e nevojshme për mbështetjen e mësimdhënies CLIL:

- Materialet mësimore; mblidhni tekste shkollore, artikuj, burime multimediale dhe materiale reale të vlefshme për Lëndën dhe gjuhën tuaj.
- Mjetet teknologjike; përdorni platformat dixhitale, aplikimet për mësimin e gjuhës dhe softuerët ndërveprues për rritjen e angazhimit të nxënësve.
- Mjetet e vlerësimit; përgatitni mjetet e vlerësimit si për kuptimin e përm-bajtjeve, ashtu edhe për zhvillimin e gjuhës.

2.3 Përshtatja e materialeve mësimore

Përshtatja e materialeve mësimore është aspekti kyç i zbatimit të CLIL-it, sepse siguron përmbushjen e qëllimeve të mësimiut edhe të përmbajtjes, edhe të gjuhës. Mësimdhënësit duhet të zgjedhin me kujdes, të modifikojnë dhe krijojnë materialet, që mbështesin rezultatet e dyfishta të CLIL-it, duke i bërë përmbajtje të kapshme dhe që nxitin njëkohësisht zhvillimin e gjuhës. Kjo nëndarje hulumton strategjitë për përshtatjen e materialeve mësimore për të përmbushur nevojat e klasës CLIL.

Thjeshtimi i gjuhës

Një nga sfidat kryesore të klasës CLIL është të sigurohet, që gjuha, e cila përdoret në materialet mësimore, t'i përshtatet nivelit të njohurive të nxënësve. Mësimdhënësit do të duhet ndoshta t'i thjeshtojnë tekstet e ndërlikuara, duke i zbërthyer konceptet e vështira në pjesë më të vogla. Kjo mund të arrihet me rishkrimin e teksteve në një gjuhë më të thjeshtë, duke përdorur fjali më të shkurtëra dhe duke shmangur termat profesionale. Gjithashtu, mësimdhënësit mund të sigurojnë fjalorë ose lista fjalësh që përkufizojnë termat dhe frazat kryesore, duke u ndihmuar nxënësve, që të kuptojnë dhe mbajnë mend fjalorin e ri.

Për shembull, në CLIL orën e Biologjisë, mësimdhënësit mund ta thjeshtojnë artikullin shkencor për ndërtimin e qelizës, duke i përmbledhur pikat kryesore dhe duke ofruar përkufizime të termave teknike. Kjo qasje u ndihmon nxënësve që të kenë akses ndaj përmbajtjes dhe të ndërtojnë njëkohësisht aftësitë e veta gjuhësore.

Mbështetja vizuale

Mbështetja vizuale, siç janë diagramet, grafikët dhe figurat, u ndihmon nxënësve, që t'i kuptojnë përmbajtjet e ndërlikuara dhe ta përforcojnë mësimin e gjuhës. Mësim-

dhënësit duhet t'i përfshijnë mjete ndihmëse vizuale në temat e veta të mësimit për t'i ilustruar konceptet kryesore, për të ofruar kontekstin dhe për ta mbështetur kuptimin më të mirë të nxënësve.

Për shembull, në CLIL orën e Gjeografisë, mësime dhënësit mund të përdorin hartat, filmimet satelitore dhe grafikë klimatike për t'u ndihmuar nxënësve, që të kuptojnë faktorët, të cilët ndikojnë mbi kushtet e motit. Mbështetja vizuale, jo vetëm që e bën përmbajtjen më të kapshme, por u ofron nxënësve mundësinë të ushtrojnë aftësitë gjuhësore duke përshkruar, interpretuar dhe analizuar ato pamje.

Përfshirja e materialeve autentike

Materialet autentike, siç janë artikujt, videoregjistrimet dhe objektet reale, i ekspozojnë nxënësit ndaj gjuhës së synuar, në mënyrën siç përdoret ajo në kontekstin e jetës reale. Këto materiale mund të jenë shumë motivuese për nxënësit, sepse u japin atyre pasqyrimin në zbatimin praktik të gjuhës që mësojnë.

Mësime dhënësit duhet të zgjedhin materialet autentike, që janë të vlefshme për përmbajtjen që mësohet dhe të përshtatshme për nivelin e kompetencës gjuhësore të nxënësve. Për shembull, në CLIL orën e Artit figurativ, mësime dhënësit mund të përdorin artikujt e gazetave për ndodhitë aktuale në këtë fushë, duke u mundësuar nxënësve, që të angazhohen në gjuhën autentike duke mësuar për çështjet reale dhe aktuale.

Veprimtaritë interaktive

Nxitni përdorimin aktiv të gjuhës përmes ndërveprimit:

- ▶ **Mendo-çiftëzo-ndaj; le të mendojnë nxënësit fillimisht individualisht, pastaj diskutojnë me partnerin, ndërsa më pas të ndajnë mendimet e veta me klasën.**
- ▶ **Diskutimet në grupe; organizoni grupet e vogla për biseda mbi temat e caktuara.**
- ▶ **Loja me role dhe me simulime; krijoni skenarët, në të cilët nxënësit mund të ushtrojnë gjuhën në kontekst.**

Mësimi gradual (Scaffolding-skelë)

Teknikat e bërjes së pyetjeve

Përdorni pyetjet për të nxitur mendimin dhe produktivitetin e gjuhës:

- ▶ Pyetjet e tipit të hapur; nxitni përgjigjet e detajuara dhe shtjellimin e thelluar.
- ▶ Pyetjet sokratike: sfidoni supozimet dhe promovoni mendimin kritik.
- ▶ Koha për të menduar.

Scaffolding është strategjia kyçe në CLIL, sepse u ndihmon nxënësve që t'i ndërtojnë gradualisht njohuritë e veta gjuhësore dhe të Lëndës mësimore. Mësimdhënësit mund të zbatojnë gradualisht informacionet e reja duke i zbërthyer detyrat e ndërlikuara në hapa më të vegjël, në hapa të kuptueshëm, duke dhënë udhëzime të qarta dhe duke ofruar mbështetje sipas nevojës.

Kjo qasje mund të përfshijë mësimin paraprak të fjalorit, fillimin e fjalive dhe përdorimin e organizatorëve grafikë, për t'u ndihmuar nxënësve, që të organizojnë mendimet e veta. Për shembull, në CLIL orën e Historisë, mësimdhënësit mund të futin gradualisht projektin hulumtues, duke u ofruar nxënësve udhërrëfyesin përmes hapave të hulumtimit, përmes organizimit të gjetjeve dhe përmes prezantimit të përfundimeve në gjuhën e synuar.

Diferencimi i mësimdhënies

Në klasën CLIL, nxënësit mund të kenë nivele të ndryshme të kompetencës gjuhësore dhe njohurive rreth përmbajtjes. Mësimdhënësit duhet ta diferencojnë mësimdhënien për t'i përmbushur nevojat e ndryshme të nxënësve të vet, duke siguruar që të

gjithë nxënësit të kenë akses në përmbajtje dhe mundësi për të zhvilluar aftësitë e tyre gjuhësore.

Diferencimi mund të përfshijë dhënien e niveleve të ndryshme të mbështetjes, ofrimin e detyrave të ndërlikimeve të ndryshme dhe mundësimin nxënësve për të treguar në mënyra të ndryshme kuptimin e vet. Për shembull, në CLIL orën e Artit figurativ, mësimdhënësit mund t'u ofrojnë nxënësve opsione të ndryshme për projektin përfundimtar, siç janë krijimi i veprës artistike vizuale, shkrimi i deklaratës të artistit ose dhënia e prezantimit gojor, duke u mundësuar nxënësve të zgjedhin opsionin që u përgjigjet më mirë aftësive dhe interesimit të tyre.

Përdorimi i teknologjisë për pershtatjen e materialit

Teknologjia ofron një varg mjetesh dhe burimesh për pershtatjen e materialeve mësimore në CLIL. Mësimdhënësit mund të përdorin mjetet onlajn të përkthimit, aplikimet për mësimin e gjuhës dhe platformat dixhitale për krijimin dhe për modifikimin e materialeve që mbështesin edhe përmbajtjen, edhe mësimin e gjuhës.

Krahas kësaj, burimet multimediale siç janë videoregjistrimet, podcastet dhe simulimet interaktive, mund të përdoren për të përmirësuar përvojën e mësimin dhe për t'u ofruar nxënësve më shumë mënyra për angazhimi me përmbajtjen. Për shembull, në CLIL orën e Fizikës, mësimdhënësit mund të përdorin simulimin onlajn të eksperimentit të Fizikës, duke u mundësuar nxënësve, që të punojnë në mënyrë interaktive me përmbajtjen dhe t'i ushtrojnë aftësitë gjuhësore duke i përshkruar vëzhgimet e veta dhe duke i shpjeguar rezultatet.

Organizatorët vizualë dhe grafikë

Ndihmoni kuptimin dhe shprehjen me mjetet ndihmëse vizuale:

- ▶ Hartat e mendjes; u ndihmojnë nxënësve, që t'i organizojnë idetë dhe t'i vënë re lidhjet.
- ▶ Tabelat dhe grafikët; përmbledhin informacion në formatin e kapshëm.
- ▶ Afatet kohore; tregojnë sekuencat dhe ngjarjet historike.

2.4 Strategjitë për mbështetjen e zhvillimit të gjuhës

Krijoni mjedisin e sigurt për eksperimentet gjuhësore:

- Inkurajimi pozitiv; nxitni përpjekjet e përdorimit të gjuhës së synuar.
- Tolerimi i gabimeve; përqëndrohuni në komunikim dhe jo në perfeksionizëm.
- Mbështetja midis moshatarëve; kultivoni frymën e punës në grup dhe atmosferën në të cilën nxënësit i ndihmojnë njëri-tjetrit.

Dhënia e mbështetjes në mësimin e gjuhës është aspekti kyç i CLIL-it, sepse siguron që nxënësit mund t'i qasen përmbajtjes dhe të zhvillojnë njëkohësisht aftësitë e veta gjuhësore. Kjo ndarje hulumton strategjitë e ndryshme për mbështetjen e mësimin të gjuhës në klasën CLIL, nga futja graduale e kuptimit (scaffoldingut) dhe modelimi, deri tek mbështetja midis moshatarëve dhe krijimi i një mjedisi të pasur gjuhësor.

Scaffolding; futja graduale në përdorim e gjuhës

Scaffoldingu nënkupton ofrimin e mbështetjes për nxënësit për të kryer detyrat, të cilat, ndoshta, nuk do të mund t'i kryenin në mënyrë të pavarur. Në klasë CLIL, kjo qasje mund të përfshijë mësimin paraprak të fjalëve kyçe, ofrimin e fillimit të fjalive ose të kornizave gjuhësore dhe përdorimin e organizatorëve grafikë për strukturimin e mendimeve të nxënësve.

Kjo strategji është veçmas e rëndësishme në mjedisin CLIL, ku nxënësit mund të kenë vështirësi edhe me përmbajtjen, edhe me gjuhën. Me ndarjen e detyrave në hapa më të vegjël dhe me dhënien udhëzimeve me synim, mësimdhënësit u ndihmojnë nxënësve për të ndërtuar aftësitë gjuhësore dhe për t'u bërë gradualisht të pavarur në mësim.

Modelimi i gjuhës mësimore

Mësimdhënësit luajnë rolin kyç në modelimin e përdorimit të gjuhës mësimore në klasën CLIL. Duke treguar, se si të përdoret gjuha për shprehjen e ideve komplekse, për shpjegimin dhe për zhvillimin e diskutimeve, mësimdhënësit u ofrojnë nxënësve shembuj, se si ta përdorin gjuhën e synuar në kontekstin mësimor.

Për shembull, në CLIL orën e Biologjisë, mësimdhënësi mund të tregojë, si të përshkruhet procesi i fotosintezës duke përdorur fjalorin e saktë shkencor dhe fjalitë e qarta. Përmes dëgjimit dhe vrojtimit të përdorimit të gjuhës në kontekstin e caktuar, nxënësit mësojnë t'i imitojnë këto modele gjuhësore në ligjërimin dhe në shkrimin vetjak.

- ▶ **Barrierat gjuhësore; mësojuni paraprakisht nxënësve fjalorin e vështirë, duke përdorur elementet vizuale dhe verifikojeni kuptimin.**
- ▶ **Kompleksiteti i përmbajtjes; zbërthejini konceptet komplekse në pjesët me të cilat mund të manovroni.**
- ▶ **Angazhimi; përfshini veprimtaritë e ndryshme të ruajtjen e interesimit.**

Krijimi i mjedisit të pasur gjuhësor

Përdorni gjuhën e parë të nxënësve për të lehtësuar mësimin:

- ▶ **Përkthimi i termave kryesore; jepni ekuivalentet për të siguruar kuptimin.**
- ▶ **Ndërrimi i gjuhës (code-switching); lejoni përdorimin e kufizuar të gjuhës së parë për të sqaruar konceptet komplekse.**
- ▶ **Analiza krahasuese; diskutoni mbi ngjashmëritë dhe dallimet midis gjuhës së parë dhe gjuhës së synuar.**

Mjedisi i pasur gjuhësor nënkupton, që nxënësit janë vazhdimisht të ekspozuar dhe të nxitur, që ta përdorin gjuhën e synuar. Në klasën CLIL, kjo mund të përfshijë parashtrimin e fjalorit dhe të frazave kryesore në klasë, mundësinë për akses librave dhe burime në gjuhën e synuar dhe nxitjen për përdorimin e gjuhës në të gjitha veprimtaritë.

Mësimdhënësit mund të krijojnë gjithashtu mjedisin e pasur gjuhësor përmes lojërave gjuhësore, përmes këngëve dhe përmes veprimtarive ndërvepruese, të cilat e bëjnë mësimin e gjuhës zbavitës. Për shembull, në CLIL orën e Edukimit muzikor, nxënësit mund të mësojnë dhe të këndojnë këngë në gjuhën e synuar, duke përforcuar fjalorin dhe shqiptimin përmes lojës.

Mbështetja dhe bashkëpunimi midis moshatarëve

Mbështetja midis moshatarëve është mjeti i fuqishëm për mësimin e gjuhës në klasën CLIL. Me punën në çifte ose në grupe, nxënësit mund të ndihmojnë njëri-tjetrin, të kuptojnë përmbajtjen dhe të ushtrojnë aftësitë gjuhësore. Mësimdhënësit mund ta mbyllin këtë bashkëpunim duke organizuar punë në grupe, me veprimtaritë në çifte dhe me vlerësimin e ndërsjellë.

Për shembull, në CLIL orën e mësimin të një prej Lëndëve jogjuhësore me zgjedhje, nxënësit mund të punojnë në çifte për analizën e tekstit, duke diskutuar interpretimet e veta dhe duke ndihmuar njëri-tjetrin për të kuptuar fragmentet e vështira. Kjo mbështetje moshatare jo vetëm që përmirëson mësimin e gjuhës, por edhe forcon ndjenjën komunitare dhe të bashkëpunimit në klasë.

Përdorimi i kornizave gjuhësore dhe fillimi i fjalive

Kornizat gjuhësore dhe fillet e fjalive janë mjetet që u ofrojnë nxënësve strukturën e nevojshme për përdorimin efikas të gjuhës së synuar. Këto mjete janë veçmas të dobishme për nxënësit që nuk janë të sigurt në aftësitë e tyre gjuhësore, pasi u japin atyre pikënisje fillestare për ligjërim ose shkrim.

Mësimdhënësit mund të krijojnë kornizat gjuhësore dhe fillimet e fjalive për detyrat specifike, siç janë përshkrimi i proceseve, shprehja e mendimeve ose përmbledhja e tekstit. Për shembull, në një CLIL orën e Historisë, mësimdhënësi mund të ofrojë fillimet e fjalive si: “Shkaku kryesor i konflikteve ka qenë ...” ose “Sipas mendimit tim, faktori më i rëndësishëm është ...”. Këto mjete u ndihmojnë nxënësve, që të përqendrohen në përmbajtje duke ushtruar njëkohësisht strukturat gjuhësore.

Përfshirja e veprimtarive gjuhësore multimodale

Veprimtaritë multimodale përfshijnë përdorimin e disa mënyrave të komunikimit, sip janë ligjërimi, të shkrimit, dëgjimi dhe paraqitja vizuale, në mënyrë që të mbështetë mësimi i gjuhës.

Në klasën CLIL, veprimtaritë multimodale mund t’u ndihmojnë nxënësve, që të angazhohen në mënyra të ndryshme me përmbajtjen dhe të forcojnë aftësitë e veta gjuhësore.

Për shembull, në CLIL orën e Artit figurativ, nxënësit mund të dëgjojnë podcastin për artistin, të diskutojnë për përshtypjet e veta me shogën/shokun, ndërsa pastaj të shkruajnë refleksionin mbi punën artistike, duke kombinuar shprehjet vizuale dhe të shkruara. Këto veprimtari u përgjigjen stileve të ndryshme të mësimi dhe u ndihmojnë nxënësve, që të zhvillojnë kuptimin gjithpërfshirës të gjuhës dhe të përmbajtjeve.

Nxitja e produktivitetit gjuhësor

Një nga qëllimet e CLIL-it është nxitja e nxënësve që të përdorin në mënyrë aktive gjuhën e synuar, si me gojë, ashtu edhe me shkrim. Mësimdhënësit mund të krijojnë rrethanat për produkti gjuhësor përmes detyrave që përfshijnë ligjërimin dhe shkrimin.

Për shembull, në CLIL orën e Kimisë, prej nxënësve mund të kërkohet të shkruajnë informacionin për ushtrimet laboratorike, të bëjnë prezantimin mbi gjetjet e veta,

ose të marrin pjesë në debatin për problemin shkencor. Këto detyra jo vetëm që përforcojnë njohurinë për përmbajtjen, por e ndihmojnë nxënësve, që të zhvillojnë aftësitë gjuhësore përmes artikullimit të ideve të veta në gjuhën e synuar.

Ofrimi i reagimeve për përdorimin e gjuhës

Integrimi i funksioneve gjuhësore

Mësimi i funksioneve gjuhësore relevante në raport me përmbajtjen:

- ▶ Përshkrimi i proceseve; gjuha për shpjegimin e hapave dhe të procedurave.
- ▶ Krahasimi dhe kundërvënia; fjalori dhe strukturat për analizë.
- ▶ Shprehja e mendimit; frazat për shprehjen dhe mbështetjen e pikëpamjeve.

Reagimet janë pjesa kyçe e mëimit të gjuhës, sepse u ndihmojnë nxënësve, që të kuptojnë fuqitë e veta dhe fushat që duhet të përmirësojnë. Në klasën CLIL, mësimdhënësit do të duhej të jepnin reagimet dhe për përmbajtjen, edhe për përdorimin e gjuhës, duke ofruar sugjerimet konkrete për përmirësimin e aftësive gjuhësore.

Për shembull, në CLIL orën e Historisë, mësimdhënësi mund të ofrojë reagimet mbi esenë e nxënësit, duke treguar gabimet në gramatikë ose në fjalor dhe duke sugjeruar mënyrat për të përmirësuar argumentimin. Reagimet duhet të jenë konstruktive dhe mbështetëse, me qëllim që nxënësit të krijojnë vetëbesimin dhe kompetencën në përdorimin e gjuhës së synuar.

Integrimi i teknologjisë për mbështetjen e mësimi të gjuhës

Monitorimi i reagimeve

Vlerësoni vazhdimisht zhvillimin e gjuhës:

- ▶ **Vrojtimet; tregoni kujdes në përdorimin e gjuhës nga nxënësit gjatë veprimtarive.**
- ▶ **Regjistrimet anekdotike; mbani shënime joformale për progresin.**
- ▶ **Vlerësimet formale; Përdorni kvizët ose testet për vlerësimin e aftësive gjuhësore.**

Teknologjia ofron një varg mjetesh dhe burimesh për mbështetjen e mësimi të gjuhës në klasën CLIL. Mësimdhënësit mund të përdorin aplikimet për mësimin e gjuhës, fjalorë onlajn dhe platformat dixhitale për t'u ofruar nxënësve mbështetje gjuhësore shtesë. KETU

Për shembull, në CLIL orën e Matematikës, nxënësit mund të përdorin një aplikacion për mësimin e gjuhës për të praktikuar fjalorin e matematikës, ose një fjalor në internet për të kërkuar termat që hasin në detyrat tekstuale. Teknologjia mund të përdoret gjithashtu për të krijuar veprimtaritë gjuhësore ndërvepruese, si kvizet onlaj, fleshkartat dhe lojëra, të cilat përmirësojnë aftësitë gjuhësore në një mënyrë argëtuese dhe tërheqëse.

Inkurajimi i vetëvlerësimit dhe reflektimit

Vetëvlerësimi dhe reflektimi janë strategji të rëndësishme për t'i ndihmuar nxënësit të marrin përgjegjësinë për mësimin e gjuhës. Mësimdhënësit mund t'i inkurajojnë nxënësit të mendojnë rreth përdorimin e gjuhës, të vendosin synime për përmirësim dhe të gjurmojnë përparimin e tyre me kalimin e kohës. Për shembull, në CLIL orën e Muzikës, nxënësit mund të mbajnë një ditar të mësimi të gjuhës, ku reflektojnë mbi përdorimin e gjuhës së synuar, të identifikojnë fushat për përmirësim dhe të

vendosin objektiva për të ardhmen. Vetëvlerësimi i ndihmon nxënësit të zhvillojnë aftësitë metakognitive dhe të bëhen më të pavarur në mësim.

PLANIFIKIMI I ORËS SË MËSIMIT

Planifikimi efektiv i orës së mësimi është baza e aplikimit të suksesshëm të mësimi të integruar të përmbajtjes dhe të gjuhëve (CLIL). Në fazën e planifikimit, mësimdhënësit përcaktojnë qëllimet e tyre arsimore, hartojnë veprimtari mësimore dhe përcaktojnë se si do të vlerësojnë përparimin e nxënësve. Duke marrë parasysh fokusin e dyfishtë të CLIL-it - në zotërimin e përmbajtjes dhe përvetësimin e gjuhës – planifikimi i mësimdhënies në këtë kontekst kërkon balancim të kujdesshëm të këtyre dy elementeve. Ky kapitull eksploron komponentët kryesorë të planifikimit të mësimi CLIL, duke përfshirë vendosjen e qëllimeve, hartimin e mësimëve, integrimin e përmbajtjes dhe rezultateve gjuhësore, si dhe përdorimin e mjeteve ndihmëse vizuale dhe teknologjisë për të mbështetur mësimin.

3.1 Vendosja e qëllimeve

Qëllimet shërbejnë si një udhërrëfyes që drejton proceset e mësimdhënies dhe të mësimi. Ato ndihmojnë në:

- Sqarimin e pritshmërive; nxënësit kuptojnë se çfarë pritet prej tyre për sa i përket zotërimin të përmbajtjes dhe përdorimit të gjuhës.
- Mësimdhënie; mësimdhënësit mund të zgjedhin materialet e përshtatshme dhe veprimtaritë që janë në përputhje me rezultatet.
- Mundësimin e vlerësimit; objektivat e qarta ofrojnë një bazë për vlerësimin e performancës së nxënësve.

Vendosja e rezultateve/qëllimeve të qarta dhe të arritshme është hapi i parë dhe më i rëndësishëm në planifikimin e orës së mësimi. Në kontekstin CLIL, rezultatet/qëllimet duhet të mbulojnë si njohuritë mbi përmbajtjen ashtu edhe aftësitë gjuhësore. Këto rezultate të dyfishta sigurojnë që nxënësit jo vetëm të mësojnë materialin, por edhe të zhvillojnë aftësitë e tyre në gjuhën e synuar. Sfida është në formulimin e rezultateve që janë SMART: specifike, të matshme, të arritshme, relevante dhe të kufizuara në kohë, dhe në të njëjtën kohë në përputhje me rezultatet më të gjera arsimore të kurrikulës.

Në planifikimin e mësimi CLIL, rezultatet zakonisht kategorizohen si më poshtë:

- **Rezultatet e përmbajtjes; përshkruajnë atë që nxënësit duhet të dinë dhe të jenë në gjendje të bëjnë lidhur me Lëndën.**
- **Rezultatet gjuhësore; përcaktojnë aftësitë dhe njohuritë gjuhësore të duhura për nxënësit që të kenë qasje në përmbajtje dhe të demonstrojnë të kuptuarit e tyre.**
- **Rezultatet e aftësive të mësuarit; fokusohen në zhvillimin e aftësive të ndërlidhura dhe metakognitive, si mendimi kritik, zgjidhja e problemeve dhe vetërregullimi.**
- **Rezultatet kulturore; synojnë përmirësimin e ndërgjegjësimi ndërkulturor dhe kompetencave të nxënësve.**

Rezultatet e lidhura me përmbajtjen

Rezultatet e lidhura me përmbajtjen në mësimet CLIL janë të harmonizuar me standardet dhe rezultatet e mësimi të Lëndës mësimore përkatëse. Këto rezultate fokusohen në njohuritë, aftësitë dhe konceptet që nxënësit duhet të zotërojnë deri në fund të orës së mësimi. Për shembull, në klasën e gjeografisë, rezultati lidhur me përmbajtjen mund të jetë që nxënësit të kuptojnë proceset që formojnë relievën, si erozioni dhe veprimet tektonike. Këto rezultate duhet të formulohen qartë dhe në

mënyrë specifike, ashtu që edhe mësimdhënësit edhe nxënësit të kuptojnë rezultatet e pritura.

Kur vendosin rezultate të lidhura me përmbajtjen, mësimdhënësit duhet të kenë parasysh kërkesat kognitive të detyrës. Taksonomia e Bloom-it ofron një kornizë të dobishme për kategorizimin e këtyre niveleve kognitive, nga rikujtimi bazë i informacionit deri te aftësitë më komplekse të tilla si analiza, vlerësimi dhe krijimi. Në kontekstin CLIL, mësimdhënësit duhet të sigurojnë, që rezultatet e lidhura me përmbajtjen të mos pësojnë për shkak të kërkesave gjuhësore të mësimi. Kjo mund të përfshijë ofrimin e mbështetjes scaffolding për përmbajtjen në mënyrë që nxënësit të mund të angazhohen me ide komplekse, edhe nëse aftësitë e tyre gjuhësore janë ende në zhvillim.

Shembull i një objektivi të përmbajtjes

“Në fund të orës së mësimi nxënësit do të jenë në gjendje të shpjegojnë procesin e fotosintezës, duke identifikuar rolin e dritës së diellit, dioksid-karbonit dhe ujit.”

Rezultatet gjuhësore

Rezultatet gjuhësore, nga ana tjetër, fokusohen në aftësitë gjuhësore që nxënësit duhet të zhvillojnë në mënyrë që të zotërojnë me sukses përmbajtjen. Këto aftësi përfshijnë përvetësimin e fjalorit, të strukturave gramatikore, të funksioneve gjuhësore (të tilla si krahasimi, kontrasti ose justifikimi) dhe të aftësive gjuhësore (dëgjimin, ligjërimin, leximin dhe shkrimin). Për shembull, në të njëjtën orë Gjeografie, rezultati gjuhësor mund të jetë, që nxënësit të përdorin fjalor specifik lidhur me erozionin dhe veprimin tektonik dhe të formojnë fjali të ndërlikuara për të përshkruar këto procese.

Rezultatet gjuhësore duhet të jenë të lidhura ngushtë me rezultatet e përmbajtjes, duke siguruar që gjuha e përdorur në mësim mbështet kuptimin dhe prezantimin e përmbajtjes nga nxënësit. Është e rëndësishme që mësimdhënësit të identifikojnë

kërkesat gjuhësore të përmbajtjes para vetë leksionit dhe të planifikojnë se si do t'i përpunojnë ato. Kjo mund të përfshijë modelimin e strukturave të fjalive dhe ofrimin e mundësive për nxënësit për praktikimin e gjuhës në kontekste kuptimplote.

Balancimi i rezultateve të përmbajtjes dhe gjuhës

Çelësi i planifikimit të suksesshëm të mësimi CLIL është balancimi i rezultateve të përmbajtjes dhe rezultateve gjuhësore. Të dyja grupet e rezultateve duhet të kenë të njëjtën peshë dhe mësimi duhet të strukturohet në përputhje me rrethanat për t'u mundësuar nxënësve t'i arrijnë të dyja. Ky ekuilibër mund të jetë sfidues, veçanërisht kur nxënësit kanë nivele të ndryshme të kompetencave gjuhësore. Mësimdhënësit duhet të jenë të vetëdijshëm për barrierat gjuhësore me të cilat mund të përballen nxënësit dhe të ofrojnë mbështetjen e duhur në mënyrë që këto barrierat të mos i pengojnë nxënësit të arrijnë rezultate të lidhura me përmbajtjen e Lëndës.

Rezultatet efektive janë në përputhje me kriteret SMART:

- ▶ **Specifike; të përcaktuara qartë dhe pa dyshim.**
- ▶ **Të matshme; rezultatet mund të vëzhgohen dhe të vlerësohen.**
- ▶ **Të arritshme; realiste, duke marrë parasysh nivelet e njohurive të nxënësve dhe burimet në dispozicion.**
- ▶ **Relevante; në përputhje me standardet e kurrikulës dhe me nevojat e nxënësve.**
- ▶ **Të kufizuara në kohë; të vendosen brenda një kornize të caktuar kohore.**

Një nga qasjet e balancimit të këtyre qëllimeve është diferencimi i mësimdhënies bazuar në nivelin e kompetencës gjuhësore të nxënësve. Për shembull, në një mësim shkencor mbi ekosistemet, qëllimi i përmbajtjes mund të jetë që nxënësit të kuptojnë marrëdhëniet ndërmjet organizmave të ndryshëm në ekosistem. Qëllimet gjuhësore mund të ndryshojnë në varësi të nivelit të kompetencave të nxënësve, ku ato në nivelin fillestar fokusohen në fjalorin bazë dhe strukturat e thjeshta të fjalive, ndërsa

nxënësit më të avancuar punojnë në ndërtimin e shpjegimeve dhe arsyetimeve më komplekse.

Përveç diferencimit, mësimdhënësit mund të përdorin teknika mbështetëse graduale për të ndihmuar nxënësit të arrijnë qëllimet e përmbajtjes dhe të gjuhës. Kjo mbështetje mund të përfshijë ofrimin e fillimit të fjalive, tabelave ose listave të fjalëve për të ndihmuar nxënësit të shprehin idetë e tyre në gjuhën e synuar. Duke i hequr gradualisht këto ndihma, ndërsa nxënësit fitojnë vetëbesim, mësimdhënësit mund t'i ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë njëkohësisht njohuritë për përmbajtjen dhe aftësitë gjuhësore.

3.2 Krijimi i orëve të mësimi CLIL

Krijimi i mësimave efektive CLIL përfshin ekuilibrin e kujdesshëm midis mësimi të përmbajtjes dhe gjuhës, si dhe integrimin e strategjive të ndryshme të mësimdhënies që janë të përshtatshme për nevojat e ndryshme të nxënësve. Procesi i planifikimit fillon me një kuptim të qartë të rezultateve/objektivave të orës së mësimi dhe vazhdon me përzgjedhjen e materialeve, veprimtarive dhe metodave të përshtatshme të vlerësimit që janë në përputhje me ato rezultate.

Siguroni ekzistencën e kohezionit dhe koherencës

Një mësim i projektuar mirë duhet të ketë një rrjedhë logjike dhe lidhje të qarta ndërmjet veprimtarive:

- ▶ **Tranzicionet; lidhni pa probleme një veprimtari me tjetrin.**
- ▶ **Gjuha e shenjave; përdorni fraza që i udhëheqin nxënësit gjatë mësimi (p.sh. “Së pari do të...”, “Më tej, le të eksplorojmë...”).**
- ▶ **Reciklimi i gjuhës dhe i koncepteve; rishikoni fjalorin kryesor dhe idetë për të përforcuar mësimin.**

Menaxhimi i kohës**Lini kohë të mjaftueshme për secilën fazë të mësim:**

- Ekuilibri; siguroi një përzierje të veprimtarive të drejtuara nga mësimdhënësi dhe të veprimtarive të udhëhequra nga nxënësit.
- Ritmi; rregulloni shpejtësinë e mësim bazuar në përgjigjet e nxënësve.
- Fleksibiliteti; jini të përgatitur për të modifikuar planin, nëse nxënësit kanë nevojë për më shumë kohë.

Parashikimi i sfidave

Identifikoni vështirësitë e mundshme dhe planifikoni zgjidhjet.

Strukturimi i orës së mësim

Një mësim CLIL i strukturuar mirë zakonisht ndjek një sërë fazash, ku secila fazë ka një fokus dhe qëllim të veçantë. Këto faza përfshijnë hyrjen, fazën input/të prezantimit, fazën praktike dhe fazën rezultuese. Çdo fazë është projektuar për të vazhduar mbi atë të mëparshmen, duke i çuar nxënësit gradualisht përpara, që nga takimi i parë me përmbajtjen dhe gjuhën e re e deri te demonstrimi i kuptimit dhe aftësive të tyre.

- Hyrja; hyrja vendos bazën për mësimin duke aktivizuar njohuritë e mëparshme të nxënësve, duke paraqitur rezultatet në lidhje me përmbajtjen dhe gjuhën dhe duke siguruar kontekst për mësimin e ri. Kjo fazë mund përfshijë një përmbledhje të shkurtër të mësimëve të mëparshme, një diskutim për ngjarjen aktuale apo shtrimin e pyetjeve që ngjallin kureshtjen e nxënësve. Hyrja gjithashtu ofron një mundësi për mësimdhënësit që të shpjegojnë paraprakisht fjalët dhe konceptet kyçe që do të jenë të nevojshme për mësimin.

Faza e hyrjes (aktivizimi i njohurive paraprake)

- ▶ Qëllimi; angazhimi i nxënësve dhe lidhja e përmbajtjeve të reja me njohuritë ekzistuese.
- ▶ Strategjitë; Përdorni “stuhi mendimesh” (brainstorming), tabela KWL (di, dua të di, mësuar) ose pyetje për diskutim

▶ Faza input; gjatë fazës së hyrjes, nxënësit njihen me përmbajtjen e re përmes formave të ndryshme të udhëzimeve, si leximi i tekstit, shikimi i videoregjistrimeve, dëgjimi i leksioneve ose pjesëmarrja në demonstrime. Në një klasë CLIL, kjo fazë është projektuar me kujdes për të siguruar që nxënësit të kenë akses në përmbajtje pavarësisht nga pengesat gjuhësore. Kjo mund të përfshijë përdorimin e mjeteve ndihmëse vizuale, teksteve të thjeshtuara ose shpjegimeve të mësimdhënësve të cilat modelojnë përdorimin e gjuhës mësimore. Faza input duhet gjithashtu t'i ofrojë nxënësve mundësi për t'u angazhuar me përmbajtjen në gjuhën e synuar, për shembull nëpërmjet veprimtarive të leximit ose dëgjimit.

Faza e prezantimit (input)

- ▶ Qëllimi; sjellja e përmbajtjes dhe gjuhës së re
- ▶ Strategjitë; paraqitja e informacionit përmes temave mësimore, leximeve, videoregjistrimeve ose demonstrimeve.

▶ Faza praktike; faza praktike është pjesa, ku nxënësit punojnë në mënyrë aktive me përmbajtjen dhe gjuhën e re, duke zbatuar atë që kanë mësuar përmes veprimtarive të ndryshme. Këto veprimtari duhet të projektohen për të përforcuar si qëllimet e lidhura me përmbajtjen ashtu edhe objektivat gjuhësore, duke u ofruar nxënësve mundësi për të praktikuar dhe përdorur gjuhën e synuar në kontekste kuptimplote. Veprimtaritë e ushtrimeve mund të përfshijnë punën në grupe, diskutimet në çift, eksperimentet praktike ose detyrat për zgjidhjen e problemeve. Në

klasën CLIL, faza e praktikës është gjithashtu një mundësi për mësimdhënësit për të ofruar reagime dhe mbështetje, duke i ndihmuar nxënësit të përmirësojnë kuptimin dhe përdorimin e gjuhës.

Ushtrimi (i udhëhequr dhe i pavarur)

- Qëllimi; të ofrojë mundësi për nxënësit që të praktikojnë koncepte të reja dhe gjuhën.
- Strategjitë; kryerja e punës në grup, veprimtaritë praktike dhe ushtrimet interaktive.

► Faza e rezultatit; faza e arritjes së rezultatit është kulmi i mësimi, ku nxënësit demonstrojnë kuptimin e përmbajtjes dhe aftësitë e tyre për të përdorur gjuhën e synuar. Kjo mund të përfshijë detyrën me shkrim, prezantimin me gojë, debatin apo projektin krijues. Faza e rezultatit u siguron nxënësve mundësinë për të sintetizuar atë që kanë mësuar dhe për të artikuluar idetë e veta në gjuhën e synuar. Gjithashtu, kjo fazë shërben si pikëvlerësimi, duke u lejuar mësimdhënësit të vlerësojnë përparimin e nxënësve në arritjen e rezultatit të mësimi.

Faza e produktivitetit (aplikimi)

- Qëllimi; t'i aftësojë nxënësit, që të zbatojnë atë që kanë mësuar në kontekste kuptimplotë.
- Strategjitë; caktimi i projekteve, i prezantimeve ose i detyrave për zgjidhjen e problemeve

Faza e vlerësimit (feedback)

- Qëllimi; vlerësimi i mësimi të nxënësve dhe ofrimi i komenteve dhe reagimeve.
- Strategjitë; Përdorni kvizet, vëzhgimet, vlerësimet nga bashkëmoshatarët dhe vetëreflektimet.

Përzgjedhja e materialeve dhe burimeve

Veprimtaritë duhet të zgjidhen me kujdes për të mbështetur rezultatet si të përmbajtjes, ashtu edhe ato gjuhësore:

- ▶ **Veprimtaritë e orientuara në përmbajtjen; eksperimentet, simulimet, studimet e rasteve.**
- ▶ **Veprimtaritë e orientuara në gjuhën; lojërat e fjalëve, ndërtimet e fjalive, lojërat e roleve.**
- ▶ **Veprimtaritë e integruara; debatet, projektet kërkimore, të shkruarit i përbashkët.**

Përzgjedhja e materialeve dhe burimeve është një aspekt kyç i krijimit të mësimeve CLIL. Mësimdhënësit duhet të zgjidhin materiale që jo vetëm përputhen me qëllimet e përmbajtjes, por edhe mbështesin zhvillimin e gjuhës. Këto materiale mund të përfshijnë tekste shkollore, artikuj, video, audio regjistrime dhe objekte nga bota reale. Në kontekstin CLIL, është e rëndësishme të sigurohet që gjuha e përdorur në materiale të jetë e arritshme për nxënësit me nivele të caktuara kompleksiteti dhe mbështetjeje.

Një qasje për zgjedhjen e materialeve është përdorimi i burimeve autentike që nxënësve u ofron ekspozim ndaj gjuhës së synuar në kontekst real. Për shembull, në CLIL orën e Biologjisë, mësimdhënësit mund të përdorin artikuj gazetash, podcaste ose video rreth zbulimeve aktuale. Këto materiale autentike jo vetëm që përforcojnë njohuritë nga fusha e përmbajtjes, por gjithashtu u ofron nxënësve mundësinë për të praktikuar dëgjimin, leximin dhe diskutimin rreth temave komplekse në gjuhën e synuar.

Përveç materialeve autentike, mësimdhënësit duhet të marrin parasysh edhe mënyrën se si të përshtasin burimet ekzistuese për të përmbushur nevojat e klasës CLIL. Kjo mund të përfshijë thjeshtimin e teksteve, shtimin e mjeteve ndihmëse vizuale ose ofrimin e fjalorit me terma kyç. Për shembull, në CLIL orën e Kimisë, kapitulli mbi reagimet kimike mund të përshtatet duke thjeshtuar gjuhën, shtuar diagramet për të shpjeguar konceptet dhe ofruar një listë të fjalorit kyç.

Përfshirja e diferencimit

Diferencimi është një pjesë thelbësore e planifikimit të mësimi CLIL sepse i lejon të gjithë nxënësve të kenë akses në përmbajtje dhe mundësi për të zhvilluar aftësitë gjuhësore. Në një klasë dygjuhëshe, nxënësit mund të kenë nivele të ndryshme të kompetencave gjuhësore dhe njohurive të përmbajtjes, dhe është e rëndësishme që mësime dhënësit të ofrojnë udhëzime që plotësojnë nevojat e ndryshme të nxënësve.

Diferencimi mund të ketë shumë forma, duke përfshirë ofrimin e niveleve të ndryshme të mbështetjes, detyra të ndryshme për t'iu përshtatur niveleve të ndryshme të aftësive dhe mundësimin nxënësve për të treguar në mënyra të ndryshme se e kuptojnë përmbajtjen. Për shembull, në CLIL orën e Historisë, mësime dhënësit mund të ofrojnë materiale të ndryshme leximi në varësi të kompetencave gjuhësore të nxënësve, ku nxënësit më të avancuar lexojnë burimet origjinale dhe nxënësit më pak aftësi të zhvilluara gjuhësore lexojnë përmbledhje të thjeshtuara.

Përveç materialeve të diferencuara, mësime dhënësit mund të përdorin strategji fleksibël të grupimit për të mbështetur mësimin e nxënësve. Për shembull, në një klasë matematike CLIL, nxënësit mund të punojnë në dyshe ose në grupe të vogla për zgjidhjen e problemave, ku nxënësit më të avancuar ndihmojnë nxënësit më pak të avancuar në kuptimin e gjuhës dhe përmbajtjes. Duke ofruar mundësi për mbështetje dhe bashkëpunim nga bashkëmoshatarët, mësime dhënësit mund të krijojnë një klasë ku të gjithë nxënësit mund të kenë sukses.

Vlerësimi dhe feedback-u

Vlerësimi është një komponent kyç i dizajnit të mësimi CLIL, sepse u ofron mësime dhënësit dhe nxënësve informacion mbi progresin drejt arritjes së rezultateve. Në kontekstin CLIL, ai duhet të përfshijë si njohuritë e përmbajtjes ashtu edhe aftësitë gjuhësore, në mënyrë që të sigurohet që nxënësit vlerësohen për aftësinë e tyre për të kuptuar dhe përdorur gjuhën e synuar nëpërmjet interpretimit të përmbajtjes së mësuar.

Vlerësimi formues luan një rol kyç në CLIL, pasi u mundëson mësimeve të ofrojnë reagime të vazhdueshme dhe përshtatje të mësimeve sipas nevojës. Vlerësimet formuese mund të përfshijnë kvize, diskutime në klasë, vlerësime nga bashkëmoshatarët dhe vetëvlerësime. Për shembull, në CLIL orën e Gjeografisë, mësimeve mund të përdori vlerësimin formues për të kontrolluar të kuptuarit e nxënësve për veprimtaritë e leximit të hartave, si dhe aftësitë e tyre për të përdorur termat gjeografikë në gjuhën e synuar.

Vlerësimet sumative (përmbledhëse), siç janë testet dhe projektet përfundimtare, duhet gjithashtu të jenë të dizajnuara për të vlerësuar si rezultatet e përmbajtjes ashtu edhe ato gjuhësore. Kjo mund të përfshijë përdorimin e rubrikave që vlerësojnë aftësinë e nxënësit për të përdorur gjuhën e synuar për të demonstruar të kuptuarit e tyre të përmbajtjes. Për shembull, në një klasë historie CLIL, vlerësimi përmbledhës mund të përfshijë një ese në të cilin nga nxënësi kërkohet të analizojë një ngjarje, duke përdorur një fjalor specifik dhe struktura gjuhësore në mbështetje të analizës së tyre.

Përveç vlerësimit formal, reagimet dhe komentet janë një komponent thelbësor i dizajnit të mësimeve CLIL. Mësimeve duhet të japin komente specifike, konstruktive dhe të fokusuar në përmbajtje dhe gjuhë. Për shembull, në CLIL orën e Kimisë, mësimeve mund të japë komente mbi raportin laboratorik të nxënësit, duke theksuar fushat në të cilat nxënësi ka përdorur me sukses fjalorin shkencor dhe të sugjeroi mënyra për të përmirësuar strukturën e fjalisë.

3.3 Inkorporimi i rezultatit të përmbajtjes dhe gjuhës

Fokusi i dyfishtë në përmbajtje dhe gjuhë është shenja dalluese e CLIL-it.

Përfshirja e rezultateve/objektivave të përmbajtjes dhe gjuhës në një mësime CLIL kërkon planifikim dhe zbatim të kujdesshëm. Mësimeve duhet të sigurojnë që nxënësi të arrijnë të dyja llojet e rezultateve, dhe njëri mos t'i nënshtrohet tjetrit. Ky

ekuilibër është vendimtar për suksesin e mësimdhënies dygjuhëshe, sepse siguron që nxënësit të zhvillojnë njohuritë e tyre për përmbajtjen dhe aftësitë gjuhësore në të njëjtën kohë.

Përputhja e rezultateve të përmbajtjes dhe gjuhës

Hapi i parë në përfshirjen e rezultateve të përmbajtjes dhe gjuhës është të sigurohet që ato të jenë të harmonizuar dhe të plotësojnë njëri-tjetrin. Rezultatet e përmbajtjes duhet të krijohen në mënyrë që natyrshëm të çojnë në përdorimin e aftësive specifike gjuhësore, ndërsa rezultatet gjuhësore duhet të mbështesin të kuptuarit dhe shprehjen e njohurive për përmbajtjen.

Për shembull, në një orë mësim CLIL për natyrën, objektivi i përmbajtjes mund të jetë që nxënësit të kuptojnë ndikimin e ndotjes në ekosisteme. Një qëllim gjuhësor mund të jetë që nxënësit të përdorin strukturat gjuhësore të shkaqeve dhe pasojave për të shpjeguar marrëdhënien midis ndotjes dhe dëmtimit të mjedisit të jetesës. Duke i harmonizuar këto qëllime, mësimdhënësit mund të krijojnë leksione koherente dhe të fokusuara, duke siguruar që nxënësit të punojnë në mënyrë të barabartë në përmbajtjen dhe rezultatet gjuhësore.

Përveç harmonizimit të rezultateve, mësimdhënësit duhet të konsiderojnë si të planifikojnë përmbajtjen dhe mësimin e gjuhës. Për shembull, në CLIL orën e Historisë, mësimdhënësit mund të prezantojnë së pari konceptet kryesore historike dhe më pas të vazhdojnë me mësimin e strukturave gjuhësore të duhura për diskutimin e këtyre koncepteve. Kjo renditje mundëson që nxënësit të kenë njohuri paraprake dhe aftësi gjuhësore për t'u angazhuar me përmbajtjen në një nivel më të thellë.

Kuptimi i kërkesave gjuhësore të përmbajtjes është thelbësor:

- **Fjalori; identifikoni termat dhe frazat kryesore, që nxënësit duhet të kuptojnë.**
- **Strukturat gjuhësore; kushtojini vëmendje trajtave gramatikore ose strukturave të fjalive që përdoren zakonisht në fushën e temës mësimore.**
- **Karakteristikat e diskursit; dalloni karakteristikat e zhanrit, siç është argumentimi në Histori apo shpjegimi në Kimi.**

Integrimi i gjuhës në mësimdhënien e përmbajtjes

Një nga sfidat kryesore të CLIL-it është integrimi i mësimit të gjuhës në mësimdhënien e përmbajtjes në një mënyrë të padukshme dhe të frytshme. Mësimdhënësit duhet të përfshijnë me vetëdije objektivat në leksione, duke siguruar që mësimi i gjuhës të mos trajtohet si shtesë, por si pjesë përbërëse e procesit mësimor.

Një qasje për të integruar gjuhën në mësimdhënien e përmbajtjes është përmes përdorimit të detyrave të pasura nga pikëpamja gjuhësore, të cilat kërkojnë që nxënësit të përdorin gjuhën e synuar për të paraqitur përmbajtjen. Për shembull, në një orë CLIL të Gjeografisë, nxënësit mund të punojnë në një projekt grupi ku eksplorojnë dhe paraqesin aspekte të ndryshme të një zone gjeografie të caktuar. Kjo detyrë kërkon që nxënësit të përdorin një sërë aftësish gjuhësore, përfshirë kërkimin, shkrimin, të folurit dhe dëgjimin, duke thelluar njëkohësisht të kuptuarit e tyre të përmbajtjes.

Një qasje tjetër është përfshirja e mësimit të gjuhës në veprimtaritë e përmbajtjes, siç janë ushtrimet e drejtuara të leximit apo shkrimit. Për shembull, në CLIL orën e Edukimit mediatik, mësimdhënësi mund ndihmojë nxënësit gjatë leximit, duke theksuar fjalët dhe veçoritë kyçe dhe duke diskutuar se si këto veçori kontribuojnë në kuptimin e tekstit. Kjo qasje jo vetëm që forcon aftësitë gjuhësore, por gjithashtu përmirëson të kuptuarit dhe analizën e përmbajtjes.

Kuptimi i kërkesave gjuhësore të përmbajtjes është thelbësor:

- ▶ **Fjalori; identifikoni termat dhe frazat kryesore që nxënësit duhet të kuptojnë.**
- ▶ **Strukturat gjuhësore; kushtojini vëmendje trajtave gramatikore ose strukturave të fjalive që përdoren zakonisht në fushën e temës mësimore.**
- ▶ **Karakteristikat e diskursit; dalloni karakteristikat e zhanrit, siç është argumentimi në Histori ose shpjegimi në Kimi.**

Përdorimi i kornizave gjuhësore dhe mbështetjes (scaffolds)

Scaffolding është një strategji kyçe për të mbështetur zhvillimin e gjuhës në klasën CLIL. Mësimdhënësit mund të përdorin teknika të ndryshme të scaffolding për të ndihmuar nxënësit në kapërcimin e kërkesave gjuhësore të përmbajtjes, duke përfshirë përdorimin e kornizave gjuhësore, fillimeve të fjalive, organizuesve grafikë dhe modelimit.

Kornizat gjuhësore dhe fillimet e fjalive u ofrojnë nxënësve strukturën që u nevojitet për përdorimin e gjuhës e synuar në mënyrë efektive. Për shembull, në CLIL orën e Biologjisë, mësimdhënësi mund t'u ofrojë nxënësve fillime fjalish si "Procesi i fotosintezës përfshin..." ose "Ndryshimi kryesor midis X dhe Y është...". Këto mjete i ndihmojnë nxënësit të përqendrohen në përmbajtje, ndërsa praktikojnë në të njëjtën kohë strukturat gjuhësore.

Organizuesit grafikë, si diagramet e Venit, hartat konceptuale dhe diagramet e rrjedhës, janë gjithashtu mjete të vlefshme për përfshirjen e mësim të gjuhës në atë të përmbajtjes. Këto mjete vizuale i ndihmojnë nxënësit të organizojnë mendimet e tyre, të lidhin idetë dhe të planifikojnë përgjigjet. Për shembull, në një mësim historie CLIL, nxënësit mund të përdorin një diagram të Venit për të krahasuar dhe kontrastuar ngjarje të ndryshme historike, duke përdorur gjuhën e synuar për të përshkruar ngjashmëritë dhe dallimet.

Modelimi është një tjetër teknikë e rëndësishme e scaffolding në CLIL. Mësimdhënësit duhet të modelojnë përdorimin e gjuhës mësimore gjatë temës së mësimi, duke treguar, se si të artikulojnë ide komplekse, të shpjegojnë konceptet dhe të marrin pjesë në diskutime. Për shembull, në CLIL orën e Sipërmarrjes, mësimdhënësi mund të modelojë, se si të analizojë një grafik, duke përdorur terminologji specifike ekonomike dhe struktura fjalish. Duke ofruar modele të qarta dhe të qëndrueshme, mësimdhënësit mund t'i ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë njohuritë e përmbajtjes dhe aftësitë gjuhësore.

Siguroi korniza gjuhësore (scaffolding) për t'i ndihmuar nxënësit të plotësojnë kërkesat gjuhësore:

- ▶ Kornizat gjuhësore; ofroni fillime fjalish ose shabllone fjalish.
- ▶ Bankat e fjalëve; merrni lista të fjalorëve të dobishëm.
- ▶ Modelimi; demonstroi përdorimin e gjuhës përmes shembujve.

Diferencimi në mësimdhënien e gjuhës

Mësimi në bashkëpunim

Përdorni punën në grup për të përmirësuar praktikën gjuhësore:

- ▶ Ndërveprimi me bashkëmoshatarët; nxitini nxënësit, që të komunikojnë në gjuhën e synuar gjatë detyrave të përbashkëta.
- ▶ Caktimi i roleve; caktoni rolet që nxitin përdorimin e gjuhës (p.sh. prezantues, kameraman, ekzaminues).

Mekanizmat e reagimit

Jepni reagime konstruktive si për përmbajtjen ashtu edhe për gjuhën:

- ▶ Komentet për përmbajtjen; kujdes për saktësinë dhe thellësinë e kuptimit të temës.
- ▶ Komentet për gjuhën; përqendrohuni tek gabimet kryesore që pengojnë komunikimin, duke favorizuar, kur është e përshtatshme, rrjedhshmërinë në raport me saktësinë.

Praktikat reflektuese**Inkurajoni nxënësit të reflektojnë mbi mësimin e tyre:**

- Ditarët e mësimi; kërkojuni nxënësve të shkruajnë për atë që kanë mësuar dhe si e kanë përdorur gjuhën.
- Vetëvlerësimi; përdorni listat e kontrollit ose rubrikat që nxënësit të vlerësojnë përparimin e tyre.

3.3 Përdorimi i mjeteve vizuale dhe teknologjisë

Mjetet vizuale ndihmë dhe teknologjia luajnë një rol kyç në përmirësimin e kuptimit dhe angazhimit në klasat CLIL. Ky seksion tregon se si të përfshihen në mënyrë efektive këto mjete në planifikimin e mësimi.

Diferencimi është thelbësor në klasën CLIL, pasi nxënësit mund të kenë nivele të ndryshme të kompetencave gjuhësore. Mësimdhënësit duhet të ofrojnë mësim gjuhësor të diferencuar që plotësojnë nevojat e të gjithë nxënësve, duke siguruar që të gjithë të kenë akses në përmbajtje dhe mundësi për zhvillimin e aftësive gjuhësore.

Diferencimi mund të përfshijë nivele të ndryshme të mbështetjes, të tilla si mbështetja shtesë (scaffolding) për nxënësit me një nivel më të ulët të kompetencës gjuhësore. Për shembull, në një mësim CLIL të Matematikës, nxënësit me një nivel më të ulët të gjuhës mund të marrin më shumë ushtrime të drejtuara me terminologji matematikore, ndërsa nxënësit më të avancuar punojnë në ndërtimin e shpjegimeve më komplekse dhe argumentimit të tyre.

Përveç mbështetjes së diferencuar, mësimdhënësit mund të ofrojnë edhe detyra të ndryshme që i përgjigjen niveleve të ndryshme të aftësive. Për shembull, në

CLIL orën e Kimisë, nxënësit mund të zgjedhin nga lloje të ndryshme projektesh, të tilla si dizajni i një prezantimi vizual, shkrimi i një punimi kërkimor ose kryerja e një eksperimenti. Duke ofruar zgjedhje, mësimdhënësit mund të sigurojnë që të gjithë nxënësit të sfidohen dhe të angazhohen, duke respektuar dallimet e stileve të ndryshme të mësimi dhe aftësitë gjuhësore.

Praktikat reflektuese

Inkurajoni nxënësit të reflektojnë mbi mësimin e tyre:

- Ditarët e mësimi; kërkojuni nxënësve të shkruajnë për atë që kanë mësuar dhe si e kanë përdorur gjuhën.
- Vetëvlerësimi; përdorni listat e kontrollit ose rubrikat që nxënësit të vlerësojnë përparimin e tyre.

Vlerësimi i rezultateve të përmbajtjes dhe gjuhës

Vlerësimi në klasën dygjuhëshe duhet të përfshijë objektivat e përmbajtjes dhe gjuhës, duke siguruar që nxënësit të vlerësohen në bazë të aftësive të tyre për të kuptuar dhe përdorur gjuhën e synuar në interpretimin e përmbajtjes së Lëndës mësimore. Mësimdhënësit duhet të përdorin metoda të ndryshme vlerësimi për të përcaktuar përparimin e nxënësve drejt objektivave, duke përfshirë vlerësimin formues dhe vlerësimin përmbljedhës.

Vlerësimi formues ofron reagime të vazhdueshme për nxënësit dhe ato i lejojnë mësimdhënësit të përshtasin mësimet sipas nevojës. Për shembull, në CLIL orën e Gjeografisë, mësimdhënësi mund të përdorë metodat formuese të vlerësimit siç janë kvizët, diskutimet në klasë dhe vlerësimet nga moshatarët për të kontrolluar të kuptuarit e përmbajtjes dhe aftësinë e nxënësve për të përdorur termat gjeografikë në gjuhën e synuar.

Vlerësimet përmbljedhëse, të tilla si testet dhe projektet përfundimtare, duhet të hartohen për të vlerësuar si rezultatet në përmbajtje ashtu edhe ato gjuhësore.

Kjo mund të përfshijë përdorimin e rubrikave që vlerësojnë aftësitë e nxënësve për të përdorur gjuhën e synuar në demonstrimin e të kuptuarit të përmbajtjes. Për shembull, në një orë mësimi CLIL për Edukimin mediatik, vlerësimi përmbledhës mund të përfshijë një ese në të cilin nxënësit analizojnë një tekst ose disa përmbajtje mediatike, duke përdorur një fjalor specifik dhe struktura gjuhësore për të mbështetur analizën tuaj.

Përveç vlerësimeve formuese, mësimdhënësit duhet të japin komente që janë specifike, konstruktive dhe të fokusuara në përmbajtje dhe gjuhë. Për shembull, në një mësim CLIL të Historisë, mësimdhënësi mund të japë komente për esenë e nxënësit, duke theksuar fushat në të cilat nxënësi përdori në mënyrë efektive terminologjinë historike dhe sugjeruar mënyrat për përmirësimin e strukturës së fjalisë.

Sigurohuni që as përmbajtja dhe as gjuha të mos anashkalohen:

- Detyrat me fokus të dyfishtë; krijoni detyrat, që kërkojnë aplikimin e njohurive për përmbajtjen nëpërmjet përdorimit të gjuhës.
- Harmonizimi i vlerësimit; hartoni kriteret e vlerësimit, se si kuptohet përmbajtja dhe aftësitë gjuhësore.

3.4 Përdorimi i mjeteve vizuale dhe teknologjisë

Mjetet vizuale ndihmë dhe teknologjia luajnë një rol kyç në zbatimin e suksesshëm të CLIL-it, sepse mbështesin mësimin e përmbajtjes dhe zhvillimin e gjuhës. Duke i përfshirë këto mjete në planifikimin e mësimin, mësimdhënësit mund të krijojnë një mjedis mësimor më interesant dhe ndërveprues që plotëson nevojat e ndryshme të nxënësve.

Roli i mjeteve vizuale ndihmë në CLIL

Mjetet vizuale, si diagramet, grafikët, fotografitë dhe videot, janë mjete të paçmueshme për klasën CLIL. Ato ndihmojnë në ilustrimin e koncepteve komplekse, ofrojnë kontekst për informacionin e ri dhe mbështetje për të kuptuarit dhe ruajtjen e përmbajtjes dhe gjuhës tek nxënësit. Ndihamat vizuale gjithashtu kujdesen për stile të ndryshme të mësimi, duke i bërë përmbajtjet më të aksesueshme për të gjithë nxënësit.

Llojet e mjeteve vizuale ndihmë

- ▶ **Figurat dhe fotografitë; ilustrojnë konceptet ose dukuritë.**
- ▶ **Diagramet dhe grafikët; tregojnë marrëdhënien dhe procesin.**
- ▶ **Videoregjistrimet dhe animacionet; demonstrojnë përmbajtjen dinamike.**
- ▶ **Organizuesit grafikë; ndihmojnë në organizimin e informacionit (p.sh. diagramet e Venit, diagramet e rrjedhës).**

Për shembull, në CLIL orën e Dituri natyrës mbi ciklin e ujit në natyrë, mësimdhënësit mund të përdorin diagramë për të ilustruar procesin e avullimit, kondensimit dhe reshjeve. Kjo ndihmë vizuale jo vetëm që i ndihmon nxënësit të kuptojnë përmbajtjen, por gjithashtu ofron një referencë për fjalorin kyç që lidhet me ciklin e ujit. Mësimdhënësit mund të mbështesin më tej zhvillimin e gjuhës duke i nxitur nxënësit, që të përshkruajnë diagramin në gjuhën e synuar, duke përdorur fjalorin specifik dhe strukturat e fjalisë.

Mjetet ndihmëse vizuale mbështesin mësimin duke:

- ▶ **Avancuar kuptimin; konkretizimi i koncepteve abstrakte.**
- ▶ **Mbështur kuptimin e gjuhës; ofrimi i të dhënave për kontekstin e gjuhës.**
- ▶ **Rritur angazhimin; tërheqja e vëmendjes dhe interesimit të nxënësve.**

Përveç mjeteve statike vizuale, ndihmesat dinamike vizuale, si videoregjistrimet dhe animacionet, mund të përmirësojnë angazhimin dhe kuptimin e nxënësve. Për shembull, në një mësim CLIL të Gjeografisë, një video që tregon formimin e një shpërthimi vullkanik mund të ofrojë një ilustrim të gjallë të përmbajtjes duke i ekspozuar nxënësit ndaj objektivit të gjuhës në një kontekst autentik.

Integrimi i teknologjisë në CLIL

Teknologjia ofron një gamë të gjerë mjesh dhe burimesh që mund të përmirësojnë efektivitetin e klasës CLIL. Platformat dixhitale, të tilla si tabelat interaktive, mjediset e mësimi onlajn dhe aplikimet arsimore, ofrojnë mundësi për nxënësit për t'u angazhuar në mënyra të reja dhe inovative me përmbajtjen dhe gjuhën.

Një nga përparësitë e teknologjisë në CLIL është aftësia e saj për të mundësuar një qasje pothuajse të individualizuar të mësimi. Për shembull, aplikacionet e mësimi të gjuhës mund të ofrojnë ushtrime të përshtatura të fjalorit, gramatikës dhe shqiptimit, duke u mundësuar nxënësve të punojnë me ritmin e tyre dhe në nivelin e tyre. Në një mësim CLIL të Matematikës, nxënësit mund të përdorin një aplikacion që ofron detyra ndërvepruese dhe rezultate të menjëhershme, duke i ndihmuar ata të zhvillojnë njohuritë për përmbajtjen dhe aftësitë gjuhësore.

Përveç aplikacioneve, platformat e mësimi onlajn mund të lehtësojnë bashkëpunimin dhe komunikimin në klasat CLIL. Për shembull, në një mësim CLIL të Historisë, nxënësit mund të përdorin një forum në internet për të diskutuar ngjarjet historike, shkëmbyer burimet dhe për të ndarë komentet. Ky ndërveprim në internet jo vetëm që forcon aftësitë gjuhësore, por u ofron nxënësve mundësi që të shprehen në një mënyrë kuptimplote.

Zgjidhni mjetet ndihmëse vizuale që janë:

- **Relevante; të lidhura drejtpërdrejt me objektivat e orës së mësimi.**
- **Të qarta; interpretohen lehtë pa shkaktuar konfuzion.**
- **Të përshtatshme nga pikëpamja kulturore; të ndjeshme ndaj origjinës dhe përvojave të nxënësve.**

Përdorimi i burimeve multimediale

Burimet multimediale, si videot, podkastet dhe simulimet interaktive, mund të pasurojnë përvojën mësimore në klasën CLIL. Këto burime i ekspozojnë nxënësit ndaj gjuhës së synuar ashtu siç përdoret në situata reale, njëkohësisht duke mbështetur mësimin e përmbajtjes.

Për shembull, në një mësim CLIL të Sipërmarrjes, nxënësit mund të shikojnë një video rreth tregtisë globale, të dëgjojnë një podcast për politikën ekonomike dhe të përdorin një simulim interaktiv për të hulumtuar efektet e strategjive të ndryshme tregtare. Këto burime multimediale ofrojnë shumë mënyra për të angazhuar nxënësit me përmbajtjen duke zhvilluar njëkohësisht aftësitë e tyre të të dëgjuarit, të folurit dhe të menduarit kritik në gjuhën e synuar.

Përveç mbështetjes së mësimin të përmbajtjes dhe mësimin të gjuhës, burimet multimediale mund të rrisin angazhimin dhe motivimin e nxënësve. Duke përfshirë videot, podkastet dhe ushtrimet interaktive në mësim, mësimdhënësit mund të krijojnë një mjedis dinamik dhe stimulues që ruan interesin dhe angazhimin e nxënësve për të mësuar.

Teknologjia mund të përmirësojë mësimdhënien CLIL në disa mënyra:

- ▶ Tabelat interaktive; mundësojnë prezantime dinamike dhe veprimtaritë interaktive.
- ▶ Softueri arsimor dhe aplikimet; mundësojnë praktikën në aftësimin gjuhësor dhe të përmbajtjes.
- ▶ Burimet në rrjet; ofrojnë akses në materiale autentike dhe informacion të përditësuar.

Roli i tabelave interaktive

Tabelat e bardha interaktive (IWB) janë një mjet i fuqishëm në klasën CLIL, që ofron një platformë për mësimin ndërveprues dhe bashkëpunues. IWB-ja u lejon mësim-

dhënësve, që në kohë reale të paraqesin dhe manipulojnë me përmbajtjen duke i bërë mësimet më dinamike dhe interesante.

Për shembull, në CLIL orën e Matematikës, mësimitdhënësi mund të përdorë IWB-të për të demonstruar se si zgjidhet ekuacioni, duke i lejuar nxënësve të përpiqen ta zgjidhin vetë detyrën në tabelë. IWB-të mund të përdoren gjithashtu për të shfaqur burimet multimediale, si p.sh. videot, imazhet dhe simulimet interaktive, duke u ofruar nxënësve një përvojë të pasur dhe të larmishme të mësimi.

Përveç përmirësimit të mësimi të përmbajtjes, IWB-të mund të mbështesin zhvillimin e gjuhës duke ofruar mundësi për nxënësit që të komunikojnë në gjuhën e synuar në kohë reale.

Përfshirja e gamifikimit

Gamifikimi, ose përdorimi i elementeve të lojës në edukim, mund të jetë një strategji efektive për rritjen e motivimit dhe angazhimit në klasën dygjuhëshe. Me aplikimin e elementeve të tilla si pikët, medaljet, renditjet dhe sfidat në mësim, mësimitdhënësit mund të krijojnë një mjedis argëtues dhe konkurrues që inkurajon nxënësit të marrin pjesë në mënyrë aktive.

Për shembull, në një orë CLIL të Gjeografisë, nxënësit mund të marrin pjesë në një kuiz ku fitojnë pikë për përgjigjet e sakta rreth veçorive gjeografike dhe përdorin gjuhën e synuar për të shpjeguar përgjigjet e tyre. Kjo qasje e lojësuar jo vetëm që përforcon njohuritë në lidhje me përmbajtjen, por gjithashtu u ofron nxënësve mundësi për të praktikuar aftësitë gjuhësore në një mënyrë të relaksuar dhe në një kontekst argëtues.

Përveç kvizeve, mësimitdhënësit mund të përdorin lojëra dixhitale dhe simulime për të mbështetur mësimin e përmbajtjes dhe të gjuhës. Për shembull, në një mësim CLIL të Sipërmarrjen, nxënësit mund të luajnë një simulim në të cilin ata menaxhojnë ekonominë virtuale, duke marrë vendime tregtare, mbi prodhimin dhe shpërndarjen e burimeve. Kjo përvojë interaktive dhe imersive u ofron nxënësve një mënyrë

praktike që ata të përdorin dhe kuptojnë konceptet komplekse, duke praktikuar në të njëjtën kohë aftësitë gjuhësore në një kontekst kuptimplotë.

Përdorimi i mjeteve onlajn të bashkëpunimit

Mjetet onlajn të bashkëpunimit, si Google Docs, Padlet dhe tabelat virtuale, u ofrojnë nxënësve mundësinë për të punuar së bashku në projekte dhe detyra në një klasë dygjuhëshe. Këto mjete lehtësojnë komunikimin dhe bashkëpunimin, duke i lejuar nxënësve të ndajnë idetë, të kenë reagime dhe të bashkë-krijojnë përmbajtje në gjuhën e synuar.

Për shembull, në një mësim historie CLIL, nxënësit mund të përdorin Google Docs për të punuar së bashku në një kërkim, ku secili nxënës kontribuon në një pjesë të kërkimit dhe ofron reagime për punën e bashkëmoshatarëve të tij. Kjo qasje bashkëpunuese jo vetëm që forcon njohuritë për përmbajtjen, por gjithashtu u jep nxënësve mundësinë për të praktikuar shkrimin dhe redaktimin në gjuhën e synuar.

Përveç mbështetjes së bashkëpunimit, mjetet në internet mund të përmirësojnë vlerësimin dhe reagimet në klasën CLIL. Për shembull, mësimdhënësit mund të përdorin tabela virtuale për kryerjen e vlerësimeve formuese, ku nxënësit përgjigjen në kohë reale ndaj pyetjeve dhe detyrave. Mësimdhënësit më pas mund të japin komente të menjëhershme, duke ndihmuar nxënësit të përmirësojnë të kuptuarit dhe përdorimin e gjuhës.

MENAXHIMI I KLASËS

Menaxhimi efektiv i klasës është thelbësor për zbatimin e suksesshëm të mësimin të integruar të përmbajtjes dhe të gjuhës (CLIL). Në një klasë dygjuhëshe, ku nxënësit marrin njohuri në të njëjtën kohë nga përmbajtja dhe zhvillojnë aftësitë gjuhësore, strategjitë e menaxhimit që mësimdhënësi përdor kanë një rol kyç në krijimin e mjedisit të përshtatshëm për mësim. Ky kapitull eksploron aspektet kryesore të menaxhimit të klasës, specifike për CLIL-in, duke përfshirë krijimin e mjedisit të përshtatshëm për CLIL-in, duke inkurajuar pjesëmarrjen aktive, duke menaxhuar nivelet e ndryshme të njohurive dhe inkurajuar bashkëpunimin dhe mbështetjen mes nxënësve.

4.1 Krijimi i mjedisit të përshtatshëm për CLIL-in

Një mjedis miqësor për CLIL-in është ai që mbështet mësimin e përmbajtjes dhe përvetësimin e gjuhës. Ky mjedis karakterizohet nga një kulturë në klasë që inkurajon marrjen e rrezikut, vlerëson diversitetin dhe promovon përdorimin e gjuhës së synuar. Krijimi i një mjedisi të tillë kërkon planifikim të kujdesshëm dhe praktikë të qëndrueshme, me fokus në mjedisin fizik të klasës dhe klimën socio-emocionale në të. Klasa CLIL është një hapësirë dinamike ku gjuha dhe përmbajtja ndërthuren. Mësimdhënësit duhet të lëvizin me kujdes nëpër këto ndërthurje në mënyrë që të maksimizojnë rezultatet e mësimin. Mjedisin në klasë duhet:

- ▶ Të mbështesë marrjen e rrezikut; nxitini nxënësit të përdorin gjuhën e synuar pa frikë nga gabimet.
- ▶ Të jetë i pasur gjuhësisht; siguroi ekspozime të mjaftueshëm në gjuhën e synuar përmes mediave të ndryshme.
- ▶ Të promovojë ndërgjegjësimin kulturor; reflektoni për dimensionet kulturore të gjuhës dhe të përmbajtjes.

Vendosja fizike

Vendosja fizike e klasës mund të ndikojë ndjeshëm në efektivitetin e mësimdhënies CLIL. Një mjedis i organizuar mirë dhe fleksibël mund të lehtësojë veprimtaritë e ndryshme dhe ndërveprimet që janë qendrore për CLIL-in. Mësimdhënësit duhet të organizojnë klasën, në mënyrë që të korrespondojë me modalitetet e ndryshme të mësimin, duke përfshirë punën individuale, punën në çifte, veprimtaritë në grup dhe diskutimet e të gjithë klasës.

Një qasje është krijimi i hapësirave specifike për lloje specifike të veprimtarive. Për shembull, klasa mund të ketë një kënd leximi me burime në gjuhën e synuar, hapësirën për punën në grupe me tavolina të rregulluara për të nxitur diskutimin dhe hapësirën për prezantime të pajisur me mjete vizuale dhe teknologjike. Këto hapësira të ndryshme aftësojnë nxënësit të marrin pjesë në lloje të ndryshme veprimtarish në një mjedis që mbështet nevojat e tyre specifike.

Krahas sistemimit fizik, klasa duhet të jetë e pasur me mjete vizuale të cilat ndihmojnë në mësimin e gjuhës. Postera me fjalë kyçe, korniza fjalish dhe organizues grafikë mund të shërbejnë si kujtesë e vazhdueshme për nxënësit, duke i ndihmuar ata që në mënyrë efektive të përdorin gjuhën e synuar. Gjithashtu, përfshirja e elementeve multikulturore në dekorimin e klasës, të tilla si harta, flamuj dhe objekte nga kultura të ndryshme, mund të përmirësojnë ndërgjegjësimin kulturor dhe vlerësimin e nxënësve, që janë aspekte të rëndësishme të CLIL-it.

Paraqitja fizike e klasës mund të ndikojë mjaft në mësimin:

- Ulje fleksibël; organizoni tavolinat, në mënyrë që të lehtësoni punën në grupe dhe diskutimet.
- Zonat e burimeve; specifikoni hapësirat për burimet gjuhësore dhe ato të përmbajtjes, si fjalorët, mjetet vizuale dhe materialet referuese.
- Zonat e shfaqjes; përdorni tabela treguese për të shfaqur punën e nxënësve, fjalorin kyç dhe artefaktet kulturore që lidhen me përmbajtjen.

Stimujt vizualë

Përfshini elementet pamore për të përmirësuar të kuptuarit:

- Posterat në mur; shfaqni grafikët, diagramet dhe infografikët relevant për Lëndën.
- Muret me fjalë; hartoni koleksionin dinamik të termave nga fjalori, të cilin nxënësit mund ta përdorin sipas nevojës.
- Paraqitjet kulturore; përfshini figurat dhe objektet, që përfaqësojnë kultura të ndryshme, duke inkurajuar perspektivën globale.

Klima socio-emocionale

Klima socio-emocionale në klasë është po aq e rëndësishme për krijimin e një mjedisi të përshtatshëm për CLIL-in. Në një mjedis CLIL, nxënësit shpesh punojnë jashtë zonës së tyre gjuhësore të rehatisë, gjë që mund të çojë në ankth dhe hezitim për të marrë pjesë. Për të kapërcyer këto sfida, mësimdhënësit duhet të nxisin një kulturë në klasë që vlerëson përpjekjen, inkurajon marrjen e rrezikut dhe ofron mbështetje emocionale.

Mësimdhënësi vendos tonin:

- ▶ Përdorimi i gjuhës për modelim; përdorni vazhdimisht gjuhën e synuar në nivelin e duhur.
- ▶ Entuziazmi për përmbajtjen; tregoni pasionin për temën, që t'i frymëzoni nxënësit.
- ▶ Aksesueshmëria; Jini i gatshëm për pyetje dhe për mbështetje.

Një nga strategjitë kryesore është krijimi i pritshmërive të qarta për përdorimin e gjuhës. Edhe pse është e rëndësishme të inkurajohet sa më shumë përdorimi i gjuhës së synuar, mësimdhënësit duhet të kuptojnë, se nxënësit mund të kenë nevojë të përdorin herë pas here gjuhën e tyre të parë, sidomos kur kanë të bëjnë me koncepte komplekse. Arritja e një ekuilibri mes dy gjuhëve mund t'i ndihmojë nxënësit të ndihen më rehat dhe të jenë më të sigurt në mësim.

Një aspekt tjetër i rëndësishëm i klimës socio-emocionale është ndërtimi i besimit dhe marrëdhënieve me nxënësit. Kur nxënësit ndjejnë se mësimdhënësi beson në aftësitë e tyre dhe se është i përkushtuar ndaj suksesit të tyre, ata kanë më shumë gjasa të ndërmarrin rreziqe dhe plotësisht të përfshihen në procesin mësimor. Mësimdhënësit mund ta ndërtojnë këtë besim duke ofruar komente dhe reagime të qëndrueshme, pozitive, duke festuar suksese të vogla dhe duke treguar empati kur nxënësit kanë vështirësi.

Krijimi i një hapësire të sigurt për të bërë gabime është gjithashtu thelbësore në klasën CLIL. Gabimet duhet të shihen si pjesë e natyrshme e procesit të mësimi, jo si diçka që duhet druar ose shmangur. Mësimdhënësit mund ta modelojnë këtë qëndrim duke ndarë përvojat e tyre në mësimin e gjuhës, duke theksuar rëndësinë e këmbënguljes dhe qëndrueshmërisë. Me normalizimin e gabimeve, mësimdhënësit mund t'i ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë një mentalitet rritjeje, ku ata i shohin sfidat si mundësi për përparim, jo si pengesa.

Ndjeshmëria kulturore

Ndjeshmëria kulturore është një tjetër element kyç i një mjedisi miqësor CLIL. Duke patur parasysh faktin që CLIL shpesh përfshin mësimdhënie në një gjuhë ndryshe nga gjuha amtare e nxënësve, është e rëndësishme të njihen dhe të respektohen prejardhjet e ndryshme kulturore që sjellin nxënësit në klasë. Kjo përfshin ndërgjegjësimin për dallimet kulturore në stilet e komunikimit, paraprakisht burimet e të mësuarit dhe vlerat.

Mësimdhënësit mund të nxisin ndjeshmërinë kulturore duke përfshirë materiale kulturore relevante dhe shembuj në leksionet e tyre. Për shembull, në orën e historisë që mësohet gjithashtu në anglisht, mësimdhënësit mund të përfshijnë perspektivat e kulturave të ndryshme për të njëjtën ngjarje historike, duke i lejuar nxënësit të shohin se si interpretohet dhe kuptohet historia në kontekste të ndryshme. Kjo jo vetëm e pasuron përmbajtjen, por edhe e thellon të kuptuarit e gjuhës së synuar në kontekstin e saj kulturor.

Përveç kësaj, mësimdhënësit duhet të jenë të vetëdijshëm për çdo paragjykim kulturor që mund të jetë i pranishëm në programet dhe materialet, dhe të ndërmarrin hapa për t'i larguar ato. Kjo mund të përfshijë vlerësimin kritik të teksteve shkollore, zgjedhjen e materialeve shtesë që pasqyrojnë këndvështrime të ndryshme dhe krijojnë mundësi që nxënësit të ndajnë përvojat dhe qëndrimet e tyre kulturore.

Paraqitja fizike e klasës mund të ndikojë mjaft në mësimin:

- ▶ Ulje fleksibël; organizoni tavolinat në mënyrë, që të lehtësoni punën në grupe dhe diskutimet.
- ▶ Zonat e burimeve; specifikoni hapësirat për burimet gjuhësore dhe të përmbajtjes, si fjalorët, mjetet vizuale dhe materialet referuese.
- ▶ Zonat e shfaqjes; përdorni tabela treguese për të shfaqur punën e nxënësve, fjalorin kyç dhe artefaktet kulturore që lidhen me përmbajtjen.

Stimujt vizualë**Përfshini elementet pamore për të përmirësuar të kuptuarit:**

- ▶ Posterat në mur; shfaqni grafikët, diagramet dhe infografikët relevant për Lëndën.
- ▶ Muret me fjalë; hartoni koleksionin dinamik të termave nga fjalori, të cilin nxënësit mund ta përdorin sipas nevojës.
- ▶ Paraqitjet kulturore; përfshini figurat dhe objektet, që përfaqësojnë kultura të ndryshme, duke inkurajuar perspektivën globale.

4.2 Inkurajimi i pjesëmarrjes aktive

Pjesëmarrja aktive është një element kyç i mësimdhënies efektive të CLIL-it. Në një klasë CLIL, nxënësit nuk janë thjesht marrës pasivë të informacionit; ata janë të përfshirë në mënyrë aktive në procesin e mëimit, duke përdorur gjuhën e synuar për të komunikuar, bashkëpunuar dhe zgjidhur problemet. Nxitja e pjesëmarrjes aktive kërkon strategji të qëllimshme që inkurajojnë angazhimin, motivimin dhe vetëbesimin e nxënësve.

Strategjitë e mësimdhënies ndërvepruese

Strategjitë e mësimdhënies ndërvepruese janë kyçe për promovimin e pjesëmarrjes aktive në klasën CLIL. Këto strategji i përfshijnë nxënësit në procesin e mëimit nëpërmjet veprimtarive, që i nxisin ata të mendojnë në mënyrë kritike, të komunikojnë me bashkëmoshatarët e tyre dhe të zbatojnë njohuritë e tyre në mënyra kuptimplote.

Një strategji efektive është përdorimi i veprimtarive “mendo-bëj çiftin-shpërndajë”. Në këtë veprimtari, nxënësit mendojnë fillimisht në mënyrë të pavarur për pyetjen e bërë ose problemin, më pas ata diskutojnë për opinionet e tyre me partnerin dhe në fund i ndajnë idetë e tyre me të gjithë grupin. Kjo strategji inkurajon të gjithë nxënësit të marrin pjesë, ofron mundësi për mësim nga bashkëmoshatarët dhe i lejon nxënësit të praktikojnë përdorimin e gjuhës së synuar në një ambient mbështetës.

Paraqisni probleme nga bota reale në lidhje me përmbajtjen:

- ▶ Skenarët autentikë; përdorni rastet me të cilat nxënësit mund të identifikohen ose t’u duken intriguese.
- ▶ Hetimi me nxënësin në qendër; lërimi nxënësit, të bëjnë hetimin dhe të propozojnë zgjidhje.
- ▶ Përpyekjet e përbashkëta; nxitni punën në grup për të zgjidhur problemet komplekse.

Loja me role dhe simulimet janë një mënyrë tjetër e mirë për të angazhuar nxënësit. Në simulime nxënësit marrin rolet e personazheve ose palëve të ndryshme të interesit në një skenar lidhur me përmbajtjen. Për shembull, në një mësim CLIL të Sipërmarrjen, nxënësit mund të simulojnë negociatat mes drejtuesve të biznesit dhe zyrtarëve të qeverisë. Kjo veprimtari kërkon nga nxënësit të përdorin gjuhën e synuar për të artikuluar pikëpamjet e veta, për të negociuar zgjidhjet dhe për t'iu përgjigjur sfidave, duke thelluar në të njëjtën kohë të kuptuarit e tyre për përmbajtjen.

Debatet janë gjithashtu një mënyrë efektive për të nxitur pjesëmarrjen aktive. Në debat, nxënësit janë të ndarë në grupe të kundërta lidhur me ndonjë çështje dhe duhet të përdorin prova dhe logjika për të mbështetur argumentet e tyre. Debatet kërkojnë që nxënësit të mendojnë thellë dhe të përfshihen në përmbajtje, të mendojnë në mënyrë kritike për këndvështrime të ndryshme dhe të përdorin gjuhën e synuar për të bindur të tjerët. Për shembull, në një mësim CLIL të Historisë, nxënësit mund të debatojnë mbi shkaqet e konfliktit historik, duke përdorur burimet parësore dhe dëshmitë historike për të mbështetur argumentet e tyre.

Loja me role dhe simulimet

Krijoni përvoja imersive:

- Detyra të personazheve; bëjini nxënësit të marrin rolet përkatëse lidhur me përmbajtjen.
- Mjedise të simuluar; rikrijoni cilësime ose situata, në të cilat zbatohen njohuritë për përmbajtjen.
- Debate dhe diskutime; organizoni debate të strukturuar mbi temat aktuale.

Përdorimi i teknikave të pyetjeve

Teknikat efikase të pyetjeve janë shumë të rëndësishme për nxitjen e pjesëmarrjes aktive në klasën CLIL. Pyetjet e hapura që kërkojnë nga nxënësit të shpjegojnë, analizojnë ose vlerësojnë janë veçanërisht të dobishme, pasi inkurajojnë nxënësit të mendojnë në mënyrë kritike dhe të shprehin idetë e tyre në gjuhën e synuar.

Metoda e Sokratit**Përdorni pyetjet për të nxitur mendimin kritik:**

- ▶ Pyetjete hapura; bëni pyetjet, që kërkojnë më shumë se përgjigjet po/jo.
- ▶ Pyetjet provë; nxitini nxënësit, që t'i shtjellojnë vetë përgjigjet e veta.
- ▶ Koha e pritjes; lejoni nxënësit, që të kenë kohë të mjaftueshme për të menduar dhe për t'u përgjigjur.

Mësimdhënësit mund të përdorin një sërë strategjish të pyetjeve për të angazhuar nxënësit në procesin mësimor. Për shembull, pyetjet e rendit më të lartë bazuar në taksonominë Blooms, të tilla si "Pse mendon se...?" ose "Si do ta shpjegonit...?", nxisin nxënësit të shkojnë përtej memorizimit të thjeshtë të fakteve dhe i përfshijnë ato në nivele më të thella të të menduarit. Këto pyetje mund të përdoren në diskutimet e të gjithë klasës, në veprimtaritë në grupet e vogla ose në reflektimet individuale.

Koha për reflektim është një tjetër aspekt i rëndësishëm i teknikave të pyetjeve. Dhënia e kohës nxënësve për të menduar përpara se t'i përgjigjen pyetjeve, u lejon atyre të formulojnë përgjigjet me më përsiatje dhe më të plota, veçanërisht kur punojnë në një gjuhë të dytë. Mësimdhënësit duhet të shmangin nevojën për të mbushur heshtjen dhe në vend të kësaj duhet të ofrojnë kohë të mjaftueshme për reflektim, që nxënësit të konsolidojnë mendimet e tyre dhe të përgjigjen.

Përveç pyetjeve, mësimdhënësit duhet t'i inkurajojnë nxënësit të bëjnë pyetjet e tyre. Pyetjet e bëra nga nxënësit mund të çojnë në diskutime të pasura dhe të ofrojnë njohuri në të menduarit dhe të kuptuarit e tyre. Mësimdhënësit mund të ndihmojnë në modelimin e pyetjeve të mira dhe të krijojnë një kulturë në klasë ku vlerësohet kurioziteti dhe kërkimi.

Përfshirja e zgjedhjes së nxënësve

Përfshirja e zgjedhjes së nxënësve në procesin e mësimi është një mënyrë tjetër efektive për të inkurajuar pjesëmarrjen aktive. Kur nxënësit kanë mundësinë të ndiko-

jnë në atë se çfarë dhe si të mësojnë, aq më e madhe është mundësia që ata të jenë të motivuar dhe të angazhuar.

Mësimdhënësit mund të ofrojnë zgjedhje në aspekte të ndryshme të mësimi, si për shembull cilat tema të hulumtojnë nxënësit, materialet që do të përdorin ose formatin në të cilin do të prezantojnë rezultatet e punës së tyre. Për shembull, në CLIL orën e Kimisë, nxënësit mund të zgjedhin të eksplorojnë aspekte të ndryshme të një dukurie shkencore, të tilla si shkaqet, pasojat ose zgjidhjet e mundshme. Përndryshe, në një orë mësimi CLIL për Median, nxënësit mund të zgjedhin mes librave ose artikujve të ndryshëm për të lexuar dhe analizuar, në varësi të interesave të tyre dhe nivelit të kompetencave gjuhësore.

Lidheni mësimin me jetën e nxënësve:

- Personalizimi; personalizojini shembujt dhe detyrat sipas interesimit të nxënësve.
- Aplikimet e ardhshme; diskutoni, se si zbatohen aftësitë dhe njohuritë jashtë klasës.
- Vënia e qëllimeve; ndihmojini nxënësit, që të vënë objektivat personale të mësimi.

Zgjedhja mund të përfshihet gjithashtu në vlerësim, duke i lejuar nxënësit të demonstrojnë njohuritë e tyre në një mënyrë që i përshtatet fuqive dhe preferencave të tyre. Për shembull, nxënësit mund të zgjedhin midis shkrimit të një eseje, krijimit të një prezantimi video ose zhvillimit të një projekti multimedial. Duke ofruar opsione, mësimdhënësit mund t'i përgjigjen ndryshme stileve të ndryshme të mësimi dhe të sigurojnë që të gjithë nxënësit të kenë mundësi për sukses.

Ndërtimi i vetëbesimit përmes suksesit

Ndërtimi i vetëbesimit të nxënësve është thelbësor për inkurajimin e pjesëmarrjes aktive në klasën bilinguale. Vetëbesimi rritet kur nxënësit përjetojnë sukses,

ndaj është e rëndësishme që mësime dhënësit të krijojnë mundësi për përdorim të suksesshëm të gjuhës së synuar.

Një mënyrë për të ndërtuar vetëbesim është të fillohet me veprimtaritë, që janë brenda zonës së rehatisë së nxënësit dhe gradualisht të rritet niveli i sfidës. Për shembull, mësime dhënësi mund të fillojë me detyra të thjeshta, të tilla si bërja e një diagrami ose duke iu përgjigjur pyetjeve me “po/jo”, dhe më pas gradualisht të kalojë në detyra më komplekse, të tilla si shpjegimi i proceseve apo pjesëmarrja në debate.

Mësimdhënia me vetëdije kulturore

Njihni dhe shfrytëzoni diversitetin kulturor:

- ▶ Referencat kulturore; përfshijini përmbajtjet nga kultura të ndryshme.
- ▶ Burimet shumëgjuhëshe; mundësojeni përdorimin e gjuhëve lokale të nxënësve, kur kjo është e përshtatshme.
- ▶ Trajnimi i ndjeshmërisë; adresojini paragjykimet dhe promovojeni kuptimin kulturor.

Inkurajimi është gjithashtu kyç për ndërtimin e besimit. Mësime dhënësit duhet për të japin lëvdata specifike dhe domethënëse për përpjekjet dhe arritjet e nxënësve, duke theksuar progresin e tyre si në përmbajtje ashtu edhe në gjuhë. Për shembull, në vend që të thotë thjesht “Bravo”, mësime dhënësi mund të thotë: “Vura re, se sa mirë e përdore fjalorin që kemi mësuar sot për të shpjeguar konceptin. Vazhdo kështu!”

Së fundi, mësime dhënësit duhet të krijojnë një kulturë në klasë, ku gabimet përjetohen si mundësi mësimi, jo si dështime. Duke normalizuar gabimet dhe duke theksuar procesin e mësimi, mësime dhënësit mund t’i ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë rezistencë dhe vetëbesim në aftësinë për të përdorur gjuhën e synuar.

Roli i mësimeve**Mësimeve vendos tonin:**

- Përdorimi i gjuhës për modelim; përdorni vazhdimisht gjuhën e synuar në nivelin e duhur.
- Entuziazmi për përmbajtjen; tregojeni pasionin për temën, që t'i frymëzoni nxënësit.
- Aksesueshmëria; jini të gatshëm për pyetje dhe për mbështetje.

4.3 Menaxhimi i niveleve të ndryshme të kompetencës gjuhësore

Një nga sfidat e rëndësishme në një klasë dygjuhëshe është menaxhimi i niveleve të ndryshme të kompetencave gjuhësore, ku nxënësit kanë nivele të ndryshme të njohjes së gjuhës së synuar. Ky diversitet mund ta bëjë të vështirë për mësimeve arrijtjen e qëllimit - që të gjithë nxënësit të jenë aktivë dhe të mund t'i përkushtohen përmbajtjes. Megjithatë, me planifikimin dhe zbatimin e kujdesshëm të strategjisë së diferencimit, mësimeve mund të krijojnë një mjedis mësimor gjithëpërfshirës dhe të kënaqshëm për nevojat e të gjithë nxënësve.

Mësimdhënia e diferencuar

Mësimdhënia e diferencuar, siç u përmend më herët, është thelbësore për menaxhimin e niveleve të ndryshme të kompetencës gjuhësore në klasën CLIL. Kjo qasje nënkupton përshtatjen e mësimave për të përmbushur nevojat e ndryshme të nxënësve, duke siguruar që secili nxënës mund të angazhohet me përmbajtjen dhe të zhvillojë aftësitë e tija gjuhësore.

Strategjitë e diferencimit**Detyrat sipas niveleve****Përgatisni detyra të niveleve të ndryshme të vështirësisë:**

- ▶ **Kompleksiteti; përshtatini kërkesat e ndërlidhura të veprimtarisë.**
- ▶ **Variacionet e rezultatit; lejojini format e ndryshme të demonstrimit të kuptimit.**
- ▶ **Procesi i modifikimit; mundësojini rrugët alternative për përfundimin e detyrave.**

Një nga mënyrat e diferencimit të mësimdhënies është ofrimi i niveleve të ndryshme të mbështetjes. Për shembull, nxënësit me një nivel më të ulët të kompetencës gjuhësore mund të marrin trajnime më eksplicit me fjalorin dhe strukturën e fjalisë, ndërsa nxënësit më të avancuar punojnë duke zgjeruar përdorimin e tyre të gjuhës drejt formave më komplekse. Mësimdhënësit mund të përdorin detyra me nivele të ndryshme vështirësie, ku nxënësit bëjnë detyra në nivelin e tyre, për të siguruar që të gjithë nxënësit të jenë aktivë dhe të mbështetur.

Grupimi fleksibël**Grupimi i nxënësve në mënyrë strategjike:**

- ▶ **Grupet e aftësive; grupe homogjene për mësimdhënien e synuar.**
- ▶ **Grupet e përziera; grupe heterogjene për lehtësimin e mësimi bashkëmoshatar.**
- ▶ **Grupet e interesimit; grupi i bazuar në interesimet e nxënësve për të rritur motivimin.**

Grupimi fleksibël është një tjetër strategji efektive për menaxhimin e niveleve të ndryshme të kompetencave gjuhësore. Mësimdhënësit mund t'i grupojnë nxënësit sipas nivelit të kompetencave gjuhësore për veprimtaritë e caktuara, duke mundësuar akses dhe mbështetje të synuar. Përndryshe, mund të krijojnë grupe me nivele të ndryshme kompetencash, ku nxënësit me nivel më të lartë ndihmojnë moshatarët e tyre në kryerjen e detyrave. Për shembull, në klasat CLIL të Historisë, nxënësit

mund të punojnë në grupe të niveleve të ndryshme gjuhësore për të analizuar burimet fillestare, ku nxënësit më të avancuar ndihmojnë në shpjegimin e gjuhës dhe koncepteve bashkëmoshatarët e tyre.

Tabelat e përzgjedhjes

Ofroni opsione për detyrat:

- ▶ **Stilet e mësimit; nxënësve u ofrohet stili vizual, dëgjimor dhe kinestetik.**
- ▶ **Zgjedhja e produktit; lejojini nxënësit të zgjedhin formate të ndryshme të daljes (p.sh. eseja, prezantimi, modeli).**
- ▶ **Opsionet e ritmit; lërin nxënësit të punojnë me shpejtësinë e përshtatshme për ata brenda afateve të dhëna.**

Strategjitë e scaffolding

Scaffolding është strategjia kyçe për mbështetjen e nxënësve me nivele të ndryshme të kompetencave gjuhësore. Kjo strategji përfshin ofrimin e mbështetjes së përkohshme që i ndihmon nxënësit të kryejnë detyra që nuk do të mund t'i kryenin vetë. Me rritjen e kompetencës së nxënësve, mbështetja gradualisht zvogëlohet duke i mundësuar ata të punojnë gjithnjë e më shumë në mënyrë të pavarur.

Ofrimi i mbështetjes gjuhësore:

- ▶ **Organizuesit grafikë; ndihmojnë në strukturimin e mendimeve dhe të gjuhës së daljes.**
- ▶ **Shkallët e gjuhës; ndërtoni strukturat gjuhësore nga ato të thjeshta deri tek ato më komplekset.**
- ▶ **Parafrazimi dhe përmbledhja; mësoni strategjit për përpunimin dhe shprehjen e ideve.**

Mësimdhënësit mund të përdorin teknika të ndryshme të aplikimit gradual të njohurive për të mbështetur nxënësit në klasën CLIL. Për shembull, ata mund të ofrojnë korniza gjuhësore ose organizatorë grafikë që të ndihmojnë nxënësit të strukturojnë

përgjigjet e tyre. Mjetet vizuale të tilla si diagramet, tabelat dhe figurat, mund të shërbejnë gjithashtu si mbështetje, duke ndihmuar nxënësit të kuptojnë dhe mbajnë mend përmbajtjet komplekse.

Ndihmojnë për të kuptuar Lëndën:

- ▶ **Organizatorët e avancuar; paraqitni pamjet paraprake, para se të thelloheni në detaje.**
- ▶ **Ndarja e informacioneve; ndani përmbajtjen në segmentet, me të cilët mund të menaxhohet.**
- ▶ **Shënimet udhëzuese; listoni shënimet e pjesshme, të cilat nxënësit i plotësojnë gjatë mësimit.**

Një strategji tjetër efektive për aplikimin gradual të njohurive është praktika e drejtuar, ku mësuesi modelon detyrën ose veprimtarinë dhe më pas i udhëzon nxënësit hap pas hapi. Për shembull, në orët CLIL të Matematikës, mësuesi mund të modelojë se si të zgjidhë një detyrë, duke shpjeguar hapat në gjuhën e synuar dhe më pas duke i udhëhequr nxënësit nëpër detyra të ngjashme përpara se t'u kërkojë t'i zgjidhin ato në mënyrë të pavarur.

Mbështetja e individualizuar**Strategjitë ndërhyrëse****Adresoni nevojat specifike:**

- ▶ Udhëzimet një për një; ofroni ndihmën e personalizuar.
- ▶ Kontratat për mësimin; bëni marrëveshjet, në të cilat vihen qëllimet dhe përgjegjësitë.
- ▶ Materialet shtesë; ofroni burimet shtesë për praktikë.

Bashkëpunimi me specialistët**Puna me stafin ndihmës:**

- ▶ Specialistët e gjuhës; koordinimi me mësimdhënësit ESL për zhvillimin e gjuhës.
- ▶ Ekspertët e arsimimit special; përshtateni mësimin për nxënësit me diferenca në mësim.
- ▶ Këshilltarët; zgjidhinii barrierat emocionale ose motivuese.

Promovimi i autonomisë**Inkurajoni mësimin e pavarur:**

- ▶ Mjetet e vetëvlerësimit; mësojini nxënësit të vlerësojnë punën e vet.
- ▶ Sesionet e përcaktimit të qëllimeve; Udhëzojini nxënësit për vënien dhe shqyrtimin e qëllimeve personale.
- ▶ Disponimi i burimeve; siguroni materialet për studimin e pavarur.

Mbështetja e moshatarëve dhe të mësuarit në bashkëpunim

Mbështetja e moshatarëve dhe të mësuarit në bashkëpunim janë mjete të fuqishme për menaxhimin e niveleve të ndryshme të kompetencave gjuhësore në klasën CLIL. Duke punuar së bashku, nxënësit mund të mbështesin njëri-tjetri, ku nxënësit me nivel më të lartë të kompetencës ndihmojnë shokët e tyre të kuptojnë përmbajtjen dhe të përdorin gjuhën e synuar.

Përparësitë e mësimit në bashkëpunim

- ▶ **Praktika gjuhësore; ofron kontekste autentike për përdorimin e gjuhës.**
- ▶ **Zhvillimi i aftësive shoqërore; përmirëson aftësinë e komunikimit dhe të punës në grup.**
- ▶ **Perspektivat e ndryshme; nxënësit i ekspozohen këndvështrimeve të ndryshme duke e pasuruar kuptimin.**

Një nga mënyrat për të lehtësuar mbështetjen e bashkëmoshatarëve është puna në çifte dhe grupe, ku nxënësit me nivele të ndryshme kompetencash i bëjnë detyrat së bashku. Për shembull, në klasat CLIL të Kimisë, nxënësit mund të punojnë në çifte për të kryer eksperimente, ku njëri nxënës shpjegon procedurën në gjuhën e synuar, ndërsa tjetri shënon rezultatet. Kjo qasje bashkëpunuese i lejon nxënësve të mësojnë nga njëri-tjetri dhe ofron mundësi për përdorimin autentik të gjuhës.

Mësimdhënësit gjithashtu mund të krijojnë programe të tutorimit të moshatarëve, ku nxënësit me nivel më të lartë kompetencash ofrojnë mbështetje individuale për bashkëmoshatarët e tyre. Tutorimi i moshatarëve mund të jetë veçanërisht i dobishëm për nxënësit që kanë nevojë për ndihmë shtesë në gjuhë ose në përmbajtje, sepse mundëson mësimdhënie të personalizuar me mbështetjen e mjedisit.

Grupëzimi fleksibël dhe modelet me rotacion

Grupëzimi fleksibël dhe modelet me rotacion janë strategji efektive për menaxhimin e diversitetit të niveleve të kompetencës gjuhësore në klasën CLIL. Këto qasje u mundësojnë mësime ndërmjet të grupeve nxënësish në mënyra të ndryshme në varësi të detyrës apo qëllimit, duke siguruar që të gjithë nxënësish të marrin mbështetjen që u nevojitet.

Strategjitë e punës në grup

Veprimtaritë e strukturuar në grup

Planifikoni ndërveprime domethënëse:

- ▶ Metoda enigmatike; caktoni pjesë të ndryshme të temës për grupet, të cilat, më pas, ua mësojnë të tjerëve.
- ▶ Mendo-çiftëzo-shpërndaj; lehtësoni të menduarit individual, diskutimin në çifte dhe ndarjen me grupe më të mëdha.
- ▶ Projektet bashkëpunuese; angazhoni grupet në krijimin e produkteve të përbashkëta.

Detyrat e roleve

Caktoni rolet specifike për anëtarët e grupit:

- ▶ Lehtësuesi; drejton diskutimin.
- ▶ Regjistruesi; merr shënime për idetë e grupit.
- ▶ Raportuesi; paraqet gjetjet e grupit.
- ▶ Kohëmatësi; monitoron kohën për të mbajtur grupin në detyrë.

Në modelin me rotacion, nxënësish ndryshojnë vende nëpër stacione ose veprimtari të ndryshme, me ç'rast secila është projektuar për të synuar aftësi ose përmbajtje specifike. Për shembull, në klasat CLIL të hulumtimit të së drejtës humanitare, nxënësish mund të bëjnë rotacion midis stacioneve të leximit, ku punojnë për të

kuptuar tekstin, stacioneve të fjalorit, ku praktikojnë fjalët e reja, dhe stacioneve e shkrimit, ku hartojnë fjali ose paragrafë. Ky model u mundëson mësime të ndryshme të ofrojnë mbështetje të synuar në çdo stacion, duke siguruar që nxënësit të jenë aktive në të gjitha nivelet e kompetencës.

Të përshtatet me grafikun nga versioni anglisht - profili i njeriut që do të jetë këtu.

- Dëgjim aktiv; nxitini nxënësit të involvohen plotësisht në kontributet e moshatarëve.
- Reagimet konstruktive; udhëzojini nxënësit, se si të ofrojnë dhe si të marrin komente dhe reagime.
- Zgjidhja e konfliktit; siguroni strategji për menaxhimin e mosmarrëveshjeve.

Grupimi fleksibël u lejon mësime të ndryshme të ndryshojnë përbërjen e grupeve në bazë të nevojave të orës së mësimi. Për shembull, nxënësit mund të punojnë në ekipe të grupuara në mënyrë homogjene gjatë veprimtarisë, ku marrin udhëzime të përshtatura me nivelin e tyre të kompetencës, dhe më pas kalojnë në grupe heterogjene diskutimi, ku mund të praktikojnë përdorimin e gjuhës së synuar me bashkëmoshatarët e niveleve të ndryshme të kompetencave. Ky fleksibilitet u lejon mësime të ndryshme t'u përgjigjen nevojave të ndryshme të nxënësve të tyre, ndërsa në të njëjtën kohë inkurajojnë bashkëpunimin dhe mbështetjen mes bashkëmoshatarëve.

Forconi kohezionin e grupit:

- Akullthyesit; përdorni veprimtaritë për t'i ndihmuar nxënësit të njihen midis tyre.
- Ushtrimet e besimit; ndërtoni besimin në raportet e bashkëpunimit.
- Sesionet e reflektimit; mundësoni diskutime rreth dinamikës së grupit dhe bashkëpunimit.

4.4 Inkurajimi i bashkëpunimit dhe mbështetjes së bashkëmoshatarëve

Bashkëpunimi dhe mbështetja e bashkëmoshatarëve janë elementë kyç të një klase të suksesshme CLIL. Përmes punës së përbashkët, nxënësit mund të thellojnë të kuptuarit e tyre të përmbajtjes, të zhvillojnë aftësitë gjuhësore dhe të ndërtojnë një ndjenjë bashkësie. Inkurajimi i bashkëpunimit dhe mbështetja e bashkëmoshatarëve kërkon strategji të planifikuara me kujdes që u mundësojnë nxënësve të komunikojnë, të ndajnë idetë dhe të mbështesin njëri-tjetrin në mësim.

Puna në grupe dhe mësimi në bashkëpunim

Puna në grupe dhe mësimi në bashkëpunim janë strategji të fuqishme për të inkurajuar bashkëpunimin në klasat CLIL. Këto qasje përfshijnë punën e nxënësve në grupe të vogla për të kryer së bashku detyra, zgjidhur probleme ose krijuar projekte. Në kontekstin CLIL, puna në grup ofron mundësi për përdorimin autentik të gjuhës, sepse nxënësit duhet të komunikojnë me njëri-tjetrin për të arritur qëllimet e tyre.

Një qasje efektive për punën në grup është përdorimi i strukturave të mëimit bashkëpunues, të tilla si enigmat, mendo-çiftëzo-shpërndaj dhe kërkime në grup. Në veprimtarinë enigmë, çdo nxënës në grup është përgjegjës për të mësuar një pjesë të caktuar të përmbajtjes. Për shembull, në një mësim CLIL të Historisë, nxënësit mund të ndahen në grupe, ku secili heton shkaqet e ndryshme të një ngjarjeje historike dhe më pas ndan gjetjet e tij me grupin. Kjo strukturë siguron që të gjithë nxënësit të jenë të angazhuar dhe që çdo anëtar të ketë rolin e tij në suksesin e grupit.

Një qasje tjetër është përdorimi i kërkimeve ekipore, ku nxënësit hulumtojnë së bashku çështje apo probleme kompleks. Për shembull, në CLIL orën e Kimisë, nxënësit mund të punojnë në grupe që hulumtojnë ndikimin e ndryshimeve klimatike në ekosisteme të ndryshme. Kjo veprimtari kërkon, që nxënësit të bashkëpunojnë,

të ndajnë burimet dhe të përdorin gjuhën e synuar në mënyrë që të komunikojnë gjetjet e veta.

Tutorimi dhe mentorimi i bashkëmoshatarëve

Mësimi dhe mentorimi i bashkëmoshatarëve janë mënyra efektive për të inkurajuar mbështetjen e moshatarëve në klasën CLIL. Në tutorimin e bashkëmoshatarëve, nxënësit marrin rolin e mësimdhënësit, duke shpjeguar konceptet dhe duke i udhëhequr bashkëmoshatarët e tyre nëpër detyrat. Kjo qasje jo vetëm që forcon njohuritë e nxënësit që mëson, por gjithashtu siguron praktikë të vlefshme gjuhësore.

Tutorimi dhe mentorimi i bashkëmoshatarëve

Mësimdhënia për moshë të ndryshme

Çiftoni nxënësit më të vjetër me nxënësit më të rinj:

- ▶ **Mbështetja e përmbajtjes; nxënësit më të vjetër ndihmojnë me Lëndën.**
- ▶ **Modelimi i gjuhës; jepni shembuj të përdorimit të shkathët të gjuhës.**
- ▶ **Zhvillimi i lidershit; ofroni mundësi mentorimi.**

Për shembull, në një orë CLIL të Matematikës, nxënësi që ka përvetësuar një koncept të caktuar mund të ngarkohet t'i shpjegojë atë një nxënësi tjetër që po mundohet me të njëjtën gjë. Kjo seancë e mësimdhënies me bashkëmoshatarët mund të përfshijë përdorimin e mjeteve ndihmë vizuale, materialeve manipulative ose shembuj nga jeta e përditshme, duke i mundësuar nxënësit që mëson të përdorë gjuhën e synuar në një mënyrë kuptimplote dhe autentike.

Mentorimi i bashkëmoshatarëve është një tjetër strategji e fuqishme për nxitjen e bashkëpunimit dhe mbështetjes. Në kuadër të programit të mentorimit të bashkëmoshatarëve, nxënësit me nivel më të lartë të kompetencës gjuhësore çiftëzohen me nxënësit të nivelit më të ulët, duke ofruar mbështetje individuale në lidhje me përmbajtjen dhe gjuhën. Për shembull, në një orë CLIL të Letërsisë, një mentor

mund të punojë me një të mentoruar mbi analizën e tekstit, duke diskutuar fjalorin, temat dhe teknikat letrare. Kjo marrëdhënie e mentorimit është përfituese për të mentoruarin, ndërkohë që i ofron mentorit mundësinë për të thelluar të kuptuarit e tij të përmbajtjes dhe gjuhës.

Vlerësimi i punës në bashkëpunim

Vlerësimi në grup

Vlerësoni rezultatet kolektive:

- Prezantimet në grup; vlerësoni aftësinë e grupit për të komunikuar në mënyrë efektive përmbajtjen.
- Projektet e përbashkëta; vlerësoni produktin përfundimtar të krijuar nga grupi.
- Vlerësimi i procesit; vlerësoni se si ka punuar grupi së bashku.

Krijimi i kulturës së bashkëpunimit në klasë

Krijimi i kulturës bashkëpunuese në klasë është thelbësore për të nxitur mbështetjen e bashkëmoshatarëve në një mjedis CLIL. Kjo kulturë karakterizohet nga respekti i ndërsjellë, përgjegjësia e përbashkët dhe fokusi në suksesin kolektiv. Mësimdhënësit luajnë një rol kyç në vendosjen dhe ruajtjen e kësaj kulture, si nëpërmjet veprimeve të tyre ashtu edhe nëpërmjet pritshmërive që ata vendosin.

Një mënyrë për të krijuar një kulturë bashkëpunuese është vendosja e pritshmërive të qarta për punën në grup dhe ndërveprimet mes nxënësve. Mësimdhënësit duhet të vendosin norma si nxënësit të punojnë së bashku, të komunikojnë dhe zgjidhin konfliktet. Këto norma mund të përfshijnë dëgjimin aktiv, komunikimin pozitiv dhe fokusin në gjetjen e zgjidhjeve në vend të përcaktimit të fajit.

Mësimdhënësit gjithashtu mund të modelojnë sjelljen bashkëpunuese duke punuar së bashku me nxënësit dhe duke treguar se si të angazhohen në punë produktive në grup. Për shembull, mësimdhënësi mund të marrë pjesë në një diskutim në grup,

duke treguar se si të bëhen pyetjet për sqarim, si të bëhen komente dhe reagime konstruktive dhe si të ndërtohet mbi idetë e të tjerëve.

Festimi i sukseseve në grup është një tjetër aspekt i rëndësishëm i krijimit të një kulture kooperuese. Kur nxënësit punojnë së bashku për të arritur një qëllim, suksesi i tyre kolektiv duhet të ketë mirënjohje dhe të festohet. Kjo mund të përfshijë njohjen publike, të tillë si një festë në klasë ose prezantime të punës në grup, si dhe reagime individuale që theksojnë kontributin e secilit anëtar të grupit.

Përdorimi i teknologjisë në mbështetje të bashkëpunimit

Teknologjia ofron një gamë të gjerë mjetesh dhe burimesh që mund të rrisin bashkëpunimin dhe mbështetjen e bashkëmoshatarëve në klasën CLIL. Platformat dixhitale, të tilla si dokumentet e përbashkëta, tabelat virtuale dhe forumet onlajn të diskutimit, ofrojnë mundësi për nxënësit që të punojnë së bashku në kohë reale, pavarësisht vendndodhjes së tyre fizike.

Për shembull, në një klasë CLIL të Gjeografisë, nxënësit mund të përdorin një dokument të përbashkët për të krijuar një prezantimi në grup të zonave të ndryshme klimatike. Çdo nxënës mund të kontribuojë me informacione, imazhe dhe harta, ndërkohë që dokumenti shërben si hapësirë e përbashkët e punës në grup. Kjo qasje jo vetëm që mbështet bashkëpunimin, por gjithashtu ofron mundësi për të praktikuar të shkruarit dhe redaktimin në gjuhën e synuar.

Tabelat virtuale, të tilla si Padlet ose Jamboard, janë një tjetër mjet i fuqishëm për mbështetjen e bashkëpunimit. Këto platforma i lejojnë nxënësit të ndajnë idetë, të bëjnë pyetje dhe t'i përgjigjen komenteve të bashkëmoshatarëve të tyre në mënyrë vizuale dhe interaktive. Për shembull, në një orë mësimi CLIL të Historisë, nxënësit mund të përdorin një tabelë virtuale për veprimtarinë brainstorming lidhur me shkaqet e një ngjarjeje historike, ku secili nxënës kontribuon me idetë e veta dhe ndërton mbi kontributet e të tjerëve.

Forumet onlajn të diskutimit gjithashtu mund të lehtësojnë bashkëpunimin dhe mbështetjen e bashkëmoshatarëve, sidomos në mjediset e mesimit asinkron. Për shembull, në një orë CLIL të Sipërmarrjes, nxënësit mund të marrin pjesë në një forum onlajn ku diskutojnë për përparësitë dhe mangësitë e politikave të ndryshme ekonomike. Ky ndërveprim në internet jo vetëm që forcon aftësitë gjuhësore, por ofron edhe mundësi për të menduar në mënyrë kritike dhe për të debatuar.

Inkurajimi i reflektimit dhe reagimit

Reflektimi dhe reagimet janë komponente kryesore të bashkëpunimit në klasën CLIL. Duke reflektuar mbi përvojat e tyre dhe duke marrë reagime nga bashkëmoshatarët e tyre, nxënësit mund të zhvillojnë një kuptim më të thellë të përmbajtjes dhe gjuhës. Mësimdhënësit mund të nxisin të menduarit duke u ofruar nxënësve mundësi të reflektojnë mbi përvojat e tyre në punën në grup. Për shembull, pas përfundimit të një projekti në grup, nxënësit mund të shkruajnë një reflektim për atë që kanë mësuar, cilat kanë qenë sfidat me të cilat janë përballur dhe si i kanë kapërcyer ato. Ky reflektim mund t'i ndihmojë nxënësit që identifikojnë vendet për përmirësim dhe të vendosin qëllime për punën e ardhshme bashkëpunuese.

Reagimet janë gjithashtu thelbësore për të nxitur bashkëpunimin dhe mbështetjen e moshatarëve. Mësimdhënësit duhet të japin komente specifike, konstruktive dhe të fokusuara si në përmbajtje ashtu edhe në gjuhë. Për shembull, në orën CLIL të Kimisë, mësimdhënësi mund të japë komente për prezantimin në grup, duke theksuar fushat ku nxënësit përdorën në mënyrë efektive terminologjinë shkencore dhe duke sugjeruar mënyra për të përmirësuar komunikimin.

Reagimi dhe komentet e moshatarëve janë një mjet tjetër i fuqishëm i mbështetjes së bashkëpunimit. Duke ofruar komente për bashkëmoshatarët e tyre, nxënësit mund të zhvillojnë aftësi kritike të menduarit dhe të thellojnë të kuptuarit e tyre për përmbajtjen. Mësimdhënësit mund të lehtësojnë reagimet e bashkëmoshatarëve duke ofruar udhëzime dhe rubrika për të ndihmuar nxënësit për t'u fokusuar në aspekte specifike të punës, të tilla si qartësia, saktësia dhe përdorshmëria e gjuhës së synuar.

STRATEGJIA E VLERËSIMIT

Vlerësimi në mësimin e integruar të përmbytjes dhe gjuhës (CLIL) është një proces me disa shtresa që përfshin vlerësimin e njohurive për përmbytjen dhe të kompetencës gjuhësore. Strategjitë efikase të vlerësimit janë kyçe për të kuptuar përparimin e nxënësve, duke ofruar informacion mbi rezultatet dhe udhëzim mbi mësimin. Në kontekstin CLIL, ku rezultatet e përvetësimit të përmbytjes dhe të gjuhës janë po aq të rëndësishme, është e nevojshme të përdoren metoda të ndryshme të vlerësimit që përmbyshin të dy qëllimet. Ky kapitull eksploron strategjitë kryesore të vlerësimit, duke përfshirë vlerësimet formuese dhe vlerësimet përmbledhëse, vetëvlerësimet dhe reflektimet, si dhe metodat për vlerësimin e gjuhës dhe të zotërimit të përmbytjes. Duke u mbështetur në kërkimet bashkëkohore dhe praktikën më të mirë, ai i ofron mësimdhënësve dygjuhësh malazezë udhëzime gjithëpërfshirëse për hartimin dhe zbatimin e kornizave efektive të vlerësimit që janë në përputhje me rezultatet në klasat bilinguale.

5.1 Vlerësimet formuese

Vlerësimet formuese janë pjesë integrale e qasjes CLIL, duke ofruar një pasqyrë të vazhdueshme në të kuptuarit e nxënësve dhe duke i lejuar mësimdhënësit të përshtasin mësimdhënien për të plotësuar nevojat e nxënësve. Këto vlerësime kryhen gjatë procesit mësimor dhe ato synojnë të informojnë si mësimdhënësit ashtu edhe nxënësit për progresin drejt arritjeve të objektivave të mësimin. Për nxënësit e moshës 6-12 vjeç, vlerësimet formuese duhet të jenë interesante, të përshtatura për moshën dhe të harmonizuara me fokusin e dyfishtë të CLIL-it.

Roli i vlerësimit formues në CLIL

Parimet kryesore të vlerësimit formues Harmonizimi me objektivat mësimore

- Vlerësimi formues duhet të lidhet drejtpërdrejt me objektivat mësimore të përcaktuara për leksionin ose njësinë. Ky harmonizim siguron që vlerësimet të janë kuptimplote dhe të ofrojnë informacion relevant për përparimin e nxënësve.

Vlerësimi formues efektiv mbështetet në reagimin në kohë dhe specifik që i udhëzon nxënësit në përmirësimin e performancës së tyre. Reagimi ose informacioni i anasjelltë duhet të jetë:

- Konstruktiv; thekson përparësitë dhe fushat për përmirësim.
- Veprues; ofron udhëzime të qarta për hapat e ardhshëm.
- Nxitës; motivon nxënësit

Vlerësimet formuese kanë disa funksione të rëndësishme në klasën CLIL. Ato ofrojnë informacion reagues të menjëhershëm për nxënësit, duke i ndihmuar ata të kuptojnë nivelin e tyre aktual të performancës dhe të identifikojnë fushat për përmirësim. Për mësimdhënësit, vlerësimet formuese ofrojnë njohuri se sa mirë e kuptojnë nxënësit përmbajtjen dhe si i përdorin objektivat gjuhësore, duke mundësuar përshtatjen e mësimdhënies në kohë. Tek nxënësit më të rinj, vlerësimet formuese duhet të jenë ndërvepruese dhe të dizajnuara për të ruajtur interesin dhe motivimin e nxënësve.

Në klasën CLIL, vlerësimi formues duhet të marrë parasysh:

- Kuptimin e përmbajtjes; kuptimi i koncepteve dhe njohurive specifike për Lëndën.
- Zhvillimi i gjuhës; përparimi në aftësitë gjuhësore të nevojshme për akses dhe komunikim të përmbajtjes.
- Aftësitë e ndërlidhura: aplikimi i aftësive të të menduarit të nivelit më të lartë.
- Kompetenca kulturore; rritja e ndërgjegjësimit dhe sensitivitetit ndërkulturor.

Shembuj të vlerësimeve formuese

Vëzhgimi në klasë; vëzhgimi është një mjet i fuqishëm për vlerësimin formues, sidomos në një mjedis CLIL, ku përdorimi i gjuhës është po aq i rëndësishëm sa kuptimi i përmbajtjes. Mësimdhënësit mund të vëzhgojnë, se si sillen nxënësit gjatë veprimtarive në grup, duke mbajtur shënime për përdorimin e tyre të gjuhës së synuar, aftësinë për të ndjekur udhëzimet dhe angazhimin me përmbajtjen. Për shembull, gjatë një eksperimenti shkencor, një mësimdhënës mund të vëzhgojë, se si nxënësit përshkruajnë gjetjet e tyre në gjuhën e synuar dhe si bashkëpunojnë me bashkëmoshatarët për të arritur konkluzionet.

Kartat e daljes (Exit tickets); kartat e daljes janë një mënyrë e shpejtë dhe efikase për të vlerësuar kuptimin e nxënësit në fund të orës së mësimi. Këto karta mund të jenë detyra të thjeshta që u kërkojnë nxënësve të shkruajnë ose të vizatojnë diçka që kanë mësuar, të bëjnë pyetje që kanë ende ose të shprehin si ndihen lidhur me kuptimin e tyre të Lëndës. Për shembull, pas orës së gjeografisë rreth formave të relievit, nxënësit mund të plotësojnë një kartë dalëse ku do të emërtojnë dhe përshkruajnë një formë relievi në gjuhën e synuar.

Në fund të orës së mësimi nxënësit u japin përgjigje të shkurtra me shkrim pyetjeve që i inkurajojnë ata të mendojnë për mësimin e tyre.

- Pyetjet për përmbajtjen; adresojnë konceptet kryesore të leksionit.
- Pyetjet për reflektim; nxisin nxënësit të reflektojnë për proceset e tyre mësimore.

Mendo-çiftëzo-shpërndaj (Think-Pair-Share); kjo veprimtari ndërvepruese i nxit nxënësit, të mendojnë për një pyetje ose problem, që të diskutojnë për idetë e veta me një partner dhe, pastaj, që t'i ndajnë ato me grupin. Veprimtaria ofron mundësi për nxënësit, që, në një mjedis të relaksuar, të praktikojnë gjuhën e synuar, ndërsa mësimmshënësi vlerëson të kuptuarit e tyre. Për shembull, në orën e Historisë, nxënësit mund të mendojnë për shkaqet e një ngjarjeje historike, të flasin për të me partnerin dhe, më pas, të ndajnë idetë e tyre me të gjithë klasën.

Përfshirja e nxënësve në procesin e vlerësimit përmirëson aftësitë e tyre metandërlidhëse dhe nxit vetërregullimin.

Strategjitë përfshijnë:

- ▶ Vetëvlerësimin; reflektimi mbi performancën vetjake në raport me kriteret e përcaktuara.
- ▶ Vlerësimi i moshatarëve; dhënia dhe marrja e komenteve dhe reagimeve nga bashkëmoshatarët. Përdorni pyetje të qëllimshme për të vlerësuar të kuptuarit dhe për të stimuluar të menduarit.
- ▶ Pyetjet diagnostikuese; identifikoni gabimet.
- ▶ Pyetjet sokratike; inkurajojnë analiza më të thella.
- ▶ Koha e pritjes; mundëson kohë të mjaftueshme për përpunim para pritjes së përgjigjes.

Mini-kvizet; kvizet e shkurtra, joformale mund të përdoren për të vlerësuar shpejt të kuptuarit si të përmbajtjes ashtu edhe të qëllimeve gjuhësore. Këto kvize duhet të përshtaten me moshën dhe të jenë tërheqëse, duke përdorur një kombinim të llojeve të ndryshme të pyetjeve, si p.sh. zgjidhje shumëfishe, lidhje ose përgjigje të shkurtra. Për shembull, pas një mësimi mbi ekosistemet, një mini-kuiz mund të kërkojë nga nxënësit të lidhin kafshët me habitatet e tyre ose të plotësojnë vendet bosh me fjalët kyçe nga fjalori.

3

4

5

Ditari i mësimit; për nxënësit pak më të rritur, ditarët e mësimit mund të jenë një mënyrë efektive për të stimuluar të menduarit dhe për të gjurmuar përparimin me kalimin e kohës. Nxënësit mund të shkruajnë ose të vizatojnë atë që kanë mësuar në çdo orë mësimi, si e kanë përdorur gjuhën e synuar dhe çfarë ka qenë sfiduese për to. Për shembull, në orën e Artit figurativ, nxënësit mund të mendojnë për teknikat që kanë përdorur dhe të përshkruajnë veprën e tyre artistike në gjuhën e synuar.

Përshtatja e mësimdhënies bazuar në vlerësimet formuese

Sigurohuni që vlerësimet të mbulojnë të dy dimensionet:

- **Detyrat e integruara; projektoni veprimtarit, që kërkojnë aplikimin e njohjes së përmbajtjes nëpërmjet përdorimit të gjuhës.**
- **Kriteret e dyfishta; zhvilloni rubrika që vlerësojnë saktësinë e përmbajtjes dhe aftësitë gjuhësore.**

Një nga përparësitë kryesore të vlerësimeve formuese është se ato informojnë se si të vazhdohet të përshtatet mësimdhënia. Nëse vlerësimi formues zbulon se nxënësit kanë vështirësi me një koncept ose strukturë të caktuar gjuhësore, mësimdhënësit mund ta përdorin këtë informacion për të ofruar mbështetje shtesë, për të rishpjeguar pjesët e vështira të përmbajtjes ose të ofrojnë shpjegime alternative. Për shembull, nëse një vlerësim formues tregon se nxënësit kanë vështirësi të kuptojnë konceptin e erozionit në orën e gjeografisë, mësimdhënësi mund të përdorë mjetet ndihmëse vizuale, veprimtaritë praktike ose gjuhë të thjeshtuar për të përforcuar kuptimin e këtij koncepti.

Vlerësimet formuese ofrojnë gjithashtu një mundësi për mësimdhënie të diferencuar. Bazuar në rezultatet e këtyre vlerësimeve, mësimdhënësit mund t'i grupojnë nxënësit sipas nivelit të aftësive, të ofrojnë intervenime më të synuara ose të ofrojnë veprimtaritë shtesë për nxënësit që kanë e përvetësuar përmbajtjen. Për shembull, pas një vlerësimi formues të kuptimit të tekstit të leximit, nxënësit mund të ndahen në grupe për sesione leximi, bazuar në aftësitë e tyre për të kuptuar tekstin në gjuhën e synuar.

a) Përdorni rezultatet e vlerësimit formues për:

- ▶ Identifikimin e mangësive; përcaktoni fushat, që kërkojnë përf forcimin shtesë.
- ▶ Diferencimin e mësimit; përshtatini veprimtaritë për t'iu përgjigjur nevojave të ndryshme.
- ▶ Përshtatja e ritmit; përshtatni shpejtësinë e mësimit me gatishmërinë e nxënësve.

b) Nxitja e mjedisit, ku vlerësimi shihet si mjeti për përmirësim.

- ▶ Normalizoni sfidat; theksoni, se vështirësitë janë pjesë e procesit të mësimit.
- ▶ Festoni përparimin; njihni çdo progres, sado i vogël qoftë.

5.2 Vlerësimet përmbledhëse

Vlerësimet përmbledhëse në kontekstin CLIL janë krijuar për të vlerësuar kuptimin e përgjithshëm të nxënësve, si të përmbajtjes ashtu edhe të gjuhës, në fund të njësisë mësimore, periudhës së klasifikimit ose kursit. Këto vlerësime janë të rëndësishme për matjen e përparimit të nxënësve drejt qëllimeve të mësimit dhe për marrjen e vendimeve për kurrikulën e ardhshme. Për nxënësit e moshës 6 deri në 12 vjeç, vlerësimet përmbledhëse duhet të jenë të shumëllojshme, të përshtatura me stilet e ndryshme të mësimit dhe të marrin parasysh fazën e zhvillimit të nxënësit.

Në CLIL, vlerësimet përmbledhëse duhet të kenë parasysh:

- ▶ **Zotërimin e përmbajtjes; kuptimi i temave mësimore në përputhje me standardet e kurrikulës.**
- ▶ **Kompetencat gjuhësore; aftësia për ta përdorur atë në mënyrë efektive gjuhën e synuar në kontekstin mësimor.**
- ▶ **Integrimin e aftësive; demonstrimi i kompetencave të ndërlidhur, gjuhësore dhe kulturore.**

Rëndësia e vlerësimeve përmbledhëse në CLIL

Vlerësimet përmbledhëse ofrojnë një pasqyrë gjithëpërfshirëse të arritjeve të nxënësve në pikëpamjen e përmbajtjes dhe gjuhës. Ato i ndihmojnë mësimdhënësit të përcaktojnë, nëse nxënësit i kanë arritur objektivat e mësimit dhe nëse janë të gatshëm të kalojnë në materiale më komplekse. Në klasën CLIL, vlerësimet përmbledhëse duhet të hartohen me kujdes për të matur zotërimin e përmbajtjes së mësimdhënies dhe përvetësimin e aftësive gjuhësore, duke siguruar që asnjë aspekt të mos jetë anashkaluar.

Krijimi i vlerësimeve përmbledhëse efektive

Parimet e vlerësimit të mirë

- ▶ Vlefshmëria; vlerësimi mat atë që synohet të matet.
- ▶ Besueshmëria; rezultatet janë të qëndrueshme në të gjitha kontekstet dhe tek vlerësuesit e ndryshëm.
- ▶ Drejtësia; vlerësimet janë të paanshme dhe të arritshme për të gjithë nxënësit.

Shembuj të vlerësimeve përmbledhëse

Testet me shkrim; testet tradicionale me shkrim mund të përshtaten me kontekstin CLIL duke përfshirë pyetje që vlerësojnë njohuritë e përmbytjes dhe përdorimin e gjuhës. Këto teste duhet të përmbajnë lloje të ndryshme pyetjesh, të tilla si zgjedhjet e shumëfishta, përgjigjet e shkurtra dhe esetë, në mënyrë që të trajtohen stilet e ndryshme të mësimi. Për shembull, një test me shkrim për shkencat natyrore mund kërkojë nga nxënësit të shënojnë pjesët e një bime, të shpjegojnë fotosintezën në gjuhën e synuar dhe të përshkruajnë procesin në një ese të shkurtër.

Testet dhe provimet tradicionale

- ▶ Pyetjet me zgjedhje të shumëfishtë; vlerësojnë njohuritë specifike, por mund të jenë të kufizuara në vlerësimin gjuhësor.
- ▶ Pyetjet me përgjigje të shkurtra; kërkojnë nga nxënësit të përdorin gjuhën dhe të tregojnë se e kuptojnë atë.
- ▶ Pyetjet e esesë; lejojnë analiza më të thella të temave dhe përdorimin e gjuhës.

Prezantimet gojore; prezantimet gojore ofrojnë një mundësi për nxënësit që të demonstrojnë të kuptuarit e tyre të përmbajtjes gjatë praktikimit të të folurit në gjuhën e synuar. Këto prezantime duhet të strukturohet në mënyrë që nxënësit të përdorin fjalorin kryesor dhe strukturat gjuhësore të lidhura me përmbajtjen. Për shembull, në një orë historie, nxënësit mund të prezantojnë një figurë të rëndësishme historike, duke përdorur një linjë kohore për të përshkruar ngjarjet e jetës së saj dhe ndikimin e saj në histori.

Projektet; projektet janë një mënyrë e shkëlqyer për të vlerësuar aftësinë e nxënësve për të integruar njohuritë e përmbajtjes dhe aftësitë gjuhësore në mënyrë krijuese dhe kuptimplotë. Projektet mund të kenë forma të ndryshme, të tilla si raportet kërkimore, posterat, dioramat ose prezantimet multimediale. Për shembull, në orën e gjeografisë, nxënësit mund të krijojnë një poster për një vend, duke përfshirë informacione rreth klimës, karakteristikave fizike dhe kulturës së tij, të gjitha të paraqitura në gjuhën e synuar.

Portofolet; vlerësimi i portofolit përfshin mbledhjen e punimeve të nxënësve me kalimin e kohës, duke ofruar një përshkrim të plotë të përparimit të tyre në përmbajtje dhe në gjuhë. Portofoli mund të përfshijë shembuj të ndryshëm punimesh, si detyra me shkrim, vepra artistike, regjistrime gojore të prezantimeve dhe reflektimeve. Për shembull, në një klasë arti figurativ, një portofol mund të përmbajë vizatime, fotografi, përshkrime të teknikave të përdorura dhe reflektime mbi procesin krijues në gjuhën e synuar.

2

3

4

5

Detyrat e lidhura me prezantimin; detyrat e prezantimit kërkojnë që nxënësit të aplikojnë njohuritë dhe aftësitë e tyre në situata reale. Këto detyra janë veçanërisht efektive në CLIL sepse mundësojnë nxënësit të demonstrojnë aftësinë e tyre për të përdorur gjuhën e synuar në situata praktike. Për shembull, në një klasë të kimisë, nxënësit mund të ngarkohen të hartojnë një eksperimenti, ta kryejnë atë dhe më pas të prezantojnë gjetjet e tyre me shkrim dhe me gojë, duke përdorur gjuhën e synuar gjatë gjithë procesit.

Krijimi i vlerësimeve përmbledhëse efikave

Gjatë krijimit të vlerësimeve përmbledhëse në një klasë dygjuhëshe, është e rëndësishme të sigurohet që të vlerësohen qartë si përmbajtjea ashtu edhe rezultatet gjuhësore. Kjo mund të përfshijë krijimin e rubrikave që përmbajnë kritere specifike për të dyja aspektet. Për shembull, një rubrikë për një projekt të historisë mund të përfshijnë kriteret për saktësinë e përmbajtjes, përdorimin e fjalorit historik, qartësinë e shpjegimeve dhe organizimin e prezantimit në gjuhën e synuar. Sistemi malazez tani njih vlerësimet në fund të dy periudhave të klasifikimit dhe rubrikat tashmë janë të përcaktuara. Është e nevojshme të merret parasysh shtjellimi i mëtejshëm i tyre në të ardhmen, nëse shfaqet një mundësi për këtë nëpërmjet sistemit të reformës.

a) Krijoni rubrika të detajuara që përcaktojnë qartë pritshmëritë dhe nivelet e arritjeve.

- ▶ Rubrikat analitike; zbërthejnë vlerësimin në komponentë (p.sh. saktësia e përmbajtjes, përdorimi i gjuhës, mendimi kritik).
- ▶ Rubrikat holistike; japin një notë të përgjithshme bazuar në përshkruesit e përgjithshëm të performancës.

-

b) Përcaktoni sa vëmendje duhet t'i kushtoni përmbajtjes kundrejt gjuhës.

- ▶ Qasja e balancuar; vlerësimi i barabartë për të reflektuar fokusin e dyfishtë të CLIL-it.
- ▶ Vlerësimi kontekstual; përshtatni vështirësinë sipas objektivave parësore të mësimi.

c) Sigurohuni që vlerësimi të mos vështirësohet padrejtësisht për shkak të kompleksitetit gjuhësor.

- ▶ Udhëzime të qarta; përdorni gjuhë të thjeshtë dhe jepni shembuj.
- ▶ Fjalorët; përfshini përkufizimet e termave komplekse.

d) Siguroni mbështetje për nxënësit që kanë nevojë.

- ▶ Koha e zgjatur; lejoni kohë shtesë për përpunimin e gjuhës.
- ▶ Formatet alternative; ofroni vlerësime verbale ose paraqitje vizuale.

Vlerësimet përmbledhëse gjithashtu duhet të dizajnohen në mënyrë që të jenë të drejta dhe të arritshme për të gjithë nxënësit. Kjo përfshin dhënien e udhëzimeve të qarta, dhënien e shembujve ose modeleve të rezultateve të pritura, si dhe sigurinë që gjuha e vlerëuar të përshtatet me nivelin e njohurive të nxënësit. Për shembull, në një test me shkrim, pyetjet duhet të formulohen në mënyrë të tillë që të jenë të kuptueshme për nxënësit, me fjalë kyçe të paramësuar ose të përfshira në fjalor.

Është gjithashtu e rëndësishme të merret parasysh koha e vlerësimeve përmbledhëse. Këto vlerësime duhet të kryhen në fund të njësisë ose periudhës, në mënyrë që t'u jepet mfajt kohë nxënësve për të mësuar dhe praktikuar si përmbajtjen ashtu edhe gjuhën. Mësimdhënësit duhet të organizojnë seanca për përsëritje ose udhëzues mësimi për t'i ndihmuar nxënësit të përgatiten për këto vlerësime, duke u siguruar që ata të kenë njohuritë dhe aftësitë e nevojshme për sukses.

Përdorni rezultatet për:

- Vlerësimin e efektivitetit të programit; vlerësimin e ndikimit të CLIL-it në rezultatet e mësimit.
- Informimin e zhvillimit të kurrikulës; identifikimin e fushave për përshtatjen e kurrikulës.
- Mbështetjen e përparimit të nxënësve; drejtimin e vendimeve për përparimin e nxënësve ose për nevojat për ndërhyrje.

5.3 Vetëvlerësimi dhe reflektimi

Vetëvlerësimi dhe reflektimi janë mjete të çmuara në klasën dygjuhëshe sepse ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë aftësitë metakognitive, të marrin përgjegjësinë për mësimin e tyre dhe të identifikojnë hapësirat për përmirësim. Për nxënësit më të vegjël të moshës 6-12 vjeç, veprimtaritë e vetëvlerësimit duhet të jenë të përshtatshme për moshën, angazhuese dhe të dizajnuara për të inkurajuar një qëndrim pozitiv ndaj mësimin.

Roli i vetëvlerësimit në CLIL

Vetëvlerësimi i lejon nxënësve të reflektojnë mbi mësimin e tyre, të vlerësojnë përparimin e tyre dhe të vendosin synime për të ardhmen. Në kontekstin CLIL, vetëvlerësimi i ndihmon nxënësit të ndërgjegjësohen më shumë për zhvillimin e tyre gjuhësor, si dhe për të kuptuarit e tyre të përmbajtjes. Duke u angazhuar rregullisht në vetëvlerësim, nxënësit mund të zhvillojnë një ndjenjë më të madhe autonomie dhe përgjegjësie për mësimin vetjak.

Shembuj të veprimtarive të vetëvlerësimit

Ditarët e mësimin; ditarët e mësimin janë ditarë të thjeshtë, ku nxënësit shënojnë çfarë kanë mësuar, si e kanë përdorur gjuhën e synuar dhe me çfarë sfidash janë përballur. Këta ditarë mund t'u përshtaten nxënësve më të vegjël duke përfshirë pyetjet nxitëse ose fillimet e fjalive. Për shembull, pas një mësimi për kafshët, nxënësit mund të plotësojnë shënimin në ditarin e mësimin me: “Sot mësova për [kafshët]. Përdora [gjuhën] për të përshkruar habitatin e saj. E kisha të vështirë [detyrën].”

2

Listat e kontrollit; listat e kontrollit janë një mënyrë e lehtë për nxënësit që të vetëvlerësojnë mësimin e tyre. Mësimdhënësit mund të ofrojnë listën e aftësive ose të koncepteve, që nxënësit duhet të zotërojnë, dhe nxënësit mund të shënojnë artikujt për të cilët ndihen të sigurt. Për shembull, në klasën e matematikës, lista e kontrollit mund të përfshijë artikujt të tillë si: “Mund të mbledhi numra dyshifrorë” ose “Mund të shpjegoj se çfarë është thyesja në [gjuhën e synuar].”

3

Rubrikat; rubrikat mund të përdoren edhe për vetëvlerësim, duke i lejuar nxënësve të vlerësojnë punën e tyre sipas kritereve të dhëna. Mësimdhënësit mund të krijojnë rubrika të thjeshtuara për nxënësit më të vegjël, duke përdorur shenja vizuale ose gjuhë të thjeshtë. Për shembull, rubrika për një detyrë me shkrim mund të përmbajë kritere të tilla si: “Kam përdorur të paktën tre fjalë të reja” ose “Kam shkruar me fjali të plota”.

4

Pyetjet për reflektim; pyetjet për reflektim i nxisin nxënësit të mendojnë më thellë për përvojat e tyre të mësimin. Këto pyetje mund të përfshihen në ditarët e mësimin, të diskutohen në klasë ose të përdoren si nxitje për shënimet në ditar. Për shembull, pas një eksperimenti shkencor, nxënësit mund të mendojnë për pyetje të tilla si: “Çfarë mësova për procesin shkencor?” ose “Si a përdora gjuhën e synuar për të përshkruar vëzhgimet e mia?”

Peer Feedback: Peer feedback is a form of self-assessment where students give and receive feedback from their classmates. This activity encourages students to think critically about their own and others' work, and to reflect on how they can improve. For example, in an art lesson, students might present their artwork to a partner, who provides feedback on the use of color and the description in the target language.

Nxitja e reflektimit

Reflektimi është një pjesë kyçe e procesit të vetëvlerësimit, që i lejon nxënësit të mendojnë për atë që kanë mësuar, si kanë mësuar dhe çfarë duhet të bëjnë më pas. Mësimdhënësit mund të nxitin reflektimin duke u ofruar rregullisht mundësinë nxënësve për të menduar për të mësuarin e tyre dhe duke modeluar vetë praktikatat reflektuese.

Një mënyrë për të nxitur reflektimin është që në fund të çdo mësimi të ndahet kohë që nxënësit të shkruajnë ose diskutojnë atë që kanë mësuar. Kjo mund të bëhet përmes ditarëve të mësimi, pyetjeve reflektuese ose diskutimeve në grup. Për shembull, pas orës së historisë, nxënësit mund të mendojnë se si e përdorën gjuhën e synuar për të shpjeguar ndonjë ngjarje historike dhe cilat strategji i ndihmuan të kuptonin përmbajtjen.

Mësimdhënësit mund të nxitin gjithashtu reflektimin, duke ndarë përvojat e mësimi dhe strategjitë e tyre me nxënësit. Duke modeluar si të mendojnë për mësimin, mësimdhënësit i ndihmojnë nxënësit të zhvillojnë aftësitë dhe shprehjet e nevojshme për t'u bërë më efektivë. Për shembull, një mësës mund të tregojë se si ka përdorur një strategji të caktuar për të mësuar fjalë të reja në një gjuhë të huaj dhe si e ka ndihmuar reflektimi për t'u përmirësuar.

Vendosja e qëllimeve

Vendosja e qëllimeve është një vazhdim i natyrshëm i vetëvlerësimit dhe reflektimit, që i ndihmon nxënësit të fokusohen në atë që duan të arrijnë dhe si të planifikojnë ta realizojnë atë. Në klasën CLIL vendosja e qëllimeve mund t'i ndihmojë nxënësit të përmirësojnë njohuritë e tyre për përmbajtjen dhe aftësitë gjuhësore.

Mësimdhënësit mund t'i udhëzojnë nxënësit në përcaktimin e qëllimeve SMART - qëllime që janë specifik, të matshëm, të arritshëm, relevant dhe të kufizuar në kohë. Për shembull, një nxënës mund të vendosë si synim të "mësojë dhe përdori pesë fjalë të reja që lidhen me kohën javën tjetër" ose të "shpjegojë ciklin jetësor të një bime duke përdorur gjuhën e synuar deri në fund të njësisë".

Mësimdhënësit gjithashtu duhet të monitorojnë rregullisht përparimin e nxënësve në lidhje me qëllimet e caktuara, duke ofruar mbështetje dhe inkurajim sipas nevojës. Për nxënësit më të rinj, kjo mund të përfshijë sesione javore të përcaktimit të qëllimeve, ku nxënësit rishikojnë përparimin e tyre dhe përshtatin qëllimet e tyre sipas nevojës. Për shembull, një nxënës që ka vendosur si qëllim mësimin e një fjalori të ri, mund të rishikojë listën e fjalëve me mësimdhënësin dhe të diskutojë rreth strategjive për të praktikuar ato fjalë.

5.4 Vlerësimi i njohurive gjuhësore dhe përmbajtësore

Në klasën CLIL, është e rëndësishme të vlerësohen si kompetencat gjuhësore ashtu edhe zotërimi i përmbajtjes për të siguruar që nxënësit të arrijnë qëllimet e dyfishta të programit. Ky vlerësim i dyfishtë kërkon planifikim të kujdesshëm dhe përdorimin e metodave të ndryshme të vlerësimit të cilat i referohen të dyja aspekteve. Për nxënësit e moshës 6-12 vjeç, vlerësimet duhet të jenë të përshtatshme për moshën, angazhuese dhe në përputhje me standardet e kurrikulës.

Balancimi i vlerësimit të gjuhës dhe përmbajtjes

Vlerësimi i njëkohshëm i gjuhës dhe i përmbajtjes mund të jetë sfidues, por është thelbësor për të kuptuar progresin e përgjithshëm të nxënësve në programin CLIL. Mësimdhënësit duhet të sigurojnë që vlerësimet e tyre të dizajnohen për të matur në mënyrë efektive të dyja aspektet, pa i dhënë prioritet njërit mbi tjetrin.

Një qasje është krijimi i vlerësimeve të integruara që kërkojnë nga nxënësit të përdorin aftësitë gjuhësore për të demonstruar se e kuptojnë përmbajtjen. Për shembull, në orën e shkencës rreth ciklit të ujit, mësimdhënësi mund t'u kërkojë nxënësve të shkruajnë një paragraf të shkurtër i cili përshkruan procesin në gjuhën e synuar, duke përdorur fjalor dhe koncepte specifike. Ky lloj vlerësimi mat si kuptimin e përmbajtjes ashtu edhe aftësinë e nxënësit për të përdorur gjuhën në mënyrë adekuatë.

Një qasje tjetër është përdorimi i vlerësimeve të veçanta, por të lidhura me gjuhën dhe përmbajtjen. Për shembull, pas një ore historie, nxënësit mund të bëjnë një kuiz të fokusuar në ngjarjet dhe datat kryesore dhe më pas të marrin pjesë në një veprimtari gjuhësore ku shkruajnë fjali duke përdorur fjalët e reja të mësuara gjatë orës së mësimi. Kjo qasje i lejon mësimdhënësit të vlerësojnë në mënyrë më specifike çdo aspekt duke i mbuluar gjithësesi të dy.

Shembuj të vlerësimeve të integruara

Testet gjuhësore të bazuara në përmbajtje; këto teste vlerësojnë aftësinë e nxënësve për të përdorur gjuhën në kuadrin e temës mësimore. Për shembull, në orën e Gjeografisë, një test gjuhësor i bazuar në përmbajtje mund të kërkojë nga nxënësit të përshkruajnë lloje të ndryshme të dukurive të motit, duke përdorur strukturat e duhura të fjalorit dhe ato gramatikore në gjuhën e synuar.

2

Projektet tematike; projektet tematike i lejojnë nxënësit të eksplorojnë një temë specifike në thellësi, duke integruar përdorimin e gjuhës gjatë gjithë procesit. Për shembull, projekti tematik në orën e shkencave shoqërore mund të përfshijë eksplorimin e kulturës, gjeografisë dhe historisë të caktuar të një vendi dhe më pas prezantimin e rezultateve në një raport ose në një prezantim në gjuhën e synuar.

3

Veprimtaritë ndërvepruese; veprimtaritë ndërvepruese, të tilla si debatet, luajtja e roleve dhe simulimet, u ofrojnë nxënësve mundësi për të përdorur gjuhën në një mënyrë që lidhet ngushtë me të kuptuarit e përmbajtjes. Për shembull, në një orë Kimie, nxënësit mund të marrin pjesë në një lojë me role, ku ata marrin përsipër rolet e elementeve të ndryshëm në ciklin e ujit, duke përdorur gjuhën e synuar për të shpjeguar rolet dhe ndërveprimet e tyre.

Përdorimi i rubrikave për vlerësim të dyfishtë

Rubrikat janë një mjet efektiv për vlerësimin e gjuhës dhe të përmbajtjes në klasën CLIL. Rubrika e konceptuar mirë ofron kritere të qarta për të dyja fushat, duke i ndihmuar nxënësit të kuptojnë çfarë pritet prej tyre dhe duke i lejuar mësuesin të vlerësojnë vazhdimisht performancën e tyre.

Për shembull, një rubrikë për një detyrë me shkrim në një klasë historie në mjedisin CLIL mund të përfshijë kriteret për saktësinë e përmbajtjes (p.sh. përdorimi i drejtë i fakteve dhe koncepteve historike), përdorimin e gjuhës (p.sh. fjalori dhe gramatika e duhur), organizimin (p.sh. strukturë e qartë dhe logjike) dhe kreativitetin (p.sh. ide

originale dhe të menduara mirë). Secili prej këtyre kriterëve mund të vlerësohet në një shkallë, duke ofruar një vlerësim të detajuar të performancës së nxënësve.

Mësimdhënësit duhet të ndajnë rubrikat me nxënësit përpara se të fillojnë detyrën, duke i ndihmuar ata të kuptojnë pritshmëritë dhe si do të vlerësohen. Kjo transparencë i inkurajon nxënësit që të fokusohen si në përmbajtjen ashtu edhe në gjuhën ndërsa punojnë dhe ofron një kornizë të qartë për vetëvlerësimin dhe vendosjen e qëllimeve.

Përfshirja e vlerësimit të bashkëmoshatarëve dhe vetëvlerësimit

Bashkëmoshatarët dhe vetëvlerësimi mund të luajnë gjithashtu një rol në vlerësimin e aftësive gjuhësore dhe të njohurive për përmbajtjen në klasën CLIL. Nëpërmjet vlerësimit të punës së tyre dhe të të tjerëve, nxënësit zhvillojnë të menduarit kritik opinionin dhe të bëhen më të ndërgjegjshëm për objektivat e dyfishta të programit.

Për shembull, në një klasë të aftësive gjuhësore, nxënësit mund të shkëmbejnë ese dhe të përdorin rubrikat për të vlerësuar përdorimin e përmbajtjes dhe gjuhës nga bashkëmoshatarët e tyre. Pastaj mund të reflektojnë mbi reagimet që kanë marrë dhe të vendosin qëllimet e tyre për përmirësim. Ky proces i inkurajon nxënësit të marrin pjesë në mënyrë aktive në mësim dhe të mendojnë në mënyrë kritike se si të përdorin gjuhën për të shprehur njohuritë e tyre për përmbajtjen.

Sfidat dhe konsideratat

Vlerësimi i njohurive gjuhësore dhe të përmbajtjes në klasën CLIL përballet me disa sfida, sidomos kur punohet me nxënës të rinj. Një nga sfidat është të sigurohet që vlerësimet të jenë të përshtatshme nga ana zhvillimore dhe mos t'i mbingarkojnë nxënësit me shumë kërkesa menjëherë. Mësimdhënësit duhet të konsiderojnë me kujdes moshën dhe nivelin e njohurive të nxënësve gjatë hartimit të vlerësimeve, duke ofruar mbështetje dhe udhëzime sipas nevojës.

Një sfidë tjetër është ruajtja e ekuilibrit midis gjuhës dhe përmbajtjes në vlerësime. Mësimdhënësit duhet të shmangin tundimin për t'u përqëndruar më shumë në njërin ose tjetrën fushë. Reflektimi i rregullt dhe përshtatja e metodave të vlerësimit mund të ndihmojnë që të dy objektivat të arrihen në mënyrë efektive.

Së fundi, mësimdhënësit duhet të jenë të vetëdijshëm për nevojat dhe aftësitë e ndryshme të nxënësve të tyre. Vlerësimet e diferencuara, grupimi fleksibël dhe mbështetja e vazhdueshme janë kuçe për të siguruar që të gjithë nxënësit të mund të demonstrojnë të kuptuarit dhe aftësitë e tyre si në gjuhë ashtu edhe në përmbajtje.

ZHVILLIMI PROFESIONAL

Zhvillimi profesional është një komponent kyç i zbatimit të suksesshëm të CLIL-it (mësimi i integruar i përmbajtjes dhe i gjuhës). Megjë CLIL kërkon që mësime dhënësit të balancojnë ndërmjet gjuhës dhe mësime dhënies së përmbajtjes, zhvillimi i vazhdueshëm profesional siguron që edukatorët të jenë pajisur me njohuritë, aftësitë dhe burimet e nevojshme për të përballuar këto sfida. Ky kapitull shqyrton aspektet kryesore të zhvillimit profesional për mësime dhënësit e CLIL-it, duke përfshirë aksesin në trajnime dhe burime, duke nxitur mësimin e përbashkët midis mësime dhënëseve dhe rëndësinë e përmirësimit të vazhdueshëm.

6.1 Trajnimi dhe burimet

Zhvillimi efektiv profesional fillon me aksesin në trajnime dhe burime të cilësisë së lartë. Për mësime dhënësit në shkollat fillore dhe të mesme, veçanërisht ata që punojnë me nxënës të moshave 6-12 vjeç, është thelbësore që programet e trajnimit t'i përshtaten në mënyrë specifike nevojave të nxënësve më të rinj dhe Lëndëve që ata japin. Ky seksion do të shqyrtojë llojet e trajnimeve dhe të burimeve më të dobishme për edukatorët CLIL.

CLIL kërkon që mësime dhënësit të integrojnë në mënyrë diskrete përmbajtjen lëndore dhe mësimin e gjuhës, që nënkupton një grup unik aftësish dhe njohurish. Trajnimi i specializuar u mundëson mësime dhënësit të adoptojnë:

- ▶ Strategjitë pedagogjike; metodat efektive për kombinimin e qëllimeve të përmbajtjes dhe të gjuhës.
- ▶ Kompetencat gjuhësore; njohja e gjuhës së synuar për lehtësimin e leksioneve.
- ▶ Ndërgjegjësimi kulturor; kuptimi i dinamikave ndërkulturore për pasurimin e përvojës mësimore.
- ▶ Teknikat e vlerësimit; mjetet për vlerësimin e të kuptuarit të përmbajtjes dhe zhvillimit të gjuhës.

Trajnimi fillestar dhe i vazhdueshëm

Për mësime dhënësit e rinj në CLIL, programet e trajnimit fillestar janë kuqe për ndërtime dhe bazës së fortë të njohurive dhe aftësive. Këto programe duhet të mbulojnë parimet kryesore të CLIL-it, duke përfshirë strategjitë për integrimin e gjuhës dhe përmbajtjes, teknikat e menaxhimit të klasës dhe metodat e vlerësimit. Trajnimi duhet të ofrojë edhe shembuj praktik dhe mundësi për përvojë praktike, në mënyrë që mësime dhënësit të mund të aplikojnë metodologjinë CLIL në klasat e tyre.

Për shembull, një program fillestar trajnimi mund të përfshijë seminare për krijimin e kurrikulave CLIL, me fokus në harmonizimin e qëllimeve të përmbajtjes dhe gjuhës. Mësime dhënësit mund të marrin pjesë në veprimtari të simuluar, ku praktikojnë përdorimin e mjeteve ndihmëse vizuale, të teknikave mbështetëse dhe të vlerësimeve formuese të përshtatura për Lëndët që japin mësim, të tilla si Matematika, Ditura natyra ose shkencat sociale.

Trajnimi i vazhdueshëm është po aq i rëndësishëm pasi u mundëson mësime-dhënësve të përmirësojnë aftësitë e tyre, të vazhdojnë me praktikat më të mira dhe të zgjidhin sfidat me të cilat përballen në klasë. Edukimi i vazhdueshëm mund të përfshijë seminare të avancuara, kurse onlajn ose seminare të udhëhequra nga praktikues me përvojë CLIL. Për shembull, seminari për përdorimin e teknologjisë në klasën CLIL mund t'i njohë mësime-dhënësit me mjetet dhe burimet e reja dixhitale, të tilla si aplikacionet për mësimin e gjuhës ose tabelat e bardha interaktive, dhe të tregojë se si ato mund të integrohen në lëndë të ndryshme.

Qasja në burime

Qasja në burime të cilësisë së lartë është thelbësore për mësime-dhënësin e efektiv CLIL. Mësime-dhënësit kanë nevojë për materiale të ndryshme, përfshirë tekstet shkollore, planet mësimore, burimet multimediale dhe mjetet e vlerësimit, të cilat janë krijuar posaçërisht për CLIL-in. Këto burime duhet të jenë të përshtatshme për moshën dhe në përputhje me standardet e kurrikulës të arsimit fillor dhe të mesëm.

Për nxënësit e klasave fillore, burimet vizuale dhe ndërvepruese janë veçanërisht të vlefshme. Mësime-dhënësit mund të përdorin libra me figura, video dhe lojëra që sjellin fjalor dhe koncepte të reja në mënyrë interesante dhe të arritshme. Për shembull, mësime-dhënësi mund të përdorë një aplikacion dixhital për tregime për të krijuar një histori që përfshin fjalorin kryesor nga njësia e mësimin për kafshët, duke i lejuar nxënësit të shohin dhe të dëgjojnë fjalët në kontekstin e duhur.

Krahas burimeve fizike dhe dixhitale, mësime-dhënësit duhet të kenë akses edhe në rrjetet profesionale dhe komunitetet onlajn ku mund të ndajnë ide, të bëjnë pyetje dhe të marrin mbështetje. Forumet onlajn, grupet në rrjetet sociale dhe organizatat profesionale të angazhuara në CLIL ofrojnë mundësi të vlefshme për mësime-dhënësit për t'u lidhur me kolegët, të shkëmbejnë burime dhe të informohen për arritjet e reja në këtë fushë.

Zhvillimi i praktikave krijuese të mësimdhënies

Trajnimet dhe burimet janë aq efektive sa mbështesin praktikat e mësimdhënies. Mësimdhënësit duhet të mësojnë se si të përshtatin dhe zhvillojnë praktika kreative të mësimdhënies që plotësojnë nevojat specifike të nxënësve të tyre. Kjo nënkupton aftësinë e përshtatjes së materialeve ekzistuese, krijimin e burimeve të reja dhe integrimin e strategjive të ndryshme të mësimdhënies në punën e tyre.

Për shembull, mësimdhënësi mund të mësojë se si të përshtatë një tekst shkollor standard duke thjeshtëzuar gjuhën e tij, duke shtuar mjete ndihmë vizuale dhe duke përfshirë veprimtaritë ndërvepruese, të cilat përforcojnë qëllimet e përmbajtjes dhe të gjuhës. Kjo aftësi përshtatëse është kyç për mësimdhënien e suksesshme CLIL, pasi u mundëson mësimdhënësve të përshtatin orët e tyre të mësimi me nevojat e ndryshme të nxënësve të tyre.

Gjithashtu, mësimdhënësit duhet të inkurajohen të eksperimentojnë me strategji të ndryshme të mësimdhënies dhe të reflektojnë se çfarë funksionon më mirë në klasat e tyre. Kjo mund të përfshijë testimin e teknologjive të reja, prezantimin e të mësuarit ose zhvillimin të bazuar në projekte ndërkurrikulare që integrojnë përmbajtje nga lëndë të ndryshme. Me përmirësim të vazhdueshëm të praktikave të tyre, mësimdhënësit mund të sigurojnë që ato të ofrojnë përvoja sa më efektive dhe tërheqëse të mësimi për nxënësit e tyre.

6.2 Mësimi bashkëpunës midis mësimdhënësve

Mësimi në bashkëpunim midis mësimdhënësve është mjeti i fuqishëm për zhvillimin profesional, veçanërisht në kontekstin CLIL. Duke punuar së bashku, mësimdhënësit mund të ndajnë ide midis tyre, të zgjidhin probleme dhe të zhvillojnë strategji të reja për integrimin e gjuhës dhe përmbajtjes në klasa. Kjo pjesë eksploron përparësitë e mësimi në bashkëpunim dhe ofron strategji praktike për të inkurajuar bashkëpunimin mes mësimdhënësve CLIL.

Përparësitë e bashkëpunimit

Bashkëpunimi midis mësimeve sjell shumë përparësi, duke përfshirë shkëmbimin e ideve, ndarjen e burimeve dhe zhvillimin e një komuniteti profesional mbështetës. Në kontekstin CLIL, bashkëpunimi është veçanërisht i vlefshëm sepse u mundëson mësimeve, të mësojnë nga përvojat e njëri-tjetrit, të fitojnë perspektiva të reja dhe të zhvillojnë qasje novatore në mësimdhënie.

Për shembull, një grup mësimeve CLIL mund të punojë së bashku për të zhvilluar një njësi mësimore ndërkurrikulare që integron mësimin e gjuhës me përmbajtje nga lëndë të ndryshme, si shkenca, arti dhe shkencat sociale. Duke bashkuar ekspertizën e tyre, mësimeve mund të krijojnë një njësi që është e pasur në përmbajtje dhe efektive në nxitjen e zhvillimit të gjuhës.

Bashkëpunimi gjithashtu ofron mundësi për vëzhgim dhe reagime ndërmjet kolegëve, gjë që është thelbësore për përmirësimin e vazhdueshëm. Mësimeve mund të marrin pjesë në orët e mësimin të njëri-tjetrit, të japin komente konstruktive dhe të diskutojnë rreth strategjive për tejkalimin e sfidave. Për shembull, mësimeve mund të vëzhgojë një orë mësimi të kolegut të matematikës dhe të sugjerojë mënyra për të aplikuar më shumë praktikë gjuhësore në veprimtaritë e zgjidhjeve të problemeve.

Krijimi i komuniteteve profesionale të mësimin (PLC)

Një nga mënyrat efektive për të inkurajuar bashkëpunimin midis mësimeve CLIL është krijimi i komuniteteve profesionale të mësimin (PLC). PLC janë grupe edukatorësh të cilët takohen rregullisht për të diskutuar praktikën e mësimdhënies, për të ndarë burimet dhe për të bashkëpunuar mbi projektet. Në CLIL, mësimeve e PLC mund të fokusojnë diskutimet në tema të tilla si planifikimi i mësimin, vlerësimi dhe menaxhimi i klasës, me theks tek integrimi i gjuhës dhe përmbajtjes.

Për shembull, një PLC CLIL mund të takohet një herë në muaj për të diskutuar një ndryshim të qasjes të vlerësimin formues në klasë. Gjatë takimit, mësimeve

mund të ndajnë shembuj të vlerësimeve formuese që kanë përdorur, të diskutojnë sfidat me të cilat janë përballur dhe të ofrojnë zgjidhje. PLC mund të ftojë gjithashtu lektorë ose ekspertë për CLIL për të drejtuar seminare ose për të ofruar zhvillim profesional.

PLC-të mund të jenë platforma për planifikimin dhe mësimdhënien e përbashkët. Mësimdhënësit PLC mund të punojnë së bashku për të krijuar mësim, për të zhvilluar vlerësime ose për të krijuar burime të reja. Për shembull, dy mësimdhënës mund të bashkëpunojnë në një njësi shkencore që përfshin si eksperimente praktike, ashtu dhe veprimtari të përqendruara në gjuhën, duke siguruar që njësia të plotësojë nevojat e nxënësve të tyre.

Përdorimi i teknologjisë në mbështetje të bashkëpunimit

Teknologjia luan një rol kyç në mbështetjen e bashkëpunimit midis mësimdhënësve, veçanërisht kur ata punojnë në vende të ndryshme ose kanë mundësi të kufizuara për takime ballë për ballë. Mjetet për bashkëpunim online, si dokumentet e përbashkëta, tabela virtuale dhe platformat për video konferenca, u lejojnë mësimdhënësve të punojnë së bashku në kohë reale, pavarësisht distancës fizike.

Për shembull, mësimdhënësit mund të përdorin një dokument të përbashkët për të zhvilluar së bashku një plan njësie, ku secili mësimdhënës jep ide dhe burime. Ata mund të përdorin një tabelë virtuale për strategjitë e stuhisë së ideve për diferencimin e mësimin në një grup të përzier nxënësish ose për planifikimin e një projekti ndërkurrikular që integron përmbajtje nga lëndë të ndryshme.

Platformat e video-konferencave, të tilla si Zoom ose Microsoft Teams, mund të përdoren për takime virtuale PLC, duke u lejuar mësimdhënësve të diskutojnë për përvojat e tyre, të ndajnë burimet dhe të japin komente për punën e njëri-tjetrit. Këto platforma gjithashtu i lejojnë mësimdhënësit të bashkëpunojnë me kolegët nga shkollat ose madje nga vendet e tjera, duke zgjeruar rrjetin e tyre profesional dhe duke fituar njohuri të reja në praktikën mësimore CLIL.

Coaching ndër kolegët dhe mentorimi

Coaching ndër kolegët dhe mentorimi janë forma të vlefshme bashkëpunimi që mund të përmirësojnë mjaft zhvillimin profesional të mësimeve CLIL. Në kuadër të trajnimit të personelit, mësimeve vëzhgojnë orët e njëri-tjetrit, japin komente dhe punojnë së bashku për të përmirësuar praktikën e mësimit. Mentorimi nënkupton, që mësimeve me me përvojë mbështesin dhe udhëzojnë kolegët me më pak përvojë, duke i ndihmuar të zhvillojnë aftësitë dhe vetëbesimin e tyre.

Për shembull, kolegu-coach mund të vëzhgojë klasën e aftësive gjuhësore të një kolegu të tij dhe të japë reagimin, se si të integrohen më mirë qëllimet gjuhësore në veprimtaritë, që i referohen përmbajtjes. Një coach mund të sugjerojë strategji për të përmirësuar angazhimin e nxënësve, si përfshirja e veprimtarive ndërvepruese, ose përdorimi i mjeteve ndihmëse vizuale për të mbështetur mësimin e gjuhës.

Në rastin e mentorimit, mentori mund të ndihmojë të mentoruarin në planifikimin e orëve të mësimit, në menaxhimin e klasës ose strategjitë e vlerësimit. Mentor gjithashtu mund të ofrojë mbështetje emocionale, duke ndihmuar të mentoruarin të kapërcejë sfidat në zbatimin e CLIL-it në klasë. Për shembull, mentori mund të bashkëpunojë me një mësimeve të ri për të zhvilluar një seri orësh mësimi në lidhje me motin, duke dhënë këshilla se si të aplikohet një fjalor i ri, mësimeve gradual i gjuhës e gjuhës (scaffolding) dhe si të vlerësojë të kuptuarit e përmbajtjes nga nxënësit.

6.3 Përmirësimi i vazhdueshëm

Përmirësimi i vazhdueshëm është shumë i rëndësishëm për ruajtjen e standardeve të larta në mësimeve CLIL. Ai nënkupton rishikim të rregullt të praktikave mësimore, kërkim të mundësive të reja për mësimeve dhe përshtatje për të përmirësuar rezultatet e nxënësve. Kjo pjesë do të shqyrtojë strategjitë për të nxitur një kulturë të përmirësimit të vazhdueshëm midis mësimeve CLIL.

Praktika reflektuese

Praktika reflektuese është një komponent kyç i përmirësimit të vazhdueshëm. Ajo nënkupton ekzaminimin e rregullt të praktikave mësimore, identifikimin e aspekteve që mund të përmirësohen dhe përshtatjen për mësim më të mirë të nxënësve. Për mësimdhënësit CLIL, praktika reflektuese është veçanërisht e rëndësishme sepse u lejon atyre të përsosin vazhdimisht qasjen e tyre të integritit të gjuhës dhe të përmbajtjes.

Për shembull, mësimdhënësi mund të analizojë orën e fundit të kimisë dhe të vlersojë sa mirë e kanë kuptuar nxënësit përmbajtjen dhe sa me sukses e kanë përdorur gjuhën e synuar. Mësimdhënësi mund të identifikojë fushat ku nxënësit kishin vështirësi, të tilla si fjalori ose konceptet e caktuara, dhe të konsiderojë se si të ofrojë mbështetje shtesë në klasat e ardhshme. Gjithashtu, mësimdhënësi mund të rishikojnë strategjitë e tij të mësimdhënies, duke analizuar se si aplikojë më mirë mësimin gradual të gjuhës ose të përfshijë më shumë veprimtari ndërvepruese.

Mësimdhënësit mund të marrin pjesë në praktikën reflektuese individualisht ose si pjesë e PLC-së. Për shembull, PLC-ja mund të ndajë kohën gjatë çdo mbledhjeje, që anëtarët të reflektojnë mësimet e tyre të fundit, të ndajnë reflektimet e tyre me grupin dhe të marrin komente nga kolegët e tyre. Ky reflektim i përbashkët mund të çojë në njohuri dhe ide të reja për përmirësimin e praktikave të mësimdhënies.

Zhvillimi i Vazhdueshëm Profesional (CPD)

Zhvillimi i vazhdueshëm profesional (CPD) është thelbësor për përditësimin e mësimdhënësve CLIL me kërkimet më të fundit, praktikat më të mira dhe strategjitë e mësimdhënies. CPD mund të ketë forma të ndryshme, duke përfshirë pjesëmarrjen në seminare dhe konferenca, pjesëmarrjen në kurse onlajn dhe leximin e literaturës profesionale.

Për shembull, mësimdhënësi mund të marrë pjesë në një konferencë mbi përvetësimin e gjuhës, ku do të mësojë rreth strategjive të reja për mësimin e fjalorit dhe

gramatikës në kontekstin CLIL. Më vonë mund t'i zbatojë këto strategji në klasën e tij, duke eksperimentuar me qasje të ndryshme për të parë se çfarë funksionon më mirë për nxënësit e tij. Si alternativë, mësimdhënësi mund të marrë një kurs onlajn për përdorimin e teknologjisë në klasën CLIL, ku ai mëson se si të integrojë mjetet dixhitale në orët e tij të mësimi për të përmirësuar mësimin e gjuhës.

Mësimdhënësit duhet të inkurajohen që të ndjekin mundësitë e CPD-së që janë në përputhje me qëllimet e veta profesionale dhe nevojat e nxënësve. Shkollat dhe komunat mund ta mbështesin këtë duke ofruar kohë dhe burime për mësimdhënësit për të marrë pjesë në CPD, të tilla si konferenca, akses në kurse onlajn ose abonim në revista profesionale.

Hulumtimi proaktiv

Hulumtimi proaktiv është një mjet i fuqishëm për përmirësim të vazhdueshëm në klasën CLIL. Kjo nënkupton, që mësimdhënësit të hulumtojnë sistematikisht praktikën e veta të mësimdhënies, të mbledhin të dhëna për rezultatet e nxënësve dhe për të marrin vendime të informuara se si të përmirësojnë mësimin e vet. Hulumtimi proaktiv u lejon mësimdhënësve t'i përkushtohen zhvillimit profesional në bazë të dëshmive, duke siguruar që ndryshimet në praktikën e veta mësimore të jenë të bazuara në të dhëna solide.

Për shembull, mësimdhënësi mund të kryejë kërkime mbi efektivitetin e një strategjie të re për mësimdhënien e fjalorit në një orë mësimi të shkencave sociale. Mësimdhënësi mund të mbledhë të dhëna mbi ruajtjen e fjalorit, angazhimin dhe përdorimin e gjuhës nga nxënësit para dhe pas zbatimit të strategjisë dhe më pas të analizojë rezultatet për të përcaktuar ndikimin e saj. Në bazë të gjetjeve, mësimdhënësi mund të vendosë të zbatojë gjerësisht strategjinë, të bëjë modifikime ose të provoni një qasje tjetër.

Hulumtimi mund të kryhet individualisht ose si pjesë e PLC-së. Për shembull, një PLC mund bashkëpunojë në kërkime, ku secili anëtar hulumton një aspekt të caktuar të mësimdhënies CLIL. Grupi më pas mund të takohet për të ndarë gjetjet e tyre,

për të diskutuar implikimet e tyre dhe të marri vendime të përbashkëta se si të përmirësohen praktikatat e mësimdhënies.

Feedback-u dhe vlerësimi

Feedback-u dhe vlerësimi janë elementë kyç të përmirësimit të vazhdueshëm. Mësimdhënësit duhet të marrin rregullisht feedback për praktikatat e veta të mësimdhënies, si dhe të kenë mundësi për të vetëvlerësuar punën e tyre dhe për të bërë përshtatje sipas nevojës. Këto reagime mund të vijnë nga një sërë burimesh, duke përfshirë vëzhgimet e kolegëve, anketat e nxënësve dhe vetëvlerësimin.

Për shembull, mësimdhënësi mund t'i kërkojë një kolegu të vëzhgojë orën e mësimit dhe të japë komente se sa të angazhuar ishin nxënësit dhe sa efektive ishin qëllimet gjuhësore të integruara në veprimtaritë e lidhura me përmbajtjen. Mësimdhënësi mund të pyesë edhe nxënësit për të plotësuar një anketë rreth përvojave të tyre të mësimit, duke bërë pyetje si "Cila ishte gjëja më interesante për ju në këtë mësim?" ose "Çfarë aftësish gjuhësore mendoni, se keni përmirësuar?"

Mësimdhënësit duhet të përdorin këto komente për të përmirësuar praktikën e tyre reflektuese dhe të shohin se si mund të bëjnë ndryshime për të përmirësuar rezultatet e nxënësve. Për shembull, nëse reagimet tregojnë se nxënësit ishin konfuz lidhur me një koncept të caktuar, mësimdhënësi mund t'i kushtojë më shumë kohë përsëritjes së tij në mësimet e ardhshme ose të përdori strategji të ndryshme mësimore për të sqaruar përmbajtjen.

Zhvillimi i mentalitetit të rritjes

Së fundi, nxitja e një mentaliteti të rritjes është thelbësore për përmirësimin e vazhdueshëm në mësimdhënien CLIL. Mentaliteti i rritjes është besimi se aftësitë dhe inteligjenca mund të zhvillohen përmes përpjekjeve, praktikës dhe mësimit nga gabimet. Mësimdhënësit me këtë qasje, janë më të prirur të kërkojnë mundësi të reja mësimi, të pranojnë sfidat dhe të ngulmojnë pavarësisht pengesave.

Shkollat dhe sistemet arsimore mund të mbështesin zhvillimin e një mentaliteti të rritjes duke krijuar një kulturë e cila vlerëson mësimin e vazhdueshëm, eksperimentimin dhe reflektimin. Kjo mund të përfshijë ofrimin e mundësive për mësimdhënësit që të provojnë strategji të reja, të marrin rreziqe dhe të mësojnë nga përvojat e tyre pa frikë nga dështimi. Për shembull, një shkollë mund të inkurajojë mësimdhënësit të testojnë qasje të reja në mësimdhënien CLIL, duke u siguruar atyre kohë dhe burime për të eksperimentuar dhe reflektuar për rezultatet.

Mësimdhënësit gjithashtu mund të modelojnë një mentalitet rritjeje për nxënësit e tyre duke i demonstruar atyre se mësimi është një proces i përhershëm dhe se gabimet janë mundësi për përparim. Për shembull, mësimdhënësi mund të ndajë përvojat e tij nga mësimi i një gjuhe të re, duke folur për sfidat me të cilat është përballur dhe si i ka kapërcyer ato. Kjo mund t'i ndihmojë nxënësit të zhvillojnë një qëndrim pozitiv ndaj të mësuarit dhe një gatishmëri për mos hezituar para rreziqeve gjatë zhvillimit të tyre gjuhësor.

KONKLUZION

Mësimdhënia e integruar e përmbytjes dhe gjuhës (CLIL) është një qasje transformuese e arsimit që i pajis nxënësit me njohuri për përmbytjen dhe me aftësi gjuhësore në një botë gjithnjë e më të ndërthurur. Për mësimdhënësit në shkollat fillore dhe të mesme, veçanërisht për ata që punojnë me nxënësit e moshës 6-12 vjeç, zbatimi me sukses i CLIL-it kërkon një kombinim të menduar mirë të ekspertizës pedagogjike, kreativitetit dhe përkushtimit. Siç është tregohet në këtë Manual, CLIL-i nuk është vetëm një metodë mësimore por një filozofi arsimore gjithëpërfshirëse që inkurajon zhvillimin kognitiv, ndërgjegjësimin kulturor dhe aftësitë gjuhësore.

Përmbledhje

Përmes këtij Manuali kemi eksploruar parimet bazë të CLIL-it, strategjitë praktike për zbatimin në klasë dhe rolin kyç të zhvillimit të vazhdueshëm profesional.

Çdo kapitull ka dhënë udhëzime se si të integrohet në mënyrë efektive mësimdhënia e gjuhës dhe e përmbytjes së Lëndës mësimore, si të menaxhohet dinamika e klasës, si të vlerësohet përparimi i nxënësve dhe si të përmirësohen vazhdimisht praktikat e mësimdhënies. Në vijim edhe një përmbledhje e njohurive kryesore nga secili kapitull:

- Kuptimi i CLIL-it: Filluam duke përkufizuar CLIL-in dhe duke konsideruar përparësitë e tij njohëse dhe mësimore për nxënësit e rinj. CLIL-i jo vetëm që përmirëson aftësitë gjuhësore të nxënësve, por edhe inkurajon kuptimin më të thellë të përmbajtjes përmes angazhimit aktiv dhe mendimit kritik.
- Planifikimi i mësimi; planifikimi efektiv i mësimi është themeli për zbatimin e CLIL-it. Mësimdhënësit duhet të vendosin një ekuilibër të kujdesshëm midis qëllimeve të përmbajtjes dhe gjuhës, të hartojnë veprimtari interesante dhe të përdorin mjetet ndihmëse vizuale dhe teknologjitë për të mbështetur mësimin e nxënësve. Shembujt praktikë në Manual treguan, se si të hartohen planet mësimore, të cilat plotësojnë nevojat e ndryshme të nxënësve të shkollës fillore dhe të shkollës së mesme.
- Menaxhimi i klasës; menaxhimi i klasës CLIL kërkon ambient mbështetës, i cili inkurajon marrjen e rrezikut dhe pjesëmarrje aktive. Janë diskutuar strategjitë për menaxhimin e klasës me nivele të ndryshme të aftësive gjuhësore, duke inkurajuar bashkëpunimin dhe krijimin e një mjedisi të përshtatshëm për CLIL-in, me fokus në aplikimin praktik në shkollat fillore dhe të mesme.
- Strategjitë e vlerësimit; vlerësimi në klasën CLIL duhet të përfshijë si zotërimin e përmbajtjes ashtu edhe kompetencën gjuhësore. Manuali ka paraqitur metoda të ndryshme formuese, përmbledhëse dhe vetëvlerësuese të cilat janë të përshtatshme për nxënësit e klasave të ulëta, duke theksuar rëndësinë e praktikave të integruara të vlerësimit që pasqyrojnë synimet e dyfishta të CLIL-it.
- Zhvillimi profesional; suksesi i CLIL-it varet nga progresi i vazhdueshëm i mësimdhënësve. Ky kapitull theksoi nevojën për trajnim konstant, mësim bashkëpunues dhe praktika reflektuese, duke u ofruar mësimdhënësve mjete për përmirësim të vazhdueshëm të aftësive të tyre dhe përshtatje me kërkesat e ndryshueshme të mësimdhënies CLIL.

Rëndësia e CLIL-it në arsimin modern

Në një epokë ku komunikimi global dhe shkëmbimi kulturor po bëhen gjithnjë e më të rëndësishëm, CLIL-i ofron një kornizë solide për përgatitjen e nxënësve për sukses në një botë shumëgjuhëshe dhe multikulturore. Duke integruar mësimin e gjuhës me mësimdhënien e përmbytjes, CLIL-i jo vetëm pasuron nxënësit me aftësi praktike gjuhësore, por gjithashtu inkurajon një kuptim më të thellë të botës përreth tyre. Për nxënësit e shkollave fillore dhe të mesme, veçanërisht për ata në fazat e hershme të arsimit, CLIL-i hedh bazat e mësimin gjatë gjithë jetës, fleksibilitetit kognitiv dhe kompetencave ndërkulturore.

Zbatimi i CLIL-it në arsimin e hershëm ka pasoja të mëdha për zhvillimin mësimor dhe personal të nxënësve. Ndërsa ndeshen me përmbytje në një gjuhë tjetër, nxënësit zhvillojnë të menduarit kritik, aftësitë për zgjidhjen e problemeve dhe rritjen e ndërgjegjësimit rreth këndvështrimeve të ndryshme. Këto aftësi janë thelbësore për suksesin në shekullin e 21-të, ku aftësia për të komunikuar nëpërmjet gjuhëve dhe kulturave vlerësohet gjithnjë e më shumë.

Për më tepër, CLIL-i përputhet me synimet më të gjera të arsimit bashkëkohor i cili thekson zhvillimin e të gjithë personalitetit të fëmijës. Duke integruar gjuhën dhe përmbytjen, CLIL-i promovon jo vetëm arritjet mësimore, por edhe mësimin social-emocional, krijimtarinë dhe qytetarinë globale. Për mësimdhënësit, kjo qasje ofron një mundësi unike që mësimi të bëhet më dinamik, relevant dhe kuptimplotë për nxënësit e tyre.

Sfidat dhe mundësitë në zbatimin e CLIL-it

Megjithëse përfitimet e CLIL-it janë të qarta, zbatimi i tij nuk është pa sfida. Mësimdhënësit duhet të menaxhojnë kompleksitetin e balancimit të mësimdhënies së përmbytjes dhe gjuhës, të plotësojnë nevojat e ndryshme të nxënësve dhe të përshtatin vazhdimisht praktikën e tyre për të përmbushur kërkesat e klasës CLIL. Megjithatë, këto sfida ofrojnë gjithashtu mundësi për rritje profesionale, inovacion dhe bashkëpunim.

Një nga sfidat kryesore në zbatimin e CLIL-it është të sigurohet që të gjithë nxënësit, pavarësisht nga niveli i tyre i aftësive gjuhësore, mund të kenë akses dhe të angazhohen në punën me përmbajtjen. Kjo kërkon planifikim të kujdesshëm, diferencim dhe përdorim të strategjive të ndryshme të mësimdhënies që mbështesin nxënës të ndryshëm. Mësimdhënësit gjithashtu duhet të jenë të përgatitur për të vlerësuar edhe njohuritë e përmbajtjes edhe ato gjuhësore, duke përdorur metodat e integruara të vlerësimit që ofrojnë një pasqyrë të plotë të përparimit të nxënësit.

Pavarësisht këtyre sfidave, CLIL-i ofron mundësi të mëdha. Mësimdhënësit që përdorin CLIL-in kanë mundësinë të krijojnë një mjedis mësimor dinamik, gjithëpërfshirës për një mësim që reflekton kërkesat reale me të cilat do të përballen nxënësit. Duke nxitur kulturën e klasës që vlerëson mësimin e gjuhës dhe mirëkuptimin ndërkulturor, mësimdhënësit mund të frymëzojnë nxënësit e tyre të bëhen nxënës të përjetshëm dhe qytetarë globalë.

Shikimi përpara: E ardhmja e CLIL-it në arsim

Ndërsa shikojmë nga e ardhmja, është e qartë se CLIL-i do të vazhdojë të luajë një rol jetësor në formësimin e peizazhit arsimor. Me rëndësinë në rritje të shumëgjuhësisë dhe ndjenjës globale, kërkesa për programet CLIL ka të ngjarë të rritet. Shkollat dhe mësimdhënësit duhet të jenë të gatshëm të përmbushin këtë kërkesë duke investuar në zhvillimin profesional, dizajnimin e kurrikulës dhe zhvillimin e burimeve.

Për mësimdhënësit e shkollave fillore dhe të mesme, rruga e zbatimit të CLIL-it është mësimi dhe përshtatja e vazhdueshme. Ndërsa shfaqen hulumtime të reja dhe zhvillohen praktika më të mira, mësimdhënësit duhet të mbeten të përkushtuar ndaj përmirësimit të strategjive të tyre dhe kërkimit të mundësive të reja për rritje. Ky Manual është projektuar si një burim bazë që siguron njohuri dhe mjete të nevojshme për fillimin e këtij rrugëtimi.

Si përfundim, CLIL-i përfaqëson një qasje të fuqishme ndaj arsimit që është nga ana mësimore rigoroz dhe thellësisht kuptimplotë. Me integrimin e mësimin të gjuhës dhe përmbajtjes, CLIL-i i përgatit nxënësit për kompleksitetin e botës moderne,

duke i pajisur me aftësitë, njohuritë dhe perspektivat e nevojshme për sukses. Për mësimdhënësit, zbatimi i CLIL-it është një mundësi për transformimin e klasave të tyre në ambiente të gjalla dhe tërheqëse ku mësimi është dinamik dhe nxënësit janë të fuqizuar për të arritur potencialin e tyre të plotë.

Ndërsa vazhdoni të eksploroni dhe aplikoni CLIL-in në praktikën tuaj të mësimdhënies, duhet të keni parasysh se udhëtimi është po aq i rëndësishëm sa edhe destinacioni. Përqafoni sfidat, festoni arritjet dhe qëndroni të përkushtuar për ndjekjen e vazhdueshme të përsosmërisë në arsim. Përkushtimi juaj ndaj CLIL-it do të ketë një ndikim të qëndrueshëm tek nxënësit tuaj, duke formësuar të ardhmen e tyre në mënyra që janë përtej klasës.

APPENDICES

Shtojcat ofrojnë mjete dhe burime thelbësore që mbështesin zbatimin praktik të mësimit të Integruar të përmbajtjes dhe gjuhës (CLIL) në klasat e shkollave fillore dhe të mesme. Këto materiale janë krijuar për të ndihmuar mësimdhënësit në planifikimin, vlerësimin dhe pasurimin e mësimit CLIL. Shembujt e planeve mësimore, formularëve të vlerësimit dhe burimeve shtesë që përfshihen në këtë kapitull janë veçanërisht të përshtatur për mësimdhënësit që punojnë me nxënësit e moshës 6 deri në 12 vjeç, duke siguruar që të jenë të përshtatshëm për moshën dhe relevant për lëndët që mësohen zakonisht në këtë nivel.

9.1. Lista e kontrollit e mësimëve CLIL dhe plani i menaxhimit të klasës

Shembujt e mëposhtëm të planeve mësimore ilustrojnë se si CLIL-i mund të zbatohet në mënyrë efektive për lëndë të ndryshme. Çdo plan mësimor përfshin objektiva të qarta të përmbajtjes dhe gjuhës, një përshkrim të detajuar të veprimtarive dhe sugjerime për integrimin e mjeteve ndihmëse vizuale dhe të teknologjisë.

KATEGORIA	ARTIKULLI I LISTËS SË KONTROLLIT
Planifikimi	Përcaktoni qëllimet e qarta të përmbajtjes dhe gjuhës.
	Zgjidhni përmbajtjen relevante për Lëndën.
	Integrimi i aftësive gjuhësore (të dëgjuarit, të folurit, të lexuarit, të shkruarit).
	Dizenjoni detyra autentike dhe kuptimplote.
Materialet dhe burimet	Përgatitni burime dhe materiale dygjuhëshe.
	Përdorni përmbajtje multimediale dhe teknologji për mbështetje të mësimi.
	Siguroni disponueshmërinë e listave specifike të fjalorit për Lëndën.
Mjedisi i klasës	Krijoni një mjedis të pasur gjuhësor me mjetet ndihmëse vizuale.
	Vendosni rutina që mbështesin metodologjinë CLIL.
	Inkurajoni mësimin në bashkëpunim dhe punën në grup.

KATEGORIA**ARTIKULLI I LISTËS SË KONTROLLIT**

Strategjitë mësimore	Zbatoni teknika mbështetëse për të mbështetur nxënësit e gjuhës.
	Përdorni metoda të ndryshme të mësimdhënies (p.sh. udhëzime/mësime të drejtpërdrejta, mësim përmes hulumtimit).
	Përfshini vlerësimet formuese për ndjekjen e progresit.
Vlerësimi	Harmonizoni vlerësimet me qëllimet e përmbajtjes dhe gjuhës.
	Përdorni metoda të shumëllojshme vlerësimi (p.sh. projekte, prezantime, teste me shkrim).
	Jepni feedback konstruktiv dhe në kohë.
Menaxhimi i klasës	Menaxhoni kohën tuaj në mënyrë efektive për të balancuar Veprimtarinë e përmbajtjes dhe të gjuhës.
	Trajtoni në mënyrë delikate me nevojat e ndryshme të nxënësve.
	Krijoni një atmosferë pozitive dhe gjithëpërfshirëse në klasë.
Zhvillimi profesional	Përfshihuni në trajnimin e vazhdueshëm CLIL dhe shoqatat profesionale.
	Reflektoni dhe përshtatni praktikën pedagogjike në bazë të reagimeve dhe rezultateve.

9.2. Plani CLIL i njësisë së përgjithshme mësimore

Modeli i planit mësimor i ndihmon mësimdhënësit të hartojnë së bashku një seri temash mësimore të ndërlidhura rreth një teme qendrore, duke siguruar koherencë dhe përparim gjatë arritjes së qëllimeve të përmbajtjes dhe gjuhës.

SECTION	SHQIP
1. Unit information	Emri i njësisë mësimore:
	Klasa/ Departamenti:
	Fusha:
	Kohëzgjatja:
2. Unit Objectives	Qëllimet e përmbajtjes: [Jepni objektivat specifike e të përmbajtjes për njësinë]
	Qëllimet e gjuhës: [Shtroni objektivat specifike të gjuhës për njësinë]
3. Key Vocabulary	[Rendisni termat dhe përkufizimet kryesore të njësisë]
4. Resources	- Tekstet mësimore, artikujt - Multimedia - Ligjëruesit e ftuar - Ekskursionet
5. Lesson Sequence	Leksioni 1: [Titulli dhe përshkrimi i shkurtër] Leksioni 2: [Titulli dhe përshkrimi i shkurtër]
6. Assessment Methods	[Përshkruani vlerësimet formuese dhe përmblendhëse të njësisë mësimore]
7. Differentiation Strategies	[Përshkruani strategjitë e mbështetjes për nxënës të ndryshëm]
8. Reflection and Evaluation	[Shënimet mësimdhënësit për efikasitetin e njësisë mësimore dhe fushat për përmirësim]

9.3. Modeli i vlerësimit CLIL

Ky model i ndihmon mësuesin të hartojnë vlerësime, që në të njëjtën kohë vlerësojnë njohjen e përmbajtjes dhe aftësitë gjuhësore.

SECTION	SHQIP
1. Assessment Title	[Lloji i vlerësimit]
2. Objectives	Qëllimet e përmbajtjes: [Specifikoni qëllimet e përmbajtjes që vlerësohen]
	Qëllimet gjuhësore: [Rendisni qëllimet e gjuhës që vlerësohen]
3. Assessment Type/ Lloji i vlerësimit	[Formuese/Përmbledhës]
4. Description	[Përshkrim i detajuar i detyrës që vlerësohet]
5. Criteria and Rubrics	[Tregoni kriteret dhe rubrikën e vlerësimit]
6. Resources Needed	[Specifikoni materialet dhe burimet e nevojshme]

SECTION	SHQIP
7. Instructions for Students	[Udhëzime të qarta për nxënësit]
8. Feedback Plan	[Si do komunikohen reagimet me nxënësit]
9. Reflection	[Vlerësimi i mësimdhënësit për efikasitetin e vlerësimit]

9.3.1. Modeli i vetëvlerësimit të nxënësve

Ky model i inkurajon nxënësit të reflektojnë mbi përvetësimin e njohurive të tyre dhe zhvillimin e gjuhës në kuadër të mësimave dygjuhëshe CLIL.

SECTION	SHQIP
1. Lesson Information	Data: Lënda: Tema:
2. Learning Goals	[Lista e qëllimeve të përbajtjes dhe gjuhës për një leksion të caktuar]
3. Self-Assessment Questions	[p.sh., Çfarë kam kuptuar mirë? Cilat aftësi gjuhësore përdora në mënyrë efektive? Çfarë mund të përmirësoj?]
4. Reflection	[Hapësirë për nxënësit/et të shkruajnë reflektimet e tyre]
5. Action Plan	[Nxënësit/et përshkruajnë hapat për përmirësim]

9.4. Modeli i zhvillimit të fjalorit

Përvetësimi efektiv i fjalorit është thelbësor në CLIL. Ky model ndihmon në planifikimin dhe monitorimin e përvetësimit të fjalorit kyç.

SECTION	SHQIP
1. Lesson Information	Klasa/ Departamenti: Lënda: Data:
2. Key Vocabulary	[Lista e termave kyç]
3. Definitions and Examples	[Jepni përkufizime dhe shembuj të fjalive]
4. Teaching Strategies	[P.sh., karta, harta semantike, veprimtaritë interaktive]
5. Practice Activities	[Përkthyesi veprimtaritë për ushtrimin e fjalorit]
6. Assessment	[Si do të vlerësohet fjalori]
7. Reinforcement	[Strategjitë për forcimin gradual të fjalorit]

9.5. Modeli i planit të diferencimit të mësimdhënies dhe materialeve të lëndore

Për të përmbushur nevojat e ndryshme të nxënësve, ky model ndihmon në planifikimin e diferencimit të mësimdhënies përmes leksioneve CLIL.

SECTION	SHQIP
1. Lesson Information	Klasa/ Departamenti: Lënda: Data:
2. Learner Profiles	[Identifikoni grupe të ndryshme nxënësish dhe nevojat e tyre]
3. Differentiation Strategies	Përmbajtja: [Si ta përshtatim mësimdhënien me kuptimin e ndryshëm të përmbajtjes]
	Rrjedha: [Metodat e ndryshme mësimore]
	Produkti/Rezultati i procesit: [Mënyrat alternative të demonstrimit të Lëndës]
4. Materials and Resources	[Listoni materialet e personalizuara për grupe të ndryshme të nxënësve]
5. Assessment Adjustments	[Përshtatni metodën e vlerësimit me nevojat e ndryshme]

SECTION	SHQIP
6. Reflection	[Vlerësoni efektivitetin e strategjive të diferencimit]

9.6. Modeli i planifikimit të mësimeve dygjuhëshe të orientuara nga CLIL

Ky plan mësimor dygjuhësh i orientuar nga CLIL tregon se si të integrohen në mënyrë efektive 4 C-të e CLIL-it, së bashku me akullthyesit dhe teknikat mbështetëse (scaffolding), si të krijohet një leksion interaktiv dhe gjithëpërfshirës. Duke punuar me përmbajtjen, komunikimin, ndërlidhjen dhe kulturën, dhe duke mbështetur nxënësit nëpërmjet veprimtarive të strukturuar dhe udhëzimeve, mësimeve mund ta lehtësojnë mësimin duke promovuar mënyrën e thjeshtë të zotërimit të përmbajtjes së Lëndës, por edhe forcimin e aftësive gjuhësore.

Mos ngurroni ta përshtatni këtë model me kontekstin dhe qëllimet tuaja specifike. Zbatimi i elementeve të strukturuar kështu dhe atyre gjithëpërfshirëse të planifikimit mund të përmirësojnë në mënyrë të konsiderueshme cilësinë dhe ndikimin e mësimeve dygjuhëshe.

SECTION	SHQIP
1. Lesson Information/ Informacion mbi leskionin	Klasa/Departamenti: Klasa e 5-të Lënda: Natyra Data: 25 tetor 2024 Kohëzgjatja: 45 minuta
2. Objectives/ Rezultatet/qëllimet arsimore	Objektivat arsimore të përmbajtjes: ► Të kuptojnë fazat e ciklit të ujit (avullimin, kondensimin, reshjet, grumbullimin). Qëllimet e gjuhës: ► Përdorni fjalorin kyç që lidhet me ciklin e ujit në anglisht. Përmbajtja: ► Analyzing and sequencing the stages of the water cycle. Komunikimi: ► Të folurit dhe të dëgjuarit përmes diskutimeve dhe prezantime në grup. Kognicioni: ► Analiza dhe renditja e fazave të ciklit të ujit në natyrë. Kultura: ► Hulumtimi se si kulturat e ndryshme e kuptojnë dhe e shpjegojnë ciklin e ujit.

SECTION	SHQIP
3. Integrimi i 4 C-ve	Përmbajtja: ► Fazat e ciklit të ujit në natyrë. Komunikimi: ► Të folurit dhe të dëgjuarit përmes diskutimeve dhe prezantimeve në grup. Kognicioni: ► Analiza dhe renditja e fazave të ciklit të ujit në natyrë. Kultura: ► Hulumtimi se si kulturat e ndryshme e kuptojnë dhe e shpjegojnë ciklin e ujit.
4. Key Vocabulary/ Fjalori kyç	► Avullimi ► Kondensimi ► Reshjet ► Mbledhja ► Avulli i ujit ► Formimi i reve
5. Materials and Resources/ Materialet dhe burimet	► Kapitujt e tekstit shkollor mbi ciklin e ujit ► Një videoklip i shkurtër që tregon ciklin e ujit në natyrë ► Materialet dygjuhëshe me diagrame ► Tabela inteligjente interaktive ► Kartat me fjalorin kryesor

SECTION	ENGLISH
6. Lesson Procedure/ Procedura e leksionit	Teknikat e mbështetjes: ▶ Modelimi: Demonstroni se si të përshkruani çdo fazë të ciklit të ujit në natyrë duke përdorur fjali të plota. ▶ Praktika e drejtuar: Puna me nxënësit në plotësimin e organizatorëve grafikë. ▶ Lejimi gradual: Lejojini nxënësit të marrin më shumë përgjegjësi në diskutimet në grup dhe në krijimin e posterit. ▶ Diferencimi: Ofroni mbështetje shtesë për nxënësit me nivel më të ulët të gjuhës përmes veprimtarive në çifte dhe tekste të thjeshtësuara. ▶ Sfidoni nxënësit më të avancuar duke u kërkuar atyre të përfshijnë detaje ose krahasime shtesë. ▶ Përdorimi i multimedias: Përdorni tabelat inteligjente interaktive për të shfaqur diagrame dhe videoklipe. Përfshini kartolina dixhitale për praktikimin e fjalorit ▶ Purpose: To apply knowledge in a practical context and enhance collaborative skills.

SECTION	SHQIP
	f. Conclusion: ▶ Present posters to the class. ▶ Reflect on what was learned and discuss cultural Representations of the water cycle. ▶ Purpose: To reinforce learning and assess understanding.
8. Assessment	Formues: ▶ Vëzhgime gjatë diskutimeve në grup dhe krijimi i posterave. ▶ Kuize mbi fjalorin kryesor dhe fazat e ciklit të ujit në natyrë. Përmbledhës: ▶ Prezantimi i projektit në grup të posterit. ▶ Testi me shkrim për fazat e ciklit të ujit në natyrë dhe për fjalorin.
9. Reflection / Konsideratat	[Shënimet e mësimeve për atë që ka funksionuar siç duhet, çfarë nuk ka funksionuar, dhe përshtatjet e ardhshme]

Një shembull i rrjedhës së mësimi

STEP	PËRSHKRIMI NË GJUHËN MALAZEZE
a. Icebreaker	Veprimtaria: “Dy të vërtetat dhe gënjeshtra” – Secili nxënës shpreh dy fakte të vërteta dhe një fakt të rremë për veten. Qëllimi: Të ndërtohen raporte dhe të aktivizohen njohuritë e mëparshme lidhur të dhënat personale.
b. Introduction	Prezantoni temën duke shfaqur një videoklip të shkurtër në lidhje me përmbajtjen e Lëndës. Qëllimi: Ofrimi i kontekstit dhe angazhimi i interesit të nxënësve.
c. Development	Zbatoni veprimtari leximi të drejtuar në të cilën ku nxënësit lexojnë një tekst në gjuhën e synuar dhe diskutojnë rreth koncepteve kryesore në çift. Qëllimi: Zhvillimi i aftësive të kuptimit dhe komunikimit.
d. Scaffolding	Teknikat: Sugjeroni fillimet e fjalive dhe organizuesit grafik për të mbështetur nxënësit në shprehjen e ideve të tyre. Qëllimi: Të ndihmohen nxënësit të organizojnë mendimet e tyre dhe të përdorin në mënyrë efektive gjuhën e synuar.
e. Practice	Të angazhohen nxënësit në projekte grupi ku krijojnë prezantime duke përdorur fjalorin kyç dhe konceptet e mësuara. Qëllimi: Zbatimi i njohurive në kontekst praktik dhe përmirësimi i aftësive të bashkëpunimit.
f. Conclusion	Përmbledheni leksionin duke rishikuar pikat kyçe dhe mundësoni që nxënësit të reflektojnë për të mësuarit. Qëllimi: Thellimi i mësimi dhe vlerësimi i të kuptuarit.

MENDIMET FINALE

Ky Manual shërben si udhërrëfyes për mësime bilingual malazezë të mësimit të klasës të cilët fillojnë udhëtimin e tyre CLIL. Ai ofron njohuri teorike, strategji praktike dhe shumë burime për mbështetjen e zbatimit efektiv. Megjithatë, ndikimi i vërtetë i CLIL-it qëndron në aplikimin e tij në klasë, me përkushtim të formuar, kreativitet dhe pasion të pedagogëve.

Kur të integroni CLIL-in në praktikën tuaj të mësimit, mbani mend se nuk jeni vetëm. Ju jeni pjesë e një komuniteti në rritje të mësime bilingual malazezë të përkushtuar ndaj ekselencës në arsimin dygjuhësh. Së bashku mund të kapërceni pengesat, ndani sukseset dhe të kontribuoni në fuqinë transformuese të arsimit në Mal të Zi.

Ky Manual le të jetë pikënisja për kërkime, bashkëpunim dhe përmirësim të vazhdueshëm. Pranoni mundësitë që ofron CLIL-i dhe jini krenarë për rolin kyç që luani në formësimin e së ardhmes së nxënësve tuaj, dhe rrjedhimisht të së ardhmes së Malit të Zi.

LITERATURA

1. Marsh, D. (2002). *CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential*. European Commission.
2. Meyer, O. (2010). *Towards Quality-CLIL: Successful Planning and Teaching Strategies*. *Pulse*, 33, 11-29.
3. Ball, P., & Lindsay, D. (2013). *Language Demands and Support for English-Medium Instruction in Tertiary Education*. In A. Doiz, D. Lasagabaster, & J. M. Sierra (Eds.), *English-Medium Instruction at Universities: Global Challenges* (pp. 44-64). Multilingual Matters.
4. Cenoz, J., Genesee, F., & Gorter, D. (2014). *Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward*. *Applied Linguistics*, 35(3), 243-262.
5. Dalton-Puffer, C., Nikula, T., & Smit, U. (Eds.). (2010). *Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms*. John Benjamins Publishing.
6. Hillyard, S. (2011). *First Steps in CLIL: Training the Teachers*. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 4(2), 1-12.
7. Eurydice. (2012). *Key Data on Teaching Languages at School in Europe 2012*. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.
8. Breeze, R., & Sancho Guinda, C. (Eds.). (2012). *Teaching Academic and Professional English Online*. Rodopi.

9. Coyle, D. (2007). *Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies*. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), 543-562.
10. Echevarria, J., Vogt, M., & Short, D. J. (2017). *Making Content Comprehensible for English Learners: The SIOP Model* (5th ed.). Pearson.
11. Gajo, L. (2007). *Linguistic Knowledge and Subject Knowledge: How Does Bilingualism Contribute to Subject Development?* *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), 563-581.
12. Ioannou-Georgiou, S., & Pavlou, P. (Eds.). (2011). *Guidelines for CLIL Implementation in Primary and Pre-primary Education*. Cyprus Pedagogical Institute.
13. Lorenzo, F., Casal, S., & Moore, P. (2010). *The Effects of Content and Language Integrated Learning in European Education: Key Findings from the Andalusian Bilingual Sections Evaluation Project*. *Applied Linguistics*, 31(3), 418-442.
14. Marsh, D., & Frigols Martín, M. J. (2012). *Content and Language Integrated Learning*. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Wiley-Blackwell.
15. Morton, T. (2013). *Critically Evaluating Materials for CLIL: Practitioner's Guide*. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 6(1), 62-74.
16. Pavesi, M., Bertocchi, D., Hofmannová, M., & Kazianka, M. (2001). *Teaching Through a Foreign Language: A Guide for Teachers and Schools to Using Foreign Languages in Content Teaching*. TIE-CLIL.
17. Smit, U., & Dafouz, E. (Eds.). (2012). *Integrating Content and Language in Higher Education: Gaining Insights into English-Medium Instruction at European Universities*. AILA Review, 2.
18. Tan, M. (2011). *Mathematics and Science Teachers' Beliefs and Practices Regarding the Teaching of Language in Content Learning*.

Language Teaching Research, 15(3), 325-342.

19. Ting, Y. L. T. (2010). *CLIL Appeals to How the Brain Likes Its Information: Examples from CLIL-(Neuro)Science*. *International CLIL Research Journal*, 1(3), 3-18.

20. Vollmer, H. J. (2008). *Constructing Tasks for Content and Language Integrated Learning and Assessment*. In E. Alcón Soler & M. P. Safont Jordà (Eds.), *Intercultural Language Use and Language Learning* (pp.227-244). Springer.

Mjetet onlajn:

- Kahoot! (kahoot.com); një platformë për të mësuar përmes lojës që mundëson krijimin e kvizeve dhe veprimtarive interaktive.
- Padlet (padlet.com); mjet onlajn për krijimin e tabelave virtuale për projektet bashkëpunuese.
- Kvizet (quizlet.com); mjet për krijimin e kartave dhe lojërave interaktive për forcimin e fjalorit dhe koncepteve.

Burimet vizuale dhe ndërvepruese:

- BBC Bitesize (bbc.co.uk/bitesize): Video edukative, lojra interaktive dhe kuize me tema të ndryshme, të përshtatshme për nxënësit e shkollave fillore.
- National Geographic Kids (kids.nationalgeographic.com): Video, artikuj dhe veçori ndërvepruese për të mbështetur mësimet CLIL të shkencës dhe studimeve sociale.

Artikujt në revista:

1. Dalton-Puffer, C., 2011. "Content-and-language integrated learning: From practice to principles?" *Annual Review of Applied Linguistics, 31, f. 182-204.
2. Llinares, A., Morton, T. i Whittaker, R., 2012. The Roles of Language in CLIL. Cambridge: *Cambridge University Press.
3. Coonan, C.M., 2007. "Insider views of the CLIL classroom through teacher self-observation-introspection," *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), f. 625-646.

Burimet onlajn:

1. British Council, 2023. *CLIL Teaching Methods.
2. European Commission, 2014. *Improving the Effectiveness of Language Learning: CLIL and Computer Assisted Language Learning.
3. Marsh, D., 2002. *CLIL/EMILE - The European Dimension: Actions, Trends, and Foresight Potential.
4. TeachingEnglish, 2023. *Teaching Other Subjects Through English.

